

ELANIKE RAHULOLU KOHALIKE AVALIKE TEENUSTEGA

Tellijaja: Siseministerium

TALLINN

Sügis 2014

SISUKORD

KOKKUVÕTE.....	3
SUMMARY	7
Satisfaction among population concerning local public services.....	7
UURINGU TAUST	12
Uuringu meetoodika.....	12
UURINGU PÕHITULEMUSED.....	16
1. Teenuste koondülevaade	16
1.1. Kvaliteedi ja kättesaadavuse parandamist vajavad teenused.....	16
1.2. Paranenud olukorraga teenused	20
1.3. Halvenenud olukorraga teenused	24
2. Tööhõive	29
3. Liikumisvõimalused ja ühendused.....	34
3.1. Peamised liikumisviisid	34
3.2. Ühistransport.....	35
3.3. Kergliiklus.....	38
3.4. Teed ja tänavad	40
4. Lastehoid	42
5. Haridus	46
5.1. Algkool	46
5.2. Põhikool	49
5.3. Gümnaasium.....	53
5.4. Kutsekool	58
5.5. Õpilaskodu	61
5.6. Täiskasvanuharidus ja ümberõpe.....	64
6. Vaba aja tegevused	67
6.1. Sportimisvõimalused	67
6.2. Noorte huvitegevus	71
6.3. Täiskasvanute huvitegevus.....	79
7. Perearst	84
8. Sotsiaalteenused	90
8.1. Eakate hooldekodu ja koduhooldusteenused	90
8.3. Sotsiaalteenused erivajadustega inimestele	92
9. Suhtlus kohaliku omavalitsusega.....	94
10. Muud teenused	96
10.1. Avaliku sektori laiemad teenused	96
10.2. Erasektori teenused.....	98

LISAD

- Lisa 1. Uuringusse hõlmatud kohalike omavalitsuste loetelu
- Lisa 2. Vastanud isikute profiil
- Lisa 3. Eestikeelne küsitlusankeet
- Lisa 4. Poolavatud küsimuste muud vastused
- Lisa 5. Andmetabelid

KOKKUVÕTE

Uuringufirma Saar Poll viis 2014. aasta sügisel läbi küsitluse, mille eesmärgiks oli kaardistada Eesti elanikkonna rahulolu avalike teenuste taseme ja kättesaadavusega oma kodukohas. Kokku küsitleti uuringu käigus 1518 Eesti elanikku. Uuring käsitles ennekõike kohaliku omavalitsuse poolt osutatavaid teenuseid, aga lisaks ka avaliku sektori laiemaid teenuseid ja erasektori poolt kohalikul tasandil pakutavaid teenuseid. Uuring viidi läbi Siseministeeriumi tellimusel ja seda kaasrahastati Euroopa Sotsiaalfondist.

Uuringust selgus, et elanikud peavad kõige olulisemaks sõiduteede, eriarstiabi, kergliiklusteede ja ühistranspordi kvaliteedi ning kättesaadavuse parandamist. Kõige enam on vastajate hinnangul paranenud kergliiklusteede, sõiduteede, interneti ja toidu- ja esmatarbekaupade kaupluste olukord ning kõige enam halvenenud eriarstiabi, sõiduteede ja pangateenuste olukord. Siinkohal on aga oluline silmas pidada, et terve hulk teenuseid paistavad silma nii positiivselt kui negatiivselt, neist kõige markantsemaks on sõiduteed, mis oli üks kahest kõige sagedamini mainitud teenusest nii paranenud, halvenenud kui paranemist vajava olukorraga teenuste seas. Niisiis, **kõige enam paranenud** ja samal ajal kõige vähem halvenenud on vastajate hinnangul kergliiklusteed, lisaks ka internet, toidu- ja esmatarbekaupade kaupluse teenus ning sportimisvõimalused; **kõige enam halvenenud** ja samal ajal kõige vähem paranenud on eriarstiabi ja pangateenus, lisaks ka postiteenus, korrakaitse ja erivajadustega inimeste hoolekanne. Pangateenuse olukorra halvenemist on enam tunnetatud valdades ja sõiduteede halvenemist linnades. Linnades, eriti Tallinnas on märgatud seevastu palju rohkem ühistranspordi teenuse paranemist.

Rahulolu erinevate teenuste ja valdkondade ning nende kättesaadavusega

- Kokkuvõtvalt võib öelda, et inimesed on enamike omavalitsuse poolt pakutavate avalike **teenustega pigem rahul** ning hindavad praegust olukorda kas **sama heaks või paremaks** kui mõned aastad tagasi. Järgnevalt on antud ülevaade kõigist peamistest valdkondadest eraldi.
- **Lasteaia või lastesõime** teenust kasutavad valdav enamik lasteaiaaeglaste lastega leibkondi (90%). Suurem osa (85%) neist leibkondadest on rahul teenuse kättesaadavusega. Valdav enamik teenust kasutavatest leibkondadest (96%) on rahul lasteaia või lastesõimega, kus nende leibkonna lapsed käivad. Kolmandiku vastanute hinnangul on selle lasteaia hoone, ruumide, mänguväljakute jms olukord viimase paari aasta jooksul paremaks muutunud.
- Rahulolu alg-, põhi-, gümnaasiumi ja kutsekooli hariduse kättesaadavusega on kõrge – rahulolevad on üheksa vastavas astmes õppivate lastega leibkonda kümnest. Alg- ja põhihariduse kättesaadavusega on rahulolu veidi suurem (94-95%) kui gümnaasiumi ja kutsekooli hariduse kättesaadavusega (89%). Kuigi leibkondade esindajad on valdavalt rahul ka hariduse kvaliteediga selles **koolis**, kus nende lapsed käivad – nii algkooli, põhikooli, gümnaasiumi kui kutsekooli puhul jääb väga või pigem rahul olevate vastajate osakaal vahemikku 80-94% –, võib täheldada rahulolu väikest ent pidevat langust iga õppeastme kasvuga. Koolide olukorra muutumisest ülevaate saamiseks käsitleti eraldi hoone, ruumide, sisseseade ja muu taolise olukorda ning õpetamise

taset. Koolimaja olukorra paremaks muutumist mainitakse kõikides kooliastmetes sagedamini (49-55% juhtudel) kui õpetamise taseme paranemist (22-30% juhtudel). Õpetamise tasemega rahulolematust kasvab samuti veidi iga õppeastmega, kuid jääb siiski alla 10%. **Õpilaskoduga** ollakse samamoodi väga rahul (92% seda teenust kasutavatest leibkondadest), ka selle hoone, ruumide, sisseseade jms olukord on viimase paari aasta jooksul vastajate hinnangul pigem paremaks muutunud (41%).

- Umbes igas neljandas (27%) tööealisi inimesi sisaldavas leibkonnas on mõni liige, kes osaleb **täiskasvanuhariduses**. Selle kättesaadavusega on rahul umbes pooled (54%) ning pea neljandik (24%) leiab, et täiskasvanuhariduse olukord on viimase kolme aasta jooksul paranenud. Tähelepanuväärsel hulgal (30-36%) vastajatest aga puudub antud küsimustes oma arvamus, sest nad ei ole kunagi vastavat teenust kasutanud. Valdkonnaga kokku puutunud leibkondade esindajaist 88% on täiskasvanuhariduse kvaliteediga üldiselt rahul.
- Enam kui pooltes leibkondades (58%) leidub täiskasvanud liikmeid, kes tegelevad vabal aja spordiga. Spordihoonete ja -rajatiste kasutajaid on mõnevõrra vähem (40% leibkondades). Spordirajatisi kasutavatest leibkondadest valdav enamik (91%) on oma kodukandi **sportimisvõimalustega** rahul. Oma kodulinnas või -vallas loodud sportimisvõimaluste kättesaadavusega on rahul 3/4 leibkondadest ning umbes neli leibkonda kümnest (43%) on märganud sportimisvõimaluste paranemist oma kodukandis viimaste aastate jooksul.
- **Noorte huvitegevuse** all käsitleti eraldi huviringe ja huvikoole ning noorte võimalusi iseseisvalt vaba aega veeta. 2/3 lasteaia või koolilastega leibkondades on huvikoolides või -ringides käivaid lapsi. Valdav enamik (93%) noorte huviringide ja huvikoolidega oma kodulinnas või -vallas kokku puutunud leibkondadest on nendega rahule jäänud; varasemast paremaks hindab olukorda 38% ja samale tasemele jäänuks 44% vastanuist. Iseseisvalt vaba aja veetmise võimalusi pole oma kodulinnas või -vallas 3% vastajatest. Nendest, kelle kodukandis sellised võimalused eksisteerivad, on võimalustega rahul ainult veidi enam kui pooled (54%) ja rahulolematuid veidi üle neljandiku (27%). Noorte iseseisvalt vaba aja veetmise võimalused pole viimase paari aasta jooksul enamike vastajate (42%) hinnangul muutunud ei paremuse ega halvemuse poole, kuid pea kolmandiku (30%) hinnangul on olukord siiski paranenud.
- **Täiskasvanute huvitegevuses** osalejaid on vaid umbes viiendikus vastanud leibkondades ning **eakate huvi- ja koostgevuses** osalejaid umbes kolmandikus (31%) 65-aastaste või vanemate liikmetega leibkondades. Täiskasvanute huvitegevuse kvaliteediga on oma kodulinnas või -vallas üldiselt rahul 92% ning eakate huvitegevuse ja kooskäimise võimalustega lausa 97% teenusekasutajaist. Mõlemal puhul on umbes pooled (51-58%) vastavas eas inimestega leibkondadest rahul huvitegevuse kättesaadavusega ning mõlema puhul leitakse, et võrreldes kolme aasta taguse ajaga on võimalused kas paremaks muutunud (20-21%) või samale tasemele jäänud (41%).
- **Perearsti** teenuse kättesaadavusega ollakse valdavalt rahul (84%), rahulolematuid on 15%. Kasutatava perearstiteenusega on rahul 84% leibkondadest. Perearsti praksise hoone, ruumide, sisseseade jms olukord on vastajate hinnangul viimase viie aasta jooksul kas jäänud samale tasemele (59% juhtudest) või muutunud paremaks (33%).
- **Ühistransport** pälvib nii kriitikat kui kiidusõnu: see on nii viie enam paranenud, halvenenud kui parandamist vajava teenuse hulgas. Praeguse ühistranspordi teenuse ja kvaliteediga oma

kodulinnas või -vallas on rahul 70% leibkondadest, sh Tallinnas 94% leibkondadest. Olukord on elanike hinnangul viimase 3 aasta jooksul pigem paremaks muutunud (41% hinnangul on olukord paranenud), seda ennekõike jällegi Tallinnas (68%); 'muudes omavalitsustes' on olukord pigem halvenenud kui paranenud. Rahulolematuse ühistranspordiga on tingitud ennekõike sellest, et sõiduplaanid ei vasta inimeste vajadustele, st sõidugraafik on liiga harv või sõidukid käivad valedel aegadel. Lähitagamaal on peamiseks probleemiks aga see, et ühistranspordiga liikumine võtab liiga palju aega ning et peatus on kodust liiga kaugel.

- **Jalgsi ja jalgrattaga liiklemise võimalused** seevastu saavad valdavalt positiivset tagasidet: 74% leibkondadest on nendega oma kodukandis rahul ja üle poolte (52%) arvates on võimalused viimase 3 aasta jooksul paremaks muutunud.
- Oma leibkonna seisukohast oluliste **teede ja tänavate** olukorraga on rahul veidi rohkem kui pooled inimesed (56%). Kuigi üldpilt ei ole nii ilus nagu kergliikluse võimaluste puhul, on ka teede ja tänavate olukord elanike hinnangul viimase 3 aasta jooksul pigem paremaks kui halvemaks muutunud (47% on märganud olukorra paranemist).
- Kõige tihemini on vastajad viimase 12 kuu jooksul puutunud kokku või vajanud eriarstiabi teenust ning kõige harvemini tuletõrje- ja päästeteenistuse abi. **Riiklike teenuste** kättesaadavust hinnates on seitse leibkonda kümnest (69-71%) oma kodukandis rahul tuletõrje ja päästeteenistuse ning politsei ja korraaitsega, aga rahulolu arstiabi kättesaadavusega on märksa madalam – haiglateenuse kättesaadavusega on oma kodukandis rahul 53% ja eriarstiabiga 48% vastajaist. Siinjuures pea pooled (45%) leibkondadest pole rahul eriarstiabi kättesaadavusega. Kaugtagamaal elavad inimesed on kõigi uuringus kajastatud riiklike teenustega veidi vähem rahul kui mujalt pärit vastajad.

Teenuste kasutamise asukoht ja seda mõjutavad tegurid

- Kui vaadelda, kus elanikud erinevaid **kohalike avalike teenuseid** kasutavad, siis eristuvad tööjõuareali keskused ning Tallinn ja Tartu väga tugevalt teistest omavalitsusüksuse tüüpidest. Kuigi kõikides omavalitsusüksustes kasutatakse teenuseid enamikel juhtudel siiski oma kodulinnas või -vallas, on just keskustes ning Tallinnas/Tartus elavates leibkondades märgatavalt vähem teises omavalitsuses (kaugemal kui 3 km kodust) teenuse kasutajaid. Lähitagamaalt pärit leibkondade seas on aga teises vallas teenuse kasutajaid ülejäänutest kordades rohkem, eriti ilmneb see algkooli, põhikooli, noorte huvikoolide ja -ringide ning spordihoonete ja –rajatiste kasutamise puhul. Sellele vaatamata kasutatakse kõiki teenuseid siiski valdavalt enamikul juhtudest oma maakonna piires, ainult gümnaasiumis käiakse enam väljaspool kodumaakonda (10% juhtudest).
- Kuigi väljaspool oma koduasulat paiknevate teenuste kasutamist põhjendati ka asjaoluga, et antud teenust kohapeal ei pakutagi, siis ei olnud see pea kordagi peamiseks mujal teenuse kasutamise põhjuseks. Ainsaks erandiks oli gümnaasiumi õpe, mille puhul 44% nimetas gümnaasiumi puudumist kodulinnas või -vallas peamiseks mujal koolis käimise põhjuseks. Pea kõigi teenuste puhul on üheks peamiseks põhjuseks hoopis mujal asuva teenuse parem logistiline sobivus. Perearsti teenuse puhul veel lisaks asjaolu, et kohaliku perearsti kvaliteediga ei olda rahul; noorte huviringide, kutsekooli ja gümnaasiumi puhul, et mujal asuv teenus vastab enam lapse huvidele ning põhikooli puhul sealse kooli parem tase.

- Uuringus kajastatud **erasektori teenustest** on kõige laialdasemalt levinud toidu- ja esmatarbekaupade kauplus, mis on statsionaarselt oma kodulinnas või -vallas olemas 98 protsendil uuringus osalenud leibkondadel. Sellele järgnevad postiteenused (92%), apteek (88%), sularaha väljavõtt ja tankla (85%), kohvik, baar, restoran vm toitlustusasutus (84%), tööstuskaupade kauplus (79%), pangateenused (71%) ning kino (58%). Teenuste kättesaadavus on ülekaalukalt kõige parem tööjõuareaali keskustes ning Tallinnas ja Tartus, kõige halvem aga sõltuvalt teenusest kas kaugtagamaa (tööstuskaupade kauplus, sularaha väljavõtt, apteek, tankla) või lähitagamaa (toidu- ja esmatarbekaupade kauplus, postiteenus, pangateenus, kino) tüüpi omavalitsustes. Uuringu tulemuste kohaselt on elanike jaoks kõige häirivam see, kui kodu lähistel puudub toidu- ja esmatarbekaupade kauplus (74%), sularaha välja võtmise võimalus (52%) või apteek (47%).
- Posti- ja pangateenuse, sularaha väljavõtmise võimaluse ning apteegi osas ilmneb uuringust, et kui vastavad teenused on koduasulas statsionaarselt olemas, siis enamasti (78-85% vastajaist) eelistatakse kasutada kodulähedast teenust. Kaupluste puhul kasutavad enamikel juhtudel kodulähedast teenust veidi alla 3/4 (toidu- ja esmatarbekaupade ostmise korral 74% ja tööstuskaupade korral 71%). Kino, toitlustuskoha ja tankla teenus eristuvad teistest selle poolest, et suur hulk inimesi (17-24%) ei kasuta üldse neid teenuseid. Mujal asuvate teenuste kasutamist esineb kõige enam lähi- ja kaugtagamaal.
- Väljaspool koduasulat teenuse kasutamise põhjuseks on peamiselt mujal asuva teenuse parem logistiline sobivus, kuid on teatud teenused, kus peamiseks põhjuseks on pigem sealne kõrgem kvaliteet (kinod) või mõlemad võrdselt (kohvikud, baarid, restoranid) või hoopis seal pakutav soodsam hind (tööstuskaupade kauplus ja toidu- ja esmatarbekaupade kauplus).

Eraldi valdkonnana käsitles uuring ka **suhtlust kohaliku omavalitsusega**. Üldjuhul elanikel ei ole vaja kohaliku omavalitsuse ametnikega eriti tihti suhelda: vähemalt korra on viimase 12 kuu jooksul tekkinud selleks vajadus umbes kolmandikul vastajatest (36%). Viimase 12 kuu jooksul on kohalikku vallamaja või linnavalitsust külastanud ligikaudu sama paljude leibkondade esindajad (32%).

SUMMARY

Satisfaction among population concerning local public services

In autumn 2014, the social and market research company Saar Poll conducted a survey with the aim to map how satisfied Estonian people are with the level and availability of public services in their local area. A total of 1,518 Estonian inhabitants were interviewed in the survey. First and foremost, the survey addressed the services provided by local municipalities, but also a wider range of services rendered by the public sector and those locally offered by the private sector. The survey was carried out commissioned by the Estonian Ministry of the Interior, and co-financed by the European Social Fund.

It was concluded from the survey that the most important issue for the Estonian people is improving the quality and accessibility of roads, specialist medical service, pavements and bicycle roads, and public transport. According to the respondents' assessment, the situation has improved the most regarding pavements and bicycle roads, roads, Internet, and food and convenience stores; the situation has changed for the worse the most in the field of specialist medical service, roads, and bank services. It is important to keep in mind that there are a number of services that stick out both in good and bad context. Out of these, the condition of roads is the most pronounced topic of the two mentioned most frequently among the services the quality or level of which has improved, deteriorated, or in need of improvement. Thus, assessed by the respondents, the services that have **improved the most** and at the same time deteriorated the least are pavements and bicycle roads, also Internet, food and convenience stores' services and sports facilities; the services that have **deteriorated the most and** at the same time improved the least are specialist medical service, bank service, also postal service, protection of public order, and welfare services for people with special needs. Deterioration of bank services was more pronounced in rural municipalities, and the fact that roads have become worse was more felt in towns. On the other hand, in towns, especially in Tallinn, people have noticed that the service of public transport has become better.

Satisfaction with the Level and Accessibility of Various Services and Areas

- In general, it can be concluded that people **tend to be satisfied with the public services** provided by most municipalities, and assess the present situation to be either **as good as, or better than** a few years ago. Below is an overview of all main assessment areas.
- The services of **kindergartens or creches** are used by the vast majority of households with pre-school-aged children (90%). Most (85%) of these households are satisfied with the accessibility of the service. The overwhelming majority (96%) of the households using the service are satisfied with the kindergarten or creche that their household's children attend. A third of the respondents say that the state of the kindergarten's facilities, rooms, playgrounds, etc. has become better over the last few years.
- The rate of satisfaction with the accessibility of primary, basic, upper secondary and vocational education is high – nine out of ten households with children studying at these levels are satisfied. Satisfaction with the accessibility of primary and basic education is slightly higher (94-95%) than with that of upper secondary and vocational education (89%). Although the representatives of

households are also predominantly satisfied with the quality of the education provided by **the school** their children attend – the percentage of the respondents very satisfied or rather satisfied with primary, basic, upper secondary and vocational schools is in the range of 80-94 –, there is a slight but steady tendency of decline in satisfaction as the educational level ascends.

- In order to obtain an overview of how the situation in school has changed, the level of teaching and conditions of buildings, facilities, equipment, etc. were addressed separately. At all stages of education, the fact that the material conditions in schools have become better is mentioned more frequently (in 49-55% of cases) than the opinion that the level of teaching has improved (in 22-30% of cases). Dissatisfaction with the tuition level grows a little by each stage, but still remains below 10%. Satisfaction with **boarding schools** is also very high (92% of the households using the service); according to respondents, the state of respective facilities, rooms, equipment, etc. has changed rather for the better (41%) over the last few years.
- In about one in four households (27%) with working-age people in them, there are a few members who participate in **adult education** activities. About half of them (54%) are satisfied with how accessible they are, and almost a quarter (24%) are of the opinion that the situation of adult education has improved in the past three years. A remarkably big part (30-36%) of respondents have no opinion in these matters, as they have never used the service in question. Majority (88%) of household representatives who have had some experience in this area are generally satisfied with the quality of adult education.
- In more than half of households (58%) there are adults who do sports in their leisure time. The percentage of people who use sports halls and sports facilities is somewhat smaller (in 40% of households). The vast majority (91%) of households who make use of sports facilities are satisfied with **the sports facilities** in their locality. Three quarters of households are satisfied with the accessibility of the sports facilities established in their urban or rural municipality, and about four out of ten households (43%) have noticed that the level of sports facilities available in their local area has improved over the last few years.
- Regarding **recreational activities for youth**, hobby groups and hobby schools were addressed separately from young people's opportunities to spend their leisure time on their own. In two thirds of households with pre-school or school-aged children there are those who go to hobby schools or hobby groups. The vast majority (93%) of households who have had experience with local youth hobby groups and hobby schools are satisfied with them; the situation is assessed as better than earlier by 38%, and as at the same level – by 44% of the respondents. A small minority of respondents - 3% say there are no opportunities to spend their leisure time on their own. Out of those who do have these opportunities in their local area, slightly more than a half (54%) are satisfied with the opportunities, and slightly over a quarter (27%) are dissatisfied. According to the most of the respondents (42%), young people's opportunities to spend their leisure time on their own have changed neither for the better nor for the worse in the last few years, but almost a third (30%) say the situation has improved.
- **Recreational activities for adults** are done by members of only about a fifth of the respondent households, and **recreational activities and joint activities for the elderly** are done by members of about a third (31%) of households with people at 65 or older. 92% are generally satisfied with the quality of recreational activities for adults in their home town or local municipality, and as

much as 97% of the users of the service are satisfied with recreational activities and opportunities for joint activities for the elderly. In both cases, approximately half (51-58%) of the households with people at respective ages are satisfied with the accessibility of recreational activities, and in both cases people are of the opinion that compared to the situation three years ago, their opportunities have either improved (20-21%) or remained at the same level (41%).

- People are predominantly satisfied (84%) with the accessibility of **general practitioners'** services, there are only 15% of those who are not. 84% of households are satisfied with the service of the general practitioner they use. Assessed by the respondents, the conditions of the facilities, the rooms, the equipment, etc. used by their general practitioner have remained at the same level (in 59% of cases) over the past five years, or improved (33%).
- **Public transport** is an object for both criticism and praise: it belongs to the services which have improved the most, which have deteriorated and which need improvement. 70% of households are satisfied with the quality of the current service of public transport in their home town or municipality, incl 94% of households in Tallinn. Assessed by the inhabitants of a locality, over the three past years the situation has rather improved (41% say the the situation has become better), especially in Tallinn again (68%); in other municipalities the situation has rather deteriorated than improved. The main reasons for dissatisfaction with public transport are the following: the timetables are not in line with people's needs, i.e. the vehicles do not travel frequently enough or they run at inconvenient times. In near hinterlands the main problem is that travelling by public transport takes too much time and that bus or train stops are too far from home.
- On the other hand, **walking and cycling facilities** get mostly positive feedback: 74% of households are satisfied with those in their locality, and more than half (52%) are of the opinion that their opportunities have improved in the past three years.
- More than half of the people (56%) are satisfied with the condition of the **roads and streets** of importance to their household. Although the general picture is not as good as in pavement and bicycle roads, the interviewed inhabitants assessed that the state of roads and streets has also rather improved than deteriorated (47% have noticed some improvement in this field) over the last three years.
- The service that the respondents have needed or experienced most frequently over the past 12 months is specialist medical service, and least frequently - fire and rescue service. Assessing the accessibility of **public sector services**, seven households out of ten (69-71%) are satisfied with fire and rescue service and police and public order in their local area, whereas the satisfaction level with the accessibility of medical assistance is considerably lower – 53% of respondents are satisfied with the accessibility of hospital service in their local area, and 48% of respondents with specialist medical service. Almost half of households (45%) are not satisfied with the accessibility of specialist medical service. The people from remote hinterlands are a little less satisfied with all public sector services reported in this survey than the respondents from elsewhere.

Location of Using the Service, and the Factors Affecting It

- Looking at the places where people use various **local public services**, labour market area centres, Tallinn and Tartu stick distinctly out from other types of municipality units. Although in all

municipality units the services are mostly used in people's home town or local municipality, in the households located in centres and in Tallinn/Tartu there are noticeably fewer users of the services provided in another municipality (farther than 3 km from home). In the households from near hinterlands there are many times more users of services in another municipality than in all other households, especially regarding using primary schools, basic schools, youth hobby schools and groups and sports facilities. Nevertheless, all services are in most cases used within people's own county, only upper secondary school is more attended beyond one's home county (in 10% of cases).

- Although the reason given for using services beyond one's local place is the fact that the particular service is not provided locally, it almost never occurred as the main reason for using the service elsewhere. The only exception was attending upper secondary school, in which case 44% mentioned the absence of upper secondary school in their home town or local municipality as the main reason why they attend school elsewhere. In case of almost all those services one of the main reasons is that those in another municipality are logistically more suitable. In case of general practitioner's service another reason is dissatisfaction with the quality of the local general practitioner; in case of youth hobby groups, vocational schools and upper secondary schools that the farther service offers a better match to the child's interests, and in case of basic schools – its higher level.
- As for the **private sector services** surveyed, the most common are food and convenience stores, which 98% of the households interviewed in the survey have on stationary basis in their home town or local municipality. This service is followed by postal service (92%), a pharmacy (88%), a chance to withdraw cash and a fuel station (85%), a café, a bar, a restaurant or other commercial establishments serving food (84%), a commodity shop (79%), bank services (71%) and a cinema (58%). Service accessibility is overwhelmingly the best in labour market area centres and in Tallinn and Tartu. Depending on the service, accessibility is the worst either in remote hinterland (a commodity shop, cash withdrawal, a pharmacy, a fuel station) or in near hinterland (a food and convenience store, postal service, bank service, a cinema) type of municipalities. According to the survey, our people find it most annoying if in the vicinity there is no food and convenience store (74%), a cash withdrawal facility (52%) or pharmacy (47%).
- As to postal and bank service, cash withdrawal facilities and pharmacies, the survey reveals that if the respective services are locally there on stationary basis, most people (78-85% of respondents) prefer using the service in the near vicinity. In terms of shops, local services are mostly used by a little less than three quarters (74% when it comes to buying food and convenience goods and 71% when it comes to commodity goods). The service of cinema, food-serving establishments and fuel stations sticks out by the fact that a lot of people (17-24%) have not used these services at all. Farther services are most frequently used by people from near and remote hinterlands.
- The reason for using the services beyond people's own locality is mostly the service's better logistics, but there are certain services that are more attractive thanks to their higher quality (cinemas), to both logistics and quality (cafes, bars, restaurants), or to lower prices (commodity shops, food and convenience stores).

As a separate field, this survey dealt with **communication with the local government**. As a rule, people do not need to communicate with local government officials very frequently: over the last 12 months about a third of respondents (36%) need to communicate with them at least once a year. In the last 12 months, approximately the same number of household representatives (32%) have visited local community centres or city governments.

UURINGU TAUST

Sotsiaal- ja turu-uuringute firma Saar Poll viis 2014. aasta sügisel siseministri tellimusel läbi elanikkonnaküsitluse, mille eesmärgiks oli kaardistada Eesti elanikkonna rahulolu avalike teenuste kvaliteedi, taseme ja kättesaadavusega üle Eesti. Uuringut kaasrahastati EuroopaSotsiaalfondist.

Avalike teenustena käsitletakse käesolevas uuringus ennekõike kohaliku omavalitsuse poolt oma ülesannete täitmiseks üldistes huvides osutatavaid teenuseid. Võrdluse eesmärgil käsitleb uuring väiksemas mahus ka avaliku sektori laiemaid teenuseid ja erasektori poolt kohalikul tasandil pakutavaid teenuseid. Sarnane uuring viidi läbi ka 2012. aastal, kuid kahe uuringu tulemusi käesolevas aruandes ei võrrelda, kuna 2012. aastal ei kuulunud valimisse kaheksa järgmist omavalitsuse üksust:

Tallinna linn, Tartu linn, Pärnu linn, Kohtla-Järve linn, Narva linn, Saue linn, Maardu linn ning Viimsi vald.

Käesolev aruanne tutvustab uuringu meetodikat, annab ülevaate uuringu peamistest tulemustest ning teeb tulemuste põhjal kokkuvõtte. Aruande lisadena esitatakse uuringusse hõlmatud kohalike omavalitsuste loetelu omavalitsusüksuse tüübi lõikes, vastanud isikute üldine profiil, küsitluse eestikeelne ankeet, loetelu poolavatud küsimustele antud muudest vastustest ning andmetabelid erinevate sotsiaal-demograafiliste tunnuste lõikes.

Uuringu meetodika

Oktoobris 2014 viis uuringufirma Saar Poll OÜ läbi avaliku arvamuse küsitluse, kus suulise intervjuu vormis ja paberankeedi abil küsitleti **1518** Eesti elanikku. Uuringu üldkogumi moodustasid kõik Eesti elanikud vanuses 18+. Uuringus kasutati juhuvalimit, mis koostati leibkonnapõhiselt. Tagamaks erinevat tüüpi leibkondade sattumise vastajate hulka, eristati lähteülesandes 6 tüüpi leibkondi: 1) noored pered, kus ei ole veel lapsi, 2) pered, kus on koolieelikutest lapsi, 3) pered, kus on alg- või põhikoolis õppivaid lapsi, 4) pered, kus on gümnaasiumis või kutsekoolis õppivaid lapsi, 5) pered, kus on töötavaid inimesi, 6) pered, kus on pensionieas inimesi. Tegemist ei ole üksteist välistavate tüüpidega, vaid üks ja sama leibkond võib kuuluda mitme erineva tüübi alla. Valimisse sattunud leibkonna nimel vastas see vähemalt 18-aastane leibkonnaliige, kes on kõige paremini kursis kõigi leibkonnaliikmete igapäevaste tegemistega. Intervjuud viidi läbi Saar Polli kogenud küsitlejate poolt ning need toimusid eesti ja vene keeles.

Saadud küsitlustulemi ja statistilise mudeli võrdlemisel ilmnenud erisuste vähendamiseks kaaluti saadud tulemit omavalitsusüksuse tüüpide, elukoha tüüpide ja maakondade lõikes (Tabel 1). Statistilise mudeli koostamisel on kasutatud rahvastikustatistika andmeid seisuga 01.01.2014. Kohalikud omavalitsused on jaotatud nelja tüüpi lähtuvalt Tellijalt saadud nimekirjast (vt Lisa 1).

Tabel 1. Valimi kaalumine

	Mudel (%)	Saadud küsitlustulem		Kaalutud küsitlustulem	
		N ¹	%	N	%
OMAAVALITSUSE TÜÜP*					
Tallinn, Tartu	39,0	200	13,2	592	39,0
Tööjõuareali keskus	20,2	461	30,4	307	20,2
Lähitagamaa	15,0	208	13,7	228	15,0
Kaugtagamaa	11,2	234	15,4	170	11,2
Muu omavalitsus	14,6	415	27,3	222	14,6
ELUKOHT					
Linn	62,2	641	42,2	944	62,2
Vald	37,8	877	57,8	574	37,8
MAAKOND**					
Harjumaa	43,4	219	14,4	659	43,4
Hiiumaa	0,7	90	5,9	11	0,7
Ida-Virumaa	11,3	96	6,3	171	11,3
Jõgevamaa	2,3	90	5,9	35	2,3
Järvamaa	2,3	90	5,9	35	2,3
Läänemaa	1,8	99	6,5	27	1,8
Lääne-Virumaa	4,4	90	5,9	67	4,4
Põlvamaa	2,1	90	5,9	32	2,1
Pärnumaa	6,1	89	5,9	92	6,1
Raplamaa	2,6	90	5,9	39	2,6
Saaremaa	2,4	99	6,5	36	2,4
Tartumaa	11,3	100	6,6	171	11,3
Valgamaa	2,2	90	5,9	33	2,2
Viljandimaa	4,7	96	6,3	71	4,7
Võrumaa	2,5	91	6,0	38	2,5

* Kohaliku omavalitsuse tüüpide puhul on kasutatud järgnevat määratlust:

Tallinn, Tartu - kuna tegu on suurte omavalitsusüksustega, siis ei kuulu need allpool loetletud üksuste hulka, vaid on välja toodud eraldi

Tööjõuareali keskus – inimeste igapäevaste pendelrändevõogude alusel selgelt eristuv keskus, ehk omavalitsusüksus, kuhu mitmest ümberkaudsest omavalitsusest käib tööajal igapäevaselt vähemalt 15% elanikkonnast.

Lähitagamaa – omavalitsusüksus, kust tööjõuareali keskusesse käib tööajal igapäevaselt vähemalt 30% elanikkonnast.

Kaugtagamaa – omavalitsusüksus, kust tööjõuareali keskusesse käib tööajal igapäevaselt vähemalt 15% elanikkonnast.

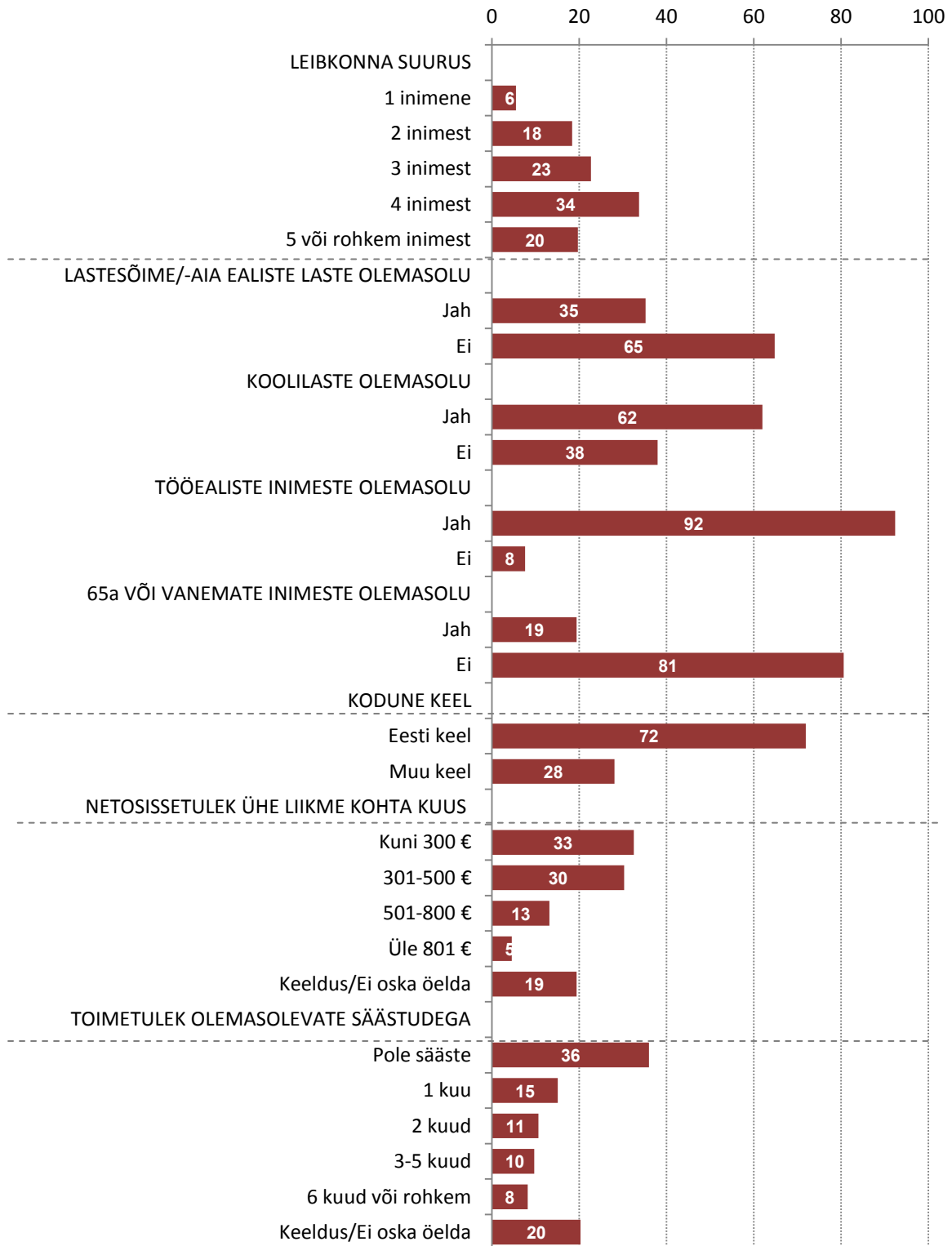
Muu omavalitsus – omavalitsusüksus, mille puhul ilmneb igapäevaste pendelrändevõogude alusel nõrgem seotus tööjõuareali keskusega. Muude omavalitsusüksuste seas on nii hõreasustusega alasid kui väiksemaid keskusi, mis on ise töökohtade ja avalike teenuste pakkujaks kohalikul tasandil.

** Valimi koostamisel oli nõudeks, et minimaalne küsitletute arv peab olema vähemalt 90 maakonna ja 200 kohaliku omavalitsuse üksuse tüüpi kohta. Seetõttu suurendati väiksemates maakondades oluliselt vastajate arvu võrreldes maakonna tegeliku osakaaluga Eesti elanikkonnast. Tagamaks uuringu tulemuste esinduslikkust Eesti elanikkonna suhtes, on nii aruandes kui selle aluseks olevates andmetabelites (Lisa 5) esitatud tulemused maakonna lõikes paika kaalutuna. Erandiks on maakondade kohta esitatud tulemused, kus andmed on kaalumata kujul.

¹ Siin ja edaspidi tähistab N vastajate hulka.

Täpsema ülevaate uuringus osalenud leibkondade profiilist annab Joonis 1. Leibkondi esindanud isikute profiiliga on võimalik tutvuda aruande lisades (Lisa 2).

Joonis 1. Leibkondade profiil (%; N=1518)

Maksimaalse valimivea suurus 95-protsendisel usaldusnivool jääb üldkogumi puhul 2,53% piiridesse (väiksemate alagruppide vaatlemisel võib viga olla suurem). Tabel 2 annab täpsema ülevaate, millises sõltuvuses on valimi suurus (st vastanute arv), valimist arvatatud osakaal (st vastuste %) ja võimalik statistiline viga (ehk võimalik eksimine %-des).

Tabel 2. Valimivea piirid

Vastuste osakaal/ Valimi suurus	50%	48% või 52%	40% või 60%	35% või 65%	30% või 70%	25% või 75%	20% või 80%	15% või 85%	10% või 90%	5% või 95%	3% või 97%	2% või 98%
10	30,99	30,97	30,36	29,56	28,40	26,84	24,79	22,13	18,59	13,51	10,57	8,68
20	21,91	21,90	21,47	20,90	20,08	18,98	17,53	15,65	13,15	9,55	7,48	6,14
30	17,89	17,88	17,53	17,07	16,40	15,49	14,31	12,78	10,74	7,80	6,10	5,01
40	15,49	15,49	15,18	14,78	14,20	13,42	12,40	11,07	9,30	6,75	5,29	4,34
50	13,86	13,85	13,58	13,22	12,70	12,00	11,09	9,90	8,32	6,04	4,73	3,88
60	12,65	12,65	12,40	12,07	11,60	10,96	10,12	9,03	7,59	5,51	4,32	3,54
70	11,71	11,71	11,48	11,17	10,74	10,14	9,37	8,36	7,03	5,11	4,00	3,28
80	10,96	10,95	10,73	10,45	10,04	9,49	8,77	7,82	6,57	4,78	3,74	3,07
90	10,33	10,32	10,12	9,85	9,47	8,95	8,26	7,38	6,20	4,50	3,52	2,89
100	9,80	9,79	9,60	9,35	8,98	8,49	7,84	7,00	5,88	4,27	3,34	2,74
110	9,34	9,34	9,15	8,91	8,56	8,09	7,47	6,67	5,61	4,07	3,19	2,62
120	8,95	8,94	8,76	8,53	8,20	7,75	7,16	6,39	5,37	3,90	3,05	2,50
130	8,59	8,59	8,42	8,20	7,88	7,44	6,88	6,14	5,16	3,75	2,93	2,41
150	8,00	8,00	7,84	7,63	7,33	6,93	6,40	5,71	4,80	3,49	2,73	2,24
200	6,93	6,93	6,79	6,61	6,35	6,00	5,54	4,95	4,16	3,02	2,36	1,94
250	6,20	6,19	6,07	5,91	5,68	5,37	4,96	4,43	3,72	2,70	2,11	1,74
300	5,66	5,65	5,54	5,40	5,18	4,90	4,53	4,04	3,39	2,47	1,93	1,58
350	5,24	5,23	5,13	5,00	4,80	4,54	4,19	3,74	3,14	2,28	1,79	1,47
400	4,90	4,90	4,80	4,67	4,49	4,24	3,92	3,50	2,94	2,14	1,67	1,37
500	4,38	4,38	4,29	4,18	4,02	3,79	3,51	3,13	2,63	1,91	1,49	1,23
800	3,46	3,46	3,39	3,30	3,17	3,00	2,77	2,47	2,08	1,51	1,18	0,97
1000	3,10	3,10	3,03	2,95	2,84	2,68	2,48	2,21	1,86	1,35	1,06	0,87
1200	2,83	2,83	2,77	2,70	2,59	2,45	2,26	2,02	1,70	1,23	0,96	0,79
1500	2,53	2,53	2,48	2,41	2,32	2,19	2,02	1,81	1,52	1,10	0,86	0,71

UURINGU PÕHITULEMUSED

1. Teenuste koondülevaade

Esimene peatükk hõlmab endas koondülevaadet kõigist uuringus käsitletud teenustest ja valdkondadest. Elanike hinnangustest lähtuvalt on välja selgitatud, milliste teenuste kvaliteedi ja kättesaadavuse parandamist peetakse kõige olulisemaks, milliste teenuste olukord on viimase 3 aasta jooksul kõige rohkem paranenud ning milliste olukord kõige rohkem halvenenud.

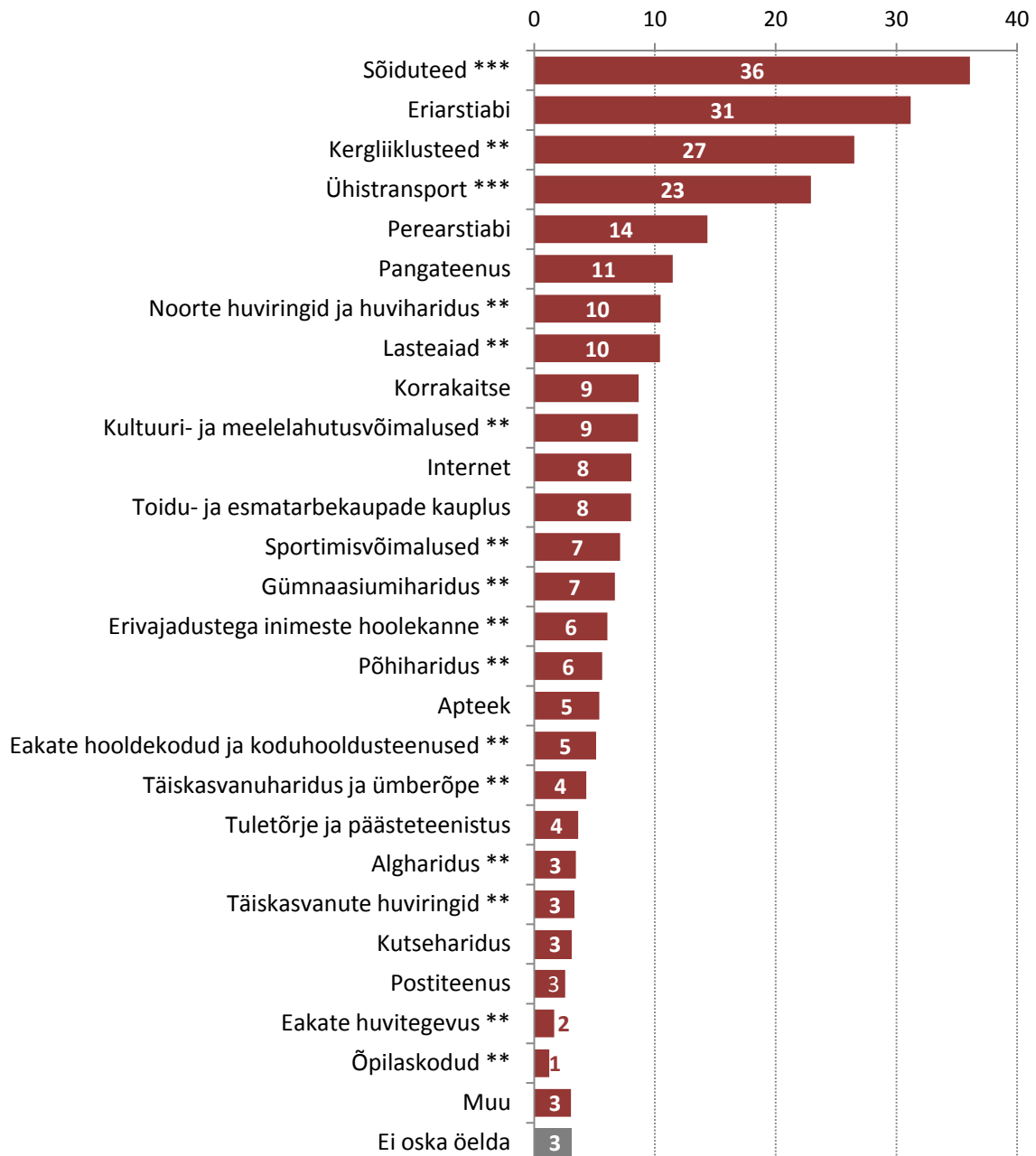
1.1. Kvaliteedi ja kättesaadavuse parandamist vajavad teenused

Kõigil vastajail oli võimalik etteantud nimekirja abil tuua välja kolm kõige kriitilisemat teenust või valdkonda, mille kvaliteedi ja kättesaadavuse parandamine on nende leibkonna jaoks kõige olulisem. Elanike hinnangul vajab kõige enam parandamist **sõiduteede** (36% mainib seda ühena kolmest valdkonnast), **eriarstiabi** (31%), **kergliiklusteede** (27%), **ühistranspordi** (23%) olukord (Joonis 1). Neile neljale enimmainitud valdkonnale järgnevad perearstiabi (14%), pangateenus (11%), noorte huviringid ja huviharidus (10%), lasteaiaid (10%), korrakaitse (9%), kultuuri- ja meelelahutusvõimalused (9%), internet (8%), toidu- ja esmatarbekaupade kauplus (8%), sportimisvõimalused (7%) gümnaasiumiharidus (7%), erivajadustega inimeste hoolekanne (6%), põhiharidus (6%), apteek (5%) ning eakate hooldekodud ja koduhooldusteenused eakatele (5%). Kokkuvõttes märgiti kõik etteantud nimekirja kuuluvad teenused ja valdkonnad vähemalt 1% leibkondade poolt kolme kõige kriitilisema ja parandamist vajavana ära. Lisaks toodi omalt poolt kolme olulisema lahendamist vajava probleemi seas välja ka puudulikku tänavavalgustust (8-l korral), tanklate puudust (N=7), ühise vee- ja kanalisatsioonivõrguga liitumist (N=6), tööstuskaupade kauplust (N=5) ja töökohtade puudust. Kui vaadelda eraldi ainult kohalike omavalitsuste (edaspidi **KOV**) poolt korraldatavaid teenuseid, siis oleks **viis kõige kriitilisemat parandamist vajavat valdkonda** sõiduteed, kergliiklusteed, ühistransport, noorte huviringid ja huviharidus ning lasteaiaid. Siinkohal maksab pöörata tähelepanu osade valdkondade võrdlemisi väikesele vastajate osakaalule, mis valdkondade järjestusele juhuslikkust lisab.

Teatud teenuste ja valdkondade sagedasemat mainimist mõjutab siin lisaks teenuse hetkeolukorrale kindlasti ka see, kui võrd laiale sihtrühmale antud teenus on mõeldud. Väiksemat sihtrühma puudutavad valdkonnad pälvivad vähem tähelepanu, sest leibkondade esindajad nimetavad neid teenuseid, mis on nende leibkonna seisukohast kõige kriitilisemad. Uuringust ilmneb näiteks, et lasteaiaaerialiste lastega leibkonnad mainivad keskmisest enam lasteaedu (23%; ülejäänud leibkondadest ainult 10%), 65-aastaste või vanemate liikmetega leibkonnad mainivad keskmisest veidi enam tervisega seotud teenuseid nagu eriarstiabi (38% vs 31%), perearst (19% vs 14%), apteek (11% vs 5%) ja eakate hooldekodud ja koduhooldusteenused (13% vs 5%) ning erivajadustega inimeste hoolekanne (10% vs 6%). Lisaks võib täheldada ka respondendi vanusest tulenevaid erinevusi: 18-24-aastased peavad teistest kriitilisemaks kultuuri- ja meelelahutusvõimalusi (15% vs 9%) ning sportimisvõimalusi (23% vs 7%), viimast ei maininud aga 55-64-aastased kordagi kolme olulisema parandamist vajava valdkonnana; 65-aastased ja vanemad mainivad keskmisest enam eakate huvitegevust (10% vs 2%). Muukeelsed leibkonnad mainivad eestikeelsete leibkondadega

võrreldes enam haridusega seotud valdkondi: algharidus (9%; eestikeelsed leibkonnad 2%), põhiharidus (12% vs 3%), gümnaasiumiharidus (9% vs 6%), kutseharidus (7% vs 2%). Siinjuures on oluline rõhutada, et erinevused vastajate vahel eksisteerivad ainult koduse keele (muu või eesti), mitte rahvuse (muu või eesti) vastandamisel.

Joonis 1. Palun nimetage kolm kõige kriitilisemat teenust või valdkonda, mille kvaliteedi ja kättesaadavuse parandamine on Teie leibkonna jaoks kõige olulisem. (%; N = kõik leibkonnad)

*Kuna iga vastaja võis anda kuni 3 vastust, siis võib protsentide summa olla 100-st suurem.

** KOV-ide poolt korraldatavad teenused.

*** Teenust korraldab nii riik kui KOV.

Uuringu tulemustest selgub seegi, et sõltuvalt elukohast on inimeste prioriteetidid mõnevõrra erinevad. Tabel 3 toob kõigi nelja omavalitsusüksuse tüübi kohta ära nn kriitiliste teenuste ja valdkondade esikümne, mille kättesaadavus ja kvaliteet vajaksid sealsete elanike hinnangul kõige enam parandamist. Tallinn, Tartu ning tööjõuareaali keskused eristuvad selgelt ülejäänud omavalitsustest oma prioriteetide poolest. Neis peetakse ülekaalukalt kõige kriitilisemaks sõiduteede olukorda, millele järgneb eriarstiabi, kergliiklusteed ja ühistransport. Lähitagamaa ja kaugtagamaa pingereas on esikoht aga kergliiklusteel, sõiduteed on alles kolmandal kohal. Erinevuseks on seegi, et kui Tallinnas, Tartus ja tööjõuareaali keskustes kuulub lasteaiateenus selgelt kolme kriitilisema teenuse hulka, siis teistes omavalitsustes on see ära märgitud vaid üksikutel kordadel. Seevastu vajatakse pangateenuse kättesaadavuse parandamist tunduvalt enam just lähi- ja kaugtagamaal ning eriti 'muudes omavalitsustes' (29%). Vastandades linna- ja vallaelanikke, tulevad erinevused vajaduses pangateenuste järele eriti teravalt välja (18% vallaelanikke märkisid selle kolme kriitilisema teenusena vs 7% linnaelanikke). Lisaks hinnatakse ka korrakaitse valdkonda valdades kriitilisemaks kui linnades (13% vs 6%), seevastu vajadust sõiduteede kvaliteeti parandada mainitakse valdades tunduvalt harvemini kui linnades (26% vs 42%).

Tabel 3. Kvaliteedi ja kättesaadavuse parandamist vajavad teenused omavalitsuse tüüpide lõikes (sulgudes vastajate osakaal, kes on seda nimetanud 3 teenuse/valdkonna hulgas)

	Tallinn, Tartu (N=592)	Tööjõuareaali keskus (N=307)	Lähitagamaa (N=228)	Kaugtagamaa (N=170)	Muu omavalitsus (N=222)
1.	Sõiduteed (40%)	Sõiduteed (50%)	Kergliiklusteed (31%)	Kergliiklusteed (29%)	Pangateenus (29%)
2.	Eriarstiabi (39%)	Eriarstiabi (39%)	Ühistransport (26%)	Ühistransport (28%)	Sõiduteed (28%)
3.	Kergliiklusteed (23%)	Kergliiklusteed (31%)	Sõiduteed (24%)	Sõiduteed (26%)	Kergliiklusteed (22%)
4.	Ühistransport (23%)	Ühistransport (22%)	Eriarstiabi (21%)	Noorte huviringid ja huviharidus (18%)	Eriarstiabi (22%)
5.	Lasteaiad (15%)	Perearstiabi (13%)	Pangateenus (15%)	Perearstiabi (16%)	Perearstiabi (19%)
6.	Perearstiabi (14%)	Noorte huviringid ja huviharidus (10%)	Toidu/esmatarbe- kaubad (15%)	Eriarstiabi (16%)	Ühistransport (19%)
7.	Erivajadustega inimeste HK (9%)	Kultuur/ meelelahutus (10%)	Perearstiabi (13%)	Kultuur/ meelelahutus (15%)	Korrakaitse (18%)
8.	Internet (9%)	Lasteaiad (9%)	Noorte huviringid ja huviharidus (11%)	Pangateenus (15%)	Kultuur/ meelelahutus (13%)
9.	Põhiharidus (8%)	Gümnaasiumi- haridus (8%)	Sportimisvõimalused (11%)	Korrakaitse (12%)	Apteek (11%)
10.	Noorte huviringid ja huviharidus (8%)	Eakate hooldekodud ja koduhooldus (7%)	Korrakaitse (11%)	Gümnaasiumi- haridus (12%)	Noorte huviringid ja huviharidus (10%)

Tabel 4 on toodud iga maakonna kohta välja kolm seal kõige sagedamini mainitud teenust. Kui valdavalt domineerivad maakondade esikolmikutes need neli valdkonda, mis paistsid juba üldtulemustest silma (st sõiduteed, eriarstiabi, kergliiklusteed ja ühistransport), siis mõnes maakonnas on pingerea esiotsa jõudnud ka muid teenuseid ja valdkondi. Näiteks selgub uuringust, et Hiiumaa vastajaile teeb keskmisest märksa enam muret toidu- ja esmatarbekaupade kättesaadavus, Järvamaa vastajaile apteegid, Raplamaa ja Valgamaa vastajaile pangateenus ning Võrumaa vastajaile korrakaitse. Lisaks on märkimisväärne, et vaatamata sarnastele esikolmikutele ei ole valdkonna osakaal maakonniti alati samaväärne. Nii näiteks eristuvad Ida-Virumaa ja Viljandimaa Järvamaast ning Võrumaast selle poolest, et neis kahes maakonnas mainitakse sõiduteede kvaliteedi parandamise vajadust enam kui kaks korda sagedamini; Jõgevamaa eristub teistest maakondadest vajadusega parandada kergliiklusteede olukorda tunduvalt selgemalt – üle poole vastajatest (57%) pidas seda kolmeks kõige olulisemaks valdkonnaks.

Tabelis 5 on toodud iga maakonna kohta välja kolm seal kõige sagedamini mainitud KOV teenust. Nagu näha, ka siin domineerivad valdavalt valdkonnad, mis paistsid juba üldtulemustes silma. Lisaks on Hiiumaal 16% vastajatest maininud vajadust parandada erivajadustega inimeste hoolekannet, Läänemaal 14% vastajatest vajadust parandada noorte huviringide ja huviharidust ning Valgemaal 18% vastajatest vajadust parandada kultuuri- ja meelelahutusvõimaluste kättesaadavust ja kvaliteeti ning 10% vastajatest eakate hooldekodu ja koduhooldusteenust.

Tabel 4. Kvaliteedi ja kättesaadavuse parandamist vajavad teenused maakondade lõikes (sulgudes vastajate osakaal, kes on seda nimetanud 3 teenuse/valdkonna hulgas)

	Harju (N=219)	Hiiumaa (N=90)	Ida-Viru (N=96)	Jõgeva (N=90)	Järva (N=90)
1.	Sõiduteed (36%)	Eriarstiabi (33%)	Sõiduteed (48%)	Kergliiklusteed (57%)	Ühistransport (26%)
2.	Eriarstiabi (35%)	Toidu/ esmatarbekaupad (23%)	Eriarstiabi (41%)	Sõiduteed (33%)	Sõiduteed (21%)
3.	Kergliiklusteed (27%)	Kergliiklusteed (18%)	Kergliiklusteed (26%)	Ühistransport (33%)	Apteek (19%)
(4.)		Ühistransport (18%)			
	Lääne (N=99)	Lääne-Viru (N=90)	Põlva (N=90)	Pärnu (N=89)	Rapla (N=90)
1.	Sõiduteed (39%)	Sõiduteed (29%)	Kergliiklusteed (37%)	Sõiduteed (34%)	Sõiduteed (36%)
2.	Eriarstiabi (35%)	Kergliiklusteed (23%)	Sõiduteed (32%)	Kergliiklusteed (33%)	Kergliiklusteed (36%)
3.	Kergliiklusteed (32%)	Ühistransport (19%)	Ühistransport (23%)	Eriarstiabi (28%)	Pangateenus (31%)
	Saare (N=98)	Tartu (N=100)	Valga (N=90)	Viljandi (N=96)	Võru (N=91)
1.	Kergliiklusteed (32%)	Sõiduteed (32%)	Eriarstiabi (37%)	Sõiduteed (48%)	Sõiduteed (23%)
2.	Ühistransport (32%)	Eriarstiabi (31%)	Sõiduteed (26%)	Eriarstiabi (29%)	Ühistransport (22%)
3.	Sõiduteed (29%)	Kergliiklusteed (28%)	Pangateenus (21%)	Kergliiklusteed (27%)	Korrakaitse (19%)

Tabel 5. Kvaliteedi ja kättesaadavuse parandamist vajavad KOV teenused maakondade lõikes (sulgudes vastajate osakaal, kes on seda nimetanud 3 teenuse/valdkonna hulgas)

	Harju (N=219)	Hiiu (N=90)	Ida-Viru (N=96)	Jõgeva (N=90)	Järva (N=90)
1.	Sõiduteed (36%)	Kergliiklusteed (18%)	Sõiduteed (48%)	Kergliiklusteed (57%)	Ühistransport (26%)
2.	Kergliiklusteed (27%)	Ühistransport (18%)	Kergliiklusteed (26%)	Sõiduteed (33%)	Sõiduteed (21%)
3.	Ühistransport (25%)	Erivajadustega inimeste HK (16%)	Ühistransport (22%)	Ühistransport (33%)	Kergliiklusteed (13%)

	Lääne (N=99)	Lääne-Viru (N=90)	Põlva (N=90)	Pärnu (N=89)	Rapla (N=90)
1.	Sõiduteed (39%)	Sõiduteed (29%)	Kergliiklusteed (37%)	Sõiduteed (34%)	Sõiduteed (36%)
2.	Kergliiklusteed (32%)	Kergliiklusteed (23%)	Sõiduteed (32%)	Kergliiklusteed (33%)	Kergliiklusteed (36%)
3.	Noorte huviringid ja huviharidus (14%)	Ühistransport (19%)	Ühistransport (23%)	Ühistransport (24%)	Ühistransport (17%)

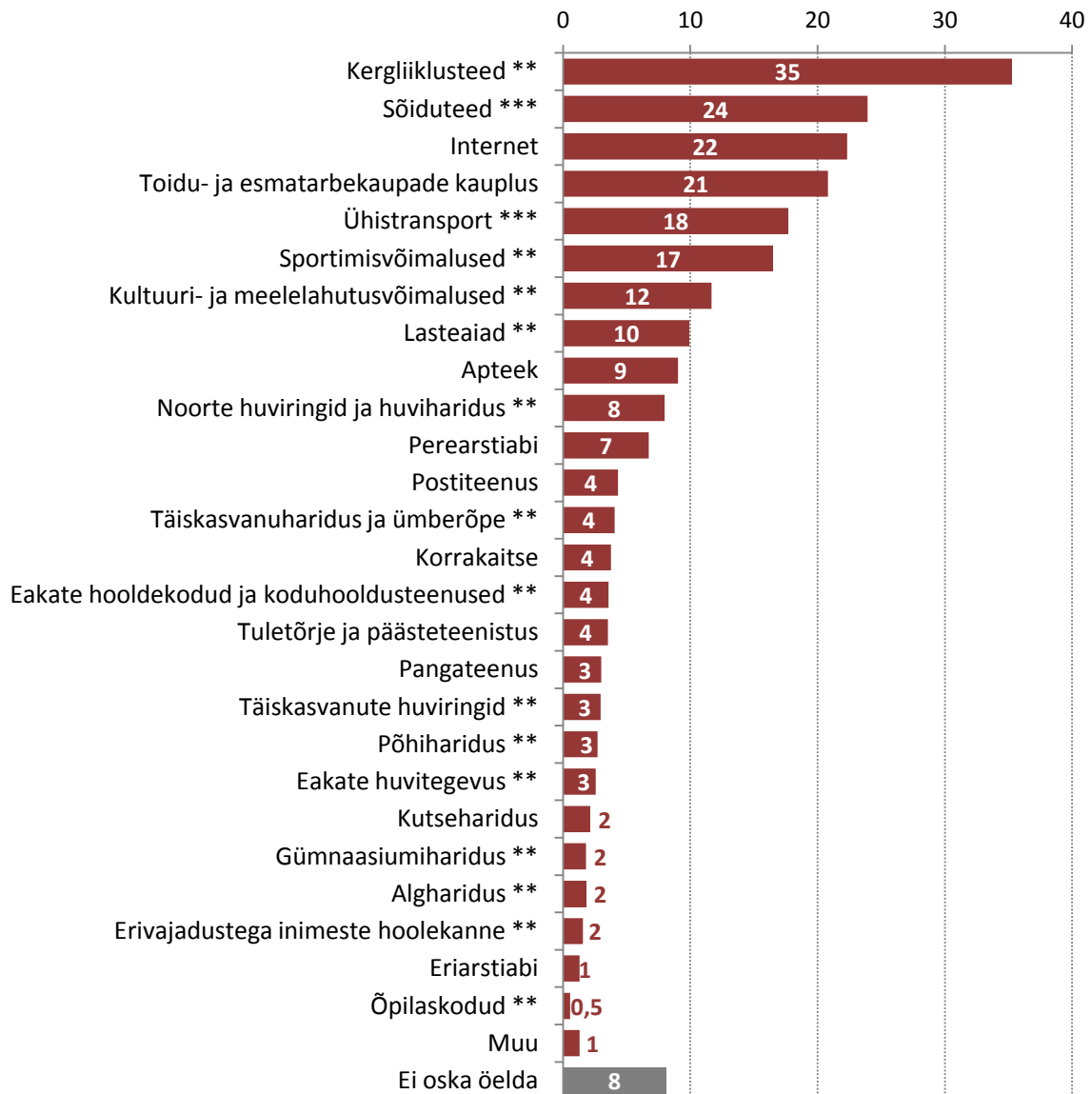
	Saare (N=98)	Tartu (N=100)	Valga (N=90)	Viljandi (N=96)	Võru (N=91)
1.	Kergliiklusteed (32%)	Sõiduteed (32%)	Sõiduteed (26%)	Sõiduteed (48%)	Sõiduteed (23%)
2.	Ühistransport (32%)	Kergliiklusteed (28%)	Kultuur/ meelelahutus (18%)	Kergliiklusteed (27%)	Ühistransport (22%)
3.	Sõiduteed (29%)	Ühistransport (23%)	Ühistransport (10%)	Ühistransport (22%)	Kergliiklusteed (18%)
(4.)			Eakate hooldekodud ja koduhooldus (10%)		

1.2. Paranenud olukorraga teenused

Kasutades sama teenuste ja valdkondade nimekirja, paluti vastajail välja valida need kolm, kus olukord on viimase 3 aasta jooksul kõige rohkem paranenud. Positiivses suunas arenguid on kõige enam märgatud seoses **kergliiklusteedega** (35% mainib seda ühena kolmest valdkonnast) ning sellele järgnevad **sõiduteed** (24%), **internet** (22%) ja **toidu- ja esmatarbekaupade kauplus** (21%) (Joonis 2). Lisaks mainitakse sagedamini veel, et paranenud on ühistranspordi (18%), sportimisvõimaluste (17%) kultuuri - ja meelelahutusvõimaluste (12%), lasteaedade (10%), apteekide (9%), noorte huviringide ja huvihariduse (8%) ning perearstiabi (7%) olukord. Kui vaadelda eraldi ainult **KOV**-ide poolt korraldatavaid teenuseid, siis oleks **viis kõige parema olukorraga valdkonda** kergliiklusteed, sõiduteed, ühistransport, sportimisvõimalused ning kultuuri- ja meelelahutusvõimalused.

Teatud teenuste ja valdkondade paranemise märkamist mõjutab ka siin valdkonna/teenuse sihtrühm. Väiksematele sihtrühmadele suunatud teenuse paranemist märgatakse keskmisest enam antud teenust rohkem kasutatavates leibkondades. Lasteaiaaialaste lastega leibkonnad on märganud lasteaia teenuse ning sportimisvõimaluste paranemist poole sagedamini (18% vs 8% ja 19% vs 10%) kui 65-aastaste ja vanemate inimestega leibkonnad. Samas viimased on märganud esimestest poole sagedamini apteegi teenuse paranemist (16% vs 7%) viimase 3 aasta jooksul.

Joonis 2. Millised on need kolm teenust või valdkonda, kus olukord on viimase 3 aasta jooksul kõige rohkem paranenud? (%; N = kõik leibkonnad)

*Kuna iga vastaja võis anda kuni 3 vastust, siis võib protsentide summa olla 100-st suurem.

** KOV-ide poolt korraldatavad teenused.

*** Teenust korraldab nii riik kui KOV.

Erinevused eksisteerivad ka elukohajärgselt. Tabel 6 on toodud iga omavalitsusüksuse tüübi kohta ära kümme sagedamini mainitud teenust, mille olukord on sealsete elanike hinnangul võrreldes 3 aasta taguse ajaga kõige enam paranenud. Tallinn ja Tartu eristuvad ülejäänud omavalitsusüksustest oma ülipositiivse hinnangu poolest ühistranspordi teenuse paranemisse (34% mainib seda ühena kolmest valdkonnast; tööjõuarealikeskustes, kaugtagamaal ja muudes omavalitsustes mainib seda alla 8% leibkonnadest) ning oma madalama hinnangu poolest sõiduteede (18% vs 25-34%) ja lasteaedade (5% vs 12-21%) olukorra paranemisse. 'Muud omavalitsused' eristuvad ülejäänutest oma tunduvalt madalama hinnangu poolest toidu- ja esmatarbekaupade kaupluste kättesaadavuse paranemisse (8% vs 18-26%), kaugtagamaa teistest veidi kõrgema hinnangu poolest perearstiabi

kättesaadavuse (13% vs alla 8%) paranemisse ja töjõuareali keskus teistest kõrgema hinnangu poolest kergliiklusteede olukorra paranemisse – pea pooled (48%) mainivad seda ühena kolmest paranenud olukorraga valdkonnast. Linna ja valla võrdlus aitab omavalitsusüksuste vahelisi erinevusi veelgi paremini mõista. Ühistranspordi ning toidu- ja esmatarbekaupade kaupluste olukorra paranemist viimase 3 aasta jooksul on märgatud linnades kordades enam kui valdades (vastavalt 26% vs 12% ning 24% vs 7%), samas lasteaedade olukorra paranemist on märgatud rohkem valdades (15% vs 7%).

Tabel 6. Paranenud olukorraga teenused omavalitsuse tüüpide lõikes (sulgudes vastajate osakaal, kes on seda nimetanud 3 teenuse/valdkonna hulgas)

	Tallinn, Tartu (N=592)	Töjõuareali keskus (N=307)	Lähitagamaa (N=228)	Kaugtagamaa (N=170)	Muu omavalitsus (N=222)
1.	Ühistransport (34%)	Kergliiklusteede (48%)	Kergliiklusteede (39%)	Kergliiklusteede (30%)	Internet (26%)
2.	Kergliiklusteede (33%)	Sõiduteede (34%)	Sõiduteede (30%)	Internet (27%)	Kergliiklusteede (26%)
3.	Internet (28%)	Toidu/ esmatarbekaupad (24%)	Toidu/ esmatarbekaupad (18%)	Sõiduteede (25%)	Lasteaiad (21%)
4.	Toidu/ esmatarbekaupad (26%)	Sportimisvõimalused (19%)	Sportimisvõimalused (14%)	Toidu/ esmatarbekaupad (18%)	Sõiduteede (19%)
5.	Sõiduteede (18%)	Internet (18%)	Lasteaiad (14%)	Ühistransport (15%)	Sportimisvõimalused (18%)
6.	Sportimisvõimalused (17%)	Apteek (14%)	Noorte huviringid ja huviharidus (12%)	Perearstiabi (13%)	Kultuur/ meelelahutus (16%)
7.	Kultuur/ meelelahutus (14%)	Kultuur/ meelelahutus (11%)	Apteek (11%)	Lasteaiad (12%)	Eakate hooldekodud ja koduhoidus (12%)
8.	Apteek (9%)	Täiskasvanuharidus ja ümberõpe (8%)	Kultuur/ meelelahutus (9%)	Noorte huviringid ja huviharidus (11%)	Noorte huviringid ja huviharidus (9%)
9.	Noorte huviringid ja huviharidus (6%)	Tuletõrje ja päästeteenistus (8%)	Perearstiabi (7%)	Sportimisvõimalused (11%)	Toidu/ esmatarbekaupad (8%)
10.	Lasteaiad (5%)	Perearstiabi (7%)	Postiteenus (6%)	Eakate huvitegevus (6%)	Perearstiabi (7%)

Tulemusi maakonniti vaadeldes ilmneb, et ükski valdkond ei esine korruga kõigis maakondades paranenud teenuste pingereas kolme esimese hulgas (Tabel 7). Siiski võib tuua välja domineerivamad valdkonnad: internet, sõiduteede, kergliiklusteede ja sportimisvõimalused. Kõige enam eristuvad ülejäänud maakondadest Hiiumaa, kus on keskmisest märksa enam mainitud kultuuri- ja meelelahutusvõimaluste paranemist – seda nimetas 21% sealseist vastajaist ning seega on antud valdkond siinses nimekirjas esikohal –, ja Harjumaa, kus on keskmisest enam mainitud ühistranspordi paranemist, kuid seda justnimelt eelkõige Tallinna elanike seas (39% tallinlastest tõi välja ühistranspordi kolme kõige enam paranenud teenusena). Lisaks on Valgamaa enam paranenud teenuste esikolmikus tuletõrje- ja päästeteenistus (16%), mis üldises pingereas on alles tagasihoidlikul 16. kohal (4%). Ka lasteaiad, noorte huviringid ja huviharidus ning toidu ja esmatarbekaupade kauplus on osades maakonnas kolme-nelja enam paranenud olukorraga teenuse seas.

Tabel 7. Paranenud olukorraga teenused maakondade lõikes (sulgudes vastajate osakaal, kes on seda nimetanud 3 teenuse/valdkonna hulgas)

	Harju (N=219)	Hiiu (N=90)	Ida-Viru (N=96)	Jõgeva (N=90)	Järva (N=90)
1.	Kergliiklusteed (34%)	Kultuur/ meelelahutus (21%)	Kergliiklusteed (47%)	Internet (41%)	Kergliiklusteed (48%)
2.	Ühistransport (27%)	Internet (19%)	Sõiduteed (38%)	Sõiduteed (18%)	Sõiduteed (18%)
3.	Toidu/ esmatarbe- kaubad (26%)	Sõiduteed (18%)	Internet (26%)	Lasteaiad (16%)	Internet (17%)
	Lääne (N=99)	Lääne-Viru (N=90)	Põlva (N=90)	Pärnu (N=89)	Rapla (N=90)
1.	Internet (25%)	Kergliiklusteed (48%)	Kergliiklusteed (27%)	Kergliiklusteed (44%)	Kergliiklusteed (33%)
2.	Kergliiklusteed (24%)	Sportimisvõimalused (23%)	Internet (23%)	Sõiduteed (36%)	Sõiduteed (30%)
3.	Sportimisvõimalused (21%)	Noorte huviringid ja huviharidus (18%)	Sportimisvõimalused (19%)	Sportimisvõimalused (25%)	Sportimisvõimalused (21%)
	Saare (N=98)	Tartu (N=100)	Valga (N=90)	Viljandi (N=96)	Võru (N=91)
1.	Kergliiklusteed (41%)	Kergliiklusteed (34%)	Sõiduteed (42%)	Internet (31%)	Internet (35%)
2.	Sõiduteed (27%)	Toidu/ esmatarbe- kaubad (25%)	Kergliiklusteed (38%)	Sportimisvõimalused (25%)	Kergliiklusteed (33%)
3.	Internet (19%)	Internet (22%)	Tuletõrje ja päästeteenistus (16%)	Toidu/ esmatarbe- kaubad (21%)	Sõiduteed (29%)
4.				Lasteaiad (21%)	

Tabel 8. Paranenud olukorraga KOV teenused maakondade lõikes (sulgudes vastajate osakaal, kes on seda nimetanud 3 teenuse/valdkonna hulgas)

	Harju (N=219)	Hiiu (N=90)	Ida-Viru (N=96)	Jõgeva (N=90)	Järva (N=90)
1.	Kergliiklusteed (34%)	Kultuur/ meelelahutus (21%)	Kergliiklusteed (47%)	Sõiduteed (18%)	Kergliiklusteed (48%)
2.	Ühistransport (27%)	Sõiduteed (18%)	Sõiduteed (38%)	Lasteaiad (16%)	Sõiduteed (18%)
3.	Sõiduteed (25%)	Kergliiklusteed (16%)	Sportimisvõimalused (14%)	Eakate huvitegevus (13%)	Lasteaiad (13%)
	Lääne (N=99)	Lääne-Viru (N=90)	Põlva (N=90)	Pärnu (N=89)	Rapla (N=90)
1.	Kergliiklusteed (24%)	Kergliiklusteed (48%)	Kergliiklusteed (27%)	Kergliiklusteed (44%)	Kergliiklusteed (33%)
2.	Sportimisvõimalused (21%)	Sportimisvõimalused (23%)	Sportimisvõimalused (19%)	Sõiduteed (36%)	Sõiduteed (30%)
3.	Sõiduteed (19%)	Noorte huviringid ja huviharidus (18%)	Sõiduteed (18%)	Sportimisvõimalused (25%)	Sportimisvõimalused (21%)
4.			Ühistransport (18%)		
	Saare (N=98)	Tartu (N=100)	Valga (N=90)	Viljandi (N=96)	Võru (N=91)
1.	Kergliiklusteed (41%)	Kergliiklusteed (34%)	Sõiduteed (42%)	Sportimisvõimalused (25%)	Kergliiklusteed (33%)
2.	Sõiduteed (27%)	Lasteaiad (17%)	Kergliiklusteed (38%)	Lasteaiad (21%)	Sõiduteed (29%)
3.	Sportimisvõimalused (17%)	Ühistransport (14%)	Sportimisvõimalused (14%)	Kergliiklusteed (20%)	Sportimisvõimalused (21%)
4.				Kultuur/ meelelahutus (20%)	

Tabelis 8 on toodud iga maakonna kohta välja kolm seal kõige sagedamini mainitud KOV teenust. Nagu näha, ka siin domineerivad valdavalt valdkonnad, mis paistsid juba üldtulemustes silma. Lisaks on Jõgevamaal 13% vastajatest maininud eakate huvitegevuse paranemist.

1.3. Halvenenud olukorraga teenused

Elanike arvates on viimase 3 aasta jooksul kõige rohkem halvenenud **eriarstiabi** (29% mainib ühena kolmest valdkonnast), **sõiduteede** (22%) ja **pangateenuste** (21%) olukord. (Joonis 3). Ülejäänud valdkondadest pälvid sagedamini kriitikat veel ühistransport (14%) postiteenus (11%), korrakaitse (10%) ja perearstiabi (10%). Lisaks etteantud nimekirjale mainitakse ka tänavavalgustuse puudulikkust (N=4) ja erinevaid avaliku ruumi heakorraga seotud valdkondi (N=12). Kui vaadelda eraldi ainult **KOV**-ide poolt korraldatavaid teenuseid, siis oleks **viis kõige halvema olukorraga valdkonda** sõiduteed, ühistransport, erivajadustega inimeste hoolekanne, kultuuri- ja meelelahutusvõimalused ning eakate hooldekodud ja koduhooldusteenused. Siinkohal maksab aga tähele panna, et vastajate osakaalud on enamike valdkondade puhul nii väikesed, et järjestus ja esiviisikusse kuulumine on üsna juhuslik.

Kuigi ka teenuste olukorra halvenemise hindamisel esineb erinevusi teenuste sihtgruppide vahel, on need erinevused võrdlemisi tagasihoidlikud. Nii näiteks ollakse lasteaiaelaste või koolilastega leibkondades veidi kriitilisemad noorte huviringide ja huvihariduse ja lasteaiateenuse osas kui leibkondades, kus pole vastavas eas lapsi (vastavalt 8% vs 2% ja 5% vs 1%). Suuremad erinevused tulevad esile eestlaste ja mitte-eestlaste vahel. Mitte-eestlased on võrreldes eestlastega tunduvalt kriitilisemad eriarstiabi (45% vs 21%), perearstiabi (16% vs 7%), kultuuri- ja meelelahutusvõimaluste (12% vs 5%) ja gümnaasiumihariduse (11% vs 4%) osas. Muukeelsete leibkondade ja eestikeelsete leibkondade vahel on lõhe hinnangus kultuuri- ja meelelahutusvõimaluste halvenemisse veelgi suurem (14% vs 4%).

Tabel 9 on toodud iga omavalitsusüksuse tüübi kohta ära kümme sagedamini mainitud teenust, mille olukord on sealsete elanike hinnangul võrreldes 3 aasta taguse ajaga kõige rohkem halvenenud. Pangateenus ja sõiduteed on kaks valdkonda, mis figureerivad nelja kõige enam halvenenud teenuse hulgas kõikides omavalitsusüksustes, ent ka siin võib täheldada mõningaid erinevusi Tallinna, Tartu, tööjõuareali keskuste ning ülejäänute vahel. Nii on näiteks neis kahes omavalitsusüksuses hinnatud eriarstiabi kõige peamiseks halvenenud olukorraga teenuseks (39-41%), samal ajal kui mujal on seda maininud alla 14% leibkondadest. Samas on pangateenuse olukorra halvenemist mainitud kõige enam just lähi- ja kaugtagamaal ning 'muudes omavalitsustes' (29-34%), Tallinnas, Tartus ja tööjõuarealikeskuses kritiseeritakse seda teenust poole vähem (14-15% leibkondadest). Tallinn ja Tartu erinevad ülejäänutest veel vähese kriitilisuse poolest ühistranspordi teenuse osas ning veidi kriitilisema hoiaku poolest perearstiabi, erivajadustega inimeste hoolekanne ja eakate hooldekodude ja koduhooldusteenuse osas. Kaugtagamaa ja 'muu omavalitsuse' leibkondades ollakse tunduvalt kriitilisemad apteekide olukorra muutuse osas – 12% kaugtagamaa leibkondadest leiab, et apteegi teenus on viimase kolme aasta jooksul üks kolmest kõige enam halvenenud teenusest, samal ajal kui Tallinnas, Tartus ja tööjõuareali keskustes on selliseid leibkondi alla 1%. Neid erinevusi aitab hästi kokku võtta linna- ja vallaelanike võrdluses, millest ilmneb, et eriarstiabi ja sõiduteed on teenused,

mille halvenemist viimaste aastate jooksul on täheldatud märgatavalt enam linnas, ning pangateenuse ja apteegi olukorra halvenemist tunduvalt enam valdades.

Joonis 3. Millised on need kolm teenust või valdkonda, kus olukord on viimase 3 aasta jooksul kõige rohkem halvenenud? (%; N = kõik leibkonnad)

*Kuna iga vastaja võis anda kuni 3 vastust, siis võib protsentide summa olla 100-st suurem.

** KOV-ide poolt korraldatavad teenused.

*** Teenust korraldab nii riik kui KOV.

Tabel 9. Halvenenud olukorraga teenused omavalitsuse tüüpide lõikes (sulgudes vastajate osakaal, kes on seda nimetanud 3 teenuse/valdkonna hulgas)

	Tallinn, Tartu (N=592)	Tööjõuareali keskus (N=307)	Lähi-tagamaa (N=228)	Kaug-tagamaa (N=170)	Muu omavalitsus (N=222)
1.	Eriarstiabi (41%)	Eriarstiabi (39%)	Pangateenus (29%)	Pangateenus (31%)	Pangateenus (34%)
2.	Sõiduteed (27%)	Ühistransport (28%)	Korrakaitse (13%)	Postiteenus (21%)	Ühistransport (23%)
3.	Pangateenus (15%)	Sõiduteed (27%)	Postiteenus (13%)	Sõiduteed (18%)	Korrakaitse (21%)
4.	Perearstiabi (15%)	Pangateenus (14%)	Sõiduteed (10%)	Ühistransport (15%)	Sõiduteed (18%)
5.	Erivajadustega inimeste HK (12%)	Kultuur/ meelelahutus (12%)	Eriarstiabi (9%)	Korrakaitse (13%)	Eriarstiabi (13%)
6.	Eakate hooldekodud ja koduhooldus (12%)	Korrakaitse (12%)	Ühistransport (6%)	Eriarstiabi (13%)	Postiteenus (12%)
7.	Postiteenus (11%)	Gümnaasiumi-haridus (9%)	Perearstiabi (6%)	Apteek (12%)	Perearstiabi (11%)
8.	Noorte huviringid ja huviharidus (7%)	Erivajadustega inimeste HK (9%)	Kultuur/ meelelahutus (6%)	Noorte huviringid ja huviharidus (12%)	Apteek (8%)
9.	Gümnaasiumi-haridus (6%)	Kergliiklusteed (9%)	Toidu/ esmatarbe-kaubad (5%)	Gümnaasiumi-haridus (11%)	Kergliiklusteed (7%)
10.	Kergliiklusteed (6%)	Noorte huviringid ja huviharidus (6%)	Erivajadustega inimeste HK (5%)	Perearstiabi (10%)	Tuletõrje ja päästeteenus (6%)

Maakonna lõikes analüüsid ilmneb, et viimase 3 aasta jooksul enim halvenenud teenuste pingeread on veidi erinevad (

Tabel 10). Kõige sagedamini on kolme enimmainitud valdkonna hulka sattunud eriarstiabi ja pangateenuse olukord (mõlemad 10 maakonnas), järgnevad sõiduteed (9 maakonnas), ühistransport (8 maakonnas), korrakaitse (5 maakonnas) ja postiteenus (4 maakonnas). Eraldi tõuseb esile Järvamaa, kus pea neljandik (24%) vastanud leibkondadest märkisid, et kergliiklusteede olukord on viimase 3 aasta jooksul märgatavalt halvenenud.

Tabelis 11 on toodud iga maakonna kohta välja kolm seal kõige sagedamini mainitud KOV teenust. Nagu näha, ka siin domineerivad kaks valdkonda, mis paistsid juba üldtulemustes silma: sõiduteed ja ühistransport. Ainult Harjumaal ja Tartumaal ei mahu ühistransport esikolmikusse. Kuigi üldpilti on lisandunud mitmeid valdkondi, mille olukord on maakonnas halvenenud (gümnaasiumiharidus, erivajadustega inimeste hoolekanne, noorte huviringid ja huviharidus, kultuuri- ja meelelahutusvõimalused ning eakate hooldekodu ja koduhooldusteenus), on enamikel juhtudel tegemist väga väikese vastajate osakaaluga teenustega, mistõttu tuleks suhtuda väga ettevaatlikult maakondade esikolmikute võrdlemisse.

Tabel 10. Halvenenud olukorraga teenused maakondade lõikes (sulgudes vastajate osakaal, kes on seda nimetanud 3 teenuse/valdkonna hulgas)

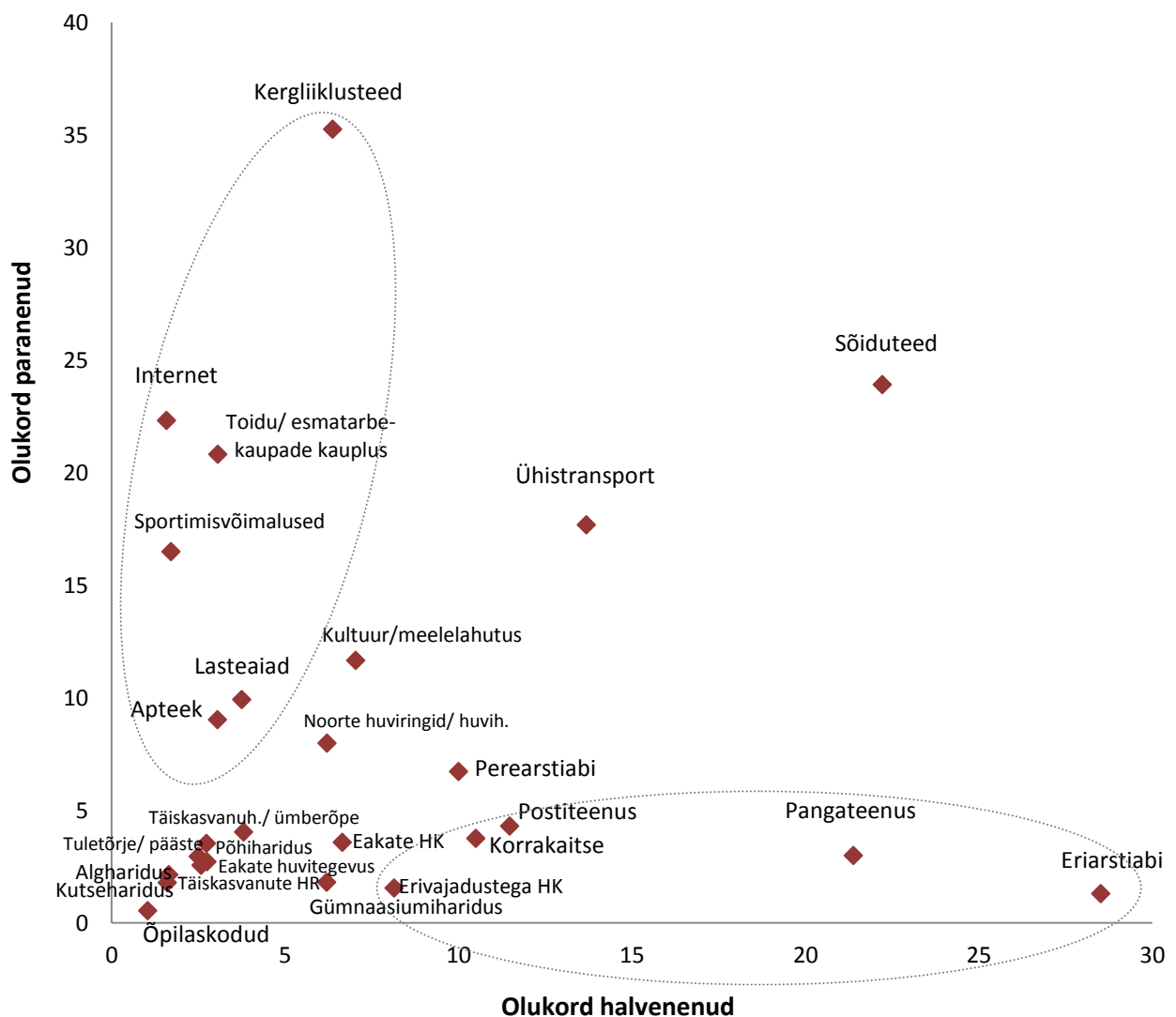
	Harju (N=219)	Hiiu (N=90)	Ida-Viru (N=96)	Jõgeva (N=90)	Järva (N=90)
1.	Eriarstiabi (34%)	Pangateenus (33%)	Eriarstiabi (37%)	Sõiduteed (39%)	Ühistransport (43%)
2.	Sõiduteed (23%)	Eriarstiabi (20%)	Ühistransport (29%)	Ühistransport (32%)	Sõiduteed (37%)
3.	Pangateenus (22%)	Postiteenus (19%)	Sõiduteed (22%)	Pangateenus (24%)	Kergliiklusteed (24%)
	Lääne (N=99)	Lääne-Viru (N=90)	Põlva (N=90)	Pärnu (N=89)	Rapla (N=90)
1.	Sõiduteed (29%)	Sõiduteed (31%)	Korrakaitse (22%)	Postiteenus (26%)	Pangateenus (50%)
2.	Eriarstiabi (26%)	Pangateenus (23%)	Ühistransport (21%)	Ühistransport (25%)	Eriarstiabi (20%)
3.	Korrakaitse (24%)	Ühistransport (16%)	Pangateenus (17%)	Eriarstiabi (24%)	Sõiduteed (18%)
4.					Ühistransport (18%)
	Saare (N=98)	Tartu (N=100)	Valga (N=90)	Viljandi (N=96)	Võru (N=91)
1.	Eriarstiabi (35%)	Pangateenus (24%)	Pangateenus (24%)	Sõiduteed (33%)	Pangateenus (31%)
2.	Ühistransport (34%)	Eriarstiabi (18%)	Eriarstiabi (24%)	Korrakaitse (27%)	Postiteenus (23%)
3.	Pangateenus (17%)	Postiteenus (18%)	Korrakaitse (18%)	Eriarstiabi (26%)	Korrakaitse (19%)
4.	Sõiduteed (17%)				

Tabel 11. Halvenenud olukorraga KOV teenused maakondade lõikes (sulgudes vastajate osakaal, kes on seda nimetanud 3 teenuse/valdkonna hulgas)

	Harju (N=219)	Hiiu (N=90)	Ida-Viru (N=96)	Jõgeva (N=90)	Järva (N=90)
1.	Sõiduteed (23%)	Gümnaasiumi-haridus (12%)	Ühistransport (29%)	Sõiduteed (39%)	Ühistransport (43%)
2.	Erivajadustega inimeste HK (9%)	Sõiduteed (8%)	Sõiduteed (22%)	Ühistransport (32%)	Sõiduteed (37%)
3.	Noorte huviringid ja huviharidus (9%)	Ühistransport (8%)	Kultuur/ meelelahutus (20%)	Kergliiklusteed (12%)	Kergliiklusteed (24%)
4.		Kultuur/ meelelahutus (8%)			
	Lääne (N=99)	Lääne-Viru (N=90)	Põlva (N=90)	Pärnu (N=89)	Rapla (N=90)
1.	Sõiduteed (29%)	Sõiduteed (31%)	Ühistransport (21%)	Ühistransport (25%)	Sõiduteed (18%)
2.	Kergliiklusteed (6%)	Ühistransport (16%)	Kergliiklusteed (16%)	Sõiduteed (15%)	Ühistransport (18%)
3.	Kultuur/ meelelahutus (6%)	Kultuur/ meelelahutus (9%)	Sõiduteed (12%)	Gümnaasiumi-haridus (11%)	Erivajadustega inimeste HK (12%)
4.	Eakate hooldekodud ja koduhooldus (6%)				
	Saare (N=98)	Tartu (N=100)	Valga (N=90)	Viljandi (N=96)	Võru (N=91)
1.	Ühistransport (34%)	Sõiduteed (12%)	Sõiduteed (11%)	Sõiduteed (33%)	Ühistransport (18%)
2.	Sõiduteed (17%)	Eakate hooldekodud ja koduhooldus (12%)	Ühistransport (8%)	Ühistransport (18%)	Sõiduteed (16%)
3.	Kergliiklusteed (11%)	Erivajadustega inimeste HK (11%)	Erivajadustega inimeste HK (8%)	Kergliiklusteed (11%)	Kergliiklusteed (10%)
4.					Gümnaasiumi-haridus (10%)

Kuna teatud teenused leiavad sageli ära märkimist nii paranenud kui halvenenud teenuste pingereas, siis on parema ülevaate saamiseks koostatud joonis, mis hõlmab mõlemat teemat (Joonis 4). Siinkohal eristuvad kõigest teistest valdkondadest ennekõike sõiduteed, mille puhul on halvenemise ja paranemise hinnanguid peaaegu võrdselt (22% vastajaist toob selle välja kui halvenenud olukorraga teenuse ning 24% kui paranenud olukorraga teenuse), kergliiklusteed, mille olukord on selgelt viimase 3 aasta jooksul paranenud (35% – paranenud; 6% – halvenenud) ja eriarstiabi, mille olukord on selgelt viimase 3 aasta jooksul halvenenud (29% – halvenenud; 1% – paranenud). Lisaks tõusevad positiivse poole pealt selgelt esile veel interneti, toidu- ja esmatarbekaupade kaupluste ning sportimisvõimaluste olukord; veidi vähem intensiivsemalt, kuid sama kindlalt ka lasteaedade ja apteekide olukord – kõigis neis valdkondades on olukord paranenud märksa rohkemate elanike arvates kui halvenenud. Pangateenus, postiteenus, korrakaitse ja erivajadustega inimeste hoolekanne seevastu paistavad silma just olukorra halvenemisega.

Joonis 4. Paranenud ja halvenenud olukorraga teenused ja valdkonnad (%; N = kõik leibkonnad)

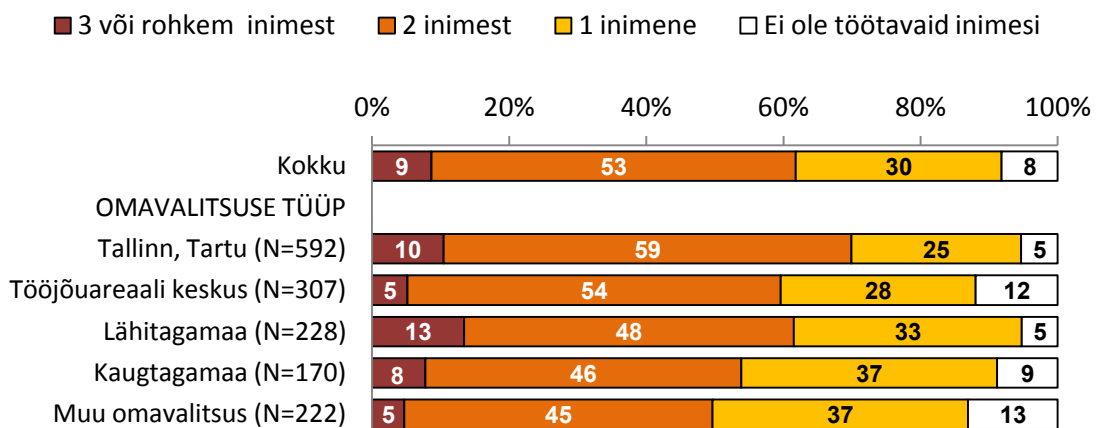

2. Tööhõive

Teine, tööhõivet käsitlev peatükk annab ülevaate, kui palju on uuringus osalenud leibkondades töötavaid inimesi ja kui kaugel asuvad töökohad nende kodust.

Tööealisi ehk 19-64-aastaseid inimesi on 92% uuringus osalenud leibkondades. Sama paljudes leibkondades (92%²) leidub ka mõni töötav inimene: üks töötav leibkonnaliige on 30%, kaks liiget 53% ja rohkem 9% leibkondades (Joonis 5). Uuringus osalenud leibkondades oli maksimaalselt 5 töötavat inimest.

Joonis 5. Kui mitu töötavat inimest Teie leibkonnas on? (N = kõik leibkonnad)

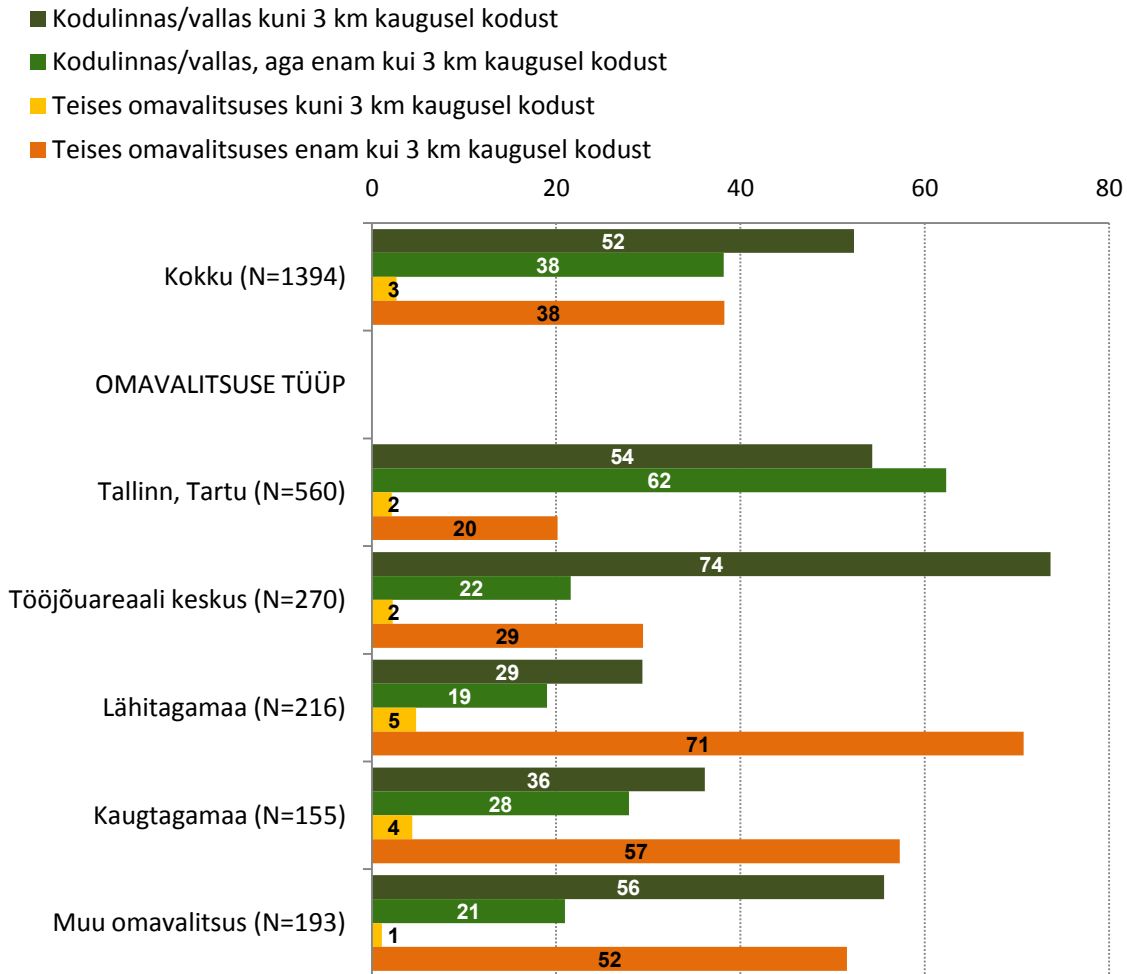

Järgnevad täpsemad küsimused puudutavad ainult neid leibkondi, kus on mõni töötav inimene. Enam kui pooltes uuringus osalenud leibkondades käib vähemalt üks töötav liige tööle kodu lähedal (st kuni 3km kaugusel kodust) (Joonis 6). Veidi rohkem kui **kolmandik** (38%) **leibkondi** on selliseid, kus **vähemalt üks töötav liige käib tööle mõnes muus omavalitsuses enam kui 3 km kaugusel kodust**.

Töö kaugus kodust sõltub väga olulisel määral kodu asukohast. Kui näiteks Tallinnas ja Tartus on kõigest igas viiendas leibkonnas pereliikmeid, kes töötavad mõnes teises omavalitsuses, siis lähitagamaal on selliseid töötavaid liikmeid peaaegu kolmes leibkonnas neljast (71%). Ka kaugtagamaa ja 'muu omavalitsus' paistavad silma teises omavalitsuses töötavate pereliikmetega leibkondade suure osakaalu poolest (57% ja 52%). Lisaks on oluliseks faktoriks ka asulas elatud aeg – mida kauem on asulas elatud, seda tõenäolisemalt on leibkonnas pereliikmeid, kes töötavad kodulinna/ vallas; ning, vastupidi, mida vähem aega on asulas elatud, seda tõenäolisemalt on leibkonnas liikmeid, kes töötavad mõnes teises omavalitsuses enam kui 3 km kaugusel kodust.

² Siin ja edaspidi on mitme alamgruppi (nt „väga rahul“ ja „pigem rahul“) näitajaid kokku liites võetud aluseks ümardamata andmed, sest see tagab andmete täpsema esitamise. Viimane võib aga tingida olukorra, kus kokku liidetud koondarv ja graafikul olevate täisarvuni ümardatud alamgruppide summa erinevad protsendi võrra.

Joonis 6. Kus asuvad Teie töötavate leibkonnaliikmete töökohad? (N = leibkonnad, kus on töötavaid inimesi)

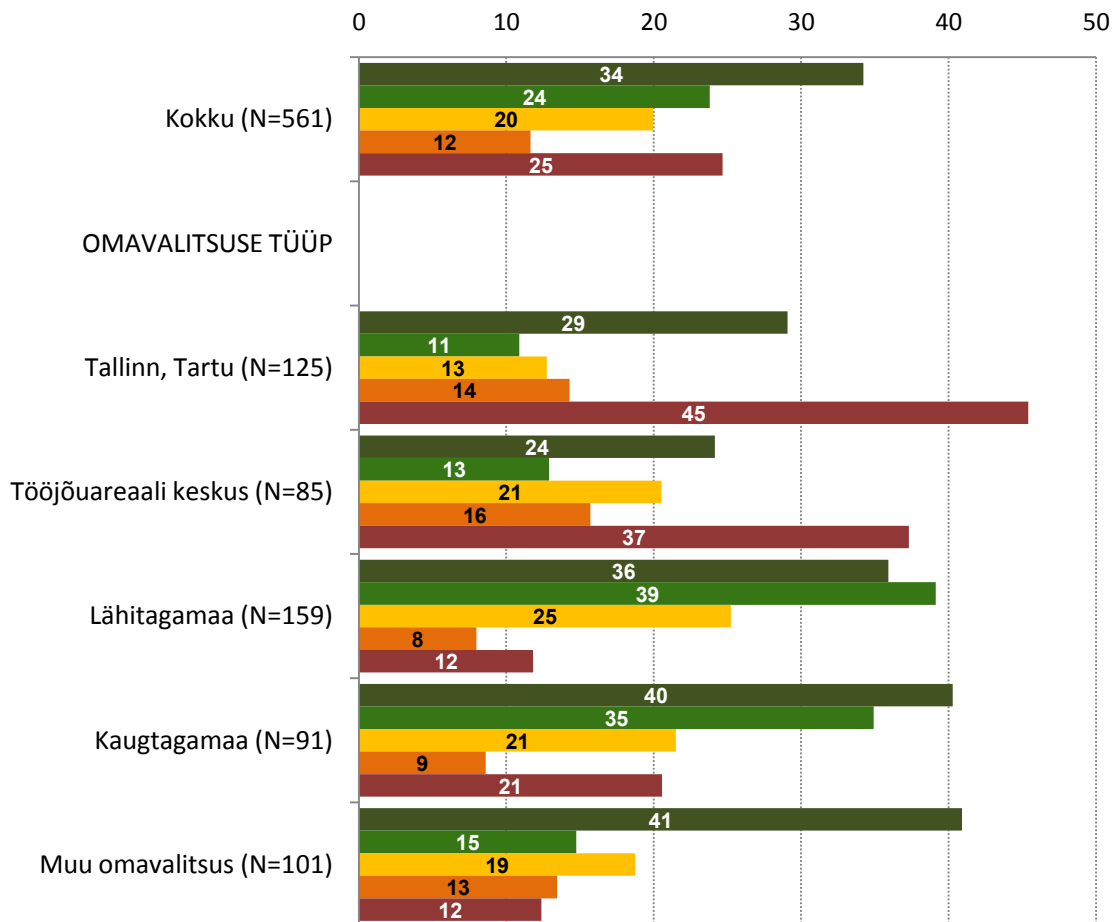
*Kuna iga vastaja võis anda mitu vastust, siis võib protsentide summa olla 100-st suurem.

Teises omavalitsuses töötavatest inimestest suurem osa käib tööalal sama maakonna piires: 34% juhtudest töötab mõni liige sama maakonna teises vallas või linnas ja 24% juhtudest oma maakonna keskkuses (Joonis 7). Väljaspool maakonda töötatakse 20% juhtudest Tallinnas, Tartus või nendega piirnevates omavalitsustes ning 12% juhtudest mujal linnades või valdades. Välismaal töötavaid inimesi on 25% kodulinnast või –vallast väljaspool töötavate inimestega leibkondades. Kõikidest tööealiste inimestega leibkondadest moodustavad välismaal töötajad 10%.

Tallinnas ja Tartus ning töäjõuareaali keskustes, kus on oma koduasulast kaugemal töötavaid inimesi vähem kui mujal omavalitsustes, käivad need kaugemal töötavad inimesed enamikel juhtudest välismaal tööalal (Tallinnas ja Tartus 45% juhtudest, töäjõuareaali keskustes 37% juhtudest). Seega võib järeldada, et kui keskkuses elav inimene juba võtab vastu otsuse mujale tööle minna, siis otsustatakse keskmisest märksa sagedamini välismaa kasuks. Lähi- ja kaugtagamaal elavates, kuid väljaspool oma koduasulat töötavates leibkondades seevastu on keskmisest rohkem oma maakonna keskkuses töötavaid inimesi.

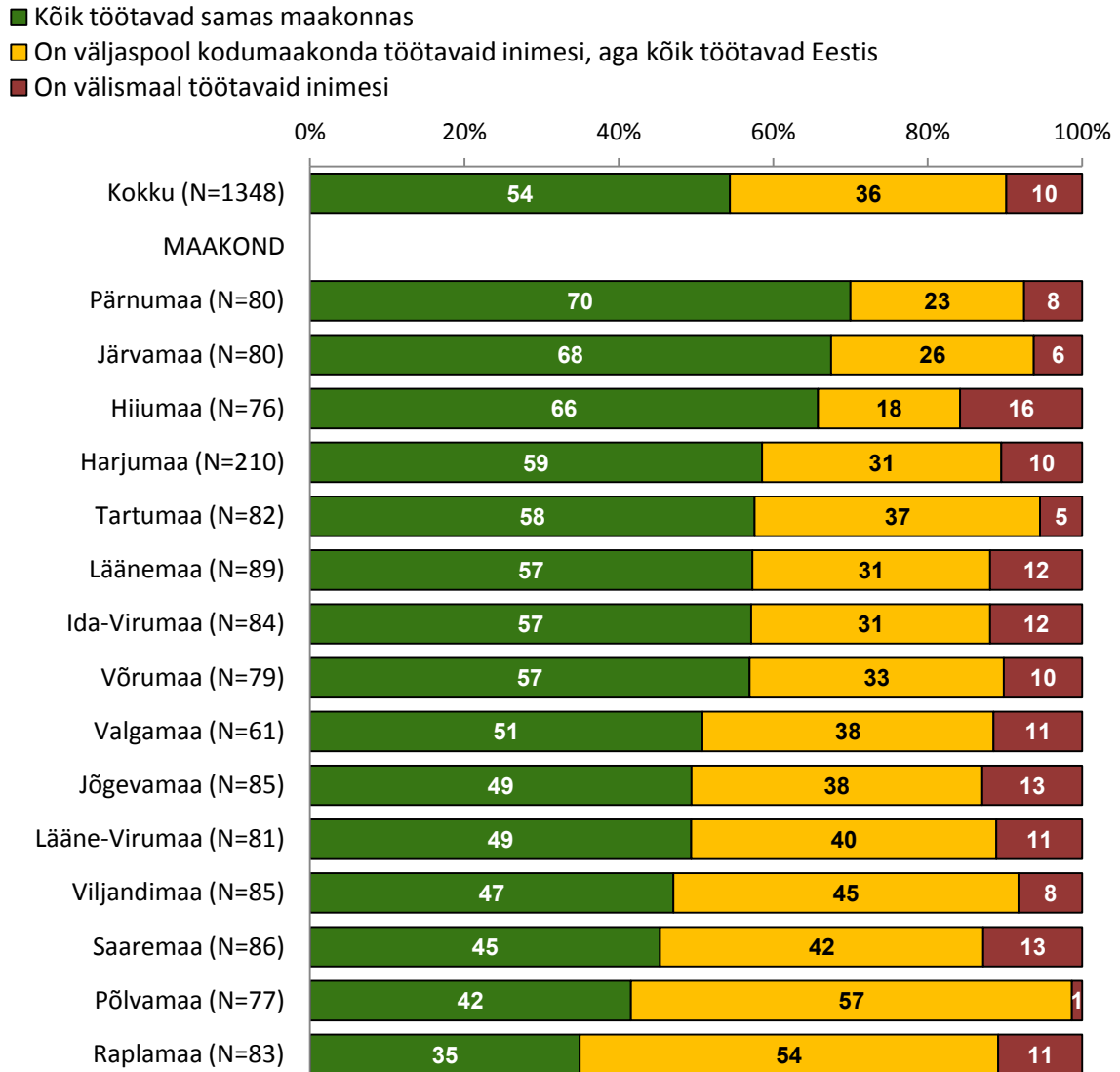
Joonis 7. Kus nende mujal töötavate leibkonnaliikmete töökohad asuvad? (%; N = leibkonnad, kus on teises omavalitsuses töötavaid inimesi)

- Sama maakonna teises vallas või linnas
- Sama maakonna keskuses
- Väljaspool oma maakonda – Tallinnas, Tartus või nendega piirnevates valdades või linnades
- Väljaspool oma maakonda – mujal
- Väljaspool Eestit

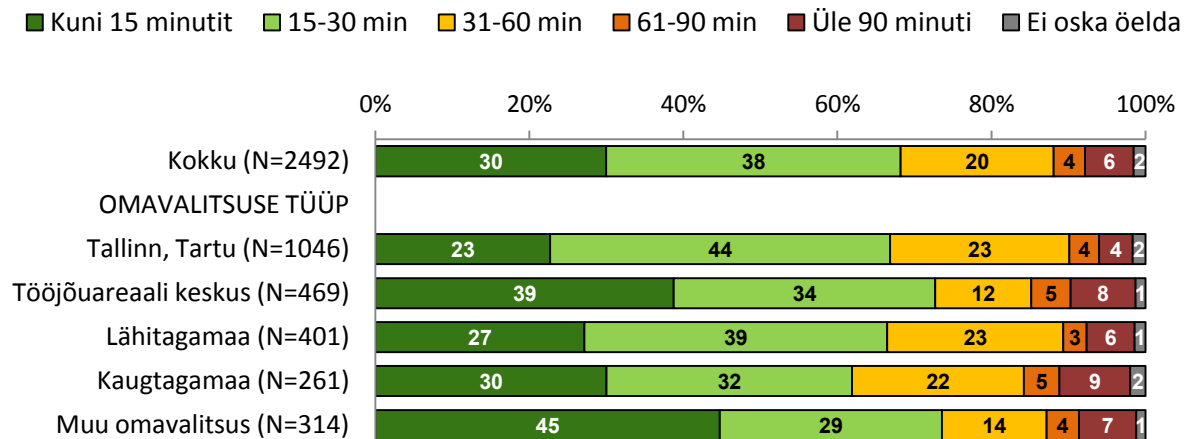
*Kuna iga vastaja võis anda mitu vastust, siis võib protsentide summa olla 100-st suurem.

Kui vaadelda kõiki uuringus osalenud leibkondi, kus on töötavaid inimesi, siis väljaspool oma kodumaakonda töötavaid liikmeid leidub neist 46%, sealhulgas 10% leibkondades töötab keegi välismaal (Joonis 8). Leibkondi, kus keegi töötab väljaspool oma kodumaakonda, on kõige rohkem Rapla (65%), Põlva (58%), Saare (55%) ja Viljandi (53%) maakonna vastajate hulgas. Hiiumaa on maakond, kus on kõige kõrgem välismaal töötavate inimestega leibkondade osakaal (16%), ja Põlvamaa on maakond, kus on kõige madalam välismaal töötavate inimestega leibkondade osakaal (1%).

Joonis 8. Töökohtade asukohad maakonna lõikes (N = leibkonnad, kus on töötavaid inimesi)

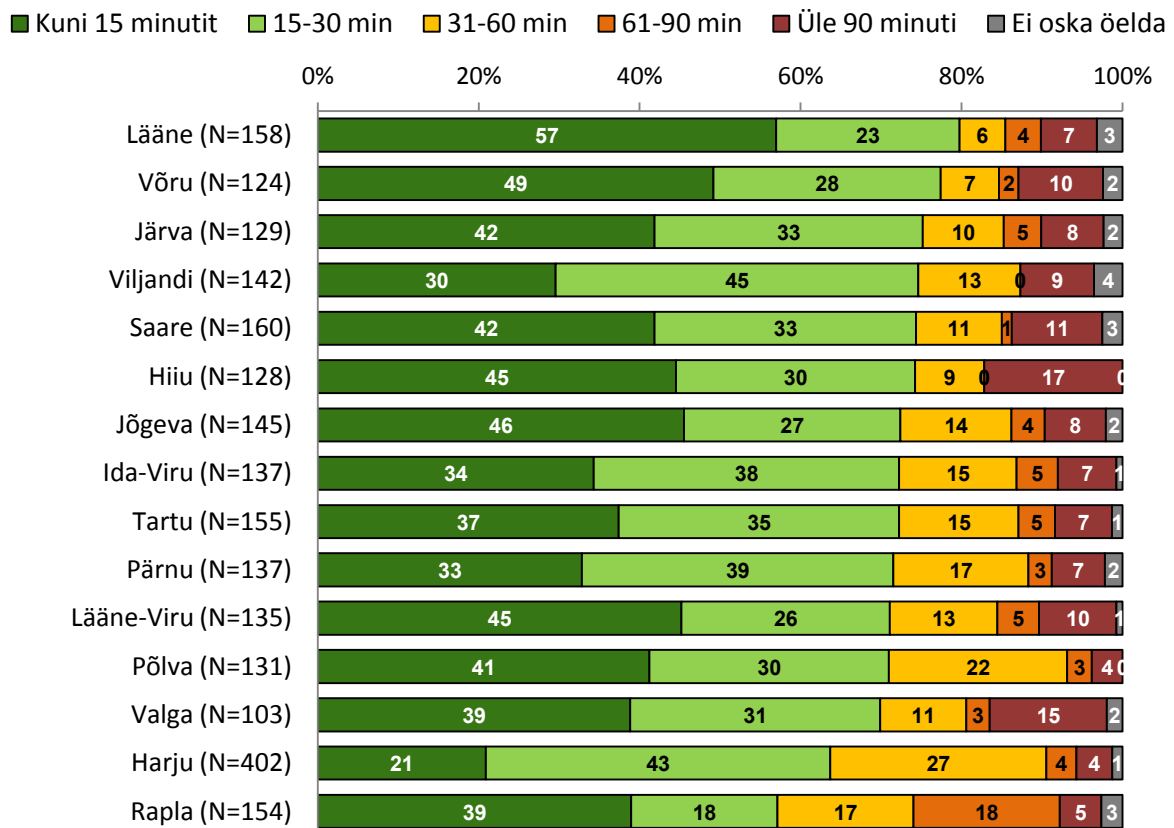
Töole minekuks kuluva aja välja selgitamiseks paluti leibkonna esindajail vastata kõigi töötavate liikmete kohta eraldi ja lähtuda seejuures kõige sagedamini kasutatavast liikumisviisist. Töötavatest inimestest 30% jõuab tööle vähem kui 15 minutiga (Joonis 9). **Vähemalt poole tunniga tööle jõudjaid on 2/3 (68%).** Samas ühel inimesel kümnest (10%) võtab teekond kodust tööle aega rohkem kui tunni. Ootuspäraselt jõuavad kõige kiiremini tööle töjõuarealikeskustes elavad inimesed – pea 3/4 sealseist töötajaist asub töökoht kuni poole tunni kaugusel. Kuigi ka Tallinnas ja Tartus jõuab enam kui 2/3 (67%) töötajaist kõige rohkem poole tunniga tööle, on just seal, samuti ootuspäraselt, kõige vähem neid töölisi, kelle töökoht asub kodust kuni 15 minuti kaugusel.

Joonis 9. Kui kaua võtab aega teekond kodust tööle? (N = töötavad inimesed)

Maakonniti analüüsid on kuni poole tunni jooksul tööle jõudvaid inimesi kõige enam Läänemaal (80%), Võrumaal (77%), Järvemaal, Viljandimaal (mõlemas 75%), Saaremaal ja Hiiumaal (mõlemas 74%) (Joonis 10). Väga pika ehk rohkem kui tund kestva teekonnaga vastajaid seevastu on kõige rohkem Rapla (23%), Valga, Hiiu (mõlemas 17%) ja Lääne-Viru (15%) maakonnas. Raplemaal elavate töötavate inimeste keskmisest tunduvalt pikem teekond on tingitud väljaspool oma maakonda tööl käivate inimeste keskmisest tunduvalt suuremast osakaalust.

Joonis 10. Kodust tööle minekuks kuluv aeg maakonna lõikes (N = töötavad inimesed)

3. Liikumisvõimalused ja ühendused

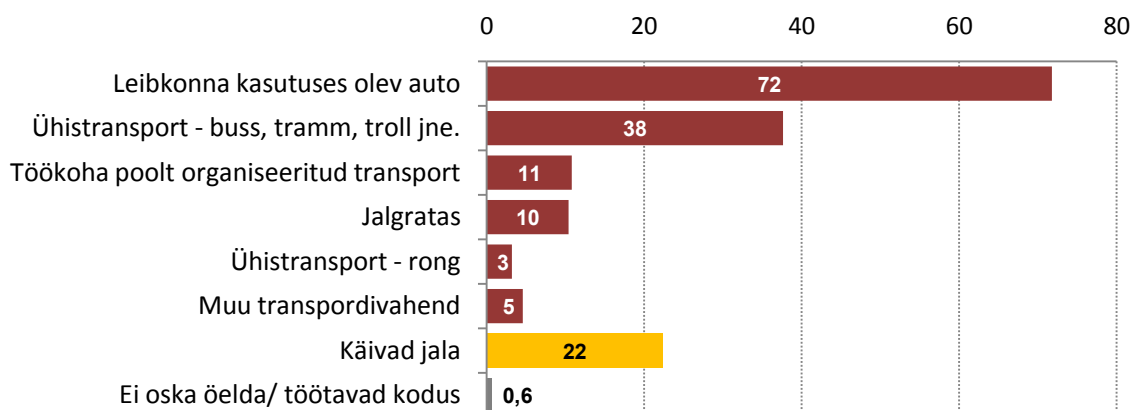
Kolmas peatükk käsitleb elanike peamisi liikumisviise ja hinnanguid transpordiühendustele. Täpsemalt saab ülevaate, milliseid transpordivahendeid tööl ja koolis käimiseks peamiselt kasutatakse ning kuivõrd inimesed on rahul ühistranspordi, jalgsi ja jalgrattaga liiklemise võimaluste ning teede ja tänavate olukorraga.

3.1. Peamised liikumisviisid

Elanike peamiste liikumisviiside kaardistamiseks uuriti eraldi tööl käivate inimeste ja koolilaste liikumisharjumuste kohta. **Töötavad inimesed** kasutavad tööl käimiseks peamiselt **leibkonna kasutuses olevat autot** – 72% mainib seda ühena peamistest transpordivahenditest (Joonis 11). 41% juhtudest käivad inimesed tööl ühistranspordiga (buss, tramm, troll või marsruuttakso on üheks peamistest vahenditest 38 ja rong 3 protsendis leibkondadest). Harvemini kasutatakse tööl käimiseks töökoha poolt organiseeritud transporti (11%), jalgratast (10%), või mõnd muud transpordivahendit (nt firma või mõne teise isiku autot, laeva, praami, lennukit, motorollerit, mootorratast). Jala käib tööl keskmiselt pea neljandik (22%) uuringus osalenud leibkonna liikmetest.

Omaavalitsusüksuse tüüpide lõikes hakkab silma ennekõike see, et jalgratast kasutatakse transpordivahendina kõige vähem Tallinnas ja Tartus (5%) ja kõige enam tööjõuareaali keskustes (18%). Tööjõuareaali keskustes on ka kõige enam jala tööle käivaid leibkonna liikmeid – 40%, võrdluseks Tallinnas ja Tartus ainult 15%. Ootuspäraselt on Tallinnas ja Tartus, võrreldes lähi- ja kaugtagamaaga, kus võimalused ühistranspordi kasutada on piiratumad, märkimisväärselt suur ühistranspordi kasutajate osakaal (59% vs 20 ja 24%). See, et enam kui pooltes Tallinnas või Tartus elavates leibkondades on töötajaid, kes kasutavad tööl käimiseks peamiselt ühistranspordi, ei tähenda aga, et seal oleks keskmisest vähem leibkondi, kelle liikmed kasutavad tööl käimiseks autot (72% kasutab leibkonna kasutuses olevat autot tööl käimiseks).

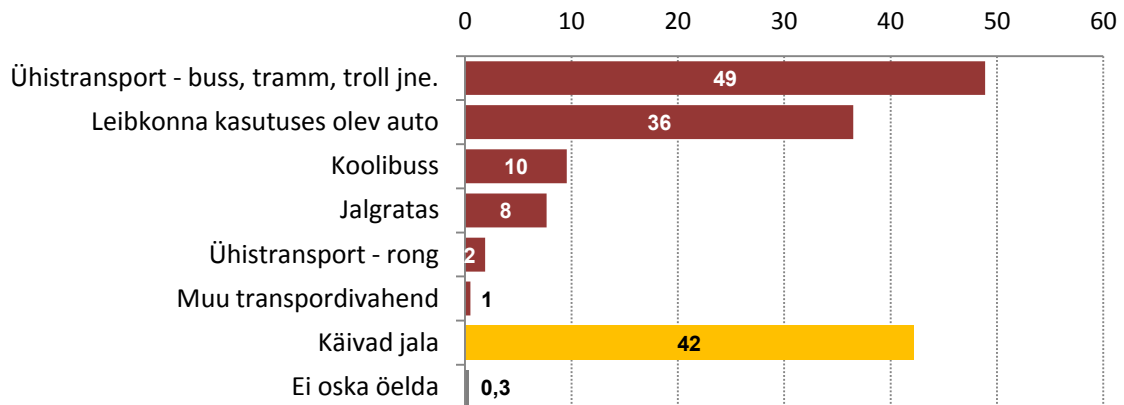
Joonis 11. Millist transpordivahendit Teie leibkonnaliikmed tööl käimiseks peamiselt kasutavad? (%; N=1394; leibkonnad, kus on töötavaid inimesi)

*Kuna iga vastaja võis anda mitu vastust, siis võib protsentide summa olla 100-st suurem.

Kooliealiste laste liikumisviisid on märksa teistsugused (Joonis 12). Üsna võrdsel hulgal leidub nii neid, kelle peamiseks koolis, huvikoolis ja treeningutel käimise transpordivahendiks on **buss, tramm, troll või marsruuttakso** (49%), kui ka **jalgsi** liiklejaid (42%). Autoga viiakse lapsi kooli ja huviringidesse umbes igas kolmandas leibkonnas (36%). Koolibussiga liiklejaid on 10% ja jalgrattaga liiklejaid 8% uuringus osalenud leibkondades. Tööjõuareaali keskustes on jala liiklemine koolilaste seas selgelt kõige levinum liikumisviis (ühe variandina nimetab seda 59% vastajaist). Tallinnas ja Tartus on kõige levinumaks koolilaste transpordivahendiks ühistransport (65% nimetab seda ühe variandina). Lähi- ja kaugtagamaal elavad lapsed kasutavad tööjõuareaali keskuste ja Tallinna, Tartuga võrreldes märgatavalt enam koolibussi teenust (20-22% vs 2%). Jalgratast kasutavad liikumisvahendina enam vallalapsed (23% vs 2% linnalapsed).

Joonis 12. Millist transpordivahendit Teie leibkonna kooliealised lapsed koolis, huvikoolis ja treeningutel käimiseks peamiselt kasutavad? (%; N=646; leibkonnad, kus on koolilapsi)

*Kuna iga vastaja võis anda mitu vastust, siis võib protsentide summa olla 100-st suurem.

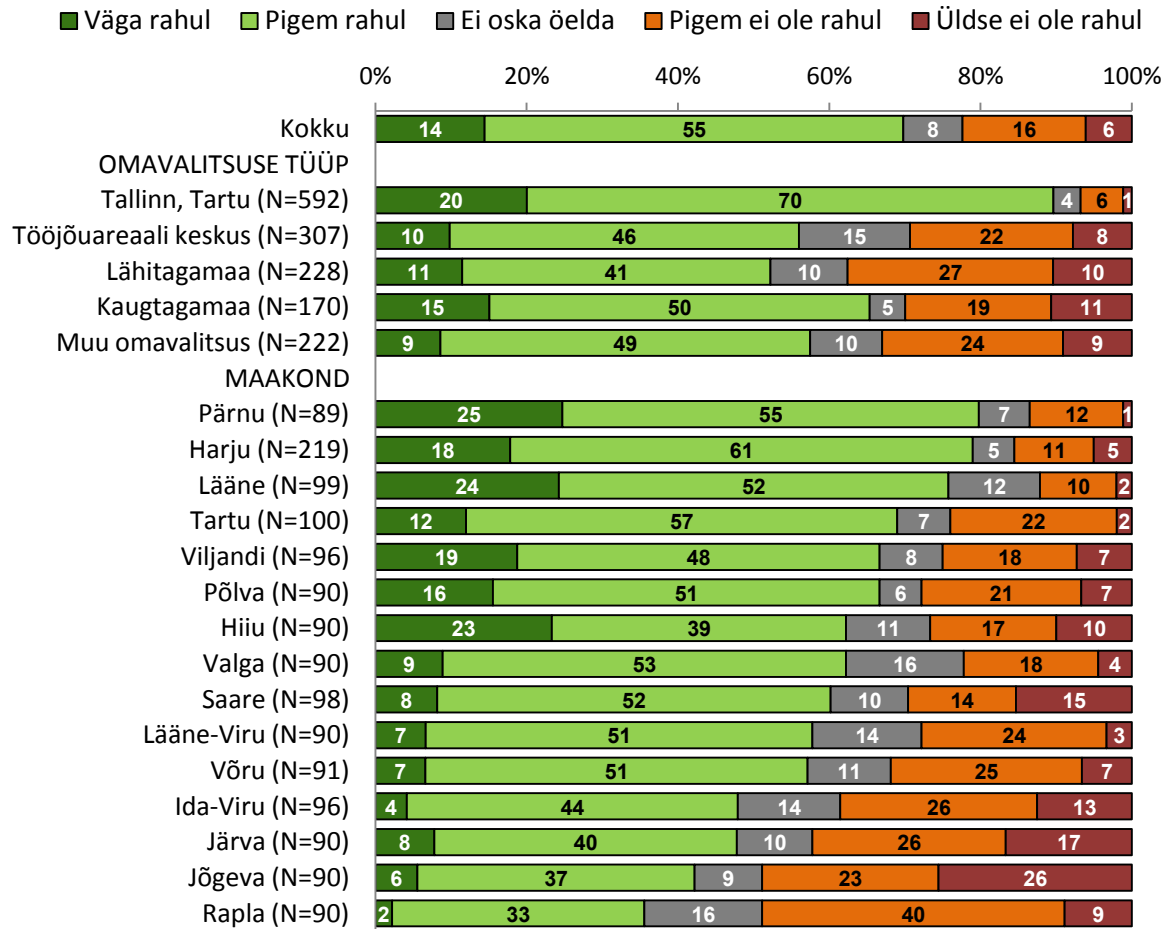
Nii tööil kui koolis käimiseks kasutatavate transpordivahendite osas ilmneb selge seos leibkonna majandusliku olukorra ja autoga liiklemise vahel: paremal majanduslikul järjel olevad (st kõrgema igakuise sissetulekuga ja sääste omavad) leibkonnad kasutavad autot keskmisest sagedamini. Ülejäänud liikumisviiside osas nii üheseid seosed toimetulekuga ei ilmne.

3.2. Ühistransport

Ühistranspordi teenus on nii viie halvenenud, viie paranenud kui viie parandamist vajava teenuse topp viies. Järgnev annab detailsema ülevaate rahulolust ja rahulolematuse põhjustest.

Vastajail paluti ühistransporti hinnates mõelda nii enda kui oma leibkonnaliikmete vajadustele. Praeguse ühistranspordi teenuse **kvaliteedi ja kättesaadavusega** oma koduasulas on **rahul pea 3/4** (70%) vastajad: 14% on väga rahul ja 55% pigem rahul (Joonis 13). Ühistranspordi olukorraga rahulolematuid on pea neljandik (22%), sh 6% ei ole üldse rahul.

Joonis 13. Kuidas Te olete rahul ühistranspordi teenuse kvaliteedi ja kättesaadavusega oma kodulinnas/vallas? (N = kõik leibkonnad)

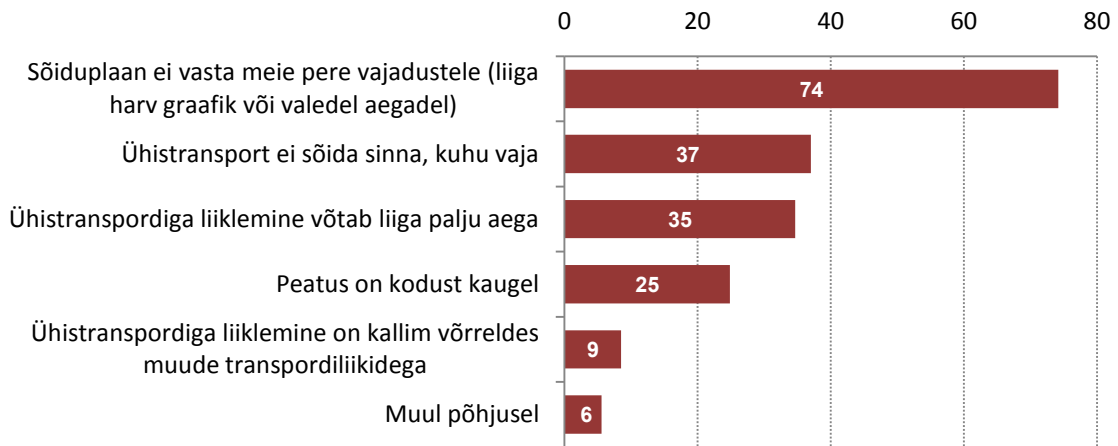

Omavalitsuse tüüpide lõikes eristuvad siinkohal Tallinn ja Tartu, kus lausa 90% vastajaist on ühistranspordi olukorraga rahul, seda just eriti Tallinnas (94%). Negatiivsete hinnangute poolest paistab eelkõige silma lähitagamaa, kus 38% vastajaist polnud ühistranspordiga rahul. Üldiselt ongi linnas elavad leibkonnad ühistranspordiga palju enam rahul kui valdades elavad leibkonnad (linnas rahulolevaid 79%, rahulolematuid 13%; vallas vastavalt 54% ja 38%). Maakonniti vaadeldes leidub rahulolevaid vastajaid kõige enam Pärnu (80%), Harju (79%) ja Lääne (76%) maakonnas. Rahulolu ühistranspordiga on kõige madalam Rapla, Jõgeva (mõlemad 49%), Järva (42%) ja Ida-Viru (39%) maakonnas, sh Jõgevamaal on täiesti rahulolematud iga neljas vastaja (26%). Ka Järvamaal, Saaremaal ja Ida-Virumaal on keskmisest märgatavalt suurem täiesti rahulolematute osakaal.

Rahulolematuse põhjused ühistranspordiga on tingitud ennekõike sellest, et **sõiduplaanid ei vasta inimeste vajadustele** – 74% rahulolematutest nimetab seda ühe põhjusena, öeldes, et sõidugraafik on liiga harv või sõidukid käivad valedel aegadel (Joonis 14). Enam kui kolmandikul juhtudest on rahulolematuse põhjusena mainitud, et ühistransport ei sõida vajalikku kohta (37%) või võtab sellega liiklemine liiga palju aega (35%). Ühistranspordiga ei olda rahul ka seetõttu, et peatus asub kodust kaugel (25%), ühistranspordiga liiklemist peetakse teistest liiklemisviisidest kulukamaks (9%) ning harvemini muudelgi põhjustel (nt kodukandis puudub ühistransport, sõidukid on ebamugavad, sest

on ülerahvastatud või halvast seisukorras, kaugliinid ei peatu maakohtades, teekond bussipeatusesse on ohtlik maantee ääres, eriti talviti).

Joonis 14. Miks Te ei ole ühistranspordiga rahul? (%; N=340; leibkonnad, mis ei ole ühistranspordiga rahul)

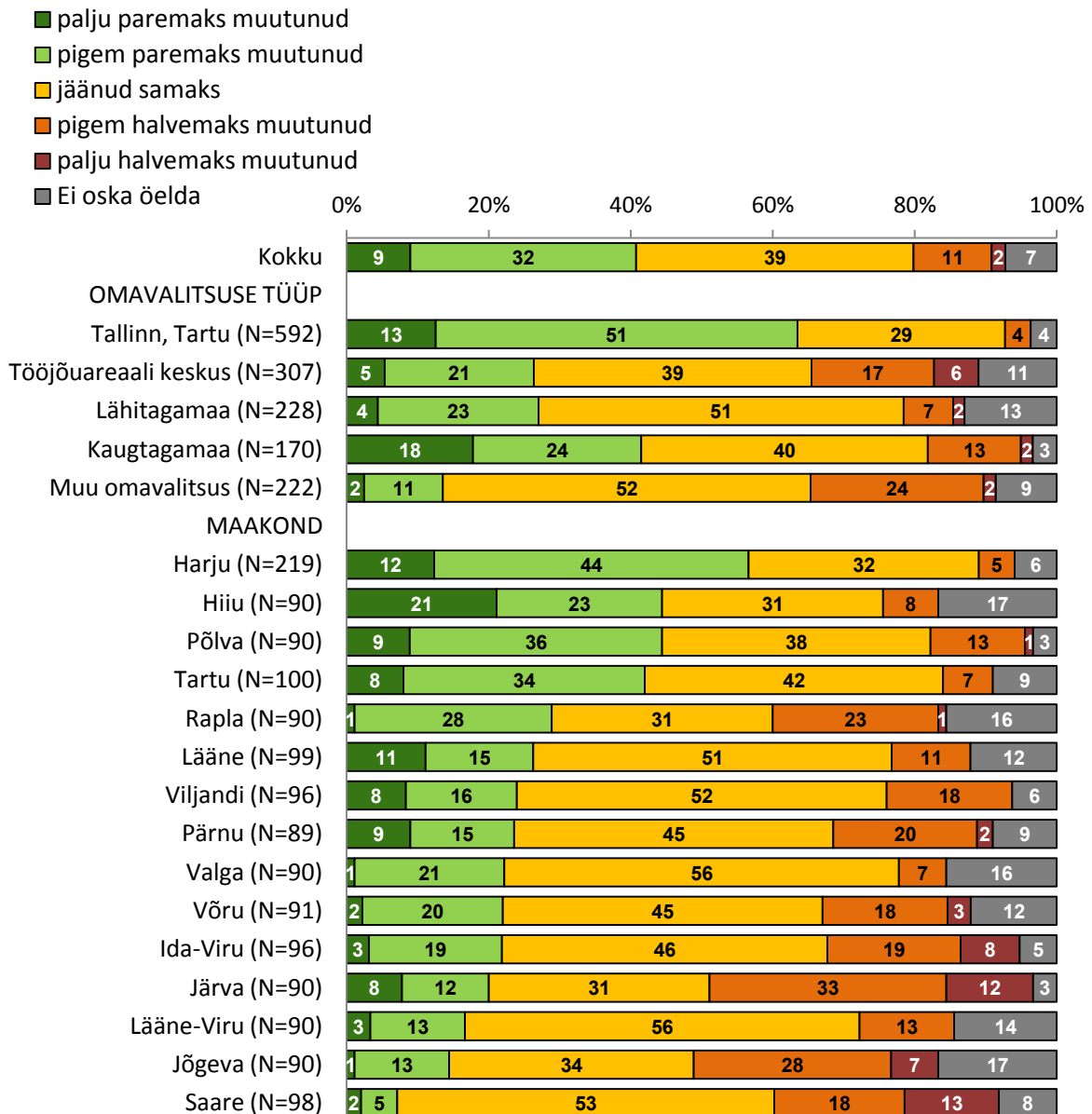
*Kuna iga vastaja võis anda mitu vastust, siis võib protsentide summa olla 100-st suurem.

Ebasobivat sõiduplaani, mis on kõigis omavalitsustüüpides esmaseks probleemiks, mainitakse kõige enam kaugtagamaal (87 protsendil juhtudest), kõige vähem aga Tallinnas ja Tartus (64%). Lähitagamaal on teiste omavalitsusüksustega võrreldes tunduvalt suuremaks probleemiks ühistranspordiga liiklemiseks kuluv aeg ning peatuse kaugus kodust (46% nimetas neid mõlemaid põhjuseks, miks nad ei ole ühistranspordiga rahul); ühistranspordiga liiklemisele kuluvat aega toodi ülejäänud omavalitsusüksustes välja 27-35% juhtudest.

Täpset maakondlikku võrdlust ei ole siin vastajate väikse hulga tõttu võimalik teostada, aga mõned olulisemad valupunktid saab siiski välja tuua. Kõigis maakondades on enimmainitud probleemiks see, et sõiduplaan ei vasta vajadustele (kõige sagedamini nimetatud Põlva, Järva ja Saare maakonnas, sh Põlvamaal 96% juhtudest). Suured erinevused tulevad esile seoses sõidumarsruutidega – Põlvamaal ja Raplamaal ütleb peaaegu 2/3 rahulolematutest vastajatest, et ühistransport ei sõida vajalikku kohta; lisaks mainitakse seda probleemi keskmisest sagedamini ka Hiiu, Harju ja Valga maakonnas. Ühistranspordi kasutamisega kaasnevat ajakulu peetakse kõige sagedamini probleemiks Harju-, Järva- ja Põlvamaal (üle poole vastajatest) ning Lääne-, Pärnu- ja Viljandimaal. Peatuse kaugus kodust on enam probleemiks Harju- ja Läänemaal.

Ühistranspordi **olukord** on elanike hinnangul viimase 3 aasta jooksul **pigem paremaks kui halvemaks muutunud või jäänud samaks**: varasemast paremaks hindab olukorda 41%, halvemaks 13% ja samasuguseks 39% vastanuid (Joonis 15). Positiivsete hinnangute osakaal on märgatavalt suurem Tallinnas (eriti) ja Tartus (63%), negatiivsete hinnangute osakaal on suurem tööjõuareali keskustes (24%) ja 'muudes omavalitsustes' (26%). Maakonniti analüüsid on paremus suunas arenemist enim märgatud Harjumaal (57%), Hiiumaal (44%), Põlvamaal (44%) ja Tartumaal (42%). Keskmisest tunduvalt rohkem on ühistranspordi olukorra halvenemist märgatud Järva (46%), Jõgeva (34%) ja Saare (32%) maakonnas – kõigis neis maakondades (ning Ida-Virumaal) on ühistranspordi olukord pigem halvenenud kui paranenud.

Joonis 15. Kas ühistranspordi olukord on viimase 3 aasta jooksul Teie hinnangul üldiselt...? (N= kõik leibkonnad)

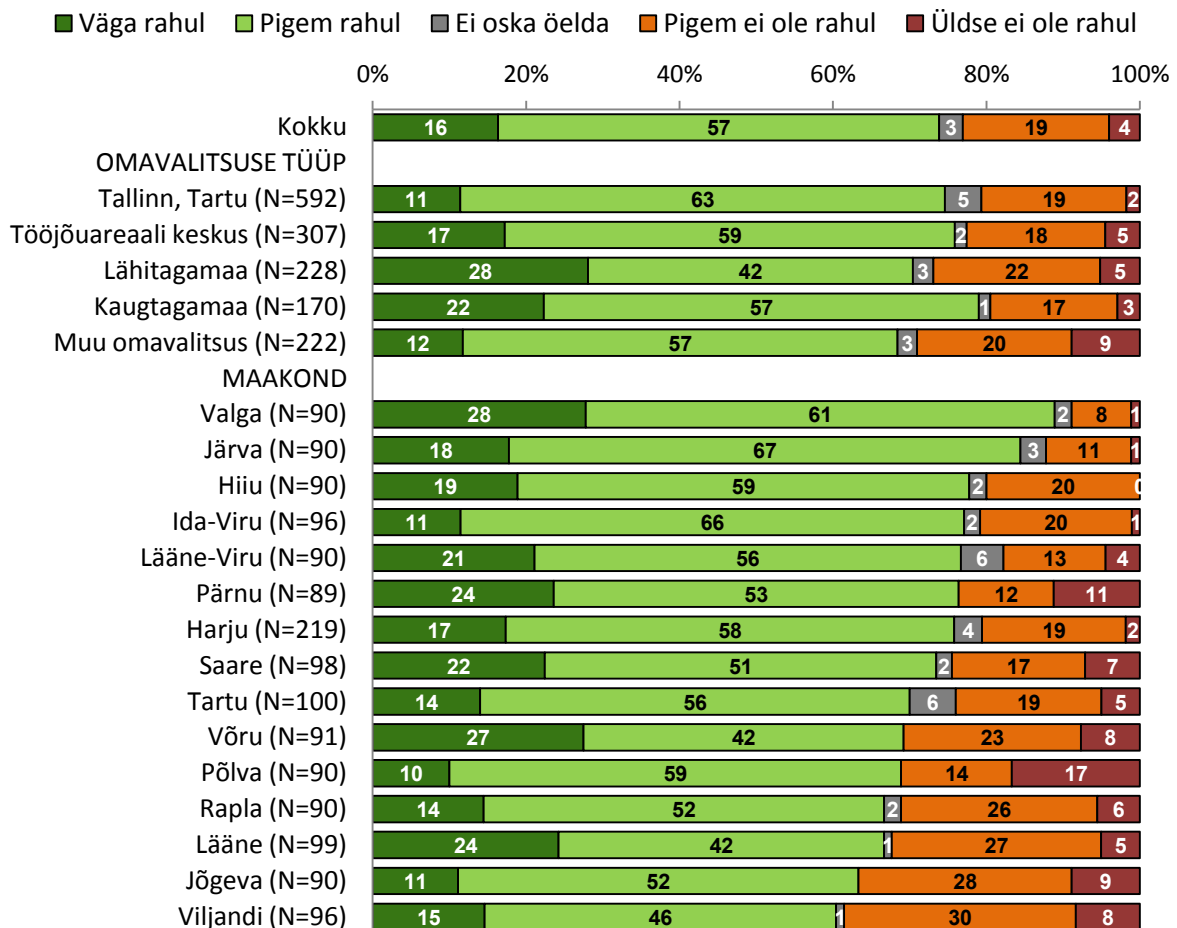

3.3. Kergliiklus

Jalgsi ja jalgrattaga liiklemise **võimalustega** on oma kodukandis **rahul 3/4 leibkondadest** (74%), sealhulgas 16 protsenti on väga rahul (Joonis 16). Rahulolematuid on umbes neljandik (23%). Oma kodukandi võimalustega ollakse ülekaalukalt rahul kõigis omavalitsusüksustes, et kõige rohkem on rahul kaugtagamaal elavad vastajad – neist 79% on jalgsi ja jalgrattaga liiklemise võimalustega rahul ning 19% ei ole rahul. Lähitagamaa ja 'muude omavalitsuste' vastajatest enam kui iga neljas (27-29%) väljendab rahulolematust.

Maakondade lõikes eristuvad positiivsema hinnanguga kõige enam Valga- ja Järvamaa, kus iga 8-9 rahuloleva vastaja kohta leidub ainult 1 rahulolematu vastaja. Negatiivsete hinnangute poolest eristuvad teistest aga Viljandi- ja Jõgevamaa, kus jalgsi ja jalgrattaga liiklemise võimalustega rahulolematud vastajad moodustavad enam kui kolmandiku (37-39%).

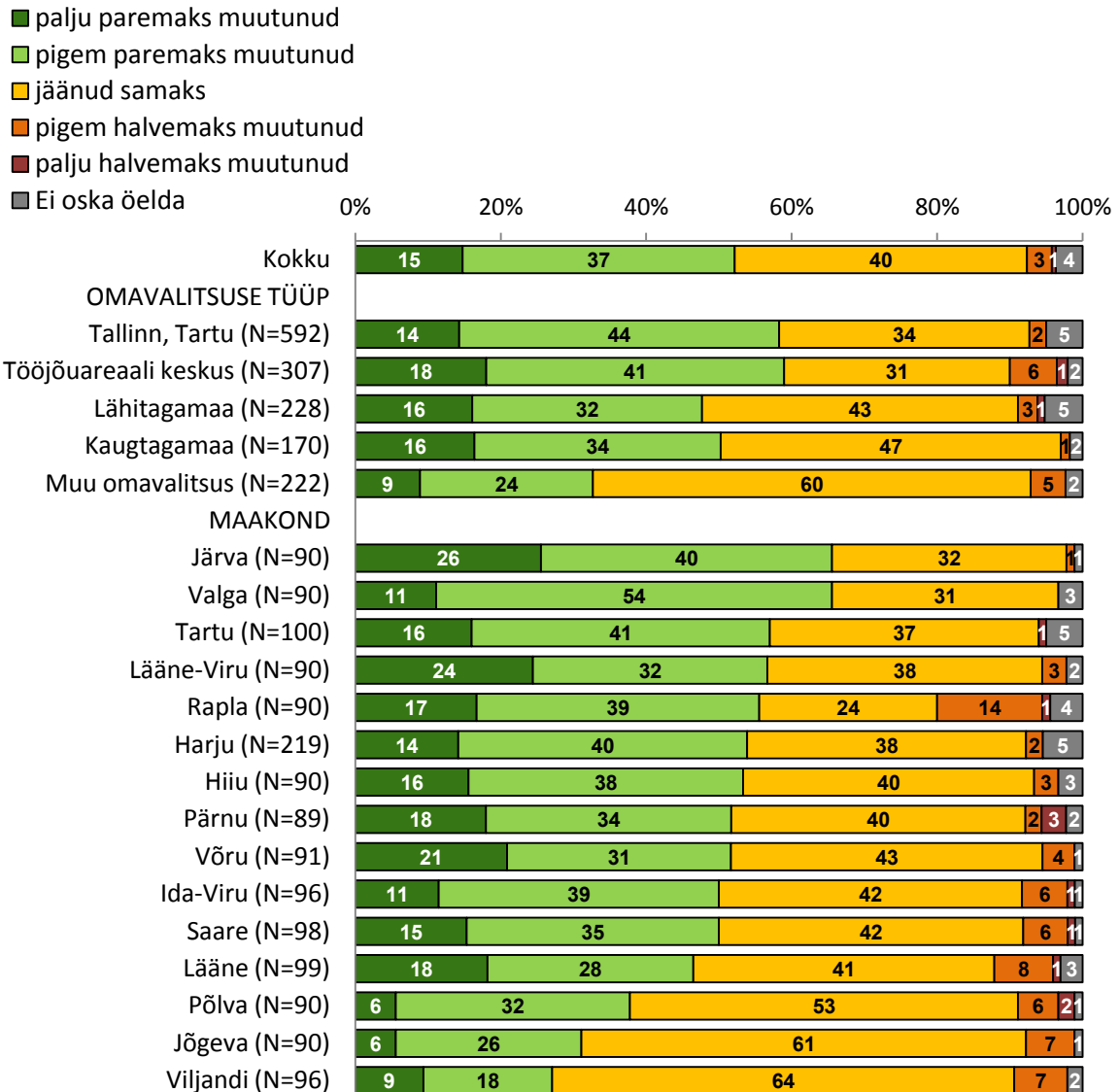
Joonis 16. Kui Te mõtlete nii enda kui oma leibkonnaliikmete vajadustele, siis kuidas Te olete oma kodukandis rahul jalgsi ja jalgrattaga liiklemise võimalustega? (N = kõik leibkonnad)

Võrreldes ühistranspordiga märkavad elanikud jalgsi ja jalgrattaga liiklemise võimalustes oluliselt suuremat **positiivset arengut**: üle poole vastajate (52%) arvates on võimalused viimase 3 aasta jooksul muutunud paremaks, 40% hinnangul jäänud samaks ja vaid 4% arvates halvenenud ([Joonis 17](#)). Varasemast paremaks hinnatakse jalgsi ja jalgrattaga liiklemise võimalusi ennekõike tööstusala keskustes (59%) ning Tallinnas ja Tartus (58%). Samas on tööstusala keskustes ka kõige rohkem neid, kes leiavad, et võimalused on halvemaks muutunud viimase 3 aasta jooksul, kuid nende osakaal jääb siiski alla 10%. 'Muud omavalitsused' tõusevad esile jalgsi ja jalgrattaga liiklemise võimaluste muutumatusega – umbes 2/3 sealtsetest vastajatest olid praeguse olukorraga rahul, natuke alla kolmandiku polnud, 60% vastajatest hindab, et viimase 3 aasta jooksul pole olukord muutunud. Maakonniti vaadeldes mainitakse võimaluste paremaks muutumist kõige enam Järva ja Valga maakonnas (66% sealtsetest vastajatest). Kõige vähem on täheldatud positiivseid muutusi viimase 3 aasta jooksul Viljandi, Jõgeva ja Põlva maakonnas, samas kõige enam negatiivseid arenguid

jalgsi ja jalgrattaga liikumise võimalustes on täheldatud Rapla maakonnas, kus lausa 16% vastajatest leidis, et olukord on viimase 3 aasta jooksul pigem halvemaks läinud.

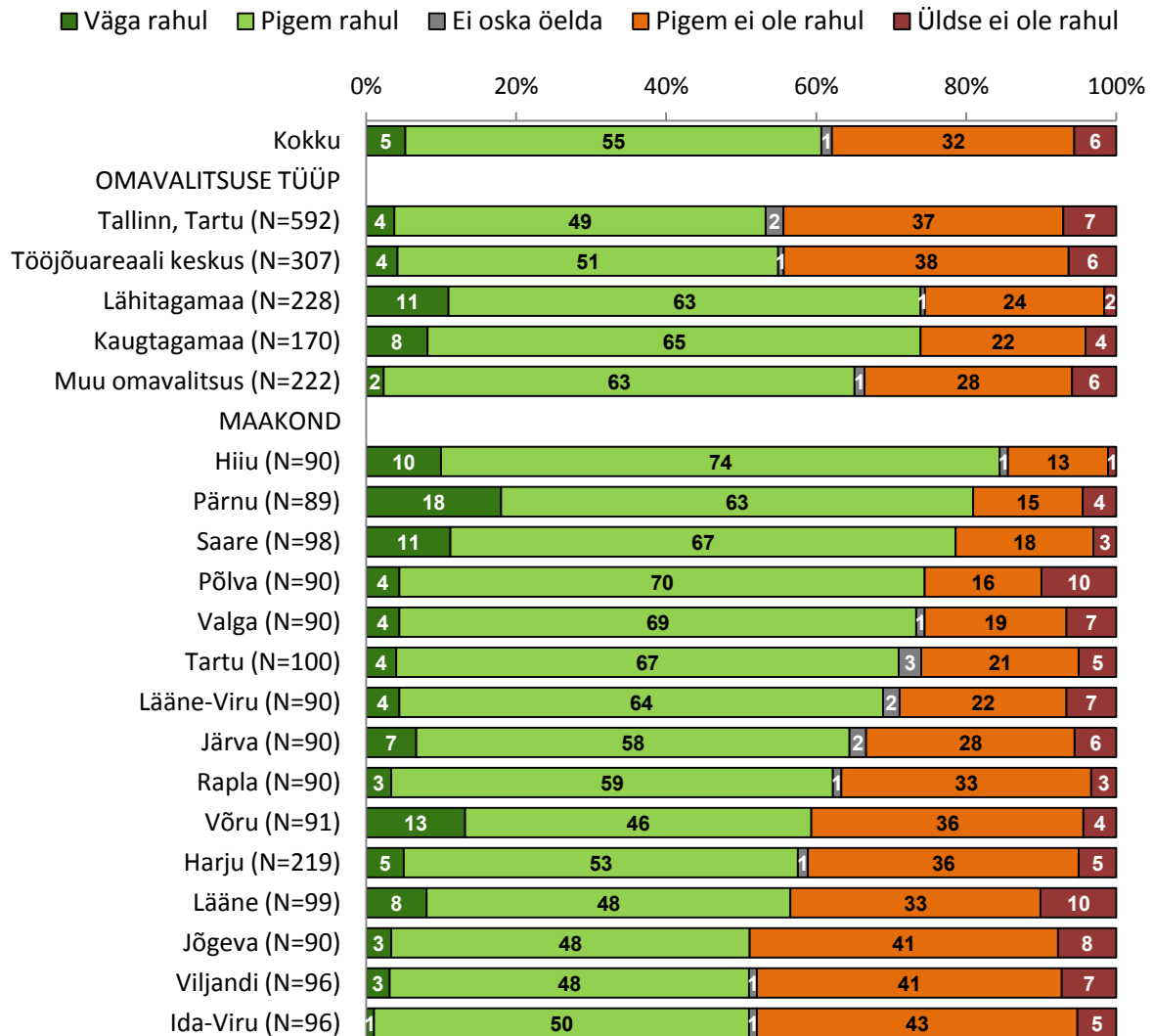
Joonis 17. Kas jalgsi ja jalgrattaga liiklemise võimalused on viimase 3 aasta jooksul Teie hinnangul üldiselt ...? (N = kõik leibkonnad)

3.4. Teed ja tänavad

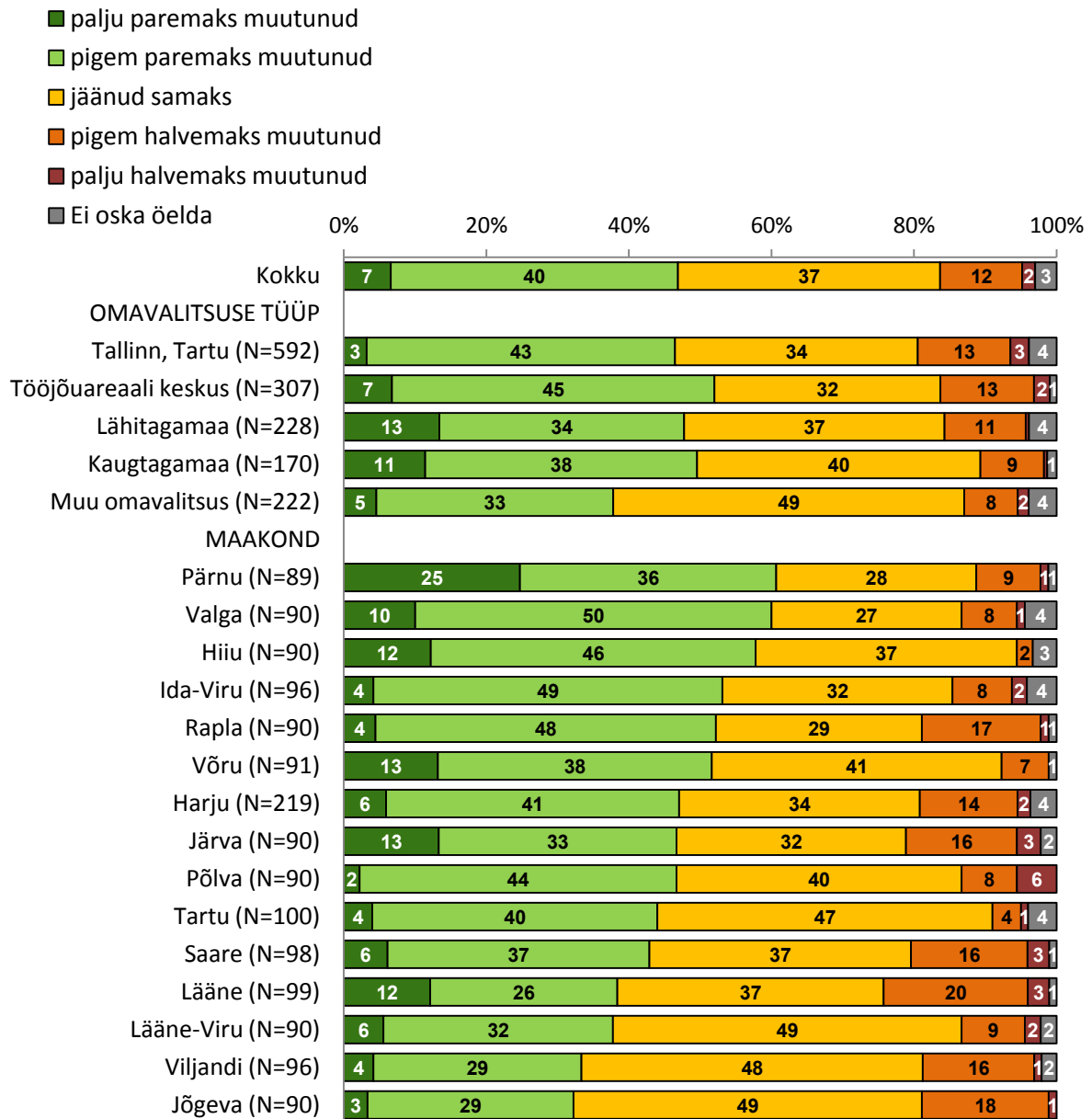
Oma leibkonna seisukohast oluliste teede ja tänavate olukorraga on rahul enam kui pooled inimesed (61%) (Joonis 18). Rahulolematuid, keda on keskmiselt 38%, leidub kõige enam tööjõuareali keskustes ning Tallinnas ja Tartus: 44% sealtsetest vastajatest pole üldse või pigem pole rahul. Teede ja tänavate olukorraga ollakse kõige enam (74% juhtudest) rahul lähi- ja kaugtagamaa tüüpi omavalitsustes. Maakondade lõikes on rahulolu teede ja tänavatega kõige kõrgem Hiiu (84%) ja Pärnu (81%) maakonnas, madalaim aga Ida-Viru, Viljandi ja Jõgeva (kõigis rahul 51%) maakonnas.

Joonis 18. Mõeldes endiselt nii enda kui oma leibkonnaliikmete vajadustele, kuidas Te olete rahul Teie leibkonna seisukohast oluliste teede ja tänavate olukorraga? (N = kõik leibkonnad)

Kuigi üldpilt ei ole nii ilus nagu kergliikluse võimaluste puhul, on ka teede ja tänavate olukord elanike hinnangul viimase 3 aasta jooksul **pigem paremaks kui halvemaks muutunud**: olukorda hindab varasemast paremaks 47%, halvemaks 13% ja samasuguseks 34% vastanuist (Joonis 19). Lähi- ja kaugtagamaa elanikud, kes on hetkeolukorraga kõige rohkem rahul, hindavad 48-50% juhtudest teede ja tänavate seisundit paremaks kui 3 aasta eest; halvemaks hindajaid on vaid 9-12%. Tööjõuareala keskustes elavad vastajad on samuti maininud umbes pooltel juhtudel (52%), et olukord on pigem siiski paranenud, kuid samal ajal on nende seas lähi- ja kaugtagamaast veidi enam kriitiliselt meelestatud vastajaid (15% hindavad, et olukord on pigem halvenenud). Ka Tallinnas ja Tartus elavate vastajate seas on veidi rohkem neid, kelle arvates on teed ja tänavad võrreldes 3 aasta taguse ajaga halvemas seisus (16%). Maakonniti hakkavad kõige positiivsemate hinnangutega silma Pärnu (61%), Valga (60%) ja Hiiu (58%) maakonna elanikud. Varasemast halvemaks aga peetakse olukorda kõige sagedamini Läänemaal (23%), Järva-, Saare- ja Jõgevamaal (halvenenud 19% vastajate arvates).

Joonis 19. Kas teede ja tänavate olukord on viimase 3 aasta jooksul Teie hinnangul üldiselt ...? (N = kõik leibkonnad)

4. Lastehoid

Neljas peatükk puudutab lasteaia ja lastesõime teenuse kasutamist: kui paljud leibkonnadest on teenust kasutanud, kus seda kasutatakse ja kuidas ollakse teenuse ja selle kättesaadavusega rahul.

Lastesõime või lasteaia ealisi ehk 1,5-7-aastaseid lapsi leidub umbes igas kolmandas uuringus osalenud leibkonnas (35%; N=535). Valdavalt on neis leibkonnades üks (78% juhtudest) või kaks (20%) vastavas eas last, aga leidub ka üksikuid erandeid (maksimaalselt 4 selles vanuses last). Järgnevad küsimused olidki suunatud neile leibkondadele, kus on lastesõime või lasteaia ealisi lapsi.

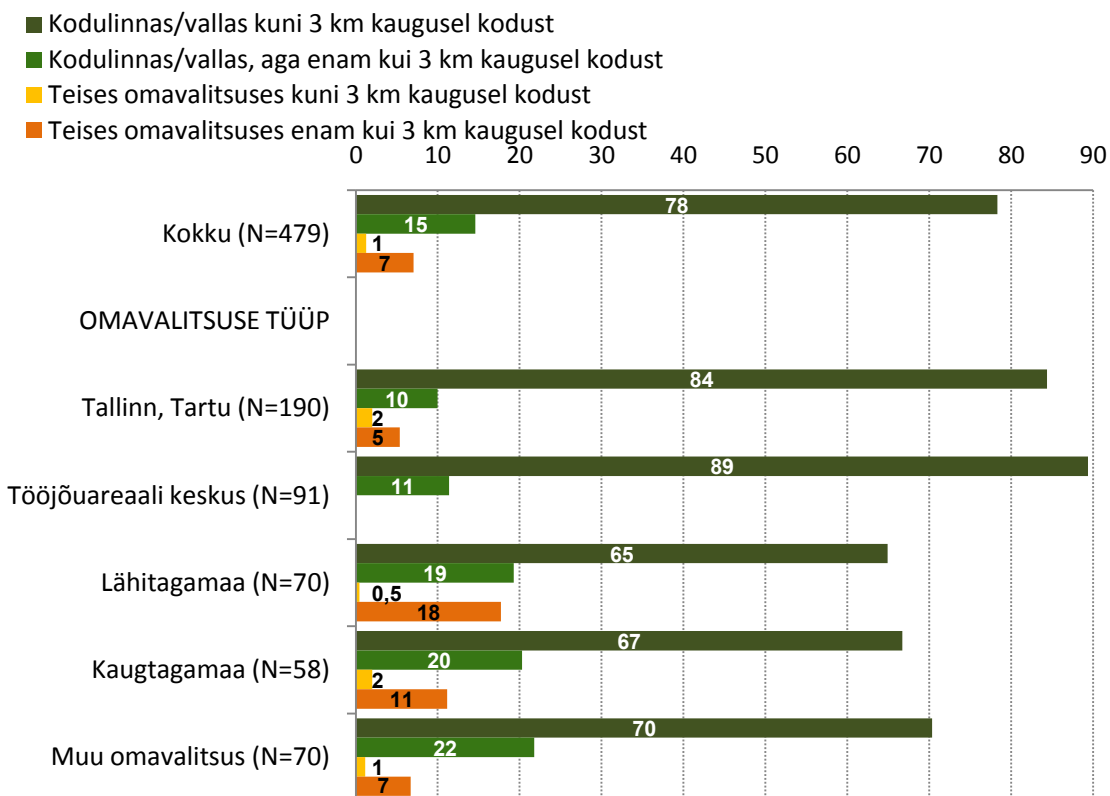
Viimase 12 kuu jooksul on **lasteaia või lastesõime teenust kasutanud 90%** nendest leibkondadest, kus on mõni 1,5- kuni 7-aastane laps. Omavalitsuse tüübi lõikes analüüsid on teenusekasutajate osakaal kõige kõrgem (92%) tööjõuareali keskustes ja kõige madalam kaugtagamaal (86%) ja Tallinnas või Tartus (88%) elavate leibkondade seas.

Need vastavas eas lastega leibkonnad, mis ei ole viimase 12 kuu jooksul lasteaia või lastesõime teenust kasutanud (N=56), põhjendavad oma käitumist peamiselt sellega, et neil puudub vajadus lastehoiuteenuse järele (68% mainib seda ühena põhjustest). Teenust mitte kasutavatest leibkondadest üle neljandiku toob põhjusena välja teatud probleeme teenuse kättesaadavusega: asukoha poolest sobivas lasteaias pole vabu kohti (17%), teenus on liiga kallis (11%), ükski lasteaed või sõimerühm pole logistiliselt kättesaadav (6%). Üksikutel juhtudel mainitakse probleemina ka logistiliselt kättesaadava lasteaiateenuse madalat kvaliteeti (4%) ja lapse tervislikke põhjuseid.

Kuigi vastajaid on nii vähe, et pole võimalik tuua välja olulisi erinevusi ei maakonniti ega omavalitsuse tüüpide kaupa, võib siiski täheldada teatud elukohast sõltuvaid tendentse: uuringus osalenud linnades elavad leibkonnad märkisid tunduvalt enam põhjuseks lasteaedade või sõimede kättesaadavust ning valdades elavad leibkonnad tunduvalt sagedamini teenuse kõrget hinda.

Lasteaia või -sõime teenust kasutatakse **ülekaalukalt (78% juhtudest) oma koduasulas kuni 3 kilomeetri raadiuses kodust** (Joonis 20). Vähem kui üks leibkond kümnest kasutab seda teenust mõnes teises omavalitsuses. Kõige enam kasutatakse lasteaia ja lastesõime teenust mõnes teises omavalitsuses enam kui 3 km kaugusel kodust lähi- ja kaugtagamaal (vastavalt 18% ja 11%).

Joonis 20. Kus Te kasutate lasteaia või lastesõime teenust? (N = leibkonnad, mis on viimase 12 kuu jooksul kasutanud lasteaia või lastesõime teenust)

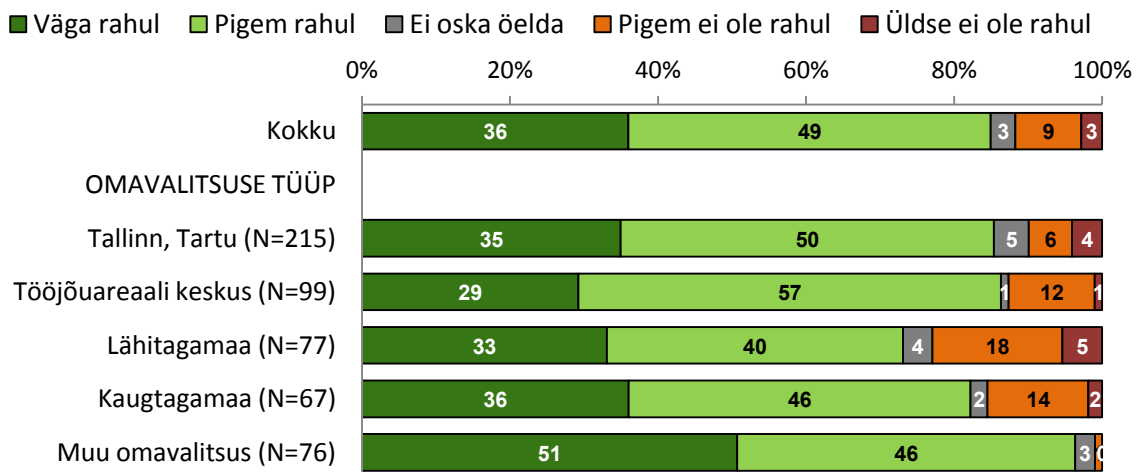
*Kuna iga vastaja võis anda mitu vastust, siis võib protsentide summa olla 100-st suurem.

Väljaspool oma kodulinna/valda teenust kasutavatest leibkondadest (N=40) umbes pooled (53%) lapsed käivad lasteaias või sõimes sama maakonna teises vallas või linnas ja pooled (50%) sama maakonna keskses. Väljaspool oma kodumaakonda teenust kasutavaid leibkondi on väga vähe (3%; kõikidest lasteaia või lastesõime teenust kasutavatest leibkondadest moodustavad nad alla 1%).

Väljaspool oma koduasulat paikneva lasteaia või lastesõime teenust kasutatakse enamasti seetõttu, et lasteaed, kus käiakse, sobib logistiliselt paremini (39%), või et koduasulas asuvas lasteaias/sõimes pole vabu kohti (36%). Mujal asuva teenuse kasuks otsustatakse mõnikord ka teise lasteaia parema teenuse kvaliteedi (24% mainib seda ühena põhjustest), koduasulas puuduva lasteaia või sõime (12%), soodsama hinna (5%) või mõne muu asjaolu tõttu (erivajadustega laps, enne kolimist sealse omavalitsuses järjekorras).

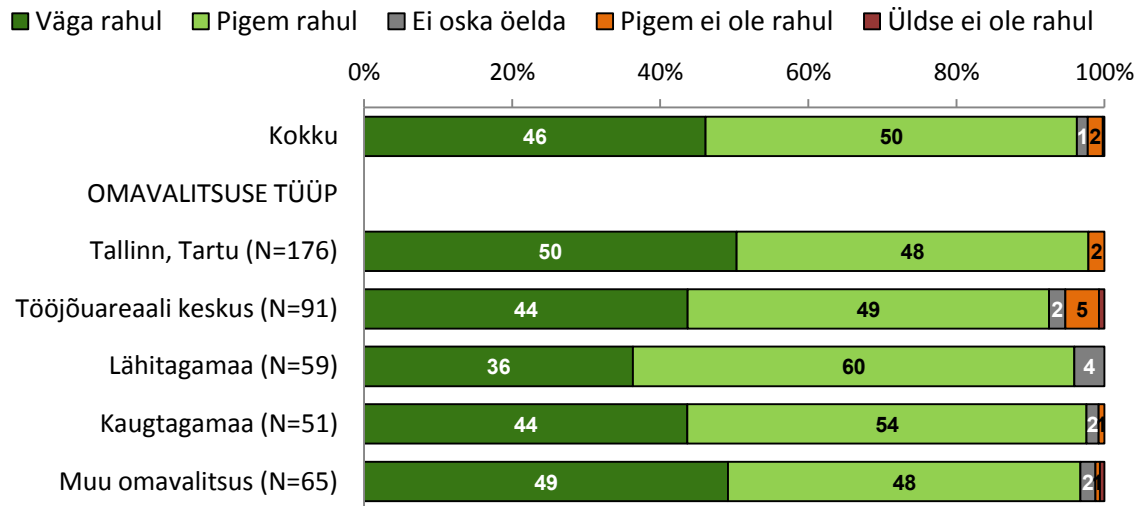
Kõigil 1,5-7-aastaste lastega leibkondadel paluti hinnata oma rahulolu lasteaia või lastesõime teenuse kättesaadavusega. **Valdav enamus on teenuse kättesaadavusega rahul** (85%), sh veidi üle kolmandiku (36%) on väga rahul (Joonis 21). Rahulolematud on umbes üks leibkond kümnest (12%). Elukohajärgsed erinevused on siiski märgatavad – lähitagamaal, kus on teistest omavalitsusüksustest enam oma koduvallast väljaspool lasteaias või lastesõimes käivate lastega leibkondi, on rahulolematute osakaal mõistetavalt kohati poole suurem – ligi neljandik vastajatest (23%) pole rahul teenuse kättesaadavusega, võrdluseks Tallinnas ja Tartus 10% ja 'muudes omavalitsustes' kõigest 1%.

Joonis 21. Kuidas Te olete rahul lasteaia või lastesõime teenuse kättesaadavusega? (N=535; kõik leibkonnad, kus on 1,5-7-aastaseid lapsi)

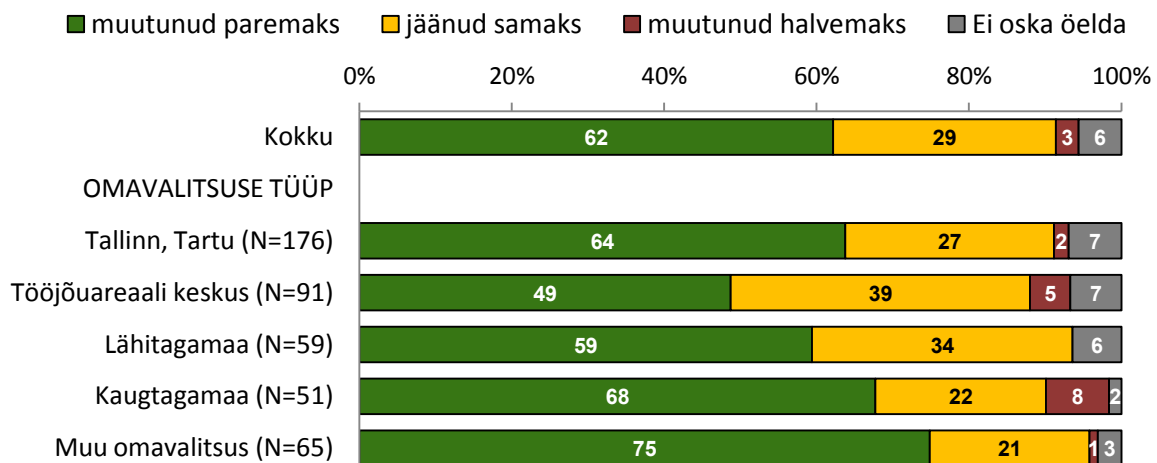
Kui lapsed käivad erinevates lasteaedades või lastesõimedes, siis paluti vastajal järgnevate küsimuste puhul hinnata seda lasteaeda-sõime, mis asub nende kodule kõige lähemal. **Valdav enamik teenuse kasutajaist on rahul selle lasteaia või lastesõimega**, kus nende leibkonna lapsed käivad: 46% on väga rahul ja 50% on pigem rahul (Joonis 22). Lasteaia või lastesõimega pole rahul kõigest 2% teenust kasutanud leibkondadest. Kuna rahulolematute osakaal on väga väike, on peamiseks erinevuseks omavalitsuse tüüpide vahel rahulolu intensiivsus: lähitagamaal elavatest leibkondadest on teenusega väga rahul veidi enam kui kolmandik (36%), Tallinnas ja Tartus ja 'muudes omavalitsustes' seevastu pooled (49-50%). Tööjõuareaali keskustes on aga teistest veidi rohkem rahulolematuid leibkondi – 5%.

Joonis 22. Kuidas Te olete üldiselt rahul lasteaia või lastesõimega, kus lapsed käivad? (N=441; leibkonnad, mis on kasutanud lasteaia või lastesõime teenust oma kodulinnas/vallas)

Pea 2/3 lastehoiu teenust kasutavatest vastajaist on arvamusel, et lasteaia hoone, ruumide, mänguväljakute jms olukord on viimase paari aasta jooksul **muutunud paremaks** (62%) (Joonis 23). Ülejäänud leiavad valdavalt, et olukord pole paari aastaga muutunud. Neid, kelle arvates on olukord halvenenud, leidub uuringu põhjal ainult 3%. Kõige vähem on olukord paranenud tööjõuareaali keskustes (paranenud 49%; halvenenud 5%) ja kõige enam on olukord paranenud 'muudes omavalitsustes' (75%; 1%) ja Tallinnas, Tartus (64%; 2%). Kaugtagamaa pole selles küsimuses väga homogeenne omavalitsuse tüüp, sest nii olukorra paranemist kui halvenemist on märgatud enamiku teiste omavalitsusüksustega võrreldes veidi rohkem (paranenud 68%; halvenenud 8%).

Joonis 23. Kas lasteaia hoone, ruumide, mänguväljakute jms olukord on viimase paari aasta jooksul Teie hinnangul...? (N=441; leibkonnad, mis on kasutanud lasteaia või lastesõime teenust oma kodulinnas/vallas)

5. Haridus

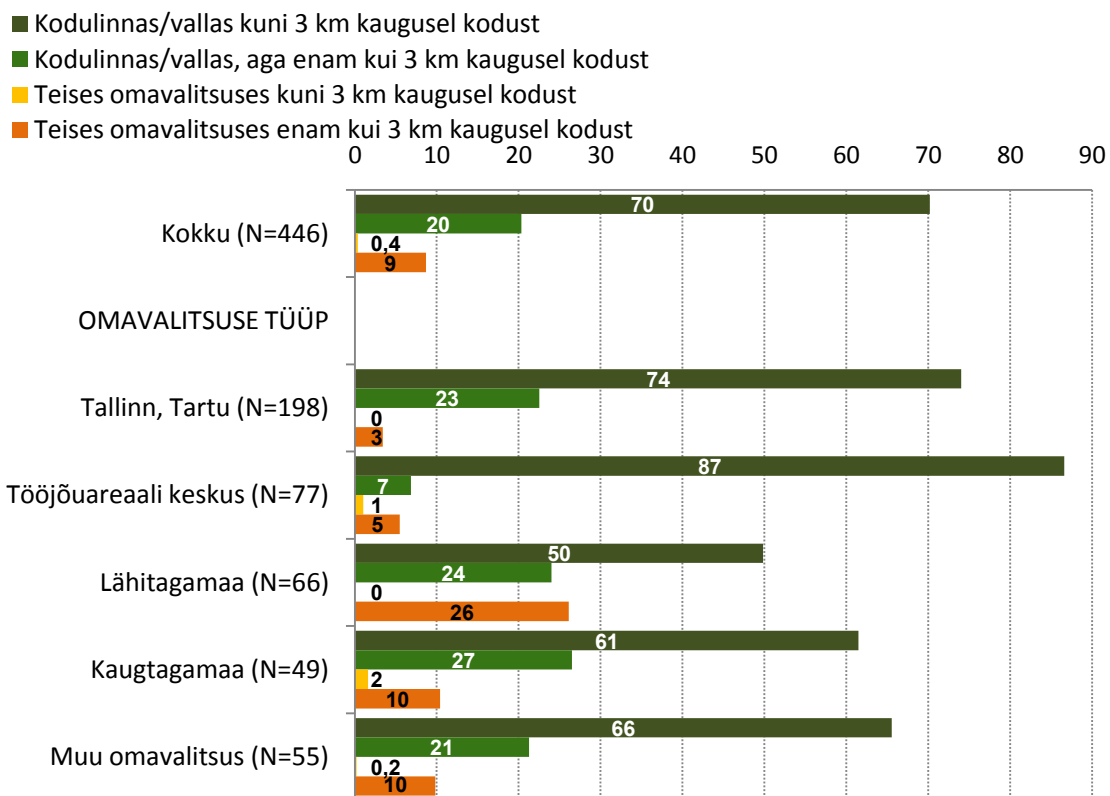
Viies peatükk käsitleb leibkondade kokkupuuteid erinevate haridusastmetega: algkool, põhikool, gümnaasium, kutsekool ja täiskasvanuharidus. Lisaks vaadeldakse gümnaasiumi ja kutsekooli õpilaste puhul õpilaskoduteenuse kasutamist ning vajadust selle järele.

5.1. Algkool

Uuringus osalenud leibkondadest 29 protsendis elab vähemalt üks algkooli ehk 1.-4. klassi õpilane. Enamikul juhtudel (89%) ongi neis leibkondades ainult üks algkooli laps. Maksimaalselt on vastanud leibkondades 3 algkooliastmes õppivat liiget. Järgnevatele küsimustele vastasid nende leibkondade esindajad, kus on algkooli õpilasi.

Peaaegu kõikide (90%) leibkondade algkoolis käivad lapsed õpivad oma kodulinnas või vallas (Joonis 24). Kui töajõuareaali keskustes ja Tallinnas, Tartus on väga vähe leibkondi, kelle lapsed käivad algkoolis mõnes teises omavalitsuses enam kui 3 km kaugusel kodust (vastavalt 5% ja 3%), siis lähitagamaal on selliseid leibkondi umbes neljandik (26%). Valdav enamik neist leibkondadest, kus on kodulinnast või -vallast väljaspool algkoolis käivaid lapsi (N=40), kasutavad teenust sama maakonna piires – väljaspool oma kodumaakonda käib algkoolis 6% leibkondade lapsed. Kõikidest algkoolilastega leibkondadest moodustavad väljaspool kodumaakonda õppivad leibkonnad alla 1%.

Joonis 24. Kus asub kool, kus lapsed algkoolis käivad? (N = leibkonnad, kus on algkooli õpilasi)

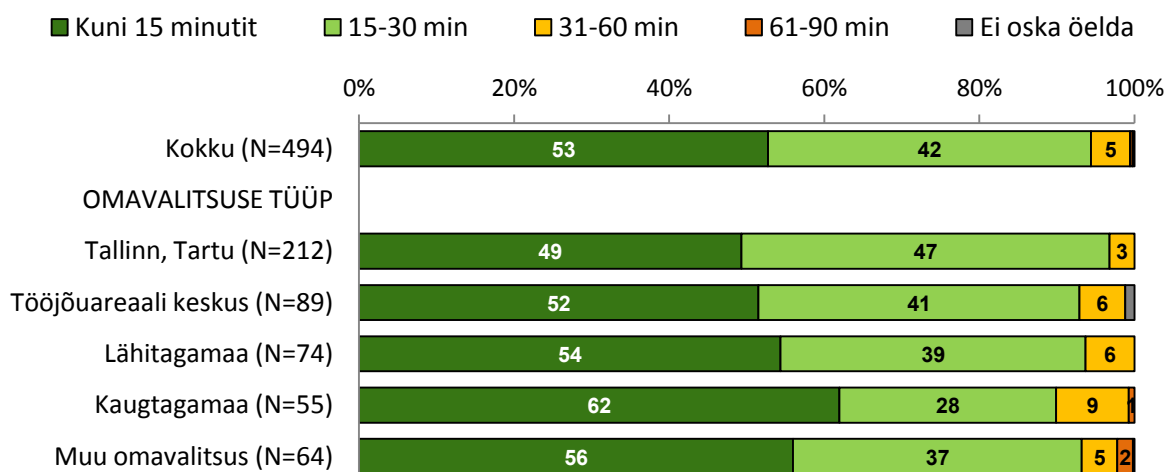

*Kuna iga vastaja võis anda mitu vastust, siis võib protsentide summa olla 100-st suurem.

Mujal teenust kasutavatest leibkondadest (N=40) suurem osa (73%) on pannud oma lapsed kaugemal asuvasse algkooli, sest sealne kool sobib neile logistiliselt paremini. Umbes üks leibkond kümnest (12%) on sunnitud saatma oma lapse kodulinnast või –vallast väljaspool asuvasse kooli, sest koduasulas pole algkooli. Koduasula välist kooli eelistatakse teatud juhtudel aga ka seetõttu, et antud kool on parema tasemega (19%), võimaldab omandada ka heal tasemel gümnaasiumihariduse (14%) või esineb valikul muid põhjuseid (nt lapse tervisliku seisundi tõttu on vaja erikooli).

Kooliteekonna ajalise kestuse välja selgitamiseks paluti leibkonna esindajail vastata kõigi algkoolis käivate laste kohta eraldi ja lähtuda seejuures kõige sagedamini kasutatavast liikumisviisist. Rohkem kui pooled algkooli õpilased (53%) jõuavad kodust kooli kuni 15 minutiga (Joonis 25). Kui lisada juurde veel need 42%, kel kulub kooli minekuks 15-30 minutit, siis ilmneb, et **enam kui üheksa algkooli last kümnest jõuab kooli vähemalt poole tunni jooksul**. Kõige lühem koolitee on neil algkooli õpilastel, kes elavad Tallinnas ja Tartus – 97% sealsetel õpilastel kulub kooli jõudmiseks alla 30 minuti.

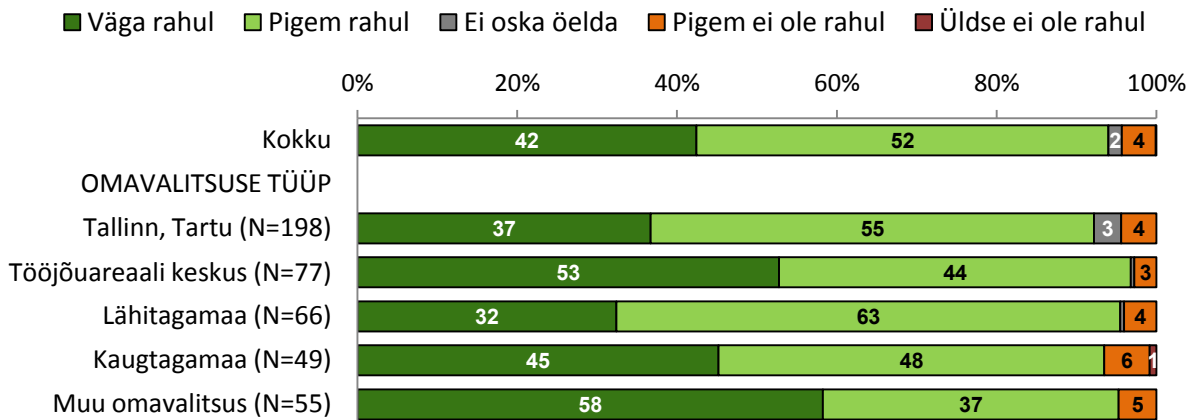
Joonis 25. Kui kaua võtab aega laste teekond kodust kooli? (N = algkooli õpilased)

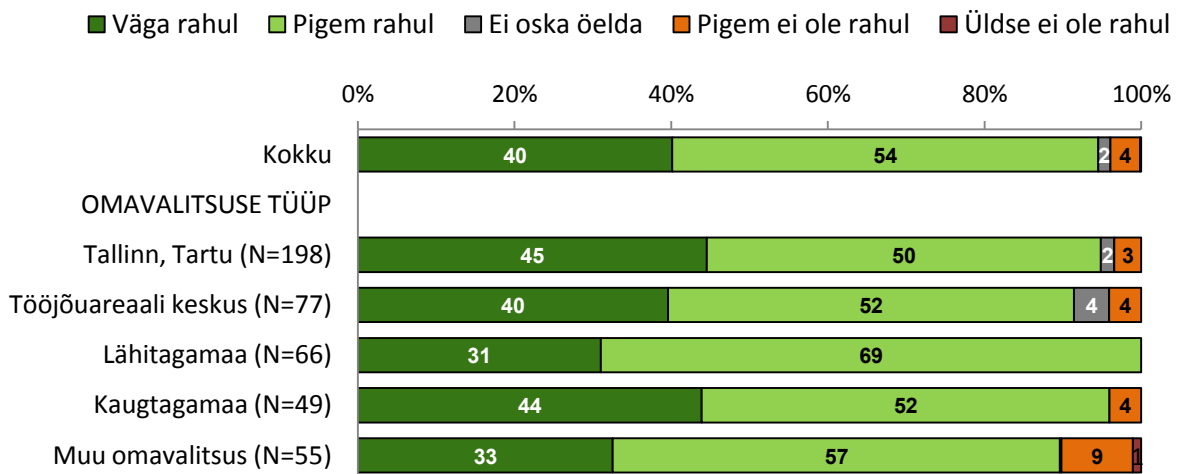
Kõigil algkooli õpilastega leibkondadel paluti hinnata oma rahulolu alghariduse kättesaadavusega. **Pea kõik leibkonnad on alghariduse kättesaadavusega rahul** (94%), sh 42% on väga rahul (Joonis 26). Pigem rahulolematud on kõigest 4%. Elukohajärgsed erinevused on märgatavad rahulolu intensiivsuse astmete vahel – tööjõuareali keskustes ja 'muudes omavalitsustes' on väga rahulolevaid leibkondi üle poole (53-58%), samas kui lähitagamaal, kus on kõige enam väljaspool koduasulat õppivaid algklasside lapsi, on väga rahulolevaid leibkondi vaevalt kolmandik (32%).

Kui lapsed käivad erinevates algkoolides, siis paluti vastajal järgnevates küsimustes hinnata seda kooli, mis asub nende kodule kõige lähemal. **Valdav enamik teenuse kasutajaist on rahul** selle algkooliga, kus nende leibkonna lapsed käivad – 40% on väga rahul ja 54% on pigem rahul seal pakutava **hariduse kvaliteediga** (Joonis 27). Ainult 4% teenust kasutanud leibkondadest ei ole oma algkooliga rahul.

Joonis 26. Kuidas Te olete rahul alghariduse kättesaadavusega? (N=446; kõik leibkonnad, kus on algkooli õpilasi)

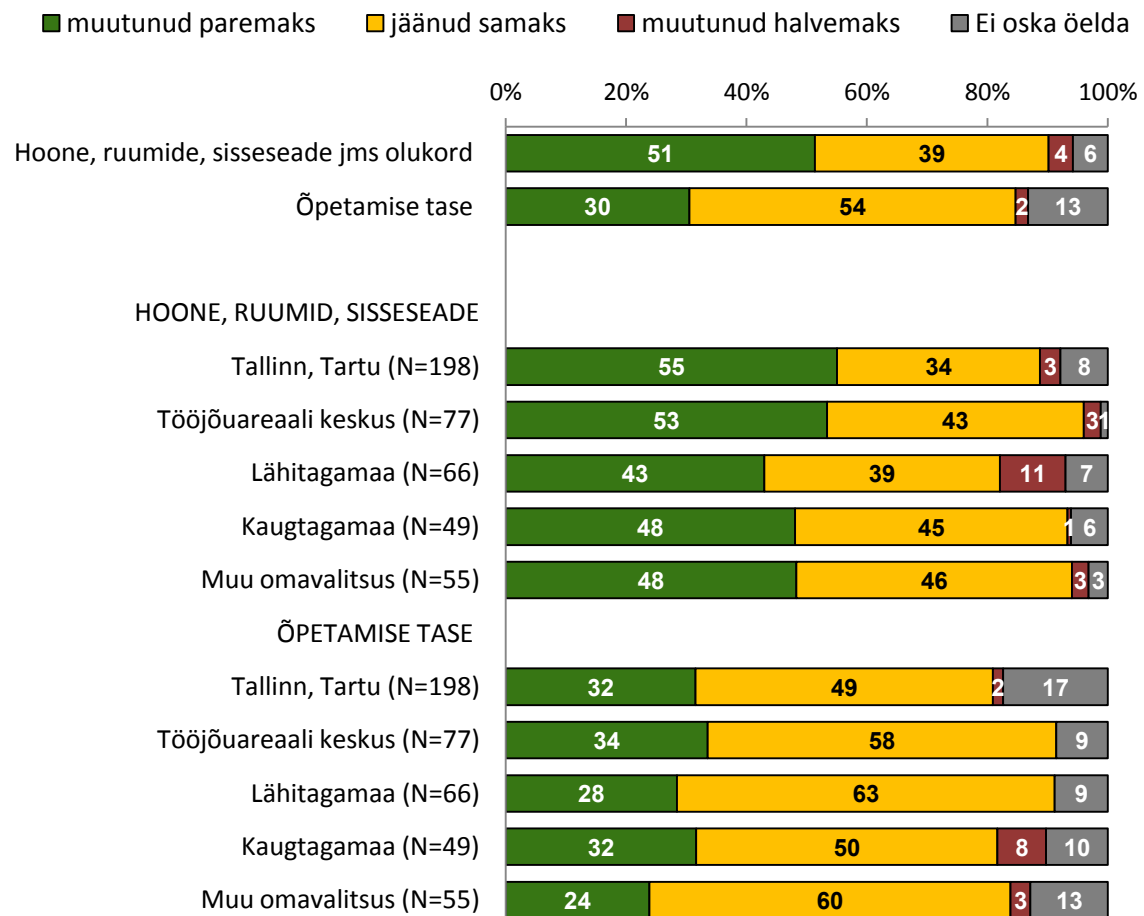

Joonis 27. Kuidas Te olete üldiselt rahul hariduse kvaliteediga selles algkoolis, kus lapsed käivad? (N=446; leibkonnad, kus on algkooli õpilasi)

Algkoolide **olukorra muutumisest** ülevaate saamiseks paluti vastajail hinnata kahte erinevat aspekti: hoone, ruumide, sisseseade ja muu taolise olukord ning õpetamise tase. Umbes pooled (51%) algkooliga kokku puutuvaist inimestest on arvamusel, et **koolimaja ja sealse sisseseade olukord** on võrreldes paari aasta taguse ajaga **paremaks muutunud** (Joonis 28). **Õpetamise taseme** puhul on kõige laiemalt levinud arvamus, et tase on **jäänud samaks** (54%). Varasemast paremaks peab õpetamise taset ligikaudu kolmandik (30%) vastanuist. Olukorra halvenemist mainitakse mõlema aspekti puhul ainult üksikutel juhtudel (2-4%). Omavalitsusüksuseti üldiselt märkimisväärsed erinevusi ei ole, ainult lähitagamaa paistab silma teistest veidi kriitilisema hoiakuga nii hoone, ruumide ja sisseseade kui õpetamise taseme osas, kuid erinevused pole siin nii suured, et nii väikese vastajate arvu korral selle pinnalt tõsiseltvõetavaid järeldusi saaks teha.

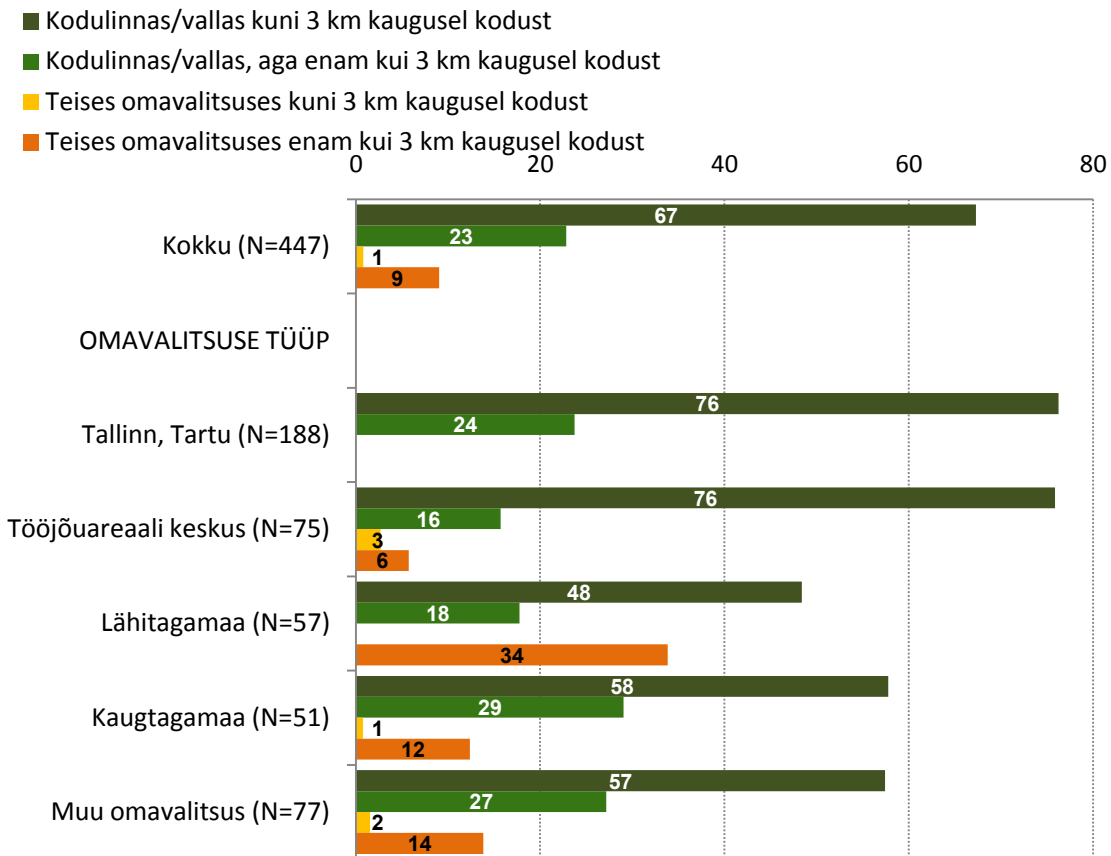
Joonis 28. Kas selle algkooli hoone, ruumide, sisseseade jms olukord on viimase paari aasta jooksul Teie hinnangul...? / Kas selles algkoolis on õpetamise tase viimase paari aasta jooksul Teie hinnangul...? (N=446; leibkonnad, kus on algkooli õpilasi)

5.2. Põhikool

Uuringus osalenud leibkondadest 30% elab vähemalt üks põhikoolis ehk 5.-9. klassis käiv laps, sh 13% leibkondadest (N=58) on mitu põhikooli õpilast. Uuringus osalenute seas oli ühes leibkonnas maksimaalselt 4 põhikooli õpilast.

Põhikoolis käivad lapsed **õpivad üheksal juhul kümnest oma kodulinnas või -vallas** (Joonis 29), sh enamikul juhtudel 3 km kaugusel kodust. Sarnaselt algkoolile käivad ka peaaegu kõik (91%) tööjõuareali keskustes ja kõik Tallinnas, Tartus elavad põhikooli õpilased oma koduasulas paiknevas koolis. Lähitagamaal seevastu käib kolmandik (34%) lastest põhikoolis teises omavalistuses enam kui 3 km kaugusel kodust.

Joonis 29. Kus asub kool, kus lapsed põhikoolis käivad? (N = leibkonnad, kus on põhikooli õpilasi)

*Kuna iga vastaja võis anda mitu vastust, siis võib protsentide summa olla 100-st suurem.

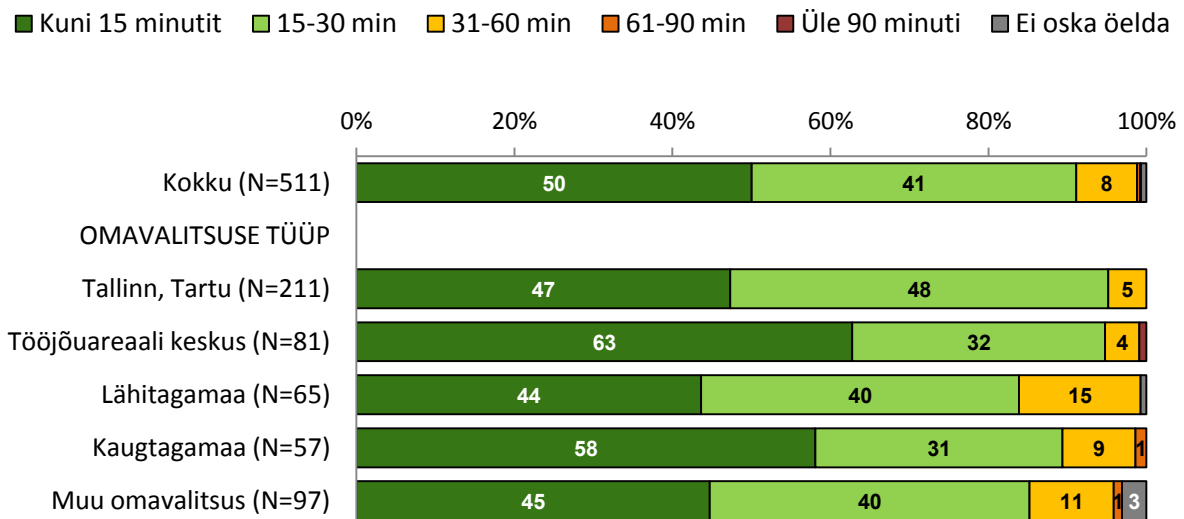
Oma koduasulast väljaspool põhikooli teenust kasutavatest leibkondadest (N=45) valdav osa kasutab seda oma maakonna piires: 54% juhtudest õpib mõni laps sama maakonna teises vallas, 43% juhtudest sama maakonna keskses. Vaid 11 protsendis taolistest leibkondadest on mõni väljaspool oma maakonda õppiv põhikooli õpilane; kõikidest põhikooli õpilastega leibkondadest moodustavad teises maakonnas põhikoolis käivate lastega leibkonnad 1%.

Enam kui kolmandikul juhtudest (36%) on mujal õppimise põhjuseks sealse kooli parem tase ja 29% juhtudest asjaolu, et sealne kool sobib leibkonnale logistiliselt paremini. Põhikooli puudumine oma koduasulas on mujal õppimise põhjuseks pea iga viiendas peres (19%). Kaugemal asuvat põhikooli eelistatakse aga ka heal tasemel gümnaasiumihariduse olemasolu (23%) või mõne muu asjaolu tõttu (nt tervislikud põhjused ja lapse erivajadused, kolimise järel jäädi vanasse kooli või on sealse omavalitsusega muud perekondlikud sidemed, sobilike huviringide olemasolu, võimalus õppida oma emakeeles).

Kooliteekonna ajalise kestuse välja selgitamiseks paluti leibkonna esindajail vastata kõigi põhikoolis käivate laste kohta eraldi ja lähtuda seejuures kõige sagedamini kasutatavast liikumisviisist. Pooled põhikooli õpilased jõuavad kodust kooli kuni 15 minutiga ning 41% kulub selleks 15-30 minutit (Joonis 30). Kokkuvõttes tähendab see, et 91% ehk **üheksa põhikooli last kümnest jõuab kooli vähemalt poole tunni jooksul**. Kõige pikem koolitee on neil õpilastel, kes elavad lähitagamaal – üle pooltel (55%) sealsetel põhikooli õpilastel kulub kooli jõudmiseks üle 15 minuti, sh 15% rohkem kui pool

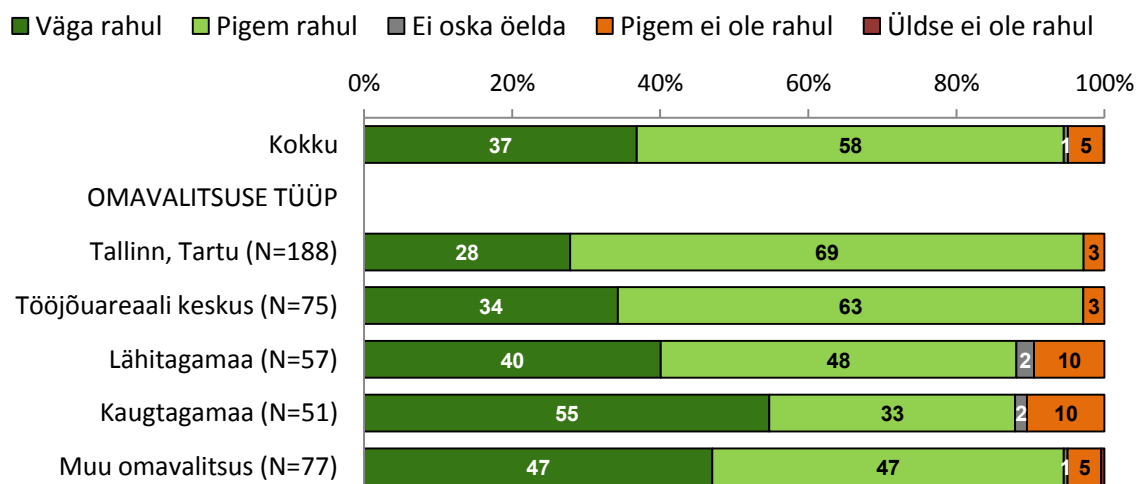
tundi. Ka kaugtagamaal ja 'muudes omavalitsustes' on veidi enam leibkondi, kus laste koolitee võtab enam kui pool tundi. Linnast väljas elavates leibkondades on pea kümnendiku võrra rohkem kodust enam kui poole tunni kaugusel koolis käivaid lapsi kui linnas elavates leibkondades (vald 13%; linn 5%).

Joonis 30. Kui kaua võtab aega laste teekond kodust kooli? (N = põhikooli õpilased)

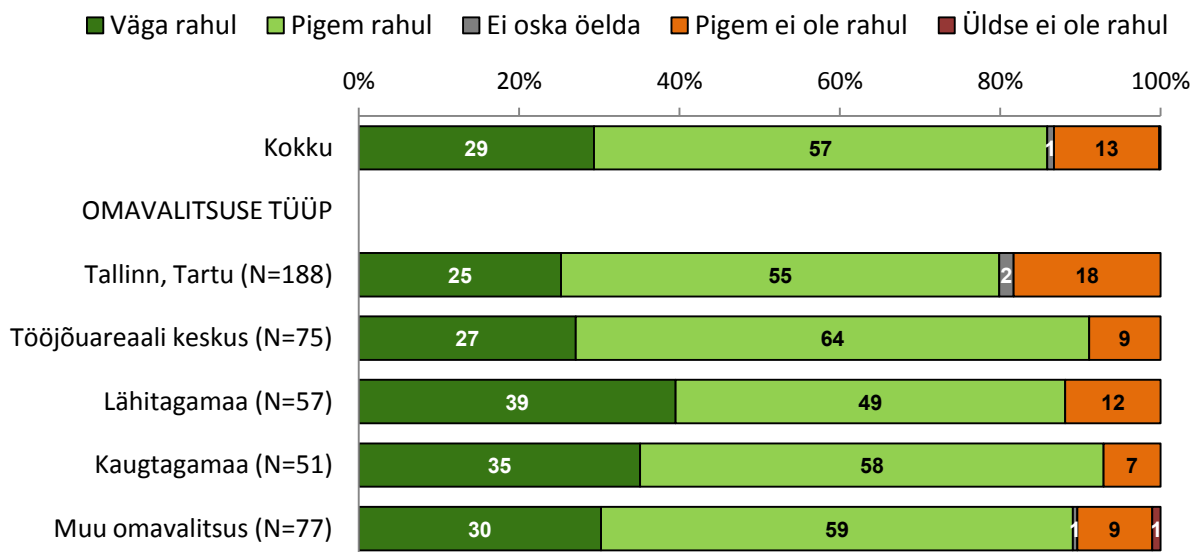
Kõigil põhikooli õpilastega leibkondadel paluti hinnata oma rahulolu põhihariduse kättesaadavusega. Nii nagu algharidusegi puhul, on **pea kõik leibkonnad põhihariduse kättesaadavusega rahul** (95%), sh 37% on väga rahul (Joonis 31). Pigem rahulolematud on kõigest 5%. Lähi- ja kaugtagamaal on teistest veidi enam rahulolematuid leibkondi (10%), samas on neis omavalitsusüksustes väga rahulolevate osakaal keskmisest kõrgem (lähitagamaa 40%; kaugtagamaa 56%).

Joonis 31. Kuidas Te olete rahul põhihariduse kättesaadavusega? (N=447; kõik leibkonnad, kus on põhikooli õpilasi)

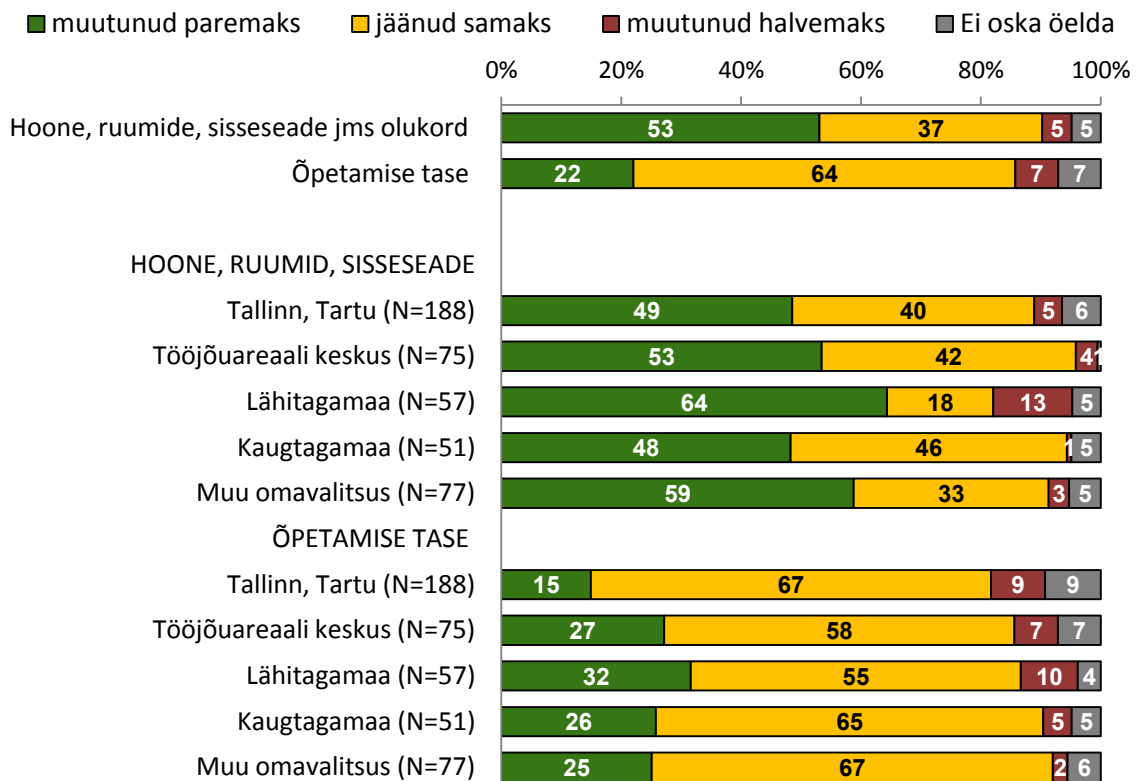
Kui lapsed käivad erinevates põhikoolides, siis paluti vastajal järgnevates küsimustes hinnata seda kooli, mis asub nende kodule kõige lähemal. **Valdav osa põhikoolilastega leibkondadest on rahul selle kooliga, kus lapsed käivad – 29% on väga rahul ja 57% on pigem rahul sealse hariduse kvaliteediga (Joonis 32).** Rahulolematuid leidub teenusekasutajate seas 13%. Omavalitsustüüpidest tõuseb negatiivsema poole pealt esile Tallinn/Tartu, kus pea viiendik leibkondadest (18%) on pigem rahulolematud.

Joonis 32. Kuidas Te olete üldiselt rahul põhikooliga, kus lapsed käivad? (N=447; leibkonnad, kus on põhikooli õpilasi)

Põhikooli **olukorra muutumisest** ülevaate saamiseks paluti vastajail hinnata eraldi hoone, ruumide, sisseseade ja muu taolise olukorda ning õpetamise taset. 53% põhikooliteenusega kokku puutuvaist inimestest on arvamisel, et **koolimaja ja sealse sisseseade olukord on muutunud** viimase paari aasta jooksul **paremaks** (Joonis 33). **Õpetamise taseme** puhul on kõige laiemalt levinud arvamus, et tase on **jäänud samaks** (64%). Varasemast paremaks peab õpetamise taset pea neljandik (22%) vastanuist. Olukorra halvenemist mainitakse hoone jms puhul 5% ning õpetamise taseme puhul 7% juhtudest. Hoonete, ruumide ja sisseseade paranemist on kõige enam märganud lähitagamaal ja 'muudes omavalitsustes' elavad leibkonnad (64%; 59%). Õpetamise taseme paranemist oma lapse põhikoolis on kõige vähem täheldanud Tallinnas ja Tartus elavad leibkonnad – ainult 15% hindasid, et tase on muutunud paremaks, ja 9% hindasid, et tase on muutunud halvemaks.

Joonis 33. Kas selle põhikooli hoone, ruumide, sisseade jms olukord on viimase paari aasta jooksul Teie hinnangul...? / Kas selles põhikoolis on õpetamise tase viimase paari aasta jooksul Teie hinnangul...? (N=447; leibkonnad, kus on põhikooli õpilasi)

5.3. Gümnaasium

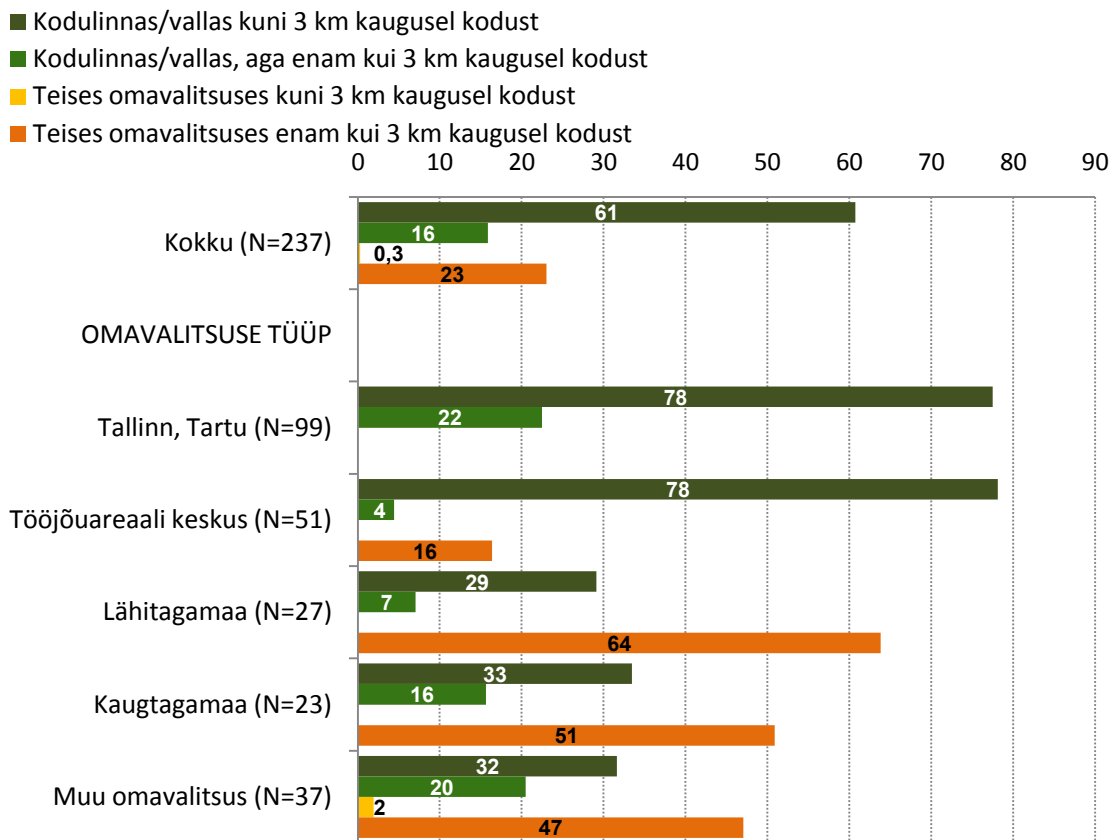
Uuringus osalenud leibkondadest 16 protsendis on gümnaasiumi ehk 10.-12. klassi õpilasi. Üldjuhul on neis leibkondades üks gümnaasiumiastmes õppiv laps, harvemini (7% juhtudest) kaks.

Erinevalt algkoolist ja põhikoolist õpivad gümnaasiumi õpilased tunduvalt enam **väljaspool koduasulat – peaaegu neljandikul juhtudest** (23%) (Joonis 34). Erinevus tööjõuareaali keskuste ning muud tüüpi omavalitsuste vahel tuleb siin märksa tugevamalt esile kui madalamates kooliastmetes. Kui Tallinnas, Tartus pole valimisse sattunud leibkondades ühtegi teises omavalitsuses õppivat gümnaasisti ja tööjõuareaali keskustes on neid kõigest 16%, siis lähi- ja kaugtagamaal on selliseid gümnaasiste üle pooltes leibkondades (vastavalt 51% ka 64%). Nendest leibkondadest, kus on teises omavalitsuses õppivaid gümnaasiste (N=55), veidi alla pooltes (44%) on väljaspool oma kodumaakonda õppivaid gümnaasiste, sh Tallinnas või Tartus õppivaid gümnaasiste 20%. Väljaspool koduasulat, ent sama maakonna keskuses õpib 39% leibkondade lastest.

Kuna siin ilmnes erinevus gümnaasiumi ja madalamate kooliastmete vahel, siis on lisatud kooliastmeid võrdlev ülevaade kooli asukoha kohta. Alg- ja põhikooli lastega leibkondadest kasutab väljaspool oma maakonda asuvat teenust ainult kuni 1%, gümnaasiumi õpilastega leibkondadest aga 10% (

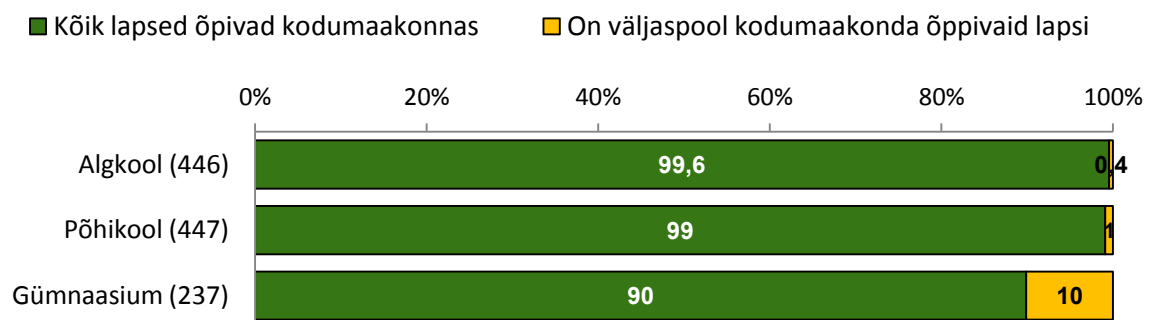
Joonis 35).

Joonis 34. Kus asub kool, kus lapsed gümnaasiumis käivad? (N = leibkonnad, kus on gümnaasiumi õpilasi)

*Kuna iga vastaja võis anda mitu vastust, siis võib protsentide summa olla 100-st suurem.

Joonis 35. Kooli asukoht erinevate õppeastmete korral (N = leibkonnad, kus on vastavas õppeastmes õppivaid lapsi)

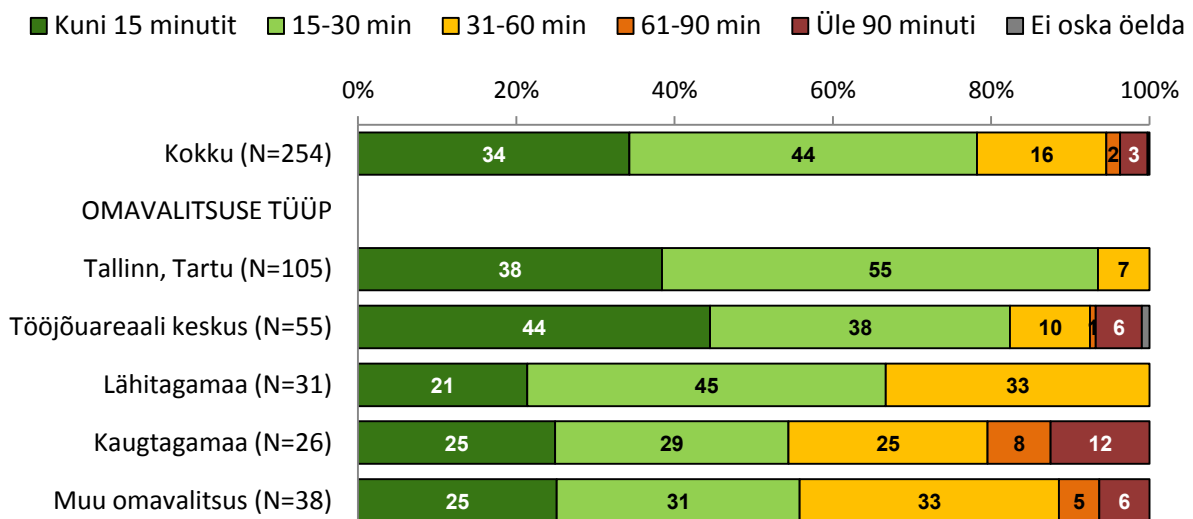

Gümnaasistid õpivad väljaspool oma koduasulat valdavalt seetõttu, et kodulinnas/vallas ei ole ühtki gümnaasiumit (44% juhtudest). Põhjuseid, miks omal vabal valikul kaugemat kooli eelistatakse, on valdavalt kolm: mujal asuv kool pakub laste huvidele vastavat õppesuunda (36% nimetab seda ühe põhjusena) või peetakse sealset taset paremaks (16%) või sobib sealne kool logistiliselt paremini.

Lisaks käiakse mujal asuvas gümnaasiumis veel seetõttu, et oma kodulinna/valla gümnaasiumisse ei õnnestunud sisse saada (4%) ja harvemini ka mõne muu teguri tõttu (nt lapsele sobilik huvitegevus, õpilaskodu olemasolu, seal käidi juba enne kolimist).

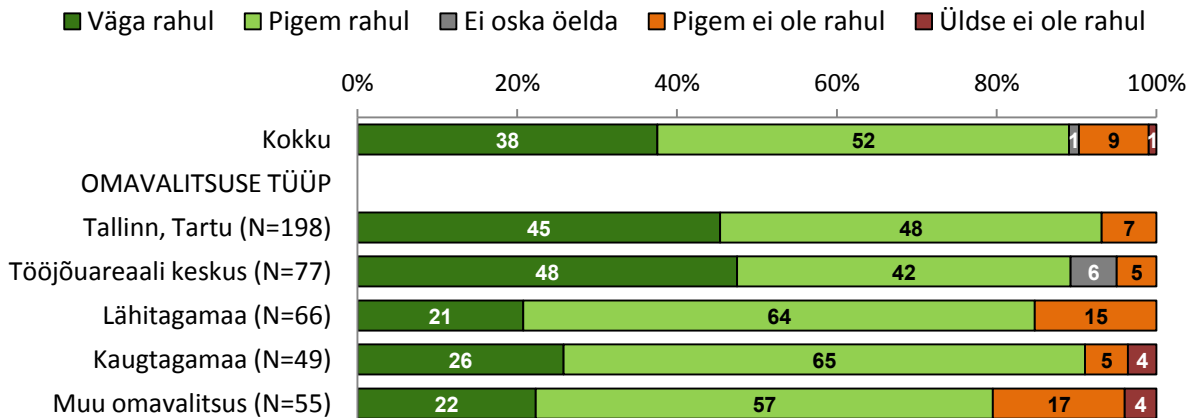
Kooliteekonna ajalise kestuse välja selgitamiseks paluti leibkonna esindajail vastata kõigi gümnaasiumis õppivate laste kohta eraldi ja lähtuda seejuures kõige sagedamini kasutatavast liikumisviisist. Kuni 15 minutiga jõuab kodust kooli kolmandik (34%) ja 15-30 minutiga 44% gümnaasistidest (Joonis 36). Seega **vähemalt poole tunni jooksul jõuab kooli pea kaheksa gümnaasiumi õpilast kümnest**. Tallinnas, Tartus ja töøjõuareaali keskustes elavad gümnaasistid jõuavad oluliselt kiiremini kooli kui teised õpilased – suisa 93% Tallinna, Tartu ning 82% töøjõuareaali keskuste gümnaasistidest jõuab kooli kuni 30 minutiga, sealhulgas enam kui 2/3 vähem kui veerand tunniga. Teise äärmusesse kuuluvad muud tüüpi omavalitsustes ja kaugtagamaal elavad õpilased, kellest pea igal teisel (44-46%) kulub kodust gümnaasiumi jõudmiseks rohkem kui pool tundi, sh kaugtagamaal igal viiendal üle tunni, ühel lapsel kümnest isegi üle 90 minuti.

Joonis 36. Kui kaua võtab aega laste teekond kodust kooli? (N = gümnaasiumi õpilased)

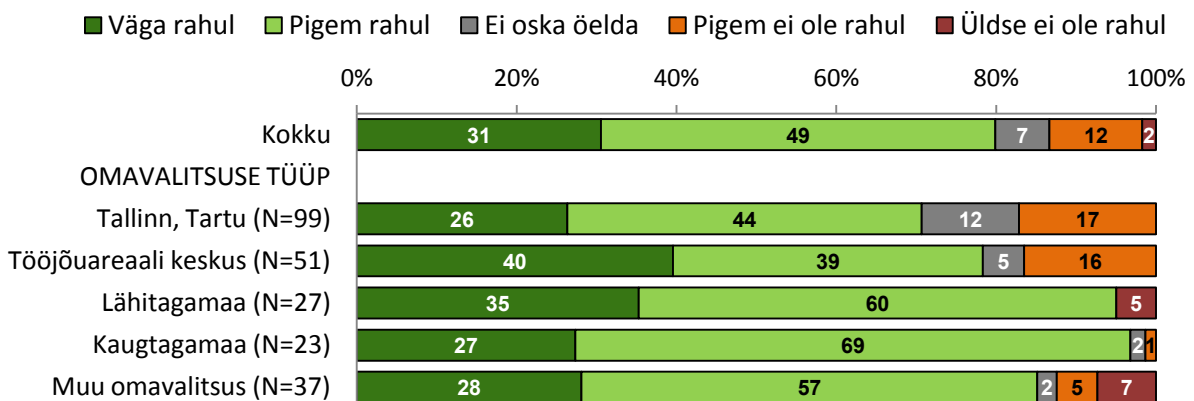
Kõigil gümnaasiumi õpilastega leibkondadel paluti hinnata oma rahulolu gümnaasiumi hariduse kättesaadavusega. **Valdav enamik** (89%) leibkondi on gümnaasiumi **hariduse kättesaadavusega rahul** (Joonis 37), sh 38% on väga rahul. Pigem rahulolematud on üks leibkond kümnest. Tallinnas, Tartus ja töøjõuareaali keskustes on ülejäänutega võrreldes umbes poole rohkem täiesti rahulolevaid leibkondi (vastavalt 45% ja 48%). Lähitagamaal ja 'muudes omavalitsustes' on teistega võrreldes rohkem rahulolematuid – iga viies 'muus omavalitsuses' elav leibkond ei ole rahul gümnaasiumi hariduse kättesaadavusega.

Joonis 37. Kuidas Te olete rahul gümnaasiumi hariduse kättesaadavusega? (N=237; kõik leibkonnad, kus on gümnaasiumis käivaid õpilasi)

Kui lapsed käivad erinevates gümnaasiumides, siis paluti vastajal järgmistes küsimustes hinnata seda kooli, mis asub nende kodule kõige lähemal. Kuigi sarnaselt madalamatele kooliastmetele on siingi **valdav enamik leibkondadest rahul** selle gümnaasiumiga, kus lapsed käivad – 31% on väga rahul ja 49% on pigem rahul sealse **hariduse kvaliteediga** (Joonis 38) –, võib siiski täheldada rahulolu väikest ent pidevat langust iga kooliastme kasvuga. Vähemalt iga kümnes (13%) teenust kasutanud leibkond väljendab oma gümnaasiumis pakutava hariduse kvaliteedi suhtes rahulolematust.

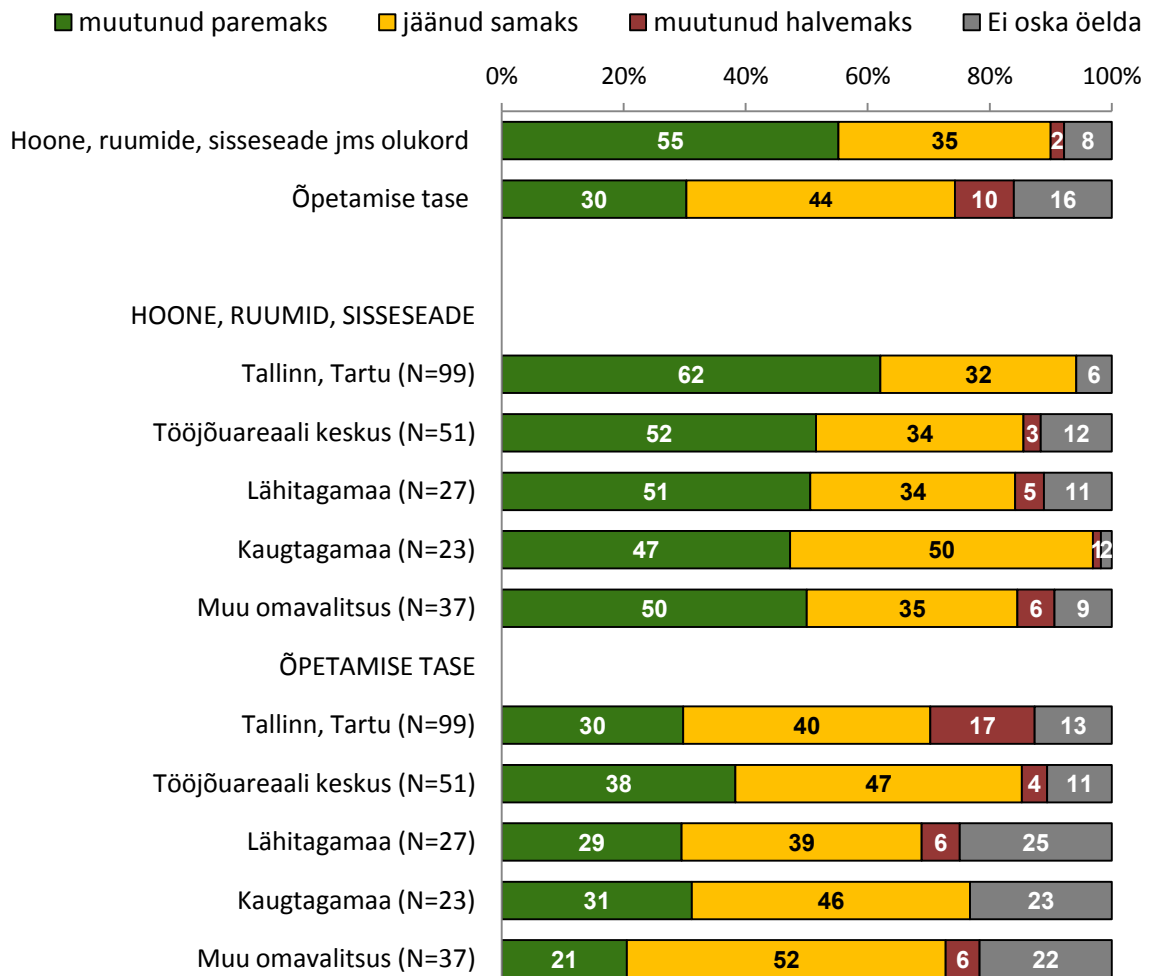
Joonis 38. Kuidas Te olete üldiselt rahul hariduse kvaliteediga selles gümnaasiumis, kus lapsed käivad? (N=237; leibkonnad, kus on gümnaasiumi õpilasi)

Gümnaasiumi **olukorra muutumisest** ülevaate saamiseks paluti vastajail hinnata eraldi hoone, ruumide, sisseseade ja muu taolise olukorda ning õpetamise taset. Rohkem kui pooled (55%) gümnaasiumiteenust kasutavate leibkondade esindajaist on arvamusel, et **koolimaja ja sealse sisseseade olukord** on muutunud viimase paari aasta jooksul paremaks, ning umbes kolmandiku (35%) arvates on olukord jäänud samaks (Joonis 39). **Õpetamise taseme** puhul on hinnangud vastupidised: varasemast paremaks peab õpetamise taset 30% ja samasuguseks 44% vastuist. Olukorra halvenemist mainitakse hoone, ruumide ja sisseseade puhul ainult üksikutel juhtudel (2%), õpetamise taseme puhul aga 10% juhtudest. Kui koolimaja puudutavate aspektide osas pole

omavalitsusüksuseti suuri erinevusi, siis õpetamise kvaliteedi muutuse osas tuleb välja tuua, et uuringus osalenud Tallinna, Tartu leibkonnad (tegelikkuses peaaesjalikult Tallinnas elavad leibkonnad) olid ülejäänutega võrreldes palju kriitilisemad – pea viiendik (17%) neist hindas, et õpetamise kvaliteet on viimase paari aasta jooksul langenud.

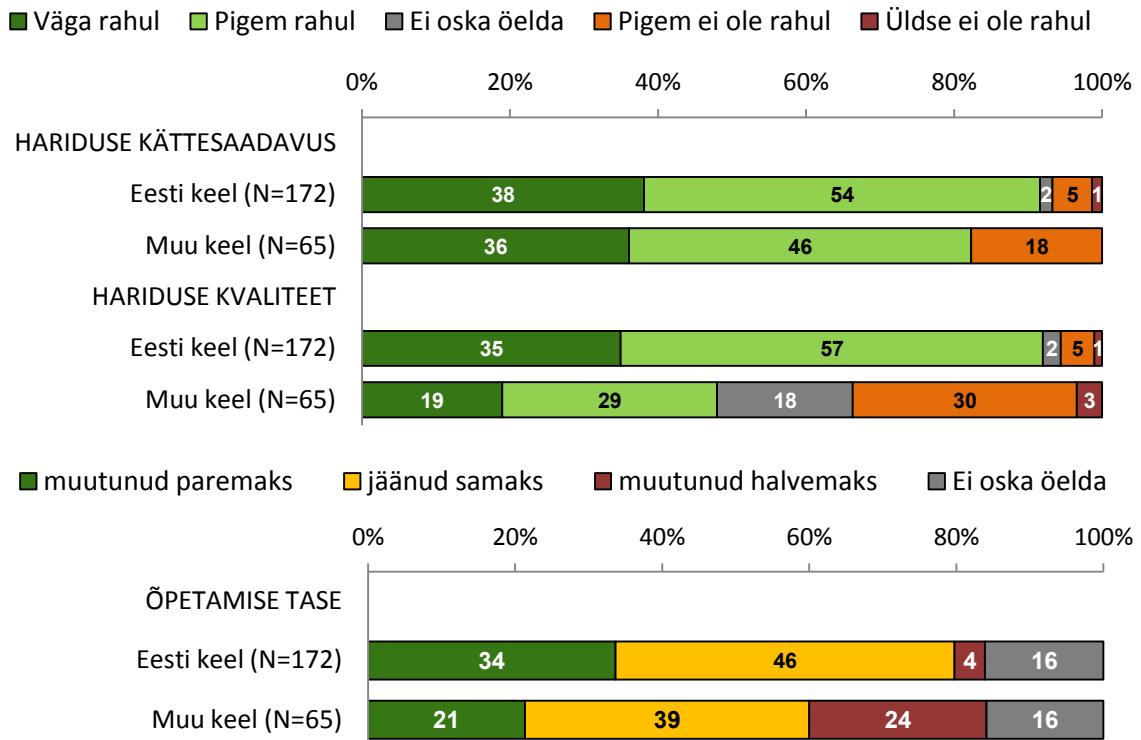
Joonis 39. Kas selle gümnaasiumi hoone, ruumide, sisseseade jms olukord on viimase paari aasta jooksul Teie hinnangul...? / Kas selles gümnaasiumis on õpetamise tase viimase paari aasta jooksul Teie hinnangul...? (N=210; leibkonnad, kus on gümnaasiumi õpilasi)

Tallinna leibkondade teistest tunduvalt negatiivsemat hinnangut õpetamise kvaliteedi muutusele võib osalt kindlasti seletada ka keelereformiga haridusasutuses, sest kui vaadelda hinnanguid õpetamise kvaliteedi muutusele eestikeelsetes ja muud keelt kõnelevates leibkondades, ilmnevad väga suured erinevused – iga neljas muud keelt kõnelev leibkond hindab, et õpetamise tase on viimaste aastate jooksul halvemaks muutunud, uuringus osalenud eestikeelsetest leibkondadest arvavad samuti aga kõigest 4% (Joonis 40). Ka hariduse kvaliteedi ja kättesaadavuse hinnangutes on selgelt kriitilisemad muukeelsed leibkonnad – iga kolmas (34%) muukeelne leibkond pole rahul gümnaasiumi hariduse kvaliteediga (eestikeelsetes leibkondades sama näitaja 6%) ning pea iga viies (18%) muukeelne leibkond pole rahul gümnaasiumi hariduse kättesaadavusega (eestikeelses 7%).

Kuigi ka põhikooli astmes võib täheldada samasuguseid erinevusi muu- ja eestikeelsete leibkondade hinnangutes, ei olnud erinevused nii märkimisväärsed. Algkooli astmes ilmnevad väikesed erinevused ainult hinnangutes hariduse kvaliteedile. Seega, mida kõrgem kooliaste, seda suuremad on erinevused muukeelsete ja eestikeelsete leibkondade hinnangutes hariduse kvaliteedile, kättesaadavusele ning õpetamise tasemele.

Joonis 40. Kodune keel ja hinnangud gümnaasiumi hariduse kättesaadavusele, kvaliteedile ja õpetamise tasemele. (N= leibkonnad, kus on gümnaasiumi õpilasi)

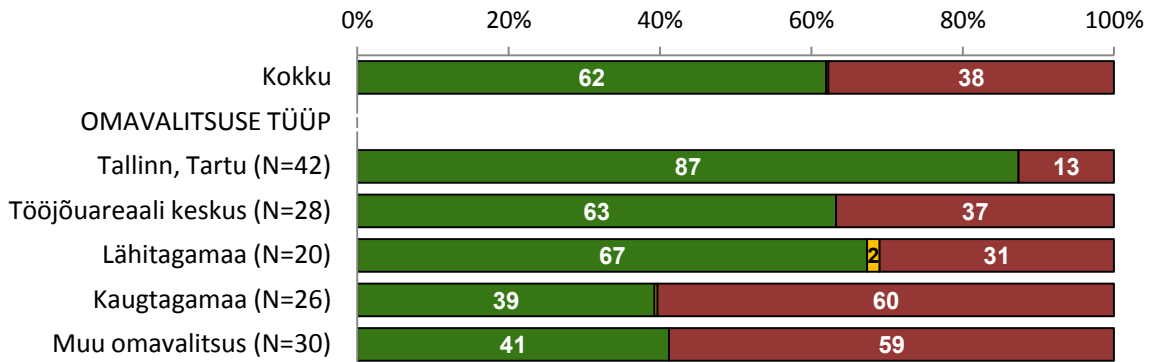
5.4. Kutsekool

Kutsekooli õpilasi elab kümnendikus (10%) uuringus osalenud leibkondades. Valdavalt on neis leibkondades üks kutsekoolis käiv laps, harvemini (5% juhtudest) ka kaks.

Pea 2/3 juhtudel õpivad kutsekooli õpilased oma maakonnas ja üle kolmandikul juhtudel kuskil mujal (Joonis 41). Uuringus osalenud kaugtagamaal ja 'muudes omavalitsuses' elavates leibkondades on aga just rohkem väljaspool kodumaakonda õppivaid lapsi – kuues leibkonnas kümnest käivad lapsed kutsekoolis väljaspool oma maakonda. Teises maakonnas õppimist (N=55) põhjendatakse ennekõike sellega, et kohalikus kutsekoolis ei õpetata huvipakkuvat eriala või ei õpetata seda sobivas õppeastmes (71% mainib seda ühena põhjustest). Harvemini on põhjuseks ka väljaspool oma maakonda asuva kutsekooli parem tase (17%), parem logistiline asukoht (11%), või mõni muu asjaolu (nt oma maakonnas puudub kutsekool, sealne õpe on sobivas keeles).

Joonis 41. Kus nad kutsekoolis käivad? (N=146; leibkonnad, kus on kutsekooli õpilasi)

- Kõik kutsekooli õpilased õpivad meie maakonnas
- Osa õpib siin, osa mujal
- Kõik õpivad väljaspool oma maakonda

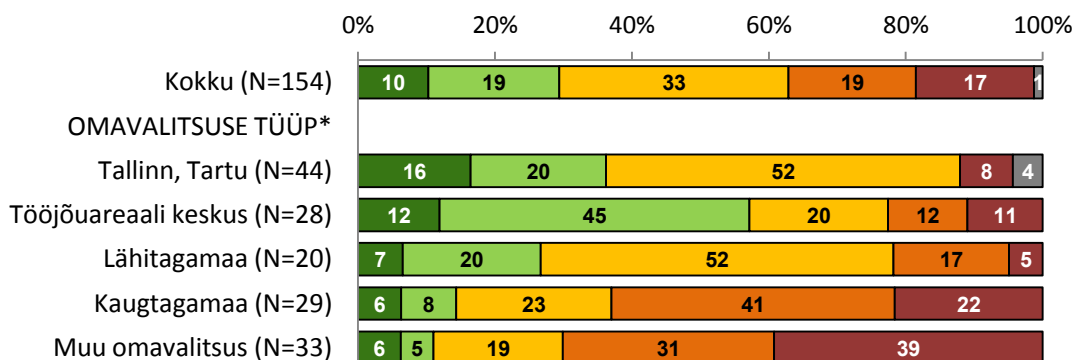

* Vastajate väikse arvu tõttu tuleb omavalitsüksuse tüüpide võrdlemisel arvestada suure statistilise veaga.

Sarnaselt üldhariduskoolile paluti siingi leibkonna esindajail vastata kõigi kutsekoolis õppivate liikmete kohta eraldi ja lähtuda seejuures kõige sagedamini kasutatavast liikumisviisist. Kutsekooli õpilaste teekond kodust kooli on keskmiselt märksa pikem kui üldharidust omandavil lastel: **ainult 29% õpilastel asub kool kodust kuni poole tunnise teekonna kaugusel** (Joonis 42). Veidi üle kolmandiku kutsekooli õpilastest lähevad kooli üle tunni, sh 17% koguni üle 90 minuti. Kõige lühem koolitee on uuringus osalenud leibkondadest tööjõuareali keskustes, kus enam kui pooled jõuavad kooli kuni poole tunniga. Kõige pikem on teekond kaugtagamaa ning 'muude omavalitsuste' õpilastel – kuues kuni seitsmes leibkonnas kümnest on lapsi, kelle koolitee on pikem kui tund. Kõige lühem koolitee on tööjõuareali keskustes elavil kutsekooli õpilastel, kõige pikem aga kaugtagamaalt pärit noortel.

Joonis 42. Kui kaua võtab aega laste teekond kodust kooli? (N = kutsekooli õpilased)

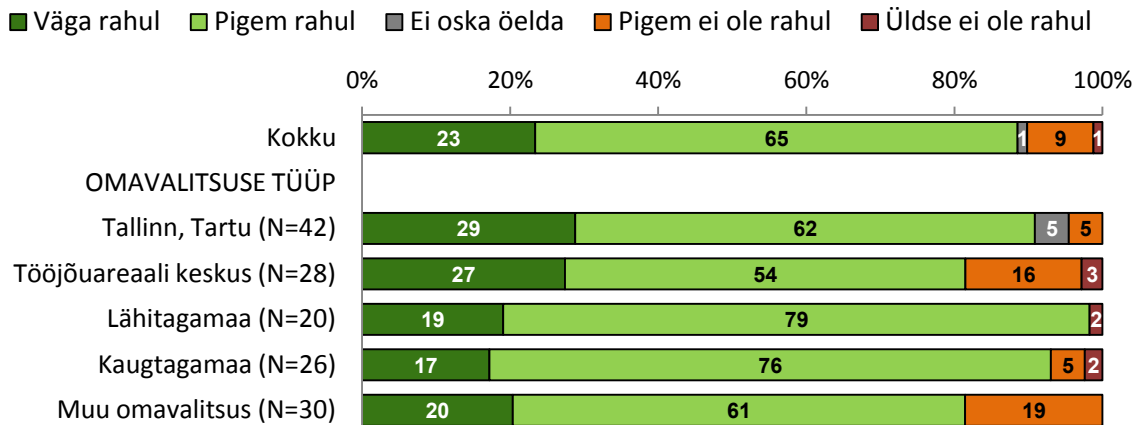
- Kuni 15 minutit
- 15-30 min
- 31-60 min
- 61-90 min
- Üle 90 minuti
- Ei oska öelda

* Vastajate väikse arvu tõttu tuleb omavalitsüksuse tüüpide võrdlemisel arvestada suure statistilise veaga.

Kõigil kutsekooli õpilastega leibkondadel paluti hinnata oma rahulolu kutsekooli hariduse kättesaadavusega. **Valdav enamik (89%) leibkondi on kutsekooli hariduse kättesaadavusega rahul (Joonis 43)**, sh 23% on väga rahul. Pigem rahulolematud on üks leibkond kümnest. Omavalitsuse tüüpide lõikes eristuvad tööjõuareali keskus ja 'muu omavalitsus' teistest veidi suurema rahulolematute osakaaluga – ligi viiendik pole seal rahul kutsekooli hariduse kättesaadavusega.

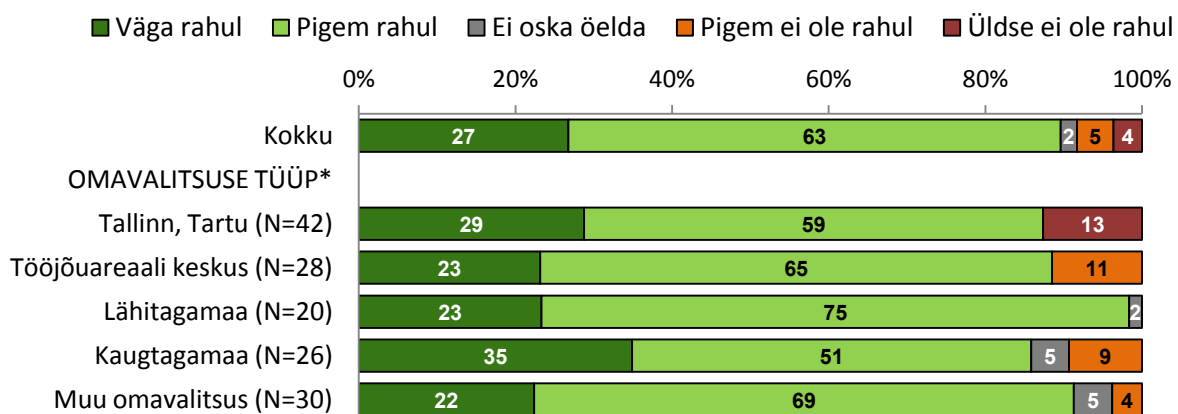
Joonis 43. Kuidas Te olete rahul kutsekooli hariduse kättesaadavusega? (N=146; kõik leibkonnad, kus on kutsekoolis käivaid õpilasi)

* Vastajate väikse arvu tõttu tuleb omavalitsüksuse tüüpide võrdlemisel arvestada suure statistilise veaga.

Kui lapsed käivad erinevates kutsekoolides, siis paluti vastajal järgnevates küsimustes hinnata seda kooli, mis asub nende kodule kõige lähemal. **Rahulolu kutsekooliga on kõrge: 27% vastajaist on sealse hariduse kvaliteediga väga ja 63% pigem rahul (Joonis 44).** Rahulolematuid leidub kutsekooliga kokku puutunute seas alla kümnendiku (8%). Kõik kutsekooli hariduse kvaliteediga täiesti rahulolematud leibkonnad elavad Tallinnas/Tartus; erinevalt üldhariduslikele koolidele, kus negatiivselt paistis silma peamiselt Tallinn, on selliseid leibkondi kõige enam just Tartus.

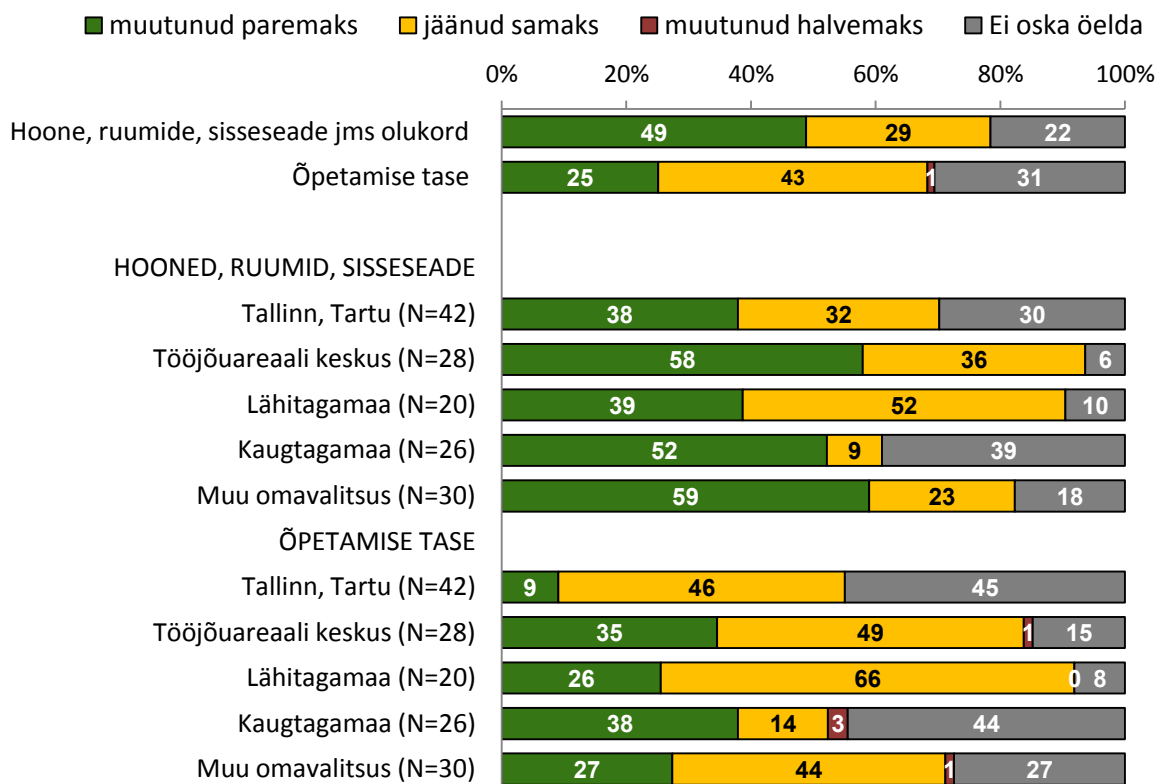
Joonis 44. Kuidas Te olete üldiselt rahul hariduse kvaliteediga kutsekoolis, kus lapsed käivad? (N=146; leibkonnad, kus on kutsekooli õpilasi)

* Vastajate väikse arvu tõttu tuleb omavalitsüksuse tüüpide võrdlemisel arvestada suure statistilise veaga

Kutsekooli puhul hinnatakse koolimaja olukorra ning õpetamise taseme muutumist võrdlemisi sarnaselt üldhariduskooli astmetega. Võrreldes paari aasta taguse ajaga on hoone, ruumide, sisseseade jms olukord muutunud paremaks pea poolte leibkondade (49%) hinnangul ning õpetamise tase neljandiku (25%) vastajate arvates (Joonis 45). Olukorra halvenemist praktiliselt ei mainita (kuni 1% juhtudest). Kutsekooli osas ilmneb, et paljude leibkondade esindajad (22-31%) ei oska hinnata seda kutsekooli, kus nende leibkonnaliikmed õpivad. Uuringus osalenud, Tallinnas ja Tartus elavad leibkonnad leiavad teistest kordades vähem, et õpetamise tase on viimaste aastate jooksul paranenud, samas ei ole nende hulgas sellevõrra rohkem neid, kes leiavad, et tase on muutunud halvemaks – peaaegu pooled vastajaist lihtsalt ei oska selle kohta midagi öelda.

Joonis 45. Kas selle kutsekooli hoone, ruumide, sisseseade jms olukord on viimase paari aasta jooksul Teie hinnangul...? / Kas selles kutsekoolis on õpetamise tase viimase paari aasta jooksul Teie hinnangul...? (N=146; leibkonnad, kus on kutsekooli õpilasi)

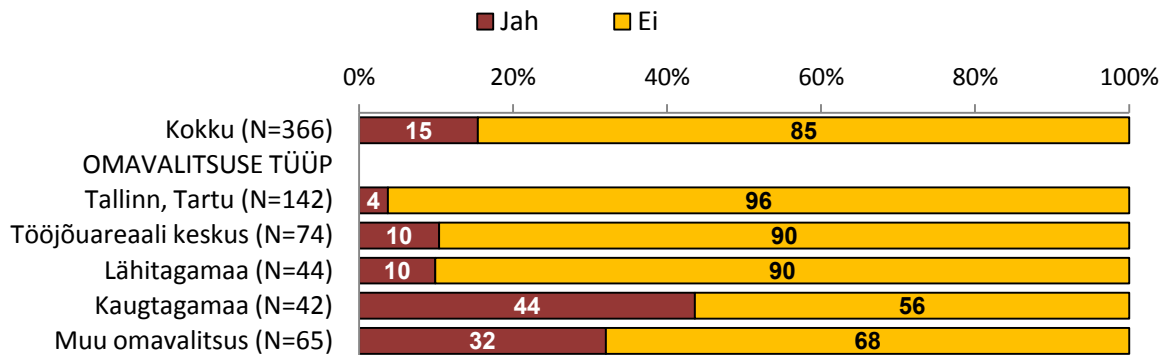
* Vastajate väikse arvu tõttu tuleb omavalitsüksuse tüüpide võrdlemisel arvestada suure statistilise veaga.

5.5. Õpilaskodu

Õpilaskodu praeguse kasutamise ja vajaduse kohta küsiti neilt vastajaist, kelle leibkonnas on mõni gümnaasiumis või kutsekoolis käiv laps. Õpilaskodus elavaid lapsi leidub taolistes leibkondades 15% (Joonis 46). Kaugtagamaal ja 'muudes omavalitsustes', mis asuvad keskustest eemal, kasutab 3-4

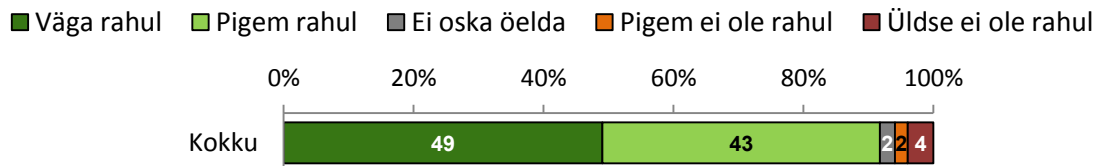
korda rohkem gümnaasiumi ja/või kutsekooli õpilasi sisaldavaid leibkondi võimalust elada õpilaskodus – kaugtagamaal 44% ja 'muudes omavalitsustes' 32%.

Joonis 46. Kas mõni lastest, kes õpib gümnaasiumis või kutsekoolis, elab õpilaskodus? (N = leibkonnad, kus on gümnaasiumi või kutsekooli õpilasi)

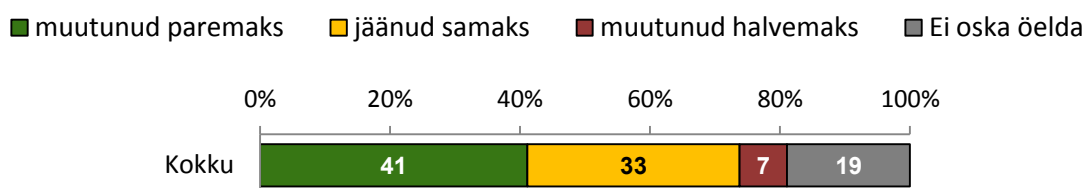
Kui lapsed elavad erinevates õpilaskodudes, siis paluti vastajal järgnevalt hinnata seda õpilaskodu, mis asub nende kodule kõige lähemal. Õpilaskodu teenust kasutavatest leibkondadest 92 protsenti ehk üle üheksa leibkonna kümnest on õpilaskoduga rahul, sh pea pooled (49%) on väga rahul (Joonis 47). Rahulolematuid leidub teenusekasutajate hulgas 6%.

Joonis 47. Kuidas Te olete õpilaskoduga rahul? (N=57; leibkonnad, kus on õpilaskodus elavaid gümnaasiumi või kutsekooli õpilasi)

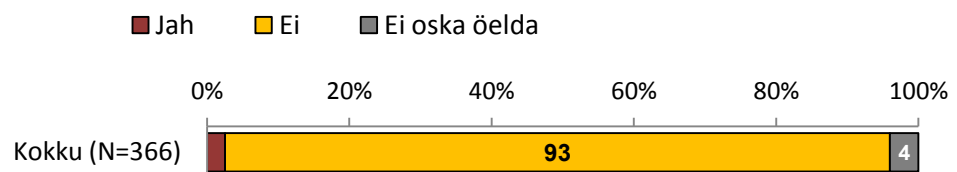
Umbes 2/5 (41%) hinnangul on õpilaskodu hoone, ruumide, sisseseade jms olukord viimase paari aasta jooksul paremaks muutunud, kolmandiku (33%) arvates samasugusena püsinud ning varasemast halvemaks hindab seda 7 protsenti (Joonis 48).

Joonis 48. Kas õpilaskodu hoone, ruumide, sisseseade jms olukord on viimase paari aasta jooksul Teie hinnangul...? (N=57; leibkonnad, kus on õpilaskodus elavaid gümnaasiumi või kutsekooli õpilasi)

Rahuldamata vajadust õpilaskodu teenuse järele eriti palju ei esine – gümnaasiumi ja/või kutsekooli õpilasi sisaldavatest leibkondadest vaid 3 protsendis on mõni laps, kes hetkel ei ela õpilaskodus, aga kellel tegelikult oleks vaja seda teenust (Joonis 49). Olukorral, kus lapsed ei ela õpilaskodus, kuigi seda oleks vaja (N=9), on valdavalt kaks põhjust: koolil puudub õpilaskodu või laps ise ei taha sealses õpilaskodus elada. Ühe leibkonna jaoks oli õpilaskodu teenuse mittekasutamise põhjuseks ka vabade kohtade puudumine.

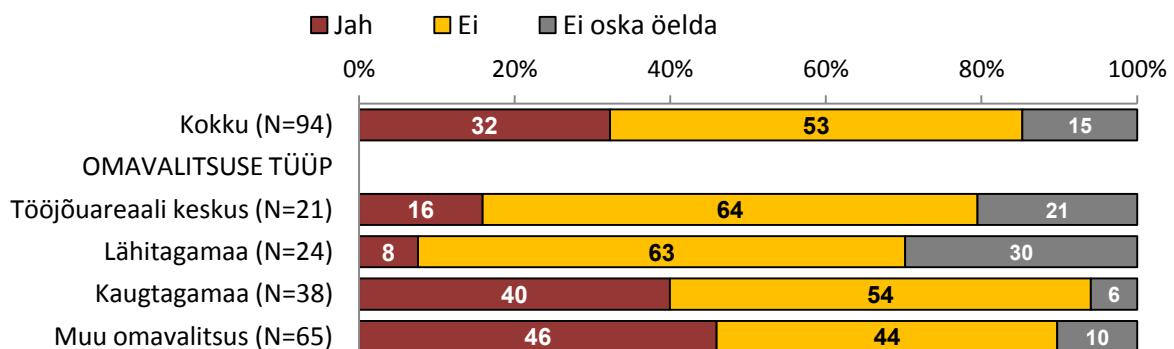
Joonis 49. Kas Teie leibkonnas on gümnaasiumis või kutsekoolis õppivaid lapsi, kes hetkel ei ela õpilaskodus, aga kellel oleks vaja õpilaskodu? (N = leibkonnad, kus on gümnaasiumi või kutsekooli õpilasi)

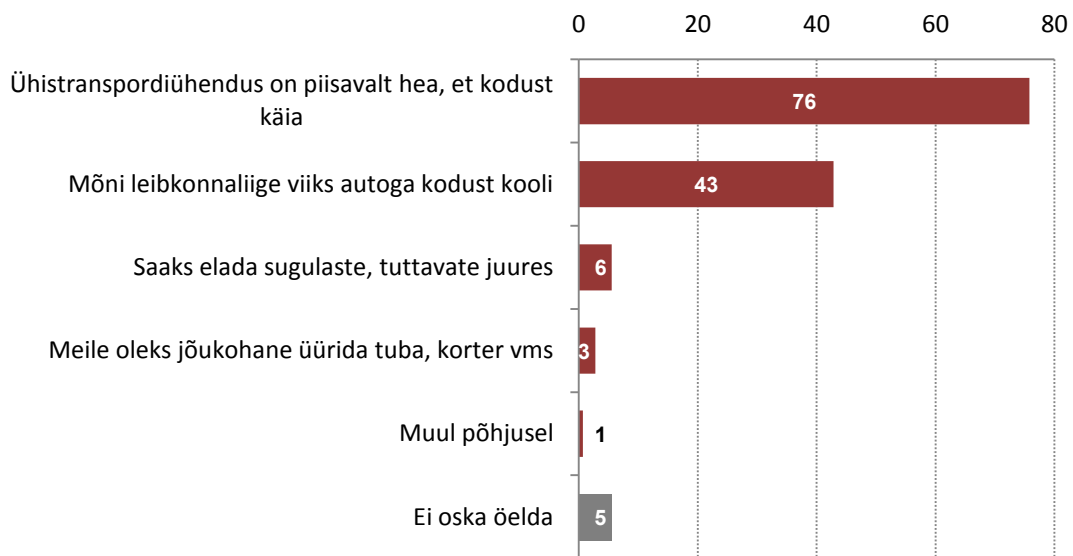
Lisaks praeguse reaalse olukorra hindamisele paluti maakonnakeskusest rohkem kui 3 kilomeetri kaugusel elavil vastajail, kelle leibkonnas on gümnaasiumi õpilasi, kujutada ette **olukorda**, kus **gümnaasium asuks ainult maakonna keskses** ja kõigil gümnaasiumi õpilastel tuleks seal koolis käia. Uuringu põhjal vajaks taolises situatsioonis õpilaskodu kohta pea kolmandik (32%) maakonnakeskusest eemal elavaist leibkondadest (Joonis 50).

Õpilaskoduteenuse vajadusest parema ülevaate saamiseks paluti oma arvamust põhjendada neil inimestel, kes hoolimata gümnaasiumi oletatavast paiknemisest maakonnakeskuses ei vajaks enda sõnul gümnaasiumis õppides õpilaskodu kohta. Valdavalt ei vajata taolises olukorras õpilaskoduteenust seetõttu, et laps saaks endiselt kodust kooli käia: 76% vastajaist nimetab ühe põhjusena asjaolu, et ühistransport on kodust käimiseks piisavalt hea, ning 43% juhtudest saaks mõni leibkonnaliige viia lapse autoga kodust kooli (Joonis 51). Igapäevaselt kodust käimise võimalusi nimetavad kõige enam tagamaal (eriti lähitagamaal) elavad vastajad. Võimalust elada maakonnakeskuses õppides mõne sugulase või tuttava juures ja korteri või toa üürimise võimalust mainitakse väga üksikutel juhtudel.

Joonis 50. Palun oletage, et gümnaasium asuks maakonnakeskuses ja kõigil gümnaasiumi õpilastel tuleks seal koolis käia. Kas Teie leibkonna lastel, kes gümnaasiumis õpivad, oleks sel juhul vaja kohta õpilaskodus? (N = leibkonnad, kus on gümnaasiumi õpilasi ja kodusüla on maakonnakeskusest rohkem kui 3 km kaugusel)

Joonis 51. Mis põhjusel ta/nad ei vajaks kohta õpilaskodus? (%; N=50; leibkonnad, kus on gümnaasiumi õpilasi ja koduasula on maakonnakeskusest rohkem kui 3 km kaugusel, aga sellegipoolest ei vajataks kohta õpilaskodus)

*Kuna iga vastaja võis anda mitu vastust, siis võib protsentide summa olla 100-st suurem.

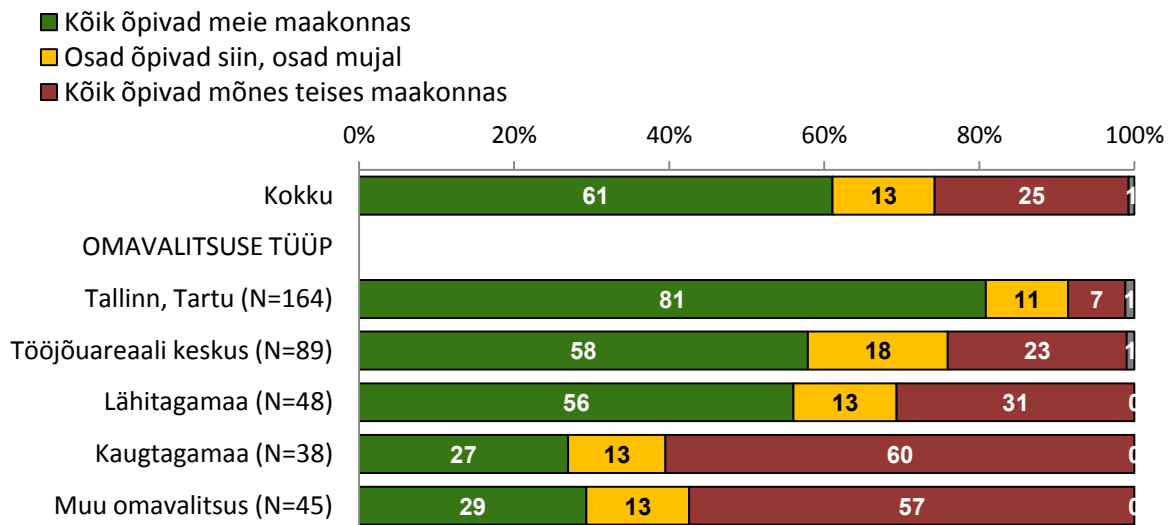
5.6. Täiskasvanuharidus ja ümberõpe

Järgnev teema puudutab ainult neid leibkondi, mille liikmete hulgas on mõni tööealine ehk 19-64-aastane inimene (N=1403). Veidi enam kui igas neljandas sellises leibkonnas (27%) osaleb mõni tööealine liige täiskasvanuhariduses. Vastajaile loetud kirjelduse kohaselt käib täiskasvanuhariduse alla nii tasemeõpe, tööalane õpe kui vabahariduslik koolitus, eeldusel, et õppe eesmärgiks on positsiooni parandamine tööturul (nt kui omandatakse keskaridust või kutset või õpitakse võõrkeeli eesmärgiga seda tööalaselt rakendada).

Mida kõrgem on vastaja haridus, seda suurema tõenäosusega on tema leibkonnas täiskasvanuhariduses osalejaid – alg- või põhiharidusega vastajate seas oli vastav näitaja 22%, kõrgharidusega vastajate seas 35%. Piirkonniti vaadeldes on täiskasvanuhariduses osalevaid leibkondi kõige enam Järvamaa (33%) ja Tartumaa (33%) vastajate seas; kõige vähem aga Põlvamaal (10%), Viljandimaal (19%) ja Jõgevamaal (20%).

Peaaegu 2/3 (61%) leibkondades õpivad kõik täiskasvanuhariduses osalevad inimesed oma maakonnas (Joonis 52). Ülejäänud puhkudel kas õpitakse väljaspool oma maakonda (25%) või leidub nii samas maakonnas kui mujal õppivaid leibkonnaliikmeid (13%).

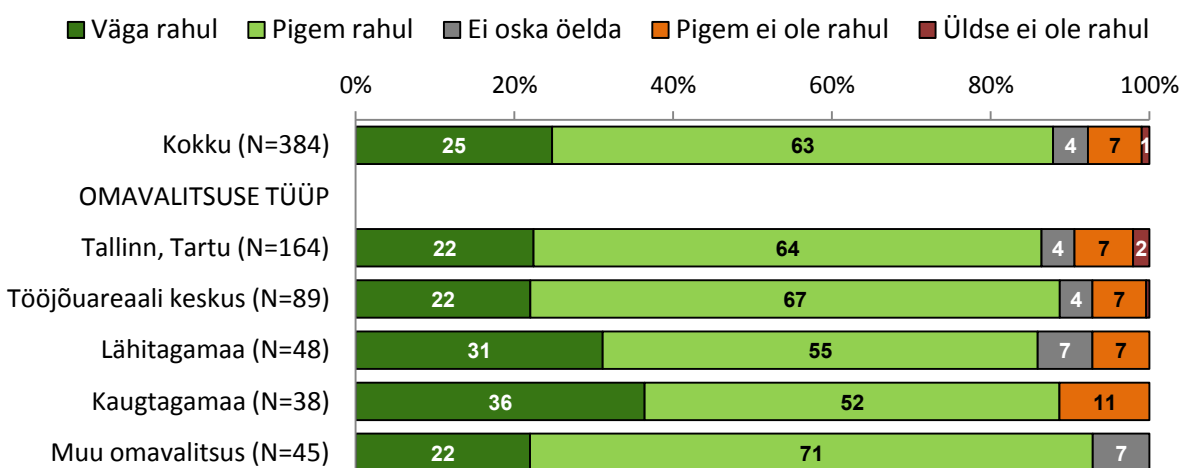
Joonis 52. Kus need tööealised leibkonnaliikmed õpivad või koolitusel osalevad? (N=384; leibkonnad, kus mõni tööealine liige osaleb täiskasvanuhariduses)

Täiskasvanuhariduse **kvaliteediga ollakse valdavalt rahul** – selle valdkonnaga kokku puutunud leibkondade esindajaist 88% on rahul, enamik neist siiski ainult pigem rahul (Joonis 53). Rahulolematuid leidub 8 protsenti.

Kuna antud ja järgmised küsimused ei olnud kindla piirkonna kohta, vaid käsitlesid tendentse üleüldiselt, siis ei ole omavalitsusüksuse tüüpide vahelise võrdluse puhul teada, kuivõrd antud vastused lähtuvad inimese enda elukohast.

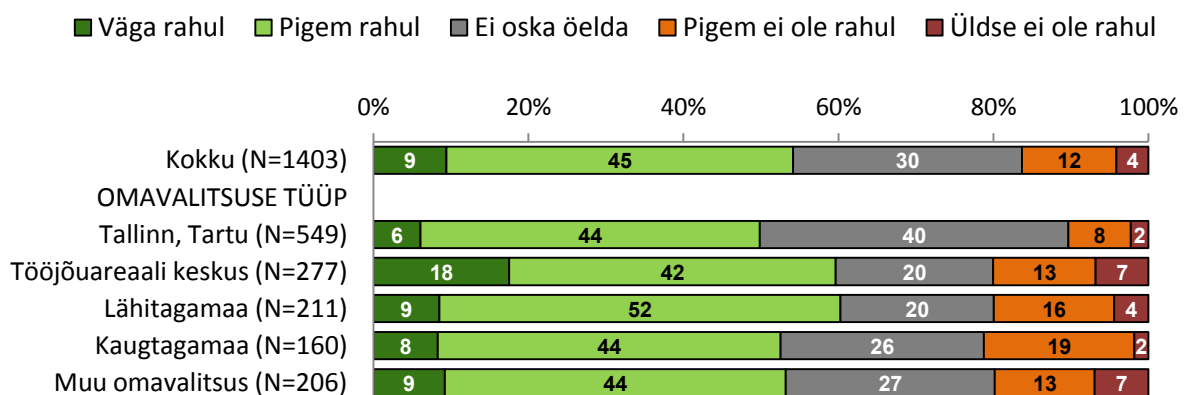
Joonis 53. Kuidas Te olete üldiselt täiskasvanuhariduse kvaliteediga rahul? (N = leibkonnad, kus mõni tööealine liige osaleb täiskasvanuhariduses)

Kõigil tööealiste elanikega leibkondadel paluti hinnata oma rahulolu täiskasvanuhariduse kättesaadavusega. Umbes pooled (54%) leibkondadest on täiskasvanuhariduse kättesaadavusega rahul (Joonis 54), sh 9% on väga rahul. Pigem rahulolematud on 16%. Umbes kolmandikul (30%)

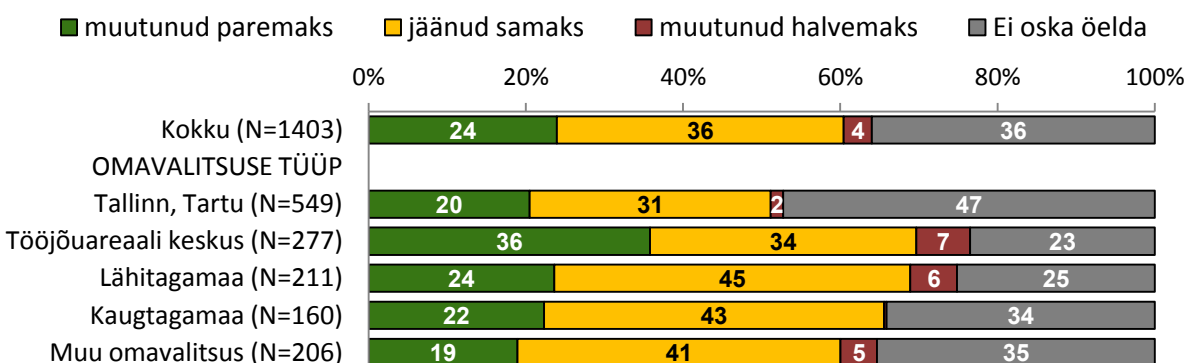
tööealiste inimestega leibkondadest puudub selles küsimuses oma arvamus. Omavalitsuse tüüpide lõikes võib täheldada keskmisest märksa suuremat väga rahulolevate leibkondade osakaalu tööjõuareali keskustes ja Tallinna, Tartu elanike seas märksa suuremat konkreetse seisukoha puudumist täiskasvanuhariduse kättesaadavuse osas. Säätudeta leibkonnad on teistest märksa rahulolematumad – 23% säätudeta leibkonnad pole täiskasvanuharidusega rahul, säätudega leibkondades on rahulolematute osakaal 7-13%. Rahulolematumad on ka mitte-estlased ning muu koduse keelega vastajad võrreldes eestlaste ning eestikeelsete vastajatega (24% vs 13-14%). Nooremad (18-24-aastased) vastajate seas on märksa enam väga rahulolevaid (23% vs 7-10% teistes vanusegruppides).

Joonis 54. Kuidas Te olete üldiselt täiskasvanuhariduse kättesaadavusega rahul? (N = leibkonnad, kus on tööealisi inimesi)

Pea neljandik tööealistest vastajatest (24%) leiavad, et täiskasvanuhariduse võimalused on viimase 3 aasta jooksul paremaks muutunud, umbes kolmandiku (36%) arvates on need jäänud samale tasemele ning 4% vastajate hinnangul halvenenud (Joonis 55). Konkreetse seisukoha puudumisega leibkondade osakaal on siin veelgi suurem kui hinnangutes täiskasvanuhariduse kättesaadavusele – enam kui kolmandik (36%) ei osanud midagi öelda. Tallinnas ja Tartus elavatest leibkondadest moodustavad sellised vastajad pea poole (47%).

Joonis 55. Kas täiskasvanuhariduse võimalused on Teie hinnangul viimase 3 aasta jooksul...? (N = leibkonnad, kus on tööealisi inimesi)

6. Vaba aja tegevused

Kuues peatükk annab ülevaate erinevatele sihtgruppidele mõeldud vaba aja tegevustes osalemisest ning rahulolust pakutavate teenustega. Siinkohal käsitletakse nii sportimisvõimalusi, huviringe ja huvikoole kui ka iseseisvalt vaba aja veetmise võimalusi.

6.1. Sportimisvõimalused

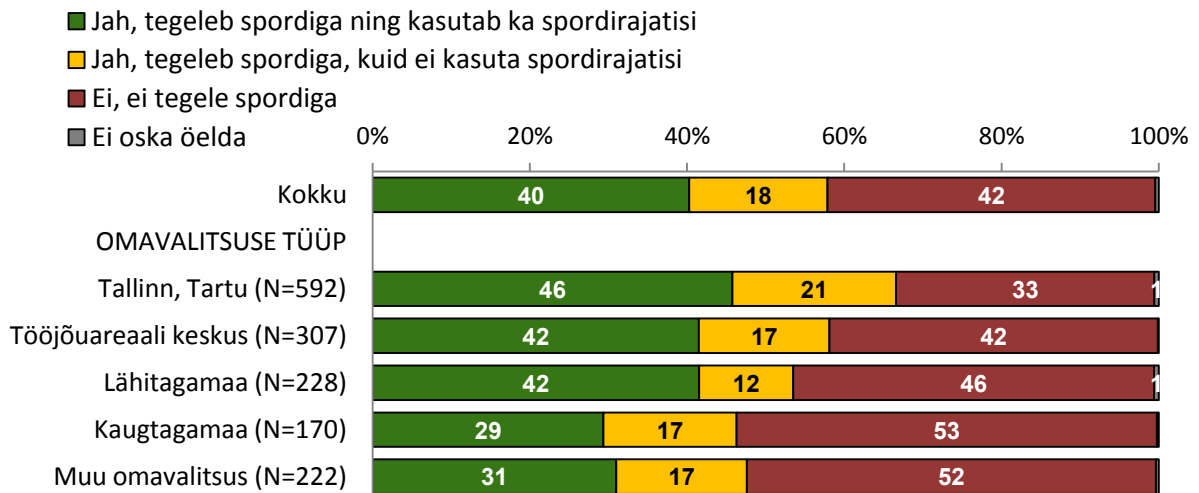
Enam kui pooltes (58%) leibkondades leidub täiskasvanud liikmeid, kes tegelevad vabal aja spordiga (Joonis 56). Neljas leibkonnas kümnest (40%) kasutab mõni täiskasvanud liige loodud sportimisvõimalusi. Käesolevas uuringus on sportimisvõimaluste all mõeldud hooneid ja rajatisi, mis on sportimiseks ehitatud või rajatud ning mille eest regulaarselt hoolt kantakse (näiteks võimla, ujula, kergliiklusrada, jooksurada, suusarada jms). Spordiga tegelevatest leibkondadest moodustavad spordirajatisi kasutavad vastajad pea 3/4 (70%).

Omavalitsusüksuse tüübi lõikes siinkohal suuri erinevusi ei esine – ainsaks eripäraks on see, et kaugtagamaa ja 'muude omavalitsuste' elanike seas on spordiga tegelevaid ja sportimisvõimaluste kasutajaid keskmisest veidi vähem. Maakonniti vaadates on spordihoonete ja -rajatisi kasutajaid kõige enam Harjumaa (47%), Ida-Virumaa, Raplamaa, Võrumaa ja Tarumaa vastajate hulgas (39-42%).

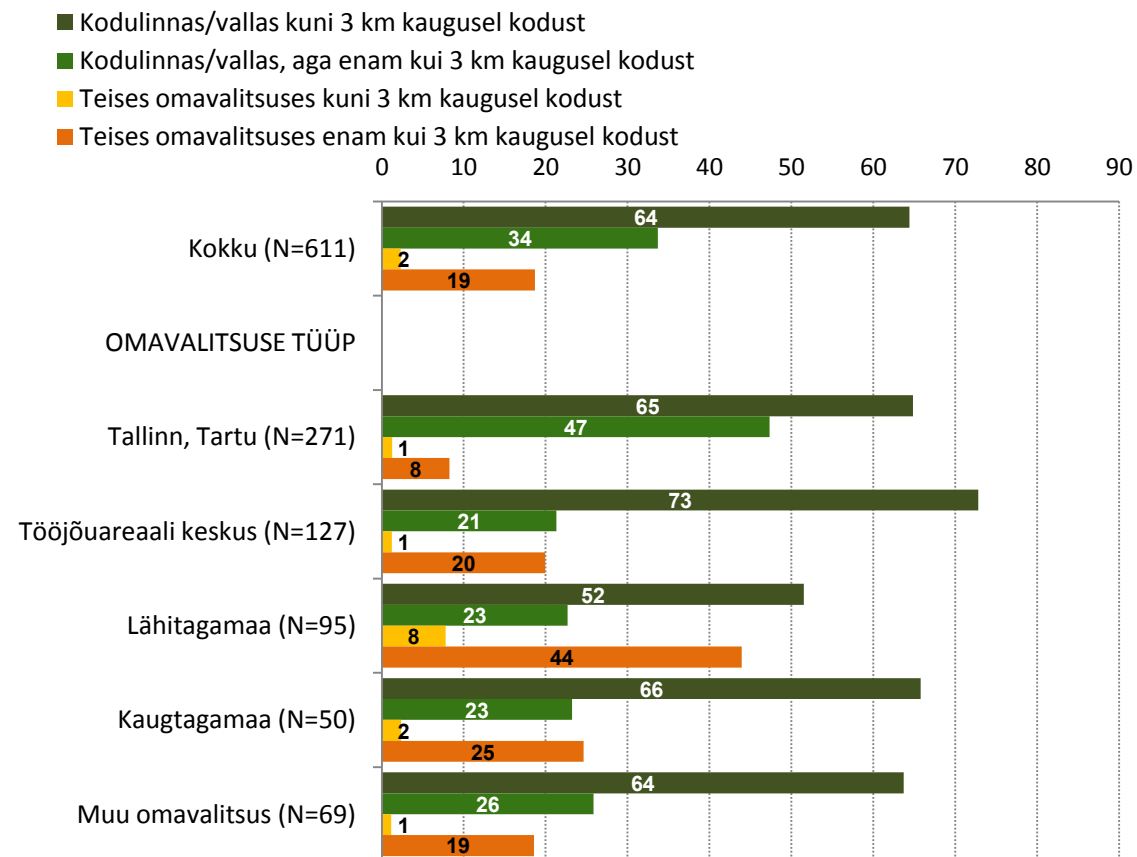
Uuringust ilmneb, et paremal majanduslikul järjel olevad leibkonnad on keskmisest aktiivsemad spordiga tegelejad. Mida väiksem on sissetulek ühe leibkonnaliikme kohta, seda suurema tõenäosusega ükski leibkonna täiskasvanud liige spordiga ei tegele. Spordirajatisi kasutavad aga pea kõik spordiga tegelevad leibkonnad sarnaselt keskmisele – ainult üle 800 euro ühe leibkonnaliikme kohta teenivad spordiga tegelevad vastajad kasutavad spordirajatisi teistest märgatavalt sagedamini (98% spordiga tegelevatest leibkondadest kasutab selleks spordirajatisi).

Spordiga tegelevad täiskasvanud kasutavad enam-jaolt oma kodulinnas ja vallas paiknevaid spordihooneid ja -rajatisi: 64% leibkondades kasutatakse koduasulas kuni 3 km kaugusel kodust asuvaid sportimisvõimalusi ning 34% leibkondades koduasulas, aga enam kui 3 km kaugusel kodust asuvaid (Joonis 57). Umbes viiendik leibkondadest kasutab spordihooneid ja -rajatisi, mis asuvad teises omavalitsuses. Kui tööjõuareali keskustes, kaugtagamaal ja 'muudes omavalitsustes' kasutab umbes viiendik leibkondadest spordirajatisi mõnes teises omavalitsuses, siis Tallinnas ja Tartus on sääraseid leibkondi vähem kui üks kümnest ja lähitagamaal pea iga teine.

Joonis 56. Kas mõni Teie täiskasvanud leibkonnaliige tegeleb vabal ajal spordiga ja kasutab selleks loodud sportimisvõimalusi? (N = kõik leibkonnad)

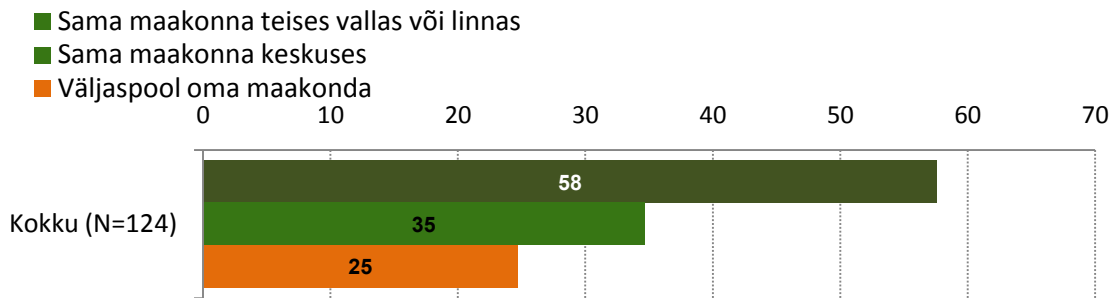
Joonis 57. Kus asuvad spordihooned ja -rajatised, mida täiskasvanud leibkonnaliikmed kasutavad? (N = leibkonnad, kus mõni täiskasvanud liige tegeleb spordiga ja kasutab selleks spordirajatisi)

*Kuna iga vastaja võis anda mitu vastust, siis võib protsentide summa olla 100-st suurem.

Kodusulast eemal sportivad täiskasvanud kasutavad valdavalt oma maakonna piires asuvaid spordihooneid ja -rajatisi: oma maakonna teises vallas või linnas sportijaid on 58 protsendis ning maakonnakeskuses sportijaid 35% (Joonis 58). Igas neljandas leibkonnas kasutab keegi ka väljaspool maakonda asuvaid sportimisvõimalusi (25% mainib seda ühena vastustest), kõikidest spordirajatisi kasutavatest leibkondadest moodusavad mõnes teises maakonnas sportivad leibkonnad 5%.

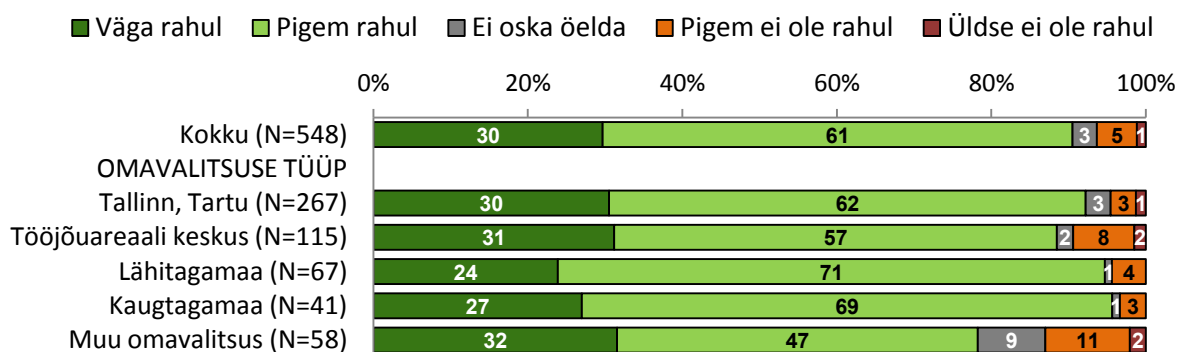
Joonis 58. Kus need mujal asuvad spordihooned ja -rajatised paiknevad? (%; N = leibkonnad, kus mõni täiskasvanud liige kasutab spordirajatisi väljaspool oma kodulinna/valda)

*Kuna iga vastaja võis anda mitu vastust, siis võib protsentide summa olla 100-st suurem.

Oma kodukandi sportimisvõimalustega on rahul üheksa spordirajatisi kasutavat leibkonda kümnest, sh 30% on väga rahul ja 61% pigem rahul (Joonis 59). Kõigest 6% vastanuist ei ole seni loodud võimalustega rahul. Omavalitsuse tüüpide lõikes suuri erinevusi pole märgata, va 'muude omavalitsuste' teistest veidi suurem rahulolematute ja väiksem rahulolevate osakaal.

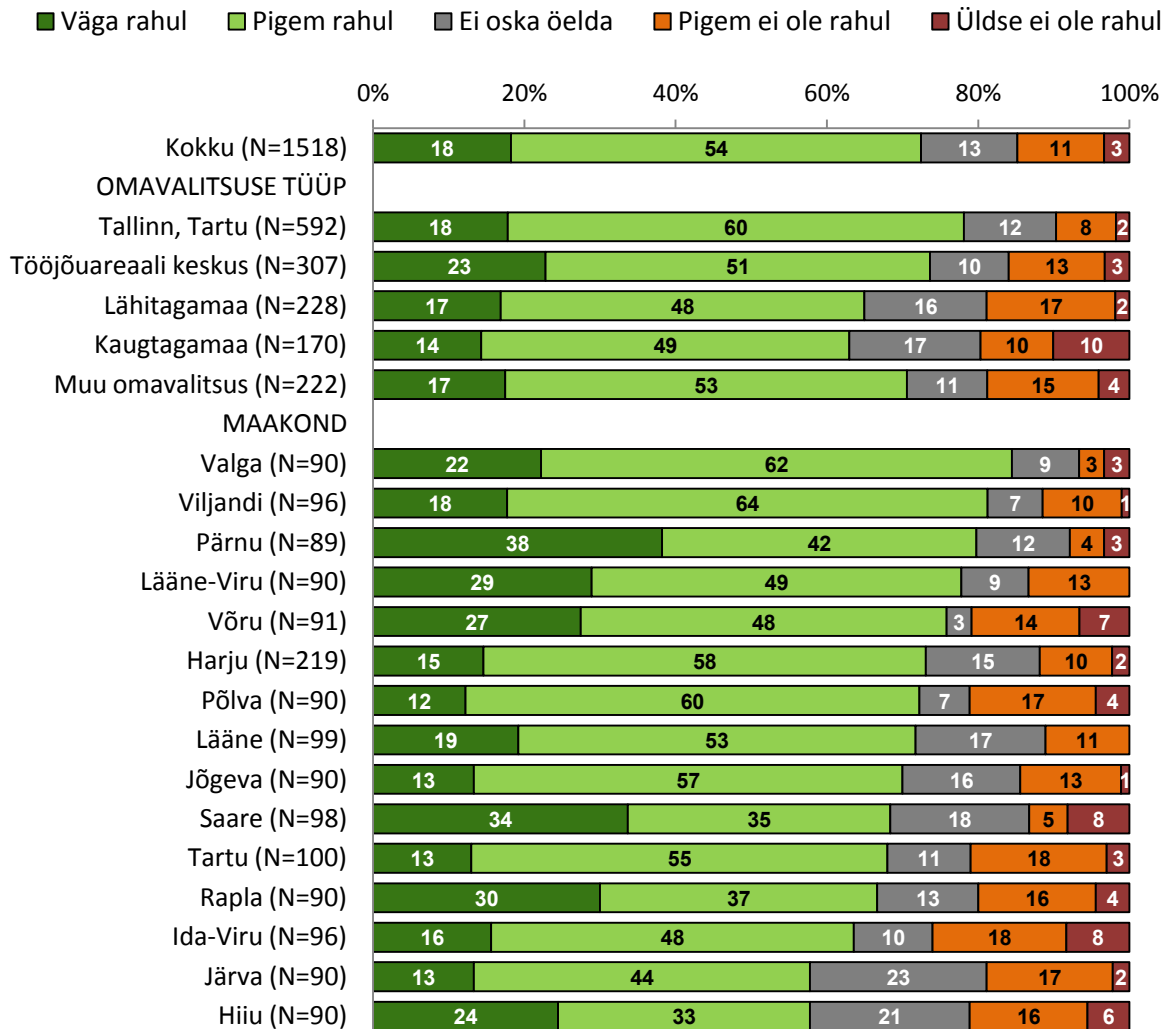
Joonis 59. Kuidas Te olete rahul oma kodulinnas/vallas loodud sportimisvõimaluste kvaliteediga (spordihooned ja -rajatised)? (N = leibkonnad, kus mõni täiskasvanud liige tegeleb spordiga ja kasutab selleks spordirajatisi oma kodulinnas/vallas)

Kõikidel leibkondadel paluti hinnata oma rahulolu sportimisvõimaluste (spordihooned ja -rajatised) kättesaadavusega oma kodulinnas või vallas. Umbes 3/4 (72%) leibkondadest on sportimisvõimaluste kättesaadavusega rahul (Joonis 60), sh pea viiendik (18%) väga rahul. Pigem rahulolematud on 15%. Omavalitsuse tüüpide lõikes võib täheldada suuremat rahulolu tööjõuareaali keskustes ja Tallinnas, Tartus. Kaugtagamaal on kõige enam täiesti rahulolematuid leibkondi. Maakondadest on kõige enam

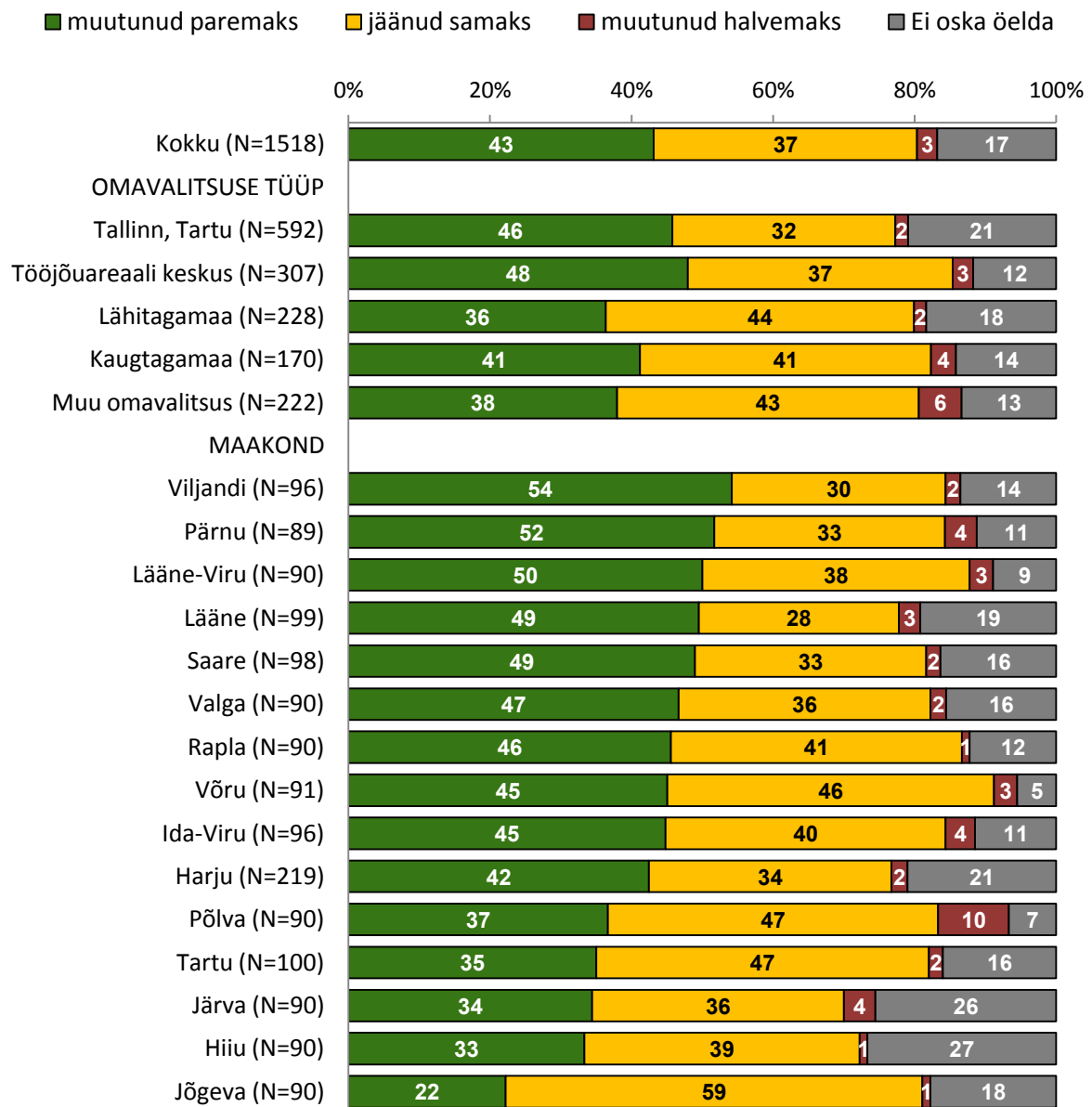
kodulinnas või vallas loodud sportimisvõimalustega rahul Valga (84%), Viljandi (81%), Pärnu (80%) ja Lääne-Viru (78%) maakonna elanikud. Kõige enam rahulolematuid on Ida-Viru (26%), Hiiu, Põlva, Tartu ja Võru (21%) maakonnas.

Joonis 60. Kuidas Te olete rahul oma kodulinnas/vallas loodud sportimisvõimaluste kättesaadavusega (spordihooned ja -rajatised)?? (N = kõik leibkonnad)

Umbes neli leibkonda kümnest (43%) on viimase 3 aasta jooksul märganud oma kodukandis sportimisvõimaluste paremuse suunas edasi arenemist (Joonis 61). Varasemaga samale tasemele on võimalused jäänud veidi enam kui kolmandiku (37%) ja halvemaks muutunud 3% vastanute hinnangul. Omavalitsuse tüüpide lõikes jällegi väga suuri erinevusi ei esine, seevastu maakondlikul tasandil on märkimisväärsed erinevusi hinnangutes sportimisvõimaluste arengutele viimaste aastate jooksul. Põlvamaal, mille elanikud olid ühed kõige rahulolematutest spordivõimaluste kättesaadavuse osas, elavad leibkonnad leidsid teistest märksa sagedamini, et nende kodulinnas või vallas on sportimisvõimalused viimaste aastatega halvemaks muutunud – 10% Põlva leibkondadest, võrdluseks 1-4% leibkondadest Hiiu, Tartu, Võru ja Ida-Viru maakonnas, kus samuti oldi teistest kriitilisemad sportimisvõimaluste kättesaadavuse küsimuses.

Joonis 61. Kas Teie kodulinnas/vallas on sportimisvõimalused viimase 3 aasta jooksul Teie hinnangul...? (N = kõik leibkonnad)

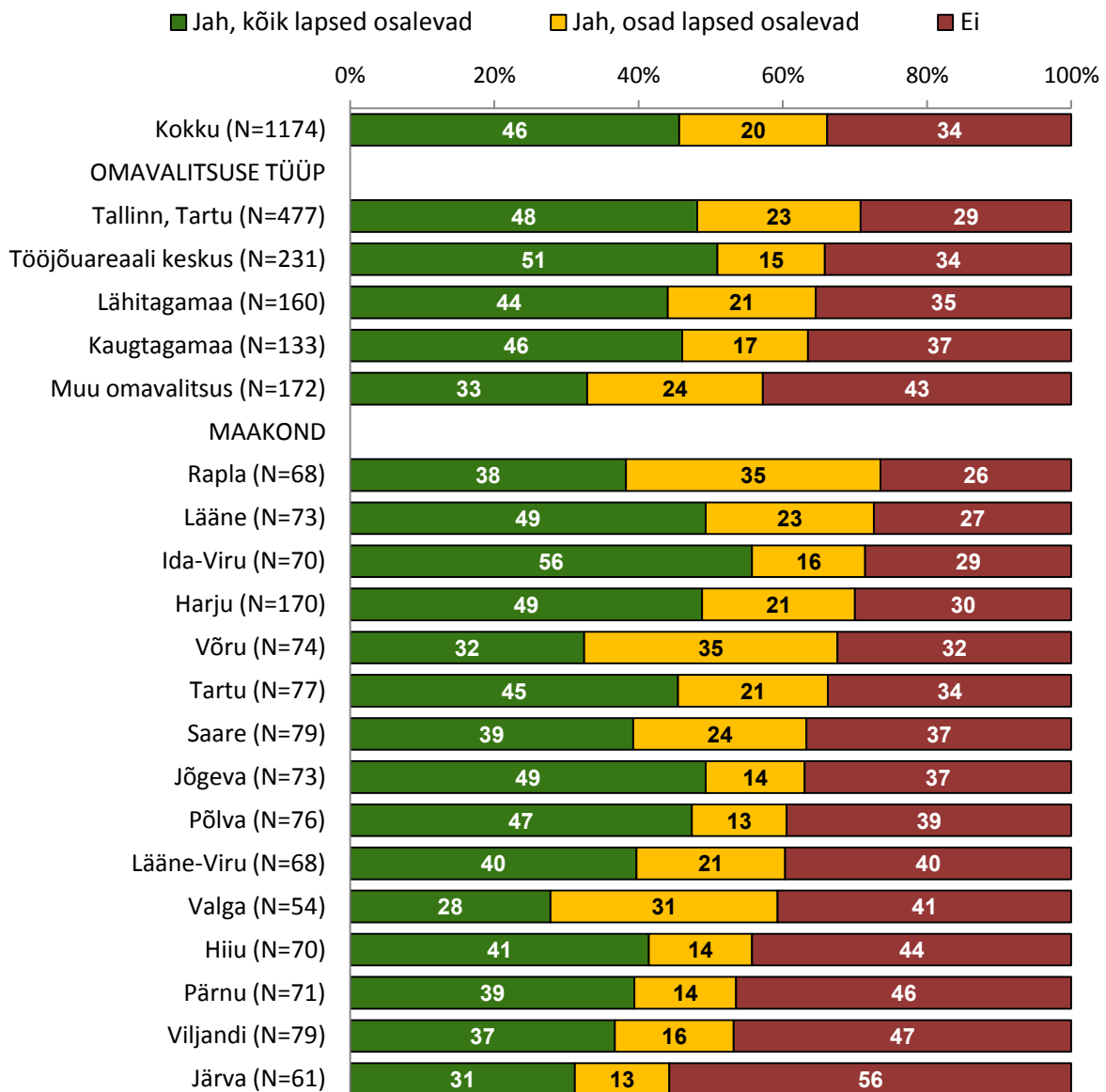
6.2. Noorte huvitegevus

Noorte huvitegevuse osas vaadeldi eraldi kahte erinevat aspekti: huviringide ja huvikoolide tegevuses osalemine ning noorte võimalused iseseisvalt vaba aega veeta. Vastajateks olid siin nende leibkondade esindajad, kus on mõni lasteaiaaegne või koolis käiv laps.

Lastega leibkondadest kolmandik on sellised, kus leidub mõne **huviringi või huvikooli** tegevuses osalevaid lapsi: 46% juhtudest osalevad kõik lasteaia- ja kooliealised lapsed huvitegevuses ning 20% juhtudest teevad seda osad lastest ([Joonis 62](#)). Omavalitsusüksuse tüüpide lõikes ilmneb, et 'muudes omavalitsustes' on huvitegevuses osalejate osakaal veidi madalam kui mujal ja Tallinnas, Tartus veidi

kõrgem kui mujal. Maakonniti vaadeldes on osalusaktiivsus kõige kõrgem Raplamaa, Läänemaa, Ida-Virumaa ja Harjumaa vastajate seas. Järvemaal on kõige madalam osalusaktiivsus – üle poolte (56%) vastanud leibkondade lastest ei osalenud üheski huvikooli ega –ringi tegevuses. Ka Viljandimaal, Pärnumaal, Hiiumaal ja Valgemaal on selliseid leibkondi enam kui neli kümnest (41-47%).

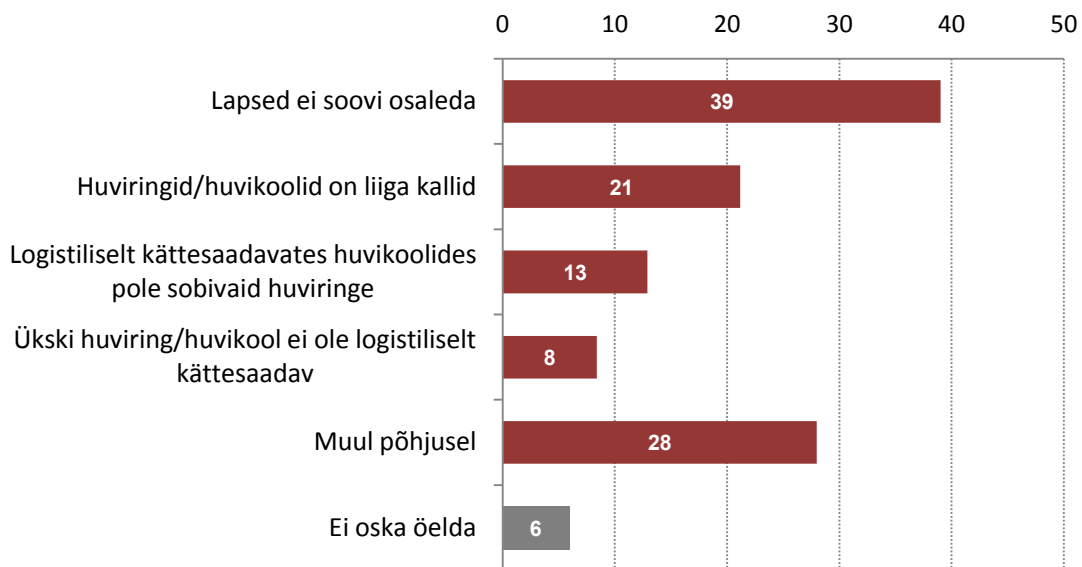
Joonis 62. Kas Teie leibkonnas on lapsi, kes osalevad mõne huviringi või huvikooli tegevuses? (N = leibkonnad, kus on lasteaiaealisi või koolis käivaid lapsi)

Peamiseks põhjuseks, miks lapsed huviringides ei osale, on vastava soovi puudumine kas lastel endil või nende vanematel – 39% vastajaist ütleb ühena põhjustest, et lapsed ise ei soovi osaleda, ning lisaks tuuakse muude põhjuste all sageli välja, et lapsed on huviringides osalemiseks alles liiga noored (Joonis 63). Samas esineb ka mitmeid probleeme huvitegevuse kättesaadavusega: 21% juhtudest peetakse huviringe liiga kalliks, 13% juhtudest ei ole asukoha poolest sobivates huvikoolides lapsele

sobilikke ringe (nt ei vasta lapse huvidele või ei ole mõeldud selles eas lastele) ning 8 protsendile vastanuist pole huviringid üldse logistiliselt kättesaadavad. Lisaks juba eelpool mainitud asjaolule, et lapsi (valdavalt tegemist lasteaiaaalistega) peetakse huvitegevuses osalemise jaoks liiga väikesteks, tuuakse muude mitteosalemise põhjustena välja veel ajapuudust (nt õppekoormuse tõttu), sobimatuid huviringide aegasid, tervislikke põhjuseid jne (vt Lisa 4).

Joonis 63. Mis on põhjuseks, et lapsed/osa lastest ei osale huviringide ega huvikoolide tegevuses? (%; N=638; leibkonnad, kus on lasteaiaaialisi või koolis käivaid lapsi, kes ei osale ühegi huviringi ega huvikooli tegevuses)

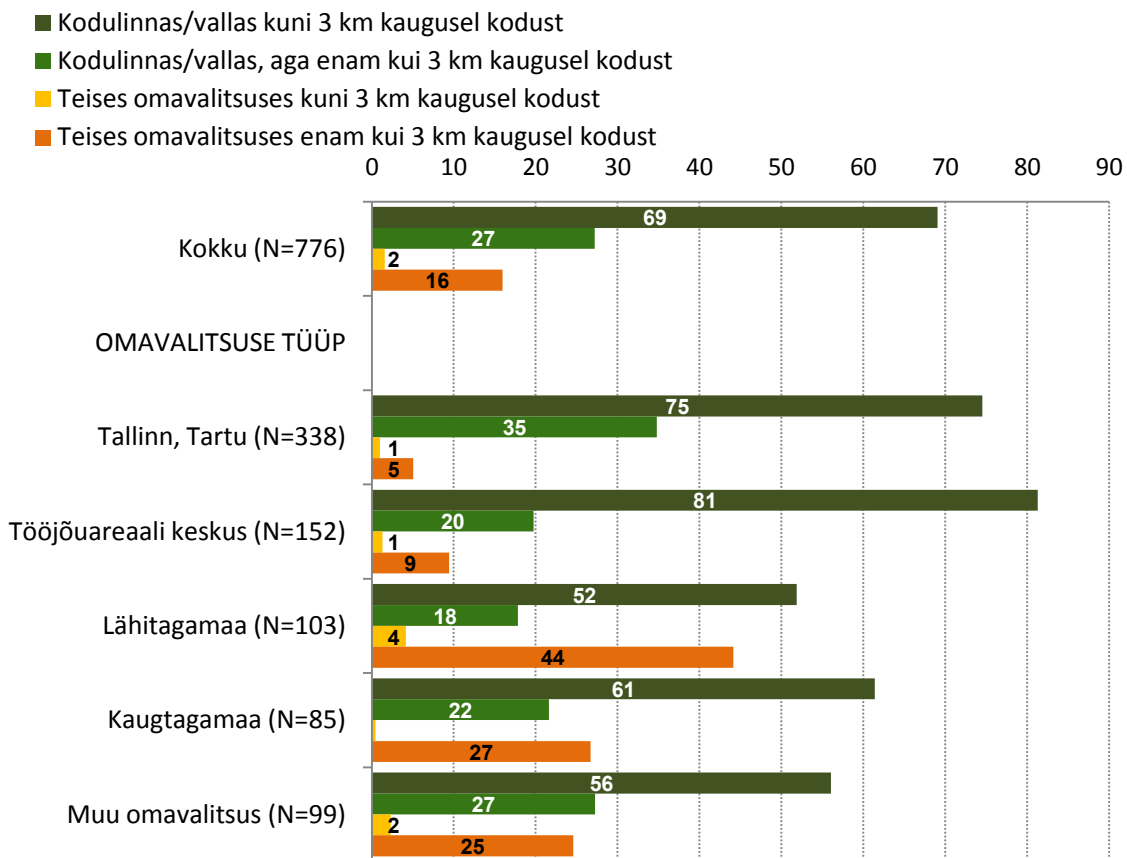

*Kuna iga vastaja võis anda mitu vastust, siis võib protsentide summa olla 100-st suurem.

Kui vaadelda kättesaadavusega seotud probleeme, siis logistilise kättesaadavusega seotud probleeme mainitakse ennekõike kaugtagamaal ja 'muudes omavalitsustes' (vastavalt 21 ja 17 protsenti sealsetest vastajatest; mujal 9-12%). Huvikoolide ja -ringide kallidust tuuakse sagedamini põhjuseks linnas (27%, võrdluseks vallas 12%) ja logistilist kättesaadavust vallas elavate leibkondade poolt (14%, võrdluseks linnas 5%). Ootuspäraselt mainivad huviringide kallidust keskmisest enam nende leibkondade esindajad, kus on madalam igakuine sissetulek ja puuduvad säästud. Vahe on eriti ilmne kuni 200 eurot ühe leibkonna liikme kohta teenivate perede ja muude perede vahel (30% vs 5-20%)

Veidi enam kui 3/4 leibkondade lapsed (69%) käivad huviringis või koolis kodust kuni 3 km kaugusel oma kodulinnas või vallas (Joonis 64). Teises omavalitsuses enam kui 3 km kaugusel kodust käib huviringis või koolis 16% leibkondade lastest. Tallinna ja tööjõuareali keskused eristuvad tugevalt ülejäänud kohalikest omavalitsustest. Keskustes elavad leibkonnad leiavad oma lastele sobiva huvitegevuse valdavalt kodu lähistelt (kaugemaid teenuseid kasutab 5-9%), aga paljud teiste piirkondade lapsed peavad huviringides käimiseks minema kodust rohkem kui 3 km kaugusele teise omavalitsusse (25-44%).

Joonis 64. Kus asuvad need huviringid või huvikoolid, mille tegevuses lapsed osalevad? (N = leibkonnad, kus on lasteaiaaegalisi või koolis käivaid lapsi, kes osalevad mõne huviringi või huvikooli tegevuses)

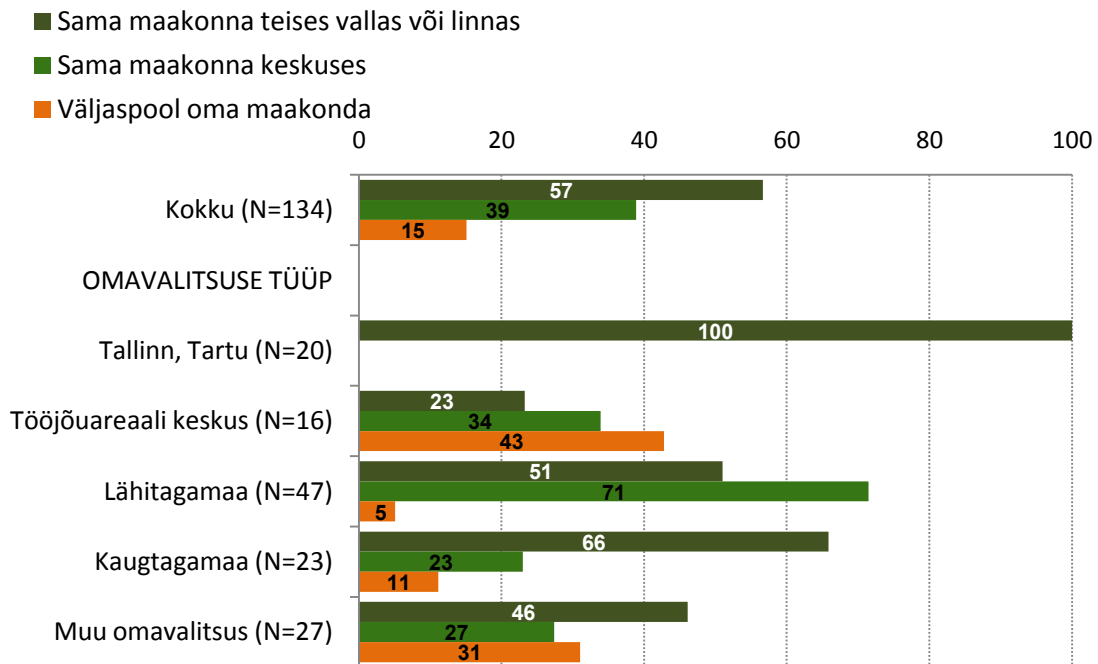
*Kuna iga vastaja võis anda mitu vastust, siis võib protsentide summa olla 100-st suurem.

Leibkondi, kus mõni laps osaleb huviringi või huvikooli tegevuses oma koduasulast väljas, oli kokku 17%. Neist veidi üle pooltel juhtudel käiakse mõnes teises samas maakonnas asuvas linnas või vallas (57%) ja veidi üle kolmandikul juhtudel kasutatakse teenust oma maakonna keskses (39%) (Joonis 65). Väljaspool maakonda huvikoolides või huviringides osalevaid lapsi leidub 15% taolistes leibkondades; kõigist laste huvitegevuses osalevatest leibkondadest (N=776) moodustab see 3%. Järgnevalt jooniselt näeb ka tendentse, kus erinevat tüüpi omavalitsusüksustes elavad lapsed tavatsevad huviringides käia. Kõige enam eristub teistest omavalitsustest Tallinn ja Tartu, kus pole ühtegi teises maakonnas käivate lastega leibkonda. Tööjõuareali keskustes on selliseid leibkondi aga 43%.

Neljal juhul kümnest (40%) osaletakse väljaspool oma kodulinna või -valda toimuvates huviringides seetõttu, et huviringid asuvad laste kooli juures, mis asub väljaspool oma koduasulat (Joonis 66). Kolmandik kodust kaugemat teenust kasutavatest leibkondadest põhjendab oma valikut aga sellega, et koduasulas toimuvad ringid ei vasta laste huvidele (34%). Üle neljandiku vastajatest (28%) tõi põhjuseks, et väljaspool kodulinna, -valda asuv huvitegevus sobib logistiliselt paremini. Pea viiendik vastajatest (18%) põhjendab oma valikut aga asjaoluga, et koduasulas lihtsalt ei olegi huviringe. Harvemini tuuakse põhjuseks ka praeguste huviringide soodsamat hinda või võimalust seal tasuta

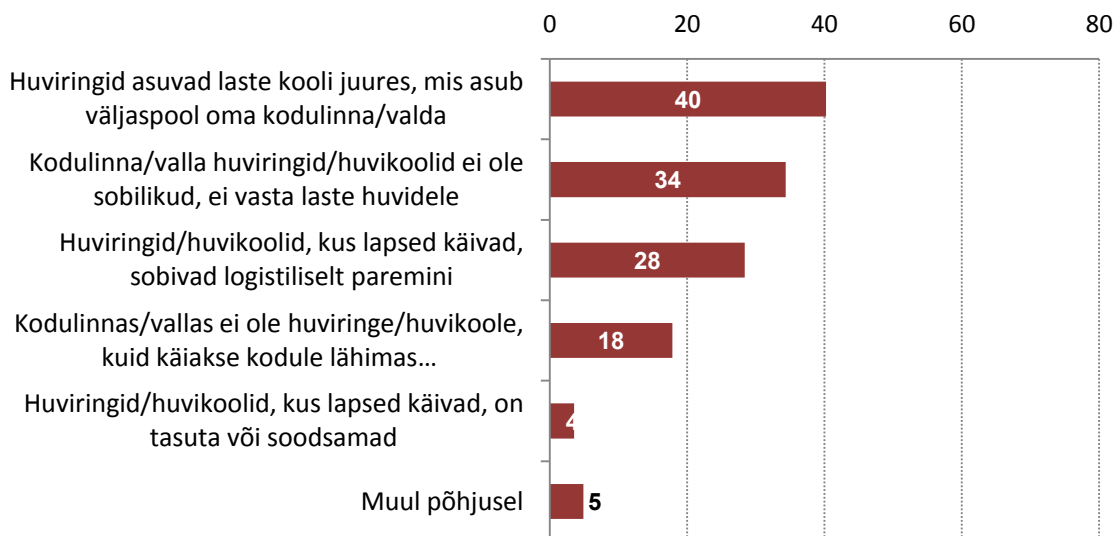
käia (4%) või mõnd muud asjaolu (nt hakati seal huviringis käima juba enne kolimist, samas huviringis käib lapse tuttav, see sobib ajaliselt paremini).

Joonis 65. Kus need mujal asuvad huviringid või huvikoolid tegutsevad? (%; N = leibkonnad, kus on lasteaiaaegsisi või koolis käivaid lapsi, kes osalevad mõne huviringi või huvikooli tegevuses väljaspool oma kodulinna/valda)

*Kuna iga vastaja võis anda mitu vastust, siis võib protsentide summa olla 100-st suurem.

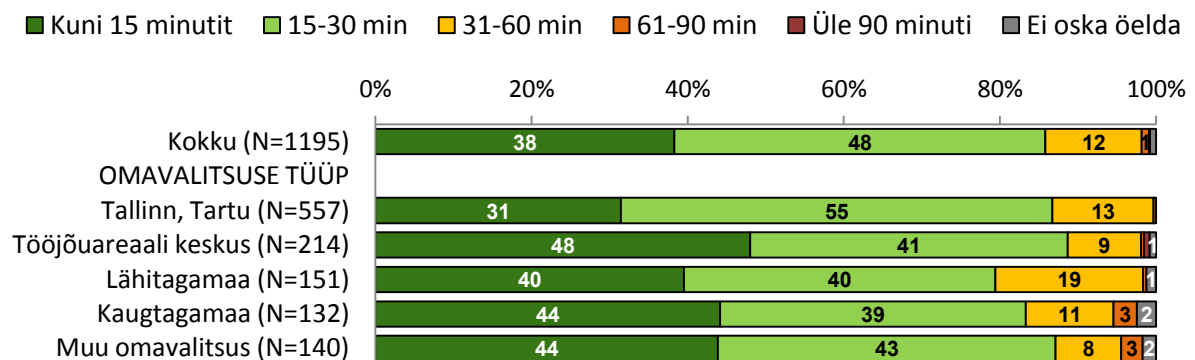
Joonis 66. Mis põhjusel lapsed osalevad huviringides või huvikoolides väljaspool oma kodulinna/valda? (%; N=134; leibkonnad, kus on lasteaiaaegsisi või koolis käivaid lapsi, kes osalevad mõne huviringi või huvikooli tegevuses väljaspool oma kodulinna/valda)

*Kuna iga vastaja võis anda mitu vastust, siis võib protsentide summa olla 100-st suurem.

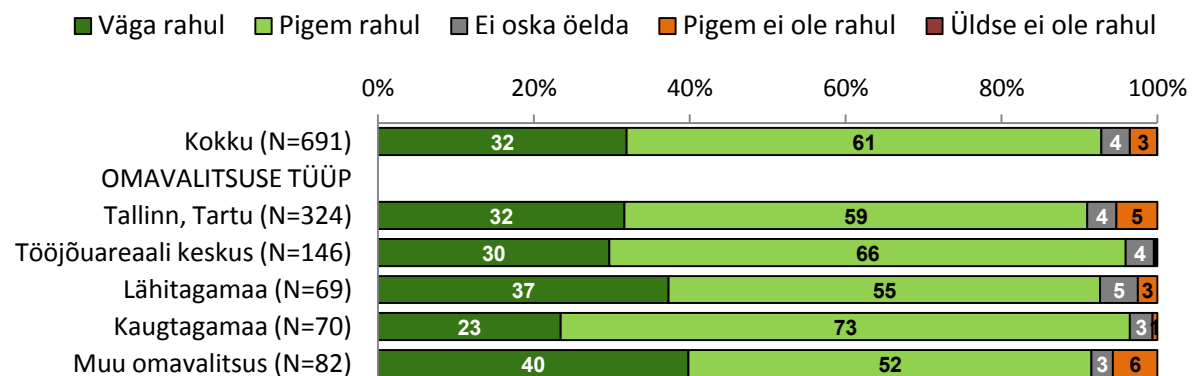
Selgitamaks välja laste huviringide toimumiskohtade ja kodu vahelise teekonna pikkust paluti leibkonna esindajail vastata kõigi erinevate toimumispaikade kohta eraldi ja lähtuda seejuures kõige sagedamini kasutatavast liikumisviisist. Pea 2/5 juhtudest võtab teekond huviringist või huvikoolist koju aega kuni 15 minutit ning pea pooltel kulub selleks 15-30 minutit (Joonis 67). Seega vähemalt poole tunni jooksul jõuab huviringist koju 86% huvitegevuses osalevatest lastest. Kõige pikem teekond huviringist koju on neil lastel, kes elavad lähitagamaal – sealsete laste jaoks asub iga viies huviring (19%) kodust rohkem kui 30-minutise teekonna kaugusel.

Joonis 67. Kui kaua võtab aega laste teekond huviringist või huvikoolist koju? (N = huviringi/huvikooli asukohad)

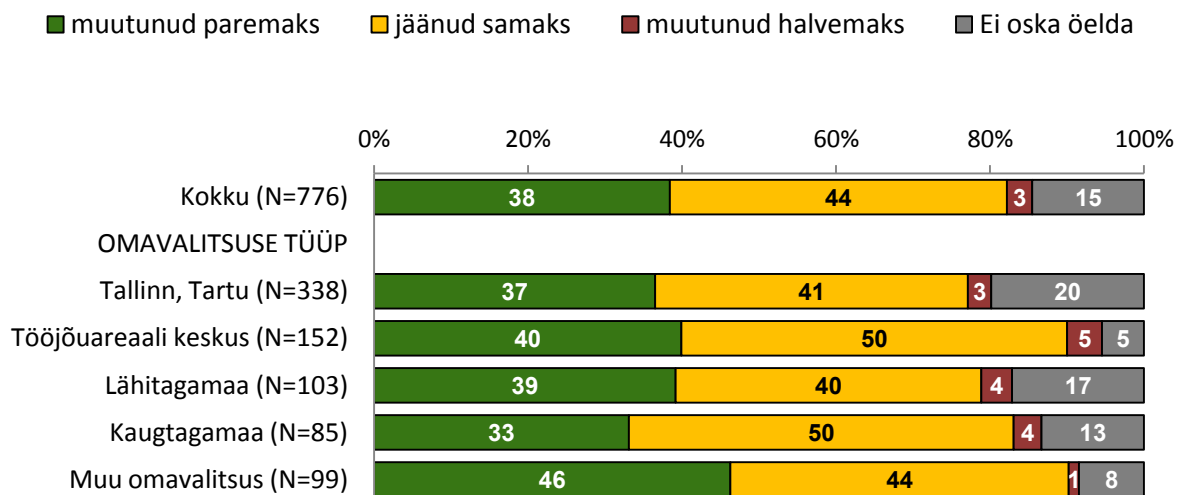
Valdav enamik (93%) oma koduasulas noorte huviringide ja huvikoolidega kokku puutunud leibkondadest on nendega rahule jäänud: 32% on üldiselt väga rahul ja 61% pigem rahul (Joonis 68). Rahulolematuseks näeb noorte huviringide osas põhjust ainult 4% vastajaist. Omavalitsusüksuse tüüpide vahelised erinevused ei ole siinkohal eriti suured – lähitagamaalt ja 'muudest omavalitsustest' pärit inimesed on teenusega mõnevõrra sagedamini väga rahul kui kaugtagamaa esindajad (37-40%, kaugtagamaal 23%) ja tööjõuareali keksustest pärit inimeste seas pole ühtegi rahulolematut vastajat.

Joonis 68. Kuidas Te olete üldiselt noorte huviringide ja huvikoolidega rahul? (N = leibkonnad, kus on lasteaiaaegalsi või koolis käivaid lapsi, kes osalevad mõne huviringi või huvikooli tegevuses oma kodulinnas/vallas)

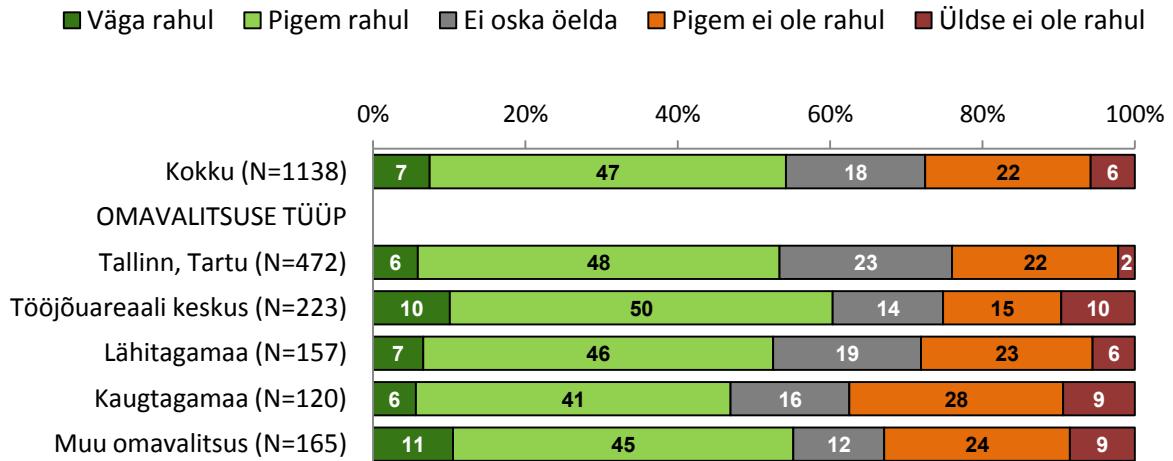
Võrreldes paari aasta taguse ajaga on noorte huviringide ja huvikoolide olukord enamike huviringis käivate lastega vastajate arvates kas paremaks muutunud (38%) või samale tasemele jäänud (44%) (Joonis 69). Huviringide olukorra halvenemist on täheldanud 3% vastanuist. Kaugtagamaal on teistest veidi vähem leibkondi, kes on viimaste aastate jooksul täheldanud olukorra paranemist, kuid samal ajal pole seal oluliselt rohkem leibkondi, kes oleks täheldanud olukorra halvenemist (antud näitaja jääb kõikjal vahemikku 1-5%).

Joonis 69. Kas noorte huviringide ja huvikoolide olukord on viimase paari aasta jooksul Teie hinnangul...? (N = leibkonnad, kus on lasteaiaaialisi või koolis käivaid lapsi, kes osalevad mõne huviringi või huvikooli tegevuses)

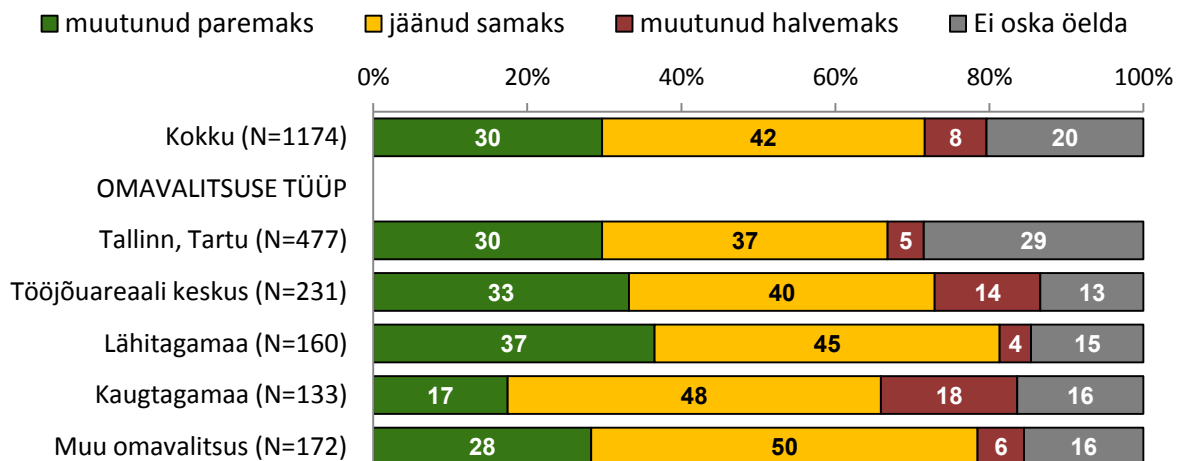
Noorte huviringide ja huvikoolide kõrval oli teiseks käsitletud teemaks **noorte võimalused iseseisvalt vaba aega veeta**. 3% vastajatest nendib, et nende kodulinnas või -vallas pole noortele suunatud iseseisvalt vaba aja veetmise võimalusi, kaugtagamaal küündib nende osakaal lausa 10% (need vastajad on edasise hinnangu arutamisel välja jäetud). Iseseisvalt vaba aja veetmise võimalustega (nt võimalus minna noortekeskusesse või kasutada treeninguväliselt spordirajatisi nagu spordiväljakud, rularambid jmt) on oma kodukandis rahul ainult veidi enam kui pooled (54%) nende leibkondade esindajaist, kus on lasteaiaaialisi või koolis käivaid lapsi (Joonis 70). Praeguste võimalustega ei ole rahul üle neljandiku 27%, sh 6 protsenti ei ole üldse rahul. Kõige enam ollakse noorte iseseisvalt aja sisustamise võimalustega rahul tööjõuareali keskustes (60%). Rahulolematuid aga esineb kõige rohkem 'muudes omavalitsustes' ja kaugtagamaal: sealsetest lastega leibkondadest umbes kolmandik (33-37%) ei jää rahule oma kodukandis noorte võimalustega iseseisvalt vaba aega veeta. Maakondade lõikes ollakse kõige enam rahul Valgamaal (rahul 78% sealsetest leibkondadest), Raplamaal, Lääne-Virumaal ja Viljandimaal (66-69%); kõige rahulolematumad aga on Ida-Virumaa, Võrumaa ja Põlvamaa vastajad (33-36% ei ole rahul). Siinjuures tasub tähele panna, et rahulolematuse põhjuseks ei saa siinjuures olla võimaluste täielik puudumine koduasulas, sest sellisel juhul ei saanud vastajad üldse hinnangut anda.

Joonis 70. Kuidas Te olete oma kodukandis rahul noorte võimalustega iseseisvalt vaba aega veeta, näiteks minna noortekeskusesse või kasutada treeninguväliselt spordirajatisi nagu spordiväljakud, rularambid ja muud taolised? (N = leibkonnad, kus on lasteaiaealisi või koolis käivaid lapsi ning kelle kodulinnas/asulas on noortele suunatud iseseisvalt vaba aja veetmise võimalusi)

Pea kolmandik (30%) lastega leibkondade esindajaist on arvamusel, et noorte iseseisvalt vaba aja veetmise võimalused on viimase paari aasta jooksul paremaks muutunud ([Joonis 71](#)). Kõige levinumaks (42% juhtudel) seisukohaks on, et iseseisvalt vaba aja veetmise võimalused ei ole viimastel aastatel ei paremuse ega halvemuse suunas muutunud. Varasemast halvemaks peab antud valdkonna olukorda 8% vastajaist. Jällegi eristub kaugtagamaa teistest omavalitsusüksustest oma veidi negatiivsemate hinnangutega – vaevalt viiendik (17%) sealsetest leibkondadest on täheldanud olukorra paranemist (mujal vastav protsent 28-37) ja pea sama suur hulk leibkondi (18%) on täheldanud olukorra halvenemist. Kõige enam mainitakse võimaluste halvenemist Ida-Virumaal (19% juhtudest), Põlvamaal (16%) ja Pärnumaal (13%); võimaluste paremaks muutumist aga Raplamaal (44%), Viljandimaal (39%), Lääne-Virumaal ja Võrumaal (mõlemad 38%).

Joonis 71. Kas noorte iseseisvalt vaba aja veetmise võimalused on Teie hinnangul viimase paari aasta jooksul...? (N = leibkonnad, kus on lasteaiaealisi või koolis käivaid lapsi)

6.3. Täiskasvanute huvitegevus

Täiskasvanud on vähem aktiivsed huviringides osalejad kui lapsed. Huviringide all on siinkohal mõeldud sellist täiskasvanute ühist huvitegevust, kus on ka juhendaja. Täiskasvanutele mõeldud huviringis **osalejaid** leidub ainult **umbes viiendikus leibkondadest** (22%).

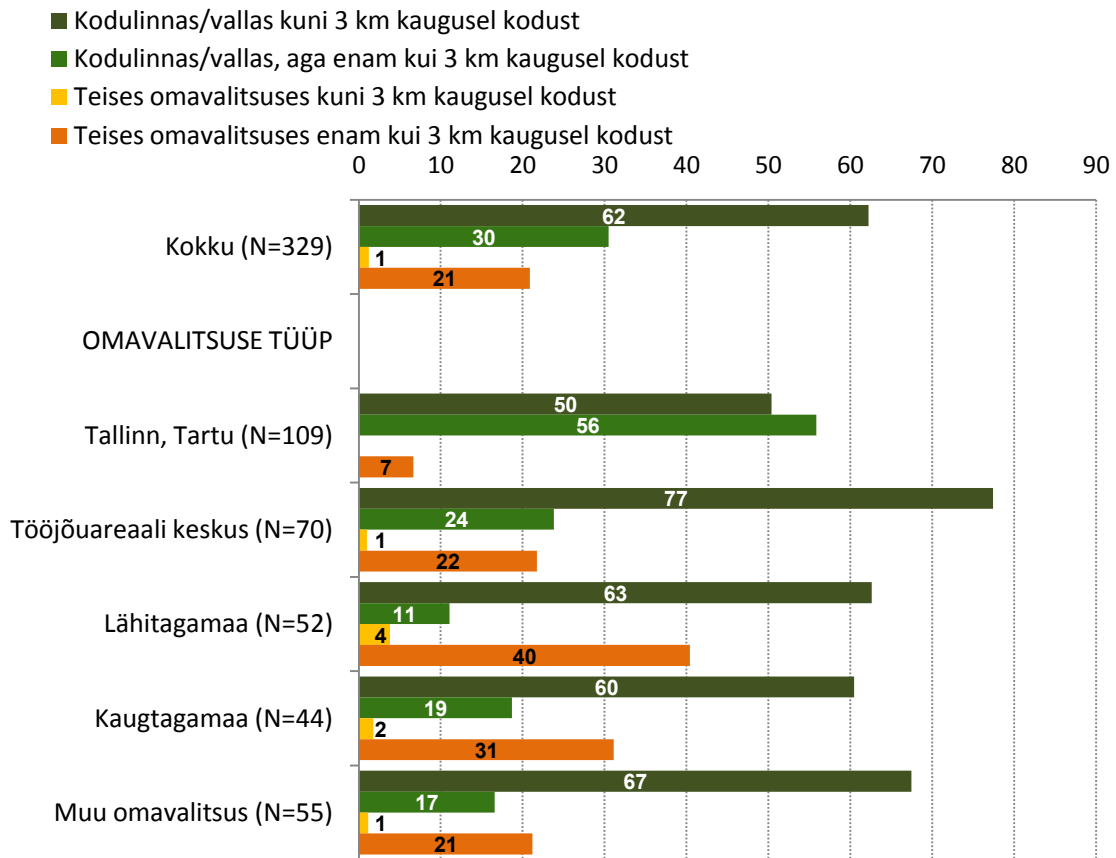
Linnades elavad leibkonnad on märksa passiivsemad täiskasvanute huvitegevuses osalejad kui valdades elavad leibkonnad (linnades 18% osalejaid, valdades 28%). Keskmisest mõnevõrra kõrgema osalusega paistavad silma Jõgeva, Hiiu ja Lääne maakonna täiskasvanud (33-37%) ning keskmisest madalama osalusega Harju (16%) maakonna täiskasvanud. Ka leibkonna majanduslik olukord mõjutab huvitegevuses osalemist – 19% säästudeta leibkondades on täiskasvanuid, kes käib mõnes huviringis; 6 või enama kuu jagu sääste kogunud leibkondades on sama näitaja aga 29%. Lisaks on erinevusi ka vastajate haridusastmete vahel – mida kõrgema astme haridus, seda tõenäolisemalt osaletakse huviringides (algharidusega vastajate hulgas 11% leibkondades, kõrgharidusega vastajate hulgas 29% leibkondades on huviringides käivaid täiskasvanuid). Samuti ilmnevad erinevused koduse keele baasil – muukeelsetest leibkondadest 10% ja eestikeelsetes leibkondadest 26% on huviringides osalevaid liikmeid.

Täiskasvanute huviringid, milles osaletakse, toimuvad peaaegu **2/3 juhtudest** (62%) **kodulinnas või vallas kuni 3 km kaugusel kodust** ([Joonis 72](#)). Viiendikus leibkondadest (21%) on kodust kaugemal kui 3 km, teises omavalitsuses huviringis käivaid täiskasvanuid. Teises omavalitsuses, koduasulast üle 3 km kaugusel toimuvates huviringides osalevad ennekõike kaug- ja lähitagamaal elavad inimesed (seda esineb 31-40 protsendis sealsetes leibkondades). Tallinnas ja Tartus on teises omavalitsuses huviringis käivate täiskasvanutega leibkondi kõigest 7%. Valdades elavad täiskasvanud käivad tõenäolisemalt teises omavalitsuses huviringis kui linnas elavad täiskasvanud – kolmandik vallas elavate leibkondade liikmeid (34%) käivad teises omavalitsuses, linnades on sama näitaja 9%.

Leibkondi, kus mõni täiskasvanu osaleb huviringi tegevuses mõnes teises omavalitsuses, oli kokku 22% (N=73). Need mujal toimuvad huviringid tegutsevad kõige sagedamini sama maakonna teises vallas (49% mainib seda ühe toimumispaigana). Oma maakonna keskusel käiakse huviringis 37% juhtudest. Väljaspool oma maakonda huviringis osalejaid on 22% taolistes leibkondades; kõigist täiskasvanute huvitegevuses osalevatest leibkondadest (N=329) moodustab see 5%.

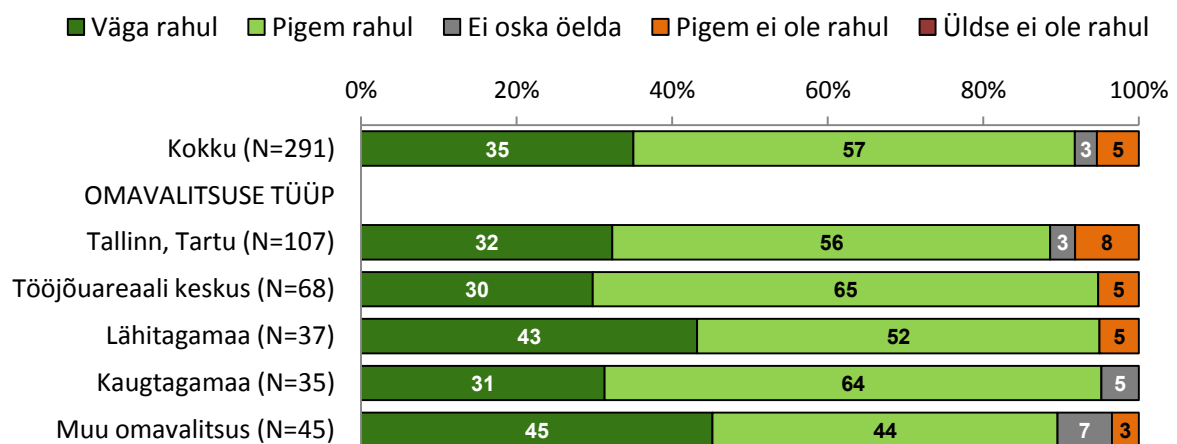
Valdav enamik leibkondadest (92%), kus mõni liige osaleb täiskasvanutele mõeldud huviringis, on oma kodukandis täiskasvanute huvitegevuse **kvaliteediga rahul** ([Joonis 73](#)). Rahulolematuid leidub 5%. Kõige enam on väga rahulolevaid lähitagamaal ja 'muudes omavalitsustes' (43-45%).

Joonis 72. Kus toimuvad need huviringid, kus täiskasvanud leibkonnaliikmed osalevad? (N = leibkonnad, kus mõni liige osaleb täiskasvanutele mõeldud huviringis)

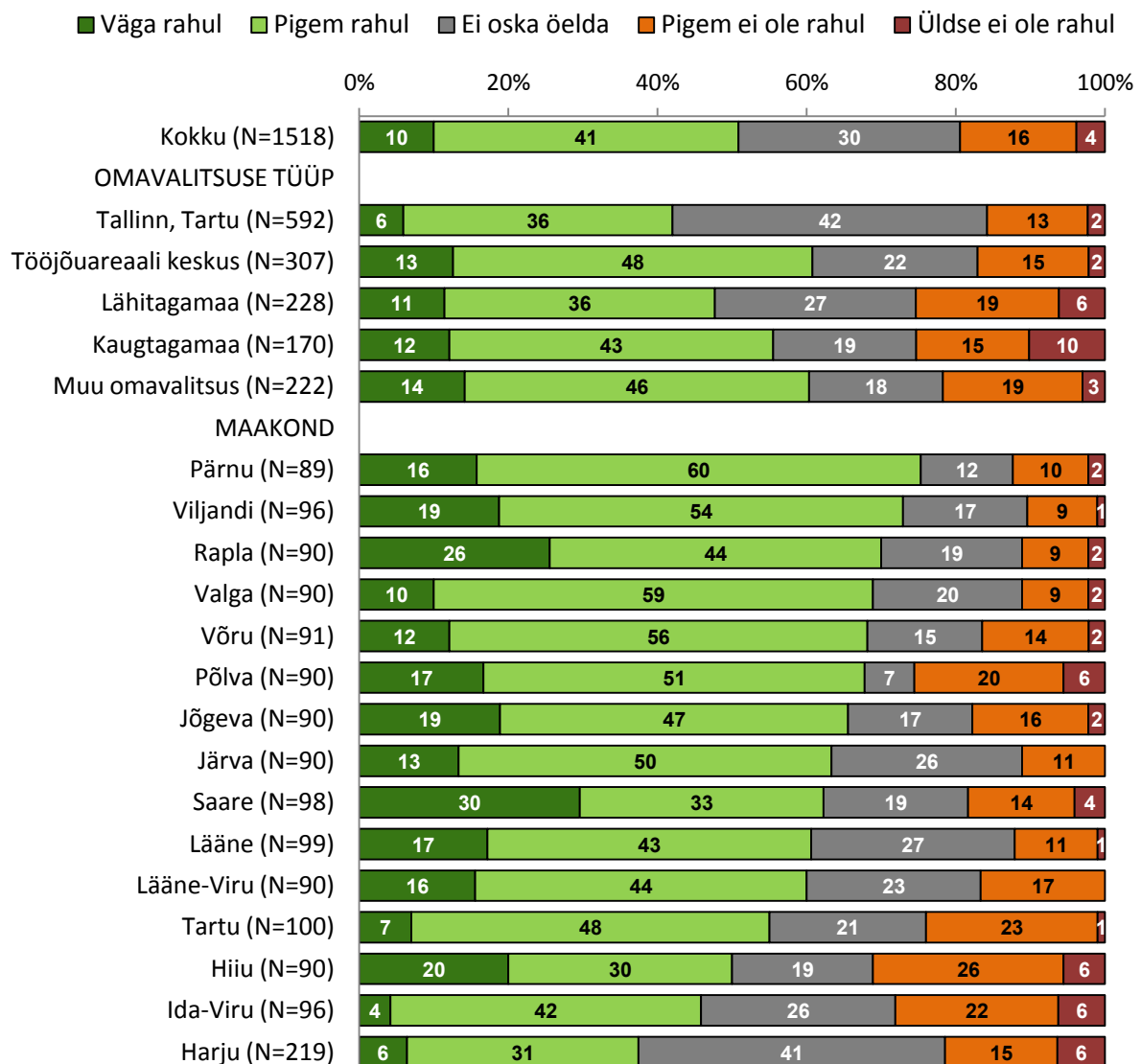
*Kuna iga vastaja võis anda mitu vastust, siis võib protsentide summa olla 100-st suurem.

Joonis 73. Kuidas Te olete rahul täiskasvanute huvitegevuse kvaliteediga oma kodulinnas/vallas? (N = leibkonnad, kus mõni liige osaleb täiskasvanutele mõeldud huviringis oma kodulinnas/vallas)

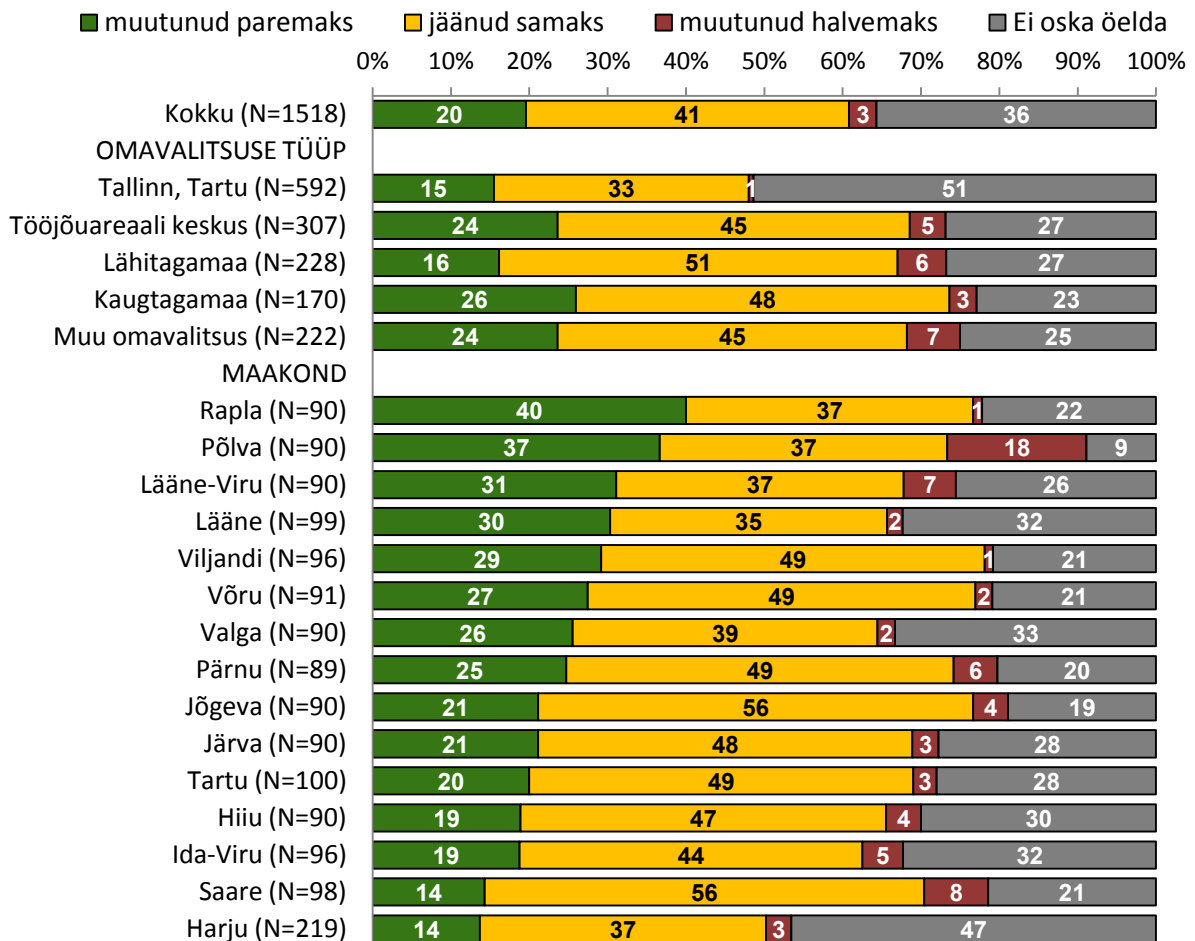
Kõigil tööealiste elanikega leibkondadel paluti hinnata oma rahulolu täiskasvanute huvitegevuse kättesaadavusega oma kodulinnas või -vallas. **Pooled** (51%) leibkondadest on **täiskasvanute huvitegevuse kättesaadavusega rahul** (Joonis 74), sh 10% on väga rahul. Pigem rahulolematud on pea viiendik (19%). Nagu ka täiskasvanuhariduse kättesaadavuse puhul, nii ka täiskasvanute huvitegevuse kättesaadavuse küsimuses puudub oma arvamus umbes kolmandikul (30%) tööealiste inimestega leibkondadest. Omavalitsuse tüüpide lõikes võib täheldada keskmisest veidi väiksemat väga rahulolevate leibkondade osakaalu Tallinna ja Tartu elanike seas, samuti on seal märksa rohkem konkreetse seisukoha puudumisega leibkondi. Keskmisest märksa suurema rahuloluga paistavad silma Pärnu, Viljandi, Rapla ja Valga maakonna elanikud (69-75% rahul) ning teistest märksa kriitilisema hoiakuga Hiiu, Ida-Viru, Põlva, Tartu ja Harju maakonna elanikud (21-31% ei ole rahul). Harju maakond tõuseb esile veel ka teistest kordades suurema konkreetse arvamuseta leibkondade osakaaluga.

Joonis 74. Kuidas Te olete rahul täiskasvanute huvitegevuse kättesaadavusega oma kodulinnas/vallas? (N = kõik leibkonnad)

Võrreldes kolme aasta taguse ajaga on täiskasvanute huvitegevuse võimalused enamike vastajate arvates samaks jäänud (41%) (Joonis 75). Paranemist on märganud iga viies leibkond (20%). Iga kolmas leibkond (36%) ei oska aga selles osas midagi arvata. Huvitegevuse võimalusi peab varasemast halvemaks 3% vastanuist. Omavalitsuse tüüpidest Tallinn, Tartu ja maakondadest Harjumaa paistavad silma eriti suure arvamuseta leibkondade poolest – umbes pooled ei oska midagi öelda. Maakondadest eristub teistest veel Põlvamaa, kus on vaatamata võrdlemisi suurele olukorra paranemise hinnangule ka kõige rohkem olukorra halvenemise hinnanguid – 37% vastajate hinnangul on täiskasvanute huvitegevuse võimalused viimaste aastatega paranenud ja 18% hinnangul halvenenud. Peaaegu kõik Põlvamaa vastajad, kes hindasid praegust olukorda kehvemaks kui paari aasta tagust olukorda, elavad 'muud tüüpi omavalitsuses'.

Joonis 75. Kas täiskasvanute huvitegevuse võimalused on Teie hinnangul viimase 3 aasta jooksul...? (N = kõik leibkonnad)

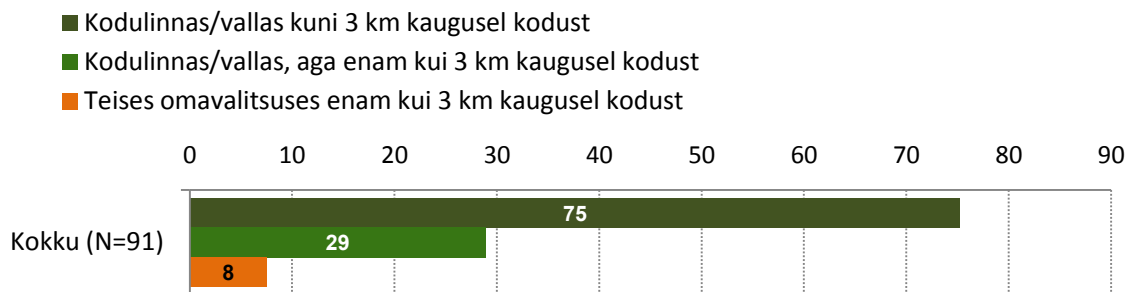

Nende leibkondade, kus on mõni 65-aastane või vanem liige (N=295), esindajatelt küsiti lisaks üldisele täiskasvanute huvitegevusele ka eakatele mõeldud huvitegevuse kohta. Huvi- või koostegevuse all peeti siinkohal silmas eakatele mõeldud huviringe, päevakeskust ja muid kooskäimisi. Eakate huvi- või koostegevuses osalevaid inimesi on peaaegu kolmandik (31%) taolistes leibkondades. Kõige kõrgem eakate huvitegevuses osalemise määr on lähitagamaal – 41%. Nagu ka täiskasvanute huvitegevuse puhul, on ka eakate huvitegevuses osalejaid vähem linnades ja rohkem

valdades (27% vs 37%). Samuti on leibkonna majanduslikul olukorral suur mõju leibkonna liikmete huvitegevusele – ühe liikme kohta alla 200 eurose kuusissetulekuga leibkondades on tunduvalt vähem huvitegevuses osalejaid kui enam kui 300 eurose kuusissetulekuga leibkondades (8% vs 30-35%).

Eakate huvi- või koostegevuses osaletakse **valdavalt** (75% juhtudest) **oma kodulinnas või -vallas**, kodust kuni 3 kilomeetri kaugusel (Joonis 76). Kuna kodust kaugemal huviringis, päevakeskuses vm käimist esineb ainult 8% eakate huvitegevusega kokku puutuvatest leibkondadest (N=7), siis ei saa mujal toimuva eakate huvi- või koostegevus asukoha osas täpseid üldistusi teha. Veidi alla pooled uuringus osalenud eakad osalevad oma maakonna piires toimivas tegevuses, veidi üle pooled väljaspool oma maakonda.

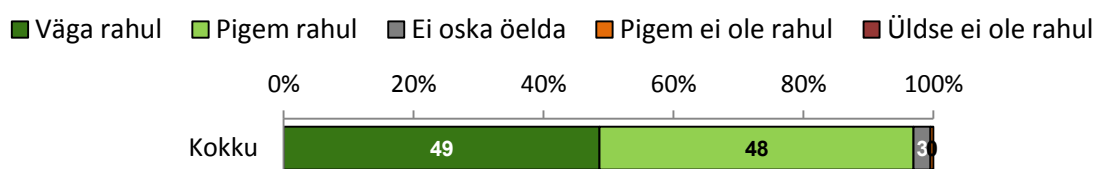
Joonis 76. Kus toimub see eakate huvi-või koostegevus, milles Teie leibkonnaliikmed osalevad? (N=91; leibkonnad, kus mõni 65-aastane või vanem liige osaleb eakate huvi-või koostegevuses)

*Kuna iga vastaja võis anda mitu vastust, siis võib protsentide summa olla 100-st suurem.

Kui täiskasvanute huvitegevuse **kvaliteediga** üldiselt on oma kodukandis **rahul 92%** selle valdkonnaga kokku puutunud leibkondadest, siis eakate huvitegevuse ja kooskäimise võimalused on pälvinud heakskiidu koguni 97 protsendilt teenusekasutajatelt (sh 49% on võimalustega väga rahul) (Joonis 77). Rahulolematuid on eakate huvi-või koostegevuses osalevate leibkondade hulgas ei ole – eakate huvitegevuses osaletakse vähe, ent need, kes osalevad, on selle kvaliteediga rahul.

Joonis 77. Kuidas Te olete rahul eakate huvitegevuse ja kooskäimise võimaluste kvaliteediga oma kodulinnas/vallas? (N=87; leibkonnad, kus mõni 65-aastane või vanem liige osaleb eakate huvi-või koostegevuses oma kodulinnas/vallas)

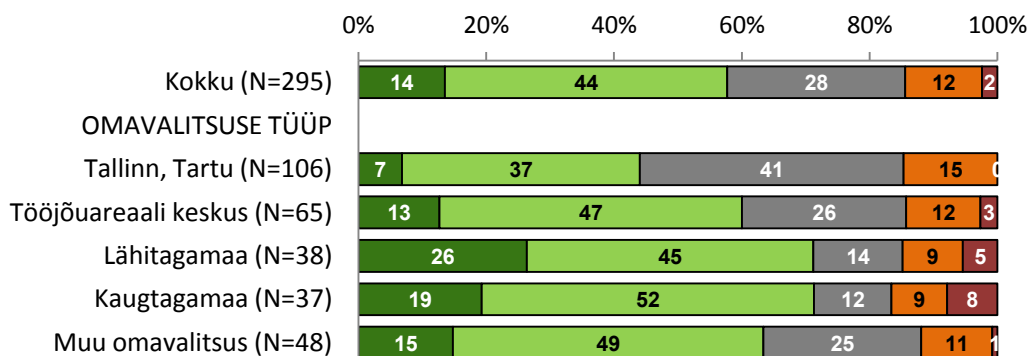

Kõigil 65-aastaste või vanemate elanikega leibkondadel paluti hinnata oma rahulolu eakate huvitegevuse ja kooskäimise võimaluste kättesaadavusega. **Üle poole** (58%) leibkondadest on võimaluste **kättesaadavusega rahul** (Joonis 78), sh 14% on väga rahul. Pigem rahulolematuid on 14%.

Pea kolmandikul (28%) puudub selles küsimuses oma arvamus. Omavalitsuse tüüpide lõikes võib täheldada keskmisest märksa suuremat väga rahulolevate leibkondade osakaalu lähil- ja kaugtagamaal ja Tallinna, Tartu elanike seas märksa suuremat konkreetse seisukoha puudumist eakate huvitegevuse ja kooskäimise võimaluste osas.

Joonis 78. Kuidas Te olete rahul eakate huvitegevuse ja kooskäimise võimaluste kättesaadavusega oma kodulinnas/vallas? (N = 295; leibkonnad, kus mõni 65-aastane või vanem liige)

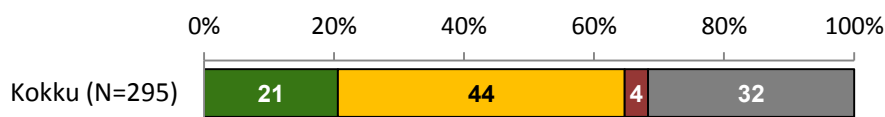
■ Väga rahul ■ Pigem rahul ■ Ei oska öelda ■ Pigem ei ole rahul ■ Üldse ei ole rahul

Sarnaselt täiskasvanute huvitegevuse võimalustele leiab siingi enamik vastajaist, et eakate huvitegevuse ja kooskäimise **võimalused on viimase 3 aasta jooksul jäänud samaks** (41%) (Joonis 79). Paranenud on olukord viiendiku (21%) ja halvenenud 3% hinnangul. Kolmandik (32%) vastajatest ei osanud eakate huvitegevuse ja kooskäimise võimaluste oma arvamust avaldada.

Joonis 79. Kas eakate huvitegevuse ja kooskäimise võimalused on Teie hinnangul viimase 3 aasta jooksul...? (N=295; leibkonnad, kus mõni 65-aastane või vanem liige)

■ muutunud paremaks ■ jäänud samaks ■ muutunud halvemaks ■ Ei oska öelda

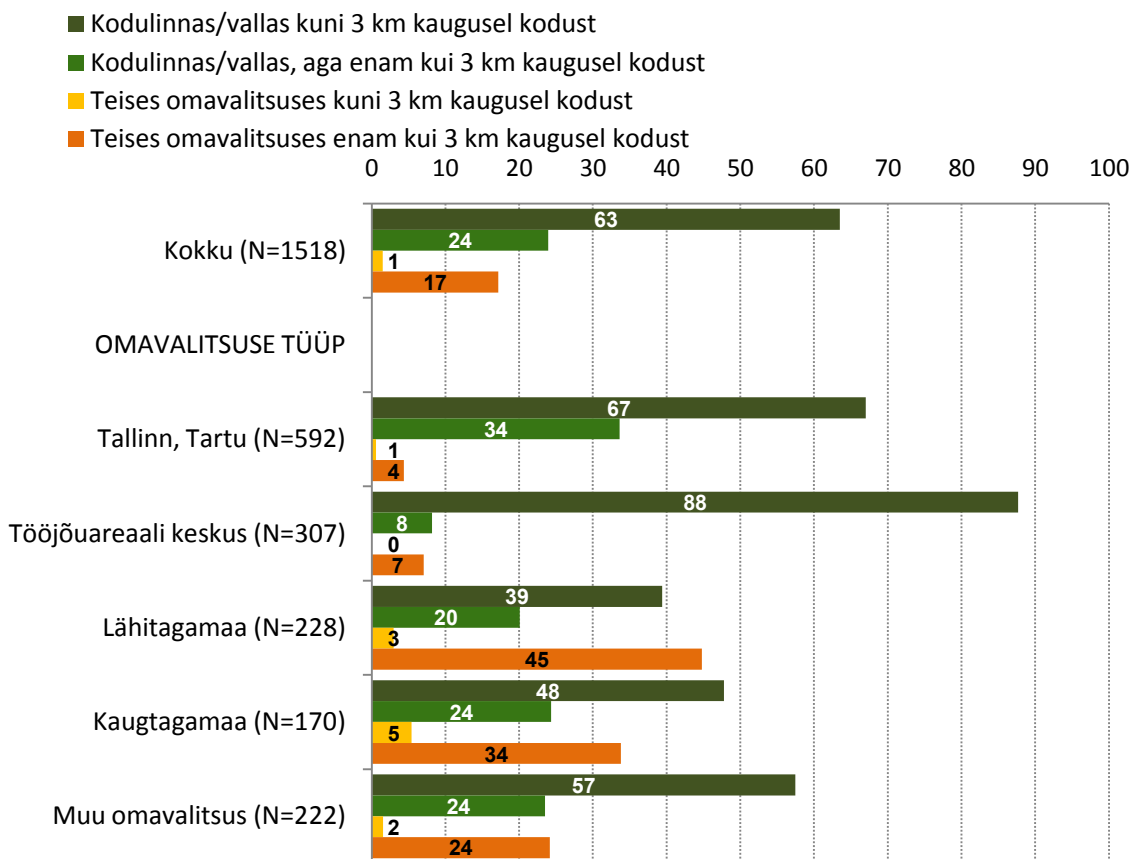

7. Perearst

Seitsmes peatükk käsitleb perearsti teenust: kus seda kasutatakse, kuidas ollakse teenuse kättesaadavuse ja kvaliteediga rahul ning kuidas on olukord selles valdkonnas viimase 3 aasta jooksul muutunud.

Pea kolmandiku **leibkondade liikmed (63%) käivad kodulinna või vallas, kodust kuni 3 km raadiuses** praktiseeriva perearsti juures (Joonis 80). Leibkondi, kus on teises omavalitsuses, kodust rohkem kui 3 km kaugusel käivaid liikmeid, on pea viiendik (17%). Kodulinna/vallas, kuid kaugemal kui 3 km kodust, asub perearst ligi neljandikul leibkondadest (24%). Kui Tallinnas, Tartus ja tööjõuareali keskustes kasutatakse teises omavalitsuses, kodust rohkem kui 3 km kaugusel asuvat perearstiteenust vaid 4-7% leibkondades, siis kaug- ja lähitagamaal on selliseid leibkondi 34-45%. Ootuspäraselt on tööjõuareali keskustes, mis on pindalalt väiksemad kui Tallinn ja Tartu, viimastega võrreldes suurem hulk leibkondi, kelle liikmete perearst asub kodust 3 km kaugusel.

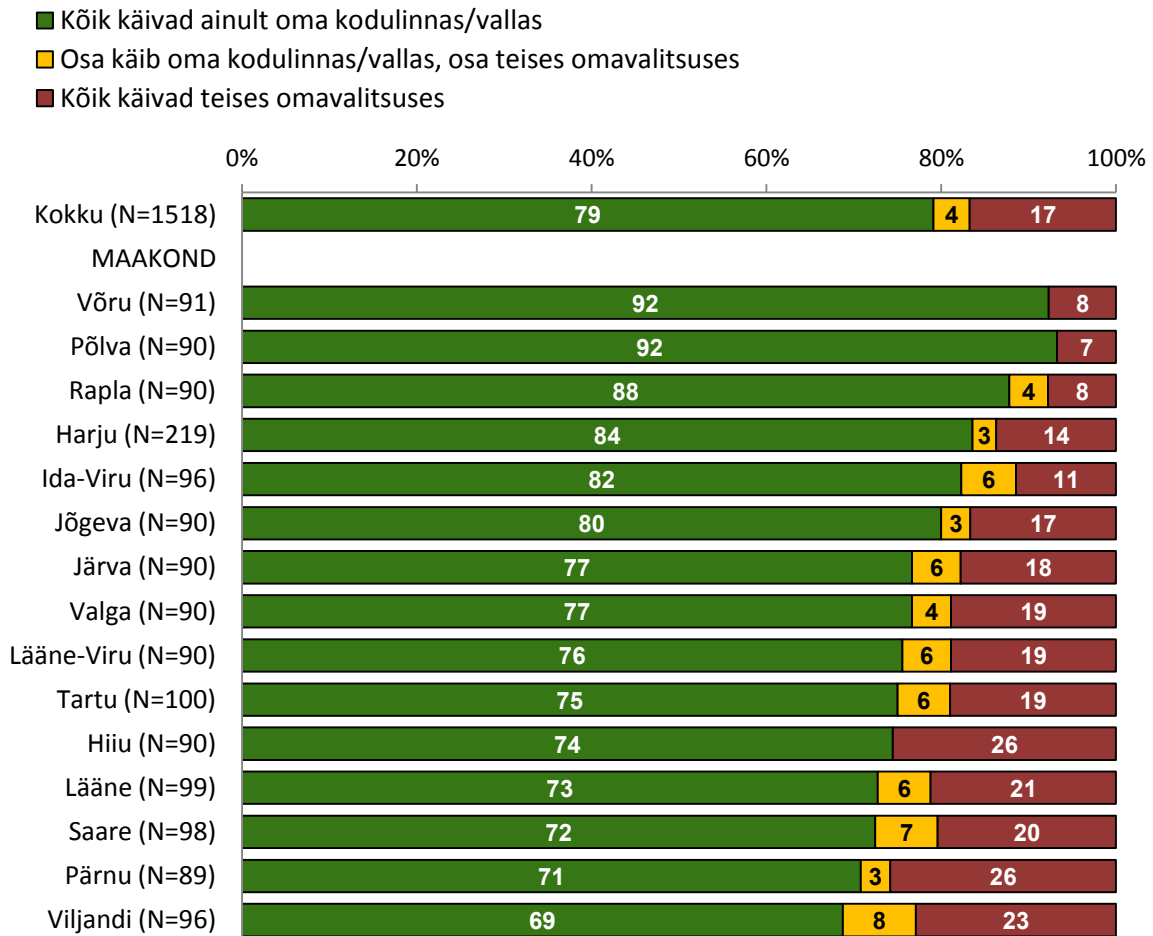
Joonis 80. Kus käivad Teie leibkonnaliikmed perearsti juures? (N = kõik leibkonnad)

*Kuna iga vastaja võis anda mitu vastust, siis võib protsentide summa olla 100-st suurem.

Leibkondi, kus on kodulinna või –vallast väljaspool perearsti külastavaid liikmeid, on kõige enam Viljandi, Pärnu, Saare, Lääne ja Hiiu maakonnas (26-31%) (Joonis 81). Võru-, Põlva- ja Raplamaal on umbes üheksal leibkonnal kümnest perearst oma koduasulas.

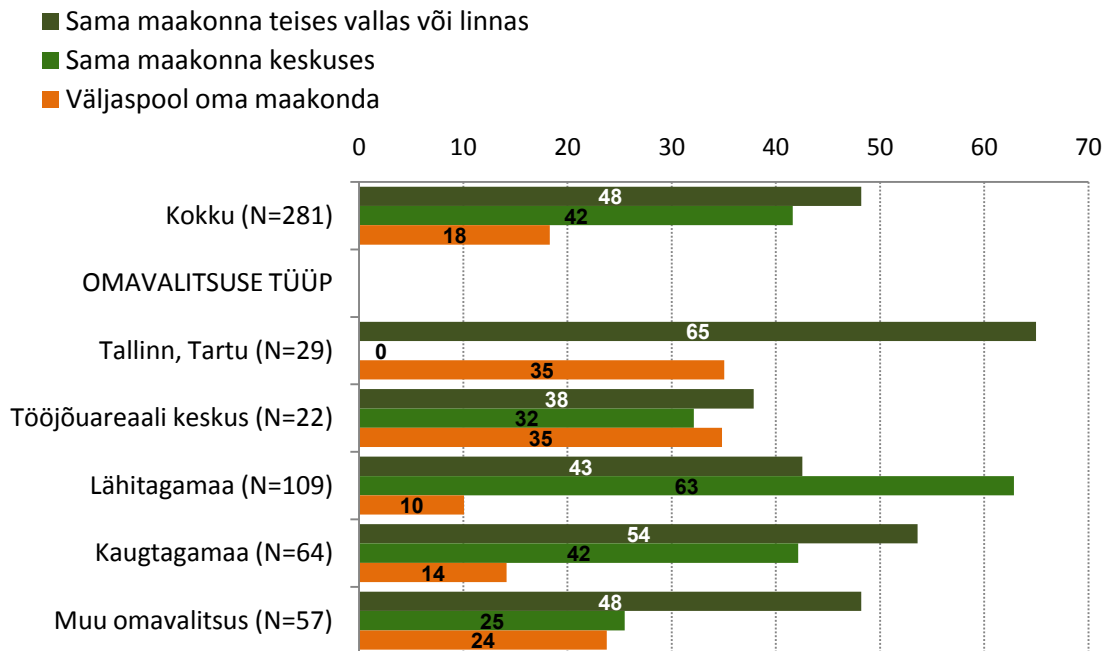
Joonis 81. Perearsti asukohad maakonna lõikes. Kus käivad Teie leibkonnaliikmed perearsti juures? (N = leibkonnad, kus on töötavaid inimesi)

Neist leibkondadest, kus mõni liige käib perearsti juures oma koduasulast väljaspool, pea pooled kasutavad teenust sama maakonna teises vallas või linnas (48% nimetab seda ühena asukohtadest) ja peaaegu sama paljud (42%) sama maakonna keskses ([Joonis 82](#)). Väljaspool oma maakonda kasutab teenust umbes viiendik (18%) leibkondadest., kus on kõige enam väljaspool koduasulat perearsti teenust kasutavaid leibkondi, käivad enamik neist siiski perearsti juures oma maakonna piires – väljaspool maakonda käib ainult kümnendik vastajatest. Tallinnas, Tartus ja tööpõuareali keskustes, kus on kõige vähem väljaspool kodulinna teenuse kasutajaid, on seevastu väljaspool maakonda perearsti külastavate leibkondade osakaal suurem (35% väljaspool kodulinna teenust kasutavatest leibkondadest käib perearstil mõnes teises maakonnas).

Kui vaadelda kogu uuritavat elanikkonda (N=1518), siis leidub väljaspool kodumaakonda perearsti teenust kasutavaid inimesi 3% leibkondades, sh Jõgevamaal on selliseid leibkondi kogunisti 14%, Valgamaal 7% ja Läänemaal 6% – teistes maakondades jääb selliste leibkondade osakaal alla 5%, enamikus 1-2% vahele.

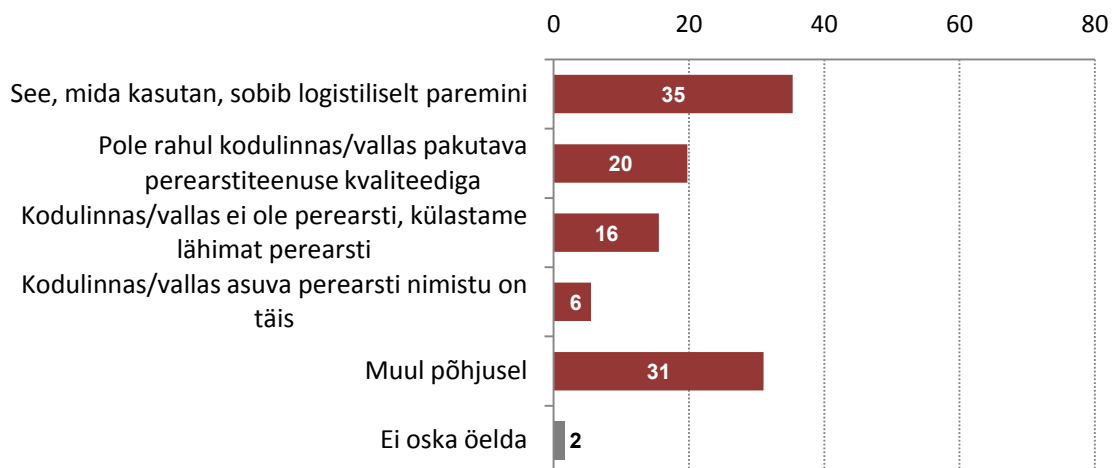
Joonis 82. Kus nende väljaspool kodulinna/valda arsti juures käivate leibkonnaliikmete perearst asub? (%; N = leibkonnad, kus mõni liige käib perearsti juures oma kodulinnast/vallast väljaspool)

*Kuna iga vastaja võis anda mitu vastust, siis võib protsentide summa olla 100-st suurem.

Umbes kolmandikul (35%) juhtudest on koduasulinnast või vallast väljaspool paikneva perearstiteenuse kasutamise põhjuseks asjaolu, et sealne perearst sobib logistiliselt paremini (Joonis 83). Ülejäänud vastajad põhjendavad kaugema teenuse kasutamist sellega, et koduasula perearstiteenuse kvaliteediga ei olda rahul (20%), kodulinnas või –vallas pole perearsti (16%) või on tema nimistu täis (6%) või esineb muid tegureid (enamjaolt tegemist olukorraga, kus arst pärineb varasemast ajast ning pole soovitud kolimise järel perearsti vahetada või on perearstiga muud pikaajalised seosed; mainiti ka, et perearsti nimistu asub üle mitme valla ja vastuvõtuajad oma vallas on harvad, mistõttu sobib vahel ajalisel paremini teises vallas sama arsti juures käia).

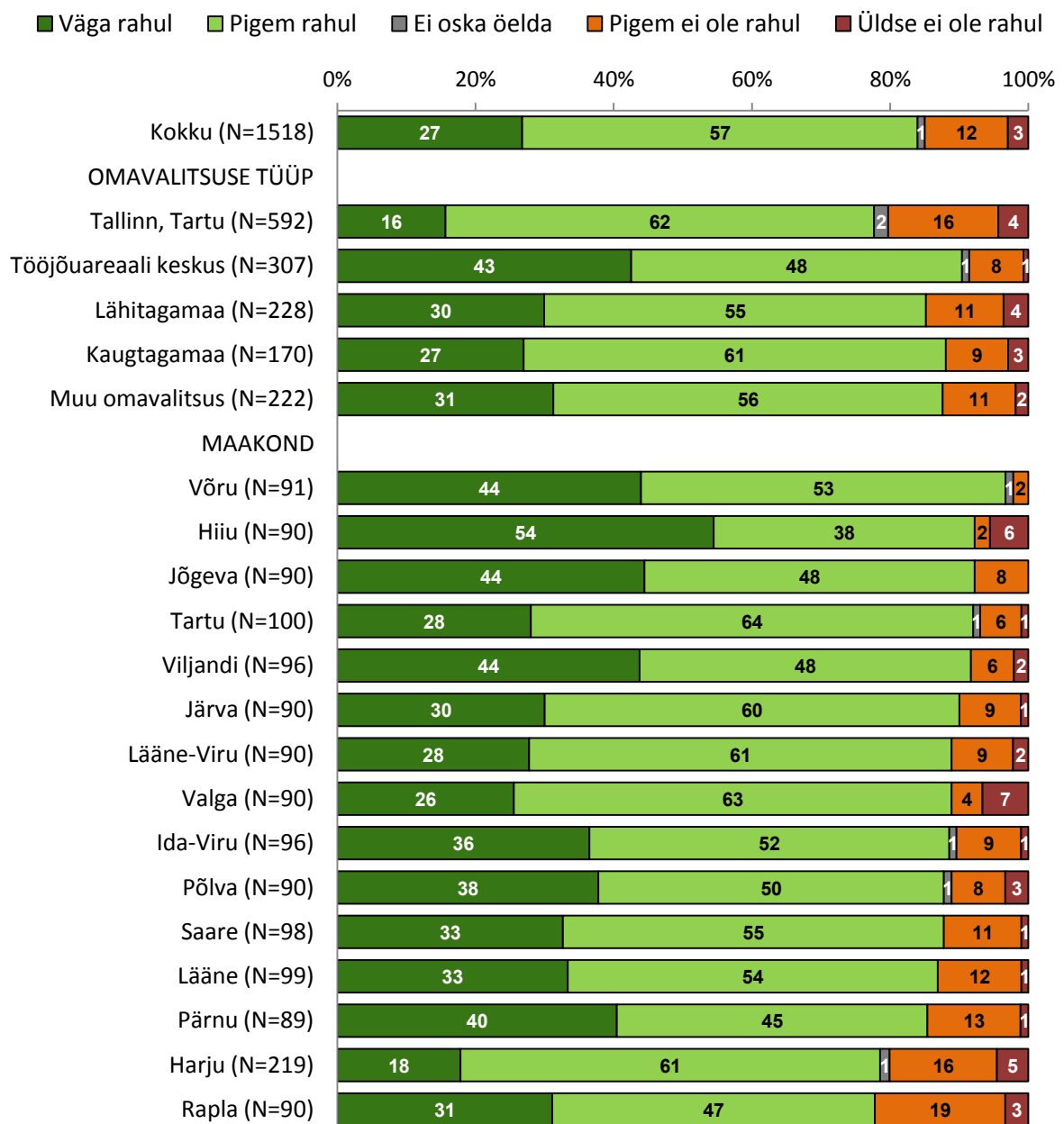
Joonis 83. Mis põhjusel nad kasutavad perearstiteenust väljaspool oma koduasulat? (%; N=281; leibkonnad, kus mõni liige käib perearsti juures väljaspool oma kodulinna/valda)

*Kuna iga vastaja võis anda mitu vastust, siis võib protsentide summa olla 100-st suurem.

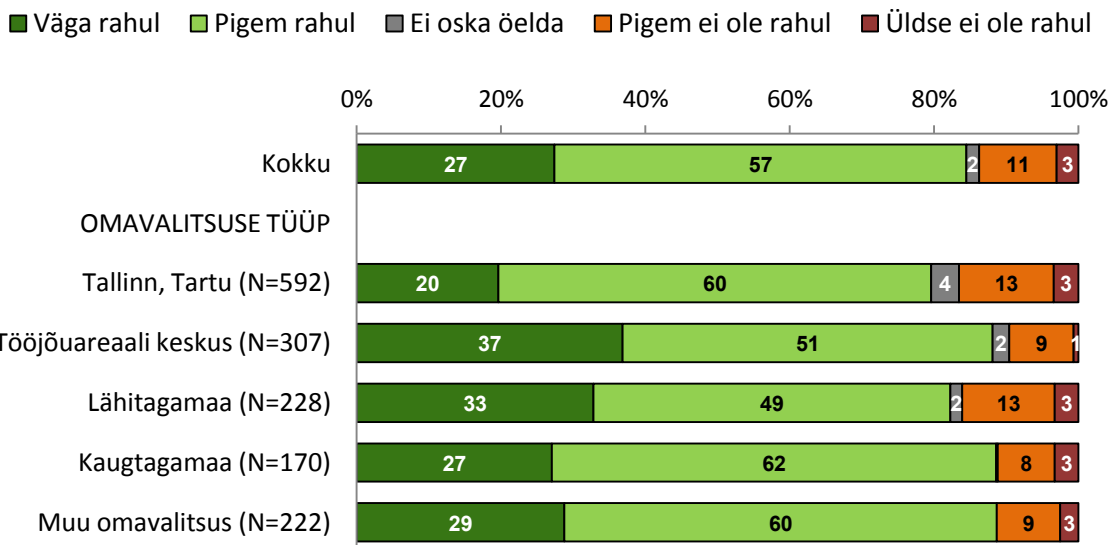
Kõigil leibkondadel paluti hinnata oma rahulolu perearsti teenuse kättesaadavusega. **Valdav enamik** (84%) leibkondadest on perearsti **teenuse kättesaadavusega rahul** (Joonis 84), sh 27% on väga rahul. Pigem rahulolematud on 15%. Omavalitsuse tüüpide lõikes võib täheldada keskmisest märksa suuremat väga rahulolevate leibkondade osakaalu töäjouareaali keskustes (43% väga rahulolevaid), Tallinnas ja Tartus on väga rahulolevate osakaal kõige madalam (16%) ja rahulolematute osakaal kõige kõrgem (20%). Maakondadest on kõige rahulolematumad Raplammaa (22%), Harjumaa (20%) ja Pärnumaa (15%). Kõige enam ollakse rahul perearsti teenuse kättesaadavusega Võrumaal (97%).

Joonis 84. Kuidas Te olete rahul perearsti teenuse kättesaadavusega? (N = kõik leibkonnad)

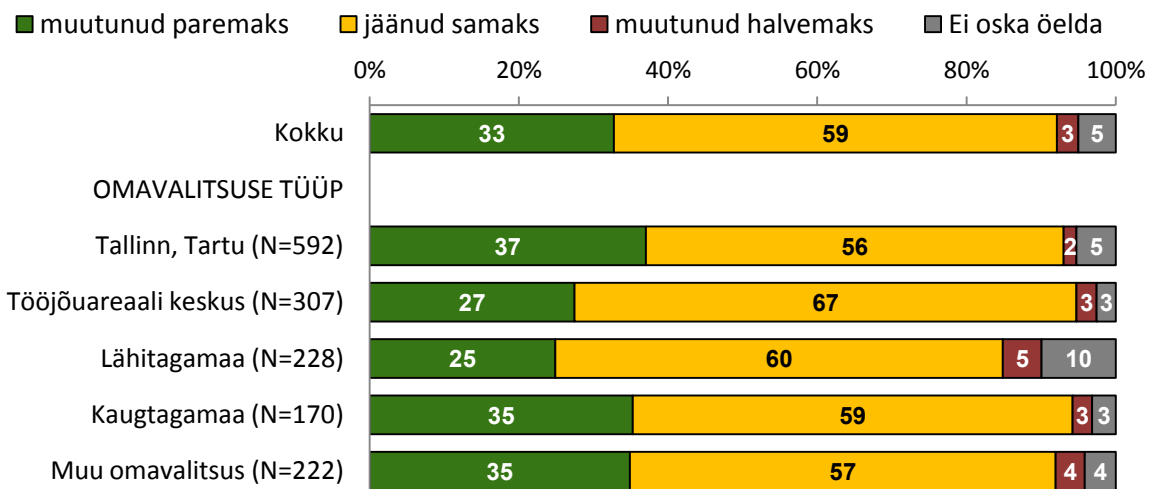

Kui leibkonnaliikmed käivad erinevate perearstide juures, siis paluti vastajal järgnevatel küsimustel hinnata seda teenust, mis asub nende kodule kõige lähemal. **84% leibkondadest on kasutatava perearstiteenusega rahul**, sh 27 protsenti on väga rahul (Joonis 85). Praeguse teenusega ei ole rahul iga kümnes leibkond (14%). Perearsti praksise **hoone, ruumide, sisseseade jms olukord** on vastajate hinnangul viimase kolme aasta jooksul kas **jäänud samale tasemele** (59% juhtudest) või muutunud paremaks (33%) (Joonis 86). Perearstiteenuse tehnilise poole halvenemist on viimaste aastate jooksul märganud vaid 3% vastanuist.

Joonis 85. Kuidas Te olete üldiselt rahul perearstiteenusega, mida Teie leibkond kasutab? (N = kõik leibkonnad)

Joonis 86. Kas selle perearsti praksise hoone, ruumide, sisseseade jms olukord on viimase 3 aasta jooksul...? (N = kõik leibkonnad)

8. Sotsiaalteenused

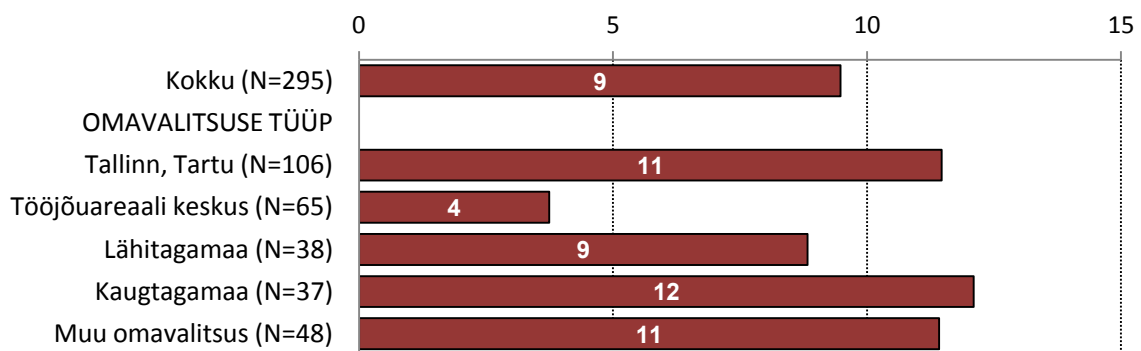
Kaheksas peatükk käsitleb erinevate kohaliku omavalitsuse poolt pakutavate sotsiaalteenuste kasutamist (sh eakate hooldekodu, eakatele mõeldud koduhooldusteenused ja erivajadustega inimestele mõeldud sotsiaalteenused) ning annab ülevaate sellest, kuidas ollakse rahul nende teenuste kättesaadavusega ning kuidas on olukord viimase 3 aasta jooksul muutunud. Kuna nimetatud teenustega on kokkupuuteid vaid vähestel, siis käesolev uuring paraku ei anna ülevaadet nende teenuste kvaliteedist.

8.1. Eakate hooldekodu ja koduhooldusteenused

Eakate hooldekodu ja koduhooldusteenuse kohta küsiti nende leibkondade esindajailt, kus on mõni 65-aastane või vanem leibkonnaliige (N=295). Koduhooldusteenuste all mõeldakse sellist abi, mis võimaldab eakal võimalikult kaua iseseisvalt oma kodus hakkama saada. Sinna alla kuuluvad näiteks poeskäimine, küttematerjali tellimise korraldamine, koristamine, pesupesemise korraldamine, abi dokumentide vormistamisel, maksete teostamisel jms.

Hooldekodu või koduhooldusteenuseid **kasutab** või on viimase 12 kuu jooksul kasutanud **9% leibkondadest**, kus on 65-aastaseid või vanemaid inimesi (Joonis 87).

Joonis 87. Kas keegi Teie leibkonnast kasutab või on viimase 12 kuu jooksul kasutanud eakatele suunatud sotsiaalteenuseid? (%; N =295; leibkonnad, kus on 65-aastaseid või vanemaid liikmeid, kes on kasutanud või kasutavad eakatele suunatud sotsiaalteenuseid)

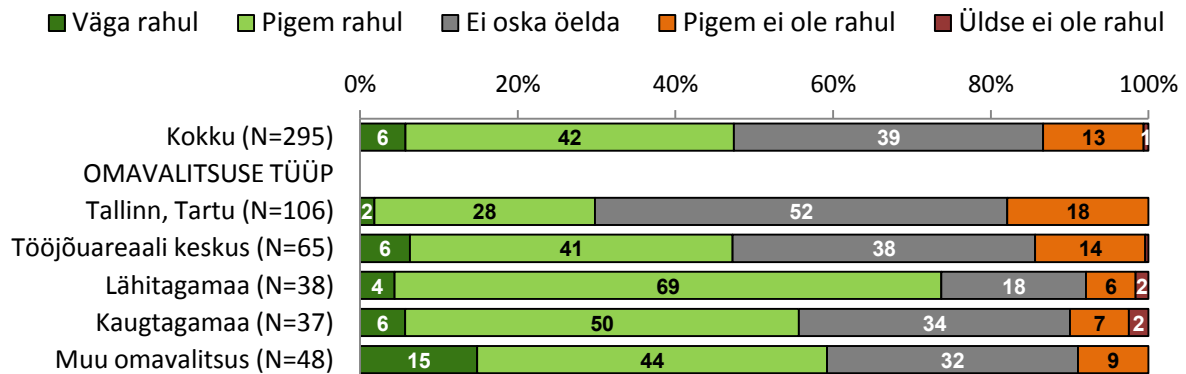

Kuna hooldekodu ja koduhooldusteenust kasutatakse ainult üksikudel juhtudel (N=28), siis ei ole käesoleva uuringu põhjal võimalik saada põhjalikku ülevaadet, kus eakatele suunatud sotsiaalteenuseid kasutatakse ning kuivõrd nendega rahul ollakse. Kodulinnast või vallast väljaspool kasutab hooldekodu teenust 5 uuringus osalenud leibkonda, neist mitte keegi ei kasuta teenust väljaspool oma kodumaakonda. Teenust osutatakse või on viimase 12 kuu jooksul osutatud kodus üheksale vastajale. 18 vastajat on teenuse kvaliteediga rahul ja 5 pigem ei ole rahul.

Kõigil 65-aastaste või vanemate liikmetega leibkondadel paluti hinnata oma rahulolu sotsiaalteenuste kättesaadavusega. **Pea pooled (47%) leibkondadest on eakatele suunatud sotsiaalteenuste kättesaadavusega rahul** (Joonis 88), sh 6% on väga rahul. Pigem rahulolematud on 13%. Pea neli

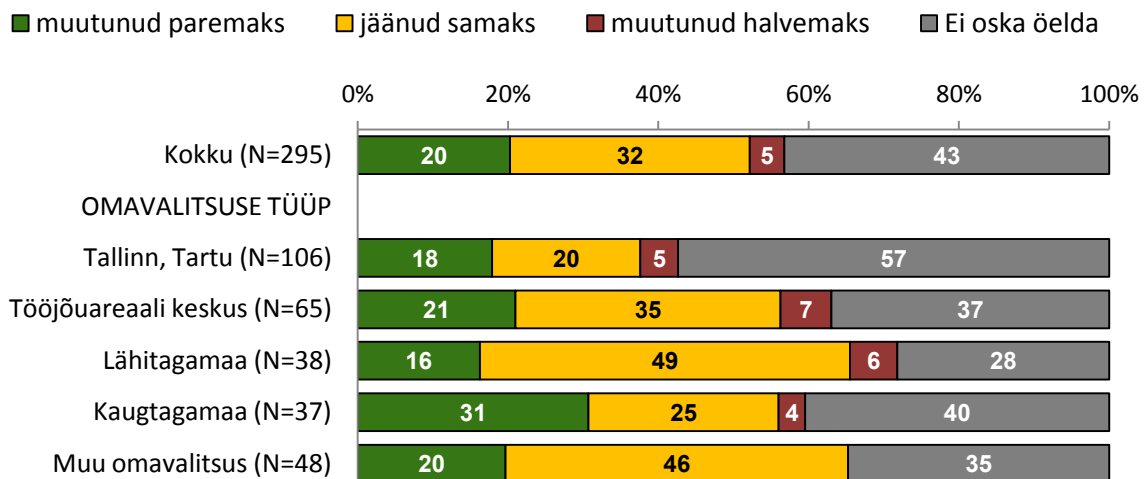
leibkonda kümnest (39%) ei osanud aga midagi arvata. Omavalitsuse tüüpe lõikes võib täheldada keskmisest märksa suuremat rahulolevate leibkondade osakaalu lähitagamaal (74%), Tallinnas ja Tartus on väga rahulolevate osakaal kõige madalam (30%) ja rahulolematute osakaal kõige kõrgem (18%).

Joonis 88. Kuivõrd rahul olete eakatele suunatud sotsiaalteenuste kättesaadavusega? (N = kõik leibkonnad, kus on 65-aastaseid või vanemaid liikmeid)

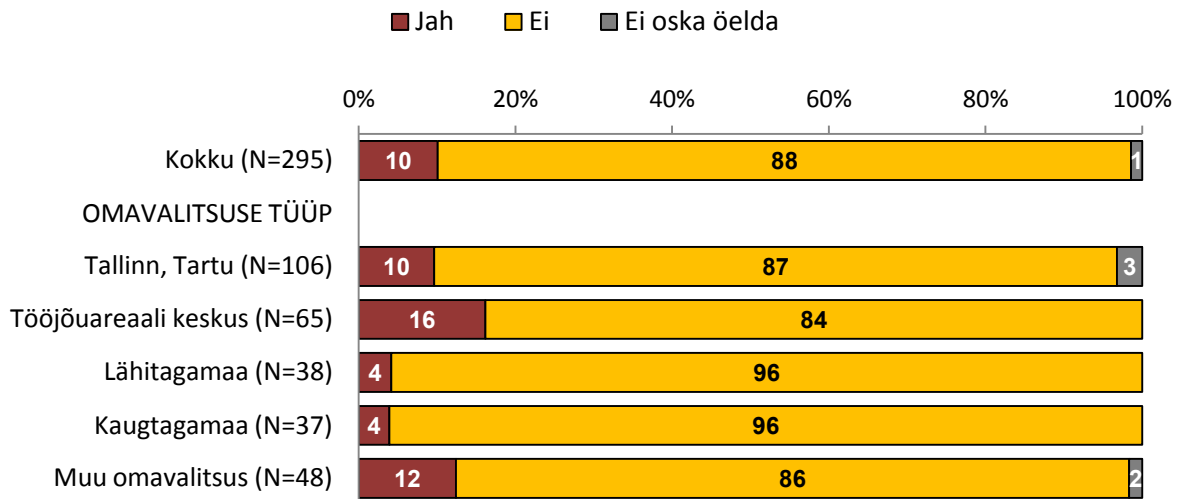
Eakate suunatud sotsiaalteenuste olukorra muutumist viimase 3 aasta jooksul ei osanud pea pooled leibkondadest üldse hinnata (Joonis 89), ilmselt peamiselt seetõttu, et suuremal osal leibkondadest pole, vaatamata üle 65-aastaste liikmete olemasolule, olnud kokkupuudet antud valdkonnaga. Paranenud on olukord viiendiku (20%), halvenenud 5% ja samaks jäänud 32% leibkondade hinnangul.

Joonis 89. Kas eakatele suunatud sotsiaalteenuste olukord on viimase 3 aasta jooksul...? (N=295; leibkonnad, kus mõni 65-aastane või vanem liige)

Lisaks praegusele teenuse kasutamisele uuriti ka, kas leibkonnas leidub eakaid inimesi, kes vajaksid sotsiaalteenuseid. 65-aastaseid või vanemaid liikmeid sisaldavatest leibkondadest 10% on arvamusel, et mõni nende eakas leibkonnaliige, kes hetkel ei kasuta hooldekodu teenust, tegelikult vajaks seda (Joonis 90). Kõige enam leidub selliseid leibkondi tööjõuareali keskustes (16%).

Joonis 90. Kas Teie leibkonnas on eakaid inimesi, kes hetkel ei kasuta hooldekodu teenust, aga kes vajaksid seda? (N = leibkonnad, kus on 65-aastaseid või vanemaid liikmeid)

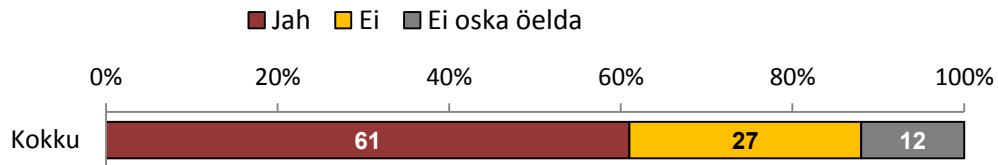
Eakate hooldekodu teenust vajavate leibkondade esindajail (N=30) paluti selgitada, miks nad vajadusest hoolimata hooldekodu teenust ei kasuta. Kuigi vastajate väikse arvu tõttu tuleb siinkohal arvestada suure statistilise vea võimalusega, eristub selgelt kaks peamist põhjust: teenus on liiga kallis ja eakas inimene ise ei soovi hooldekodusse minna või koduhooldusteenust kasutada. Muude põhjustena mainitakse veel, et ei olda üldse kursis eakatele pakutavate sotsiaalteenustega, et sobivas eakate kodus pole vabu kohti, et omavalitsus ei pakugi koduhooldusteenust või ei vasta teenus teenust vajava inimese erivajadustele ning et pereliikmed ja sugulased aitavad .

8.3. Sotsiaalteenused erivajadustega inimestele

Erivajadustega inimesi leidub 8 protsendis uuringus osalenud leibkondades, sh 5% juhtudest on tegemist täiskasvanute ja 3% juhtudest lastega. Järgnevad küsimused olid suunatud leibkondadele, kus on erivajadustega inimesi.

Esmalt uuriti, kas nende elukohajärgne omavalitsus pakub erivajadustega inimestele mõeldud sotsiaalteenuseid (nt sotsiaaltransport, isiklik abistaja, lapsehoiuteenus puudega lapsele või eluruumi kohandamine). Pea 2/3 (61%) vastanute sõnul nende omavalitsus pakub ja veidi üle neljandiku (27%) arvates ei paku nimetatud teenuseid (Joonis 91). Umbes üks vastaja kümnest (12%) ei ole teadlik, kas taolisi teenuseid pakutakse või mitte. Antud küsimus hõlmab lisaks teenuste olemasolule ka teist nüanssi – kas teenuste olemasolu korral sihtgruppi kuuluvad inimesed on nendega kursis või mitte.

Joonis 91. Kas Teie omavalitsus pakub sotsiaalteenuseid erivajadustega inimestele? (N=108; leibkonnad, kus on erivajadustega inimesi)

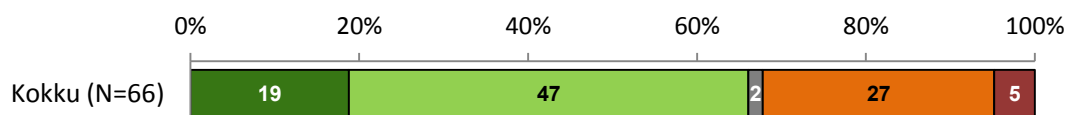

Erivajadustega inimestele mõeldud sotsiaalteenustega kursis olevatest leibkondadest (N=66) kolmandik (66%) on neid viimase 12 kuu jooksul ka kasutanud. Teenuseid kasutanud leibkondi oli uuringus liialt vähe (N=44), et nende vastuste põhjal oleks võimalik põhjalikke üldistusi teenuste kvaliteedi kohta teha. Küll aga saab antud vastuste põhjal välja tuua, et üldjuhul hindavad kasutajad teenuseid positiivselt: praktiliselt kõik neist on jäänud kasutatud teenustega väga või pigem rahule, sh pea pooled väga rahule.

Kõigil erivajadustega laste või täiskasvanud liikmetega leibkondadel, kelle meelest nende omavalitsus pakub sotsiaalteenuseid erivajadustega inimestele, paluti hinnata oma **rahulolu** neile suunatud sotsiaalteenuse kättesaadavusega. 2/3 (66%) leibkondadest on erivajadustega inimestele mõeldud sotsiaalteenuste kättesaadavusega rahul (Joonis 92), sh viiendik (19%) on väga rahul. Pigem rahulolematud on pea kolmandik (32%).

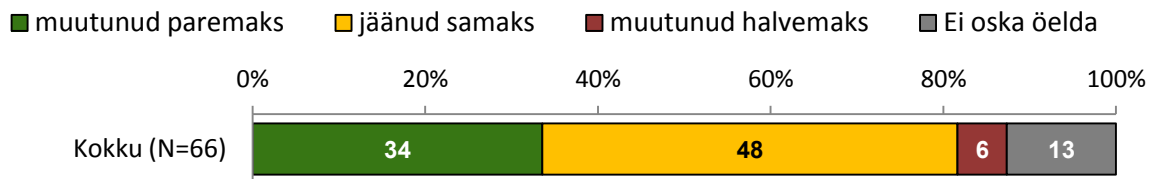
Joonis 92. Kuivõrd rahul olete erivajadustega inimestele mõeldud sotsiaalteenuste kättesaadavusega? (N = kõik leibkonnad, kus on erivajadustega lapsi või täiskasvanuid ja kelle hinnangul nende omavalitsus pakub sotsiaalteenuseid erivajadustega inimestele)

■ Väga rahul ■ Pigem rahul ■ Ei oska öelda ■ Pigem ei ole rahul ■ Üldse ei ole rahul

Pea pooled erivajadustega inimestega leibkondadest, kelle hinnangul nende omavalitsus pakub sotsiaalteenuseid erivajadustega inimestele, leiavad, et teenuste olukord on jäänud samaks viimase 3 aasta jooksul (Joonis 93). Paranenud on olukord kolmandiku (34%) ja halvenenud 6% leibkondade hinnangul.

Joonis 93. Kas eakatele suunatud sotsiaalteenuste olukord on viimase 3 aasta jooksul...? (N= kõik leibkonnad, kus on erivajadustega lapsi või täiskasvanuid ja kelle hinnangul nende omavalitsus pakub sotsiaalteenuseid erivajadustega inimestele)

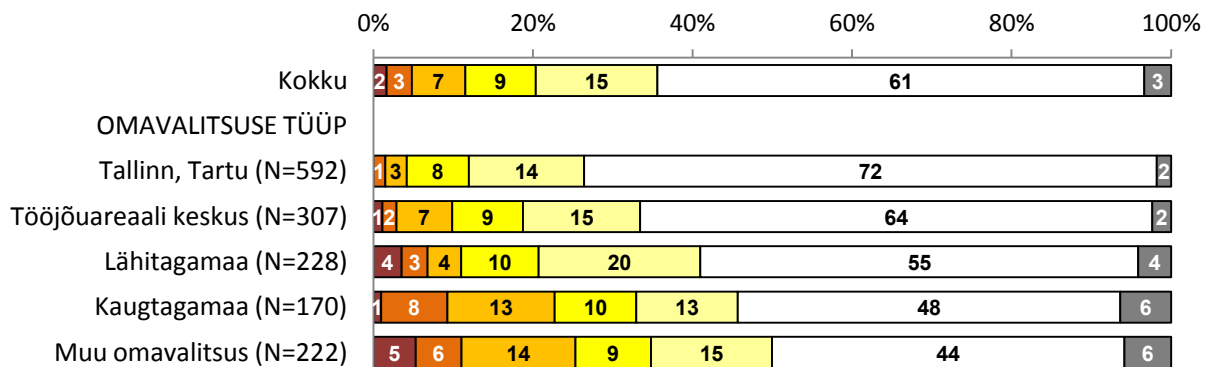
9. Suhtlus kohaliku omavalitsusega

Üheksas peatükk puudutab elanike suhtlust kohaliku omavalitsusega: kui mitu korda inimesed on viimase 12 kuu jooksul käinud kohalikus vallamajas või linnavalitsuses ning kui tihti üldiselt esineb vajadust suhelda kohaliku omavalitsuse ametnikega. Tulemusi vaadeldes tuleb mees pidada, et kuna vastajaiks olid kõigi leibkonnaliikmete igapäevaste tegemistega kõige paremini kursis olevad inimesed, siis nende puhul võib omavalitsusega suhtlemine olla sagedasem kui keskmisel elanikul.

Kohaliku omavalitsuse esindust on viimase 12 kuu jooksul külastanud umbes kolmandiku leibkondade esindajad; kordagi ei ole seal käinud 61% vastajaist ([Joonis 94](#)). Aasta jooksul vallamajas või linnavalitsuses käidud kordade hulka paluti arvestada ainult neid kordi, kui mineku põhjuseks on olnud suhtlus kohaliku omavalitsusega, mitte aga mõne muu samas hoones asuva teenuse kasutamine. Valdavalt on omavalitsuse esinduses käidud aasta jooksul ühel-kahel korral, aga 12% inimestest on teinud seda ka sagedamini. Tallinnas, Tartus ja töajõuareali keskustes elavad inimesed tunduvad uuringu põhjal olevat harvemad vallamaja/linnavalitsuse külastajad kui mujal elavad vastajad. Linnas elavate leibkondade seas leidub tunduvalt vähem kohaliku omavalitsusega suhelnud vastajaid kui vallas elavate leibkondade esindajate seas (70% vs 46%). Väga sagedasi kohaliku omavalitsuse ametnikega suhtlejaid leidub eestikeelsetes leibkondades rohkem kui muu koduse keelega vastajate hulgas.

Joonis 94. Mitu korda Te olete viimase 12 kuu jooksul käinud siinse kohaliku omavalitsuse esinduses, see tähendab vallamajas või linnavalitsuses? (N = kõik leibkonnad)

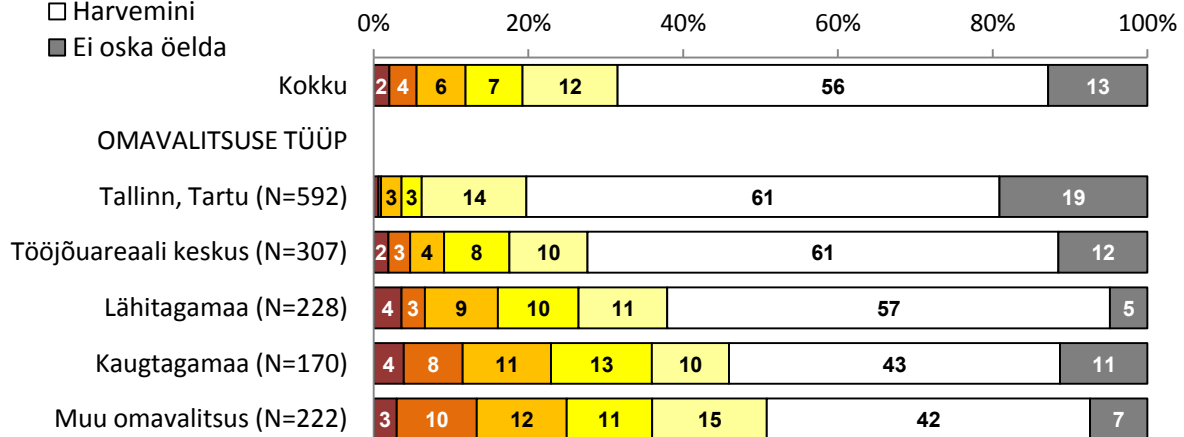
■ Üle 10 korra ■ 6-10 korra ■ 3-5 korra ■ 2 korra ■ 1 kord □ Ei ole kordagi käinud ■ Ei oska öelda

Üldjuhul elanikel **ei ole vaja kohaliku omavalitsuse ametnikega eriti tihti suhelda**: suisa 56% vastanuist ütleb, et selleks tekib vajadust harvemini kui kord aastas (Joonis 95). Vähemalt kord kuus on ametnikega vaja suhelda 6%, vähemalt kord kvartalis 12%, vähemalt kord poole aasta jooksul 19% ja vähemalt kord aastas kolmandikul (32%) inimestest. 13% vastajaist ei oska hinnata, kui sageli neil on tavaliselt vaja omavalitsuse ametnikega suhelda. Kõige aktiivsemad ametnikega suhtlejad on 'muudes omavalitsustes' elavad inimesed, kõige harvemini aga tekib suhtluseks vajadust Tallinna ja Tartu elanikel.

Joonis 95. Kui tihti Teil on tavaliselt vaja suhelda kohaliku omavalitsuse ametnikega? (N = kõik leibkonnad)

■ Mitu korda kuus
 ■ Kord kuus
 ■ Kord kvartalis
 ■ Kord poole aasta jooksul
 ■ Kord aastas
 □ Harvemini
 ■ Ei oska öelda

10. Muud teenused

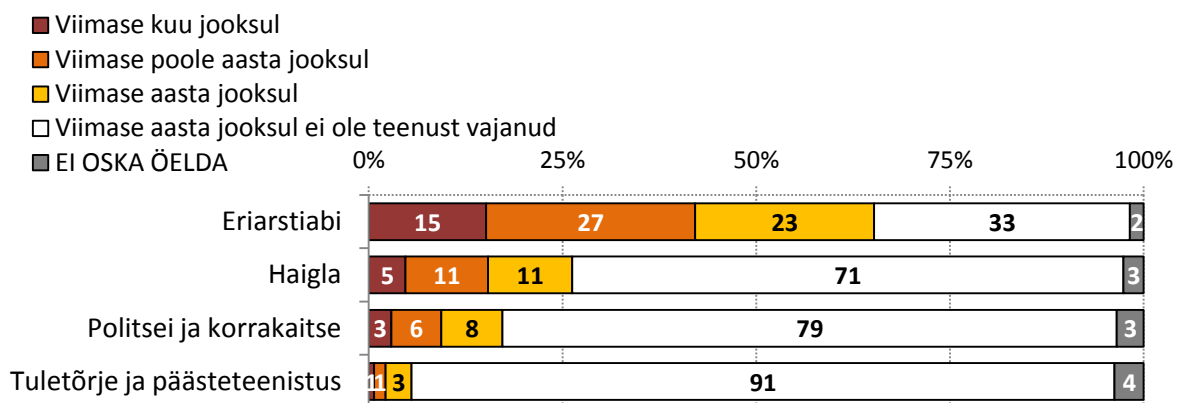
Võrdluse huvides käsitles uuring lisaks omavalitsuse poolt pakutavatele avalikele teenustele ka avaliku sektori laiemaid teenuseid ning erasektori poolt kohalikul tasandil pakutavaid teenuseid.

10.1. Avaliku sektori laiemaid teenuseid

Järgnev peatükk käsitleb elanike kokkupuudet ja rahulolu nelja riikliku teenuse kättesaadavusega.

Kõige tihemini on vastajad kokku puutunud eriarstiabi teenusega (65% on viimase aasta jooksul seda teenust kasutanud või vajanud) ja kõige harvemini tuletõrje- ja päästeteenistusega (6% vastajatest on vajanud seda teenust viimase aasta jooksul) (Joonis 96).

Joonis 96. Millal Te viimati kasutasite/ vajasite mõnd järgnevatest riiklikest teenustest? (N = kõik leibkonnad)

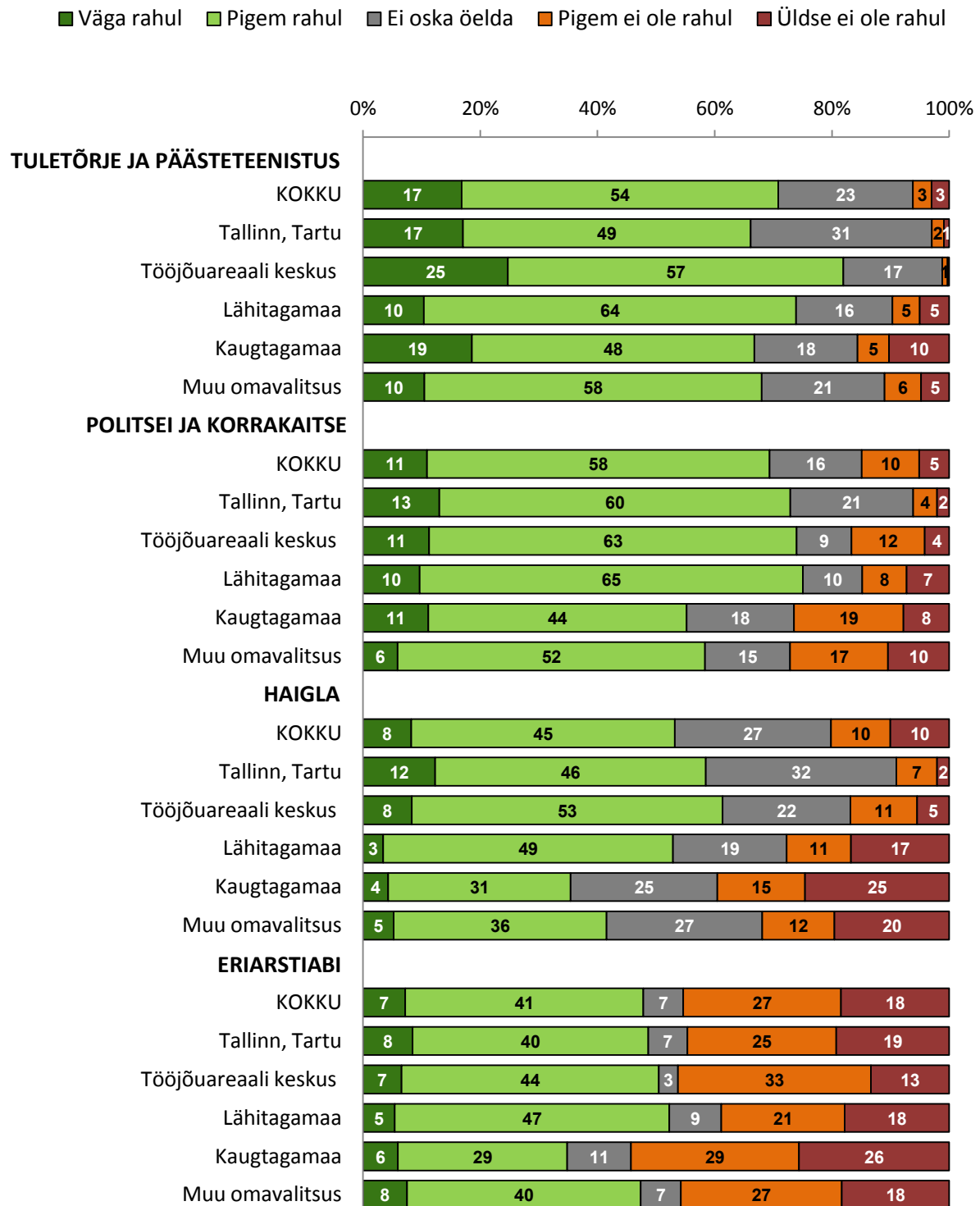
Teenustega, mida on viimase aasta jooksul kõige vähem vajatud, ollakse tunduvalt enam rahul kui teenustega, mida on viimase aasta jooksul vajatud/kasutatud. Nii tuletõrje ja päästeteenistuse kui ka politsei ja korrakaitsega on oma kodukandis rahul umbes seitse leibkonda kümnest (väga või pigem rahul 69-71%) (Joonis 97). Rahulolu arstiabi kättesaadavusega aga on märksa madalam – haiglateenuse kättesaadavusega on oma kodukandis rahul 53% ja eriarstiabiga 48% vastajaist. Eriarstiabi kättesaadavusega ei ole sealjuures rahul 45% leibkondadest, sh üldse polnud rahul pea viiendik (18%). Kaugtagamaal ollakse kõigi uuritud teenustega vähem rahul kui mujal. Eriti tugevalt ilmneb mainitud tendents eriarstiabile ja haiglale antud hinnangutest. Ootuspäraselt ollakse haiglate kättesaadavusega kõige enam rahul Tallinnas ja Tartus ning tööjõuareaali keskustes.

Tabel 12 annab maakondade lõikes ülevaate rahulolust riiklike teenuste kättesaadavusega. Tuletõrje ja päästeteenistuse kättesaadavusega on kõige enam rahulolevaid leibkondi Valgamaal ja kõige vähem Järvamaal (84% vs 59%), politsei ja korrakaitse teenuse kättesaadavusega on kõige rahulolevamad Põlvamaa ja kõige rahulolematumad Hiiumaa elanikud (77% vs 51%), haigla teenuse kättesaadavusega ollakse enam rahul Tartumaal ja vähem rahul Jõgevamaal (70% vs 33%) ning

Elanike rahulolu kohalike avalike teenustega

eriarstiabi teenuse kättesaadavusega on kõige enam rahul jällegi Tartumaa elanikud ja kõige vähem rahul Saaremaa elanikud (62% vs 35%). Tartumaal, Põlvamaal ja Pärnumaal on kõigi nelja teenuse puhul rahulolevate vastajate hulk üle keskmise.

Joonis 97. Kuidas Te olete oma kodulinnas/vallas rahul järgmiste riiklike teenuste kättesaadavusega?

Tabel 12. Rahulolu riiklike teenuste kättesaadavusega oma kodulinnas/vallas (%; väga või pigem rahulolevate leibkondade osakaal)

	Tuletõrje ja päästeteenistus	Politsei ja korrakaitse	Haigla	Eriarstiabi
Harju (N=219)	68	71	47	42
Hiiu (N=90)	72	51	67	44
Ida-Viru (N=96)	78	72	50	48
Jõgeva (N=90)	71	71	33	58
Järva (N=90)	59	58	64	56
Lääne (N=99)	77	57	47	41
Lääne-Viru (N=90)	67	56	36	53
Põlva (N=90)	72	77	63	61
Pärnu (N=89)	75	75	66	51
Rapla (N=90)	83	66	43	42
Saare (N=98)	80	72	67	35
Tartu (N=100)	72	74	70	62
Valga (N=90)	84	74	52	51
Viljandi (N=96)	77	60	53	41
Võru (N=91)	75	63	66	59

10.2. Erasektori teenused

Käesolev peatükk annab ülevaate, millised statsionaarsed erasektori teenused inimeste kodukohas olemas on, millised on harjumused nende teenuste kasutamisel ja kuidas tullakse toime statsionaarsete teenuste puudumisega. Uuring hõlmas 9 erinevat teenust: toidu- ja esmatarbekaupade kauplus, tööstuskaupade kauplus, postiteenus, toitlustusasutus, pangateenus, sularaha väljavõtt, apteek, tankla ja kino. Statsionaarsete teenuste alla ei kuulunud mobiilsed teenused nagu pangabuss või kauplusauto.

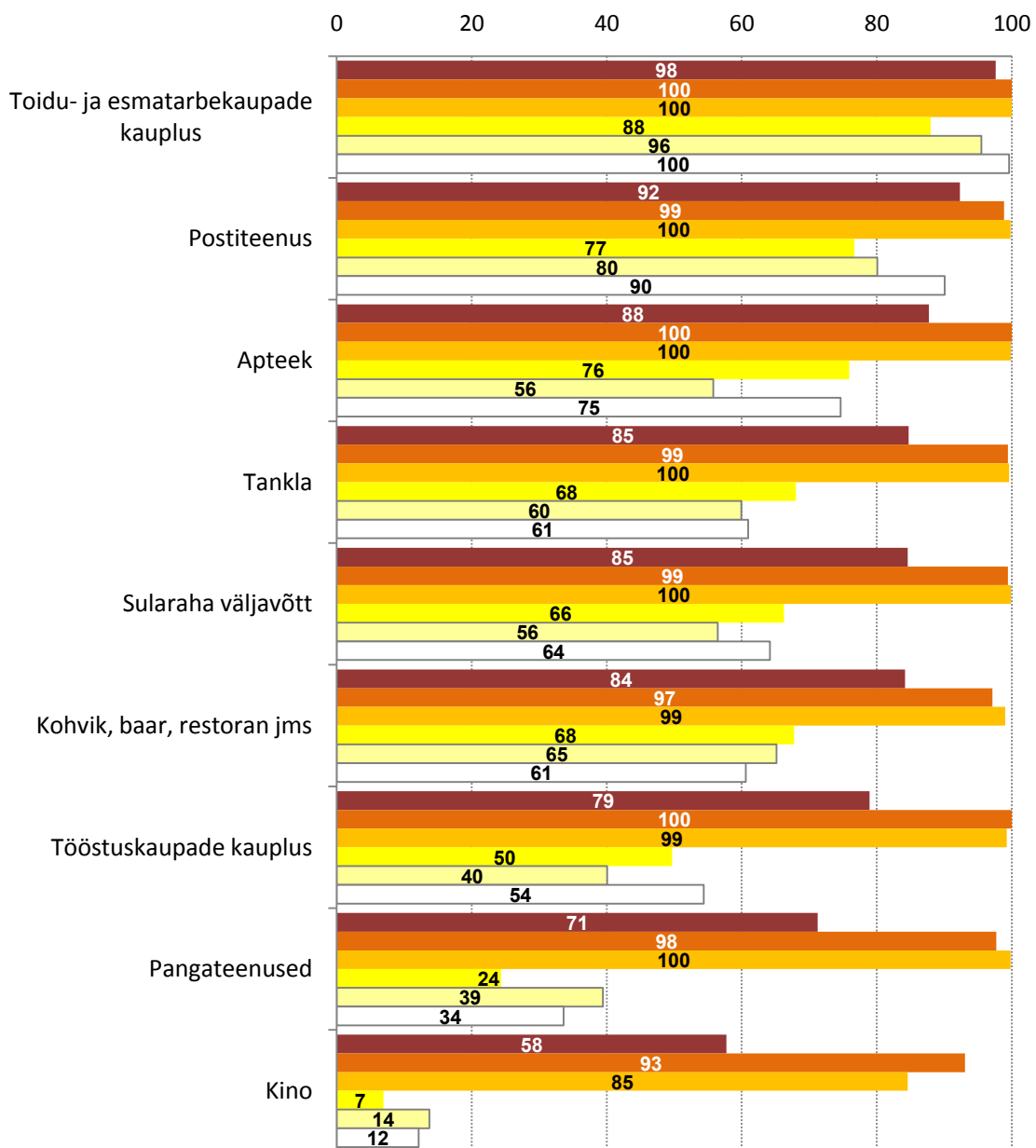
Kõige laiemalt levinud erasektori teenuseks on toidu- ja esmatarbekaupade kauplus – see on olemas 98 protsendi uuringus osalenud leibkondade kodulinnas või -vallas ([Joonis 98](#)). Postiteenused on kodulinnas või -vallas kättesaadavad 92, apteek 88, tankla 85, sularaha väljavõtt 85, kohvik, baar, restoran vm toitlustusasutus 84, tööstuskaupade kauplus 79, pangateenused 71 ning kino 58 protsendi vastanute jaoks. Valdav osa uuritud teenustest on olemas praktiliselt kõigis (uuringu põhjal 98-100 protsendis) tööjõuareali keskustest ning Tallinnas ja Tartus. Erandiks on vaid kino, mida esineb 85% keskustes ning Tallinnas ja Tartus 93% vastajate arvates. Lähitagamaal on teistest vähem statsionaarselt panga- ja postiteenust ning kino ja toidu- ja esmatarbekaupade kauplust. Kaugtagamaal on teistest vähem statsionaarselt tööstuskaupade kauplust, sularaha väljavõtuvõimalusi, tanklaid ja apteekke.

[Tabel 13](#) annab maakondade lõikes ülevaate statsionaarsete teenuste olemasolust oma kodulinnas või -vallas. Kõige suuremad erinevused ilmnevad kino ja pangateenuste osas – Raplamaal ja Viljandimaal on kümnest umbes iga kolmanda leibkonna (28-32%) kodulinnas või -vallas pangateenus

statsionaarselt olemas, samal ajal kui Ida-Virumaal on sama näitaja lausa 92% ; kino on Jõgevamaal olemas iga viienda (20%) vastaja kodulinnas või -vallas, Ida-Virumaal, Raplamaal, Harjumaal ja Tartumaal on sama näitaja 60-64%.

Joonis 98. Teie kodulinnas/vallas pakutakse statsionaarselt järgmisi teenuseid? (statsionaarse teenuse olemasolu %; N = kõik leibkonnad)

- Kokku
- Tallinn, Tartu (N=592)
- Tööjõuareali keskus (N=307)
- Lähitagamaa (N=228)
- Kaugtagamaa (N=170)
- Muu omavalitsus (N=222)

Tabel 13. Statsionaarsete teenuste olemasolu oma kodulinnas/vallas (%)

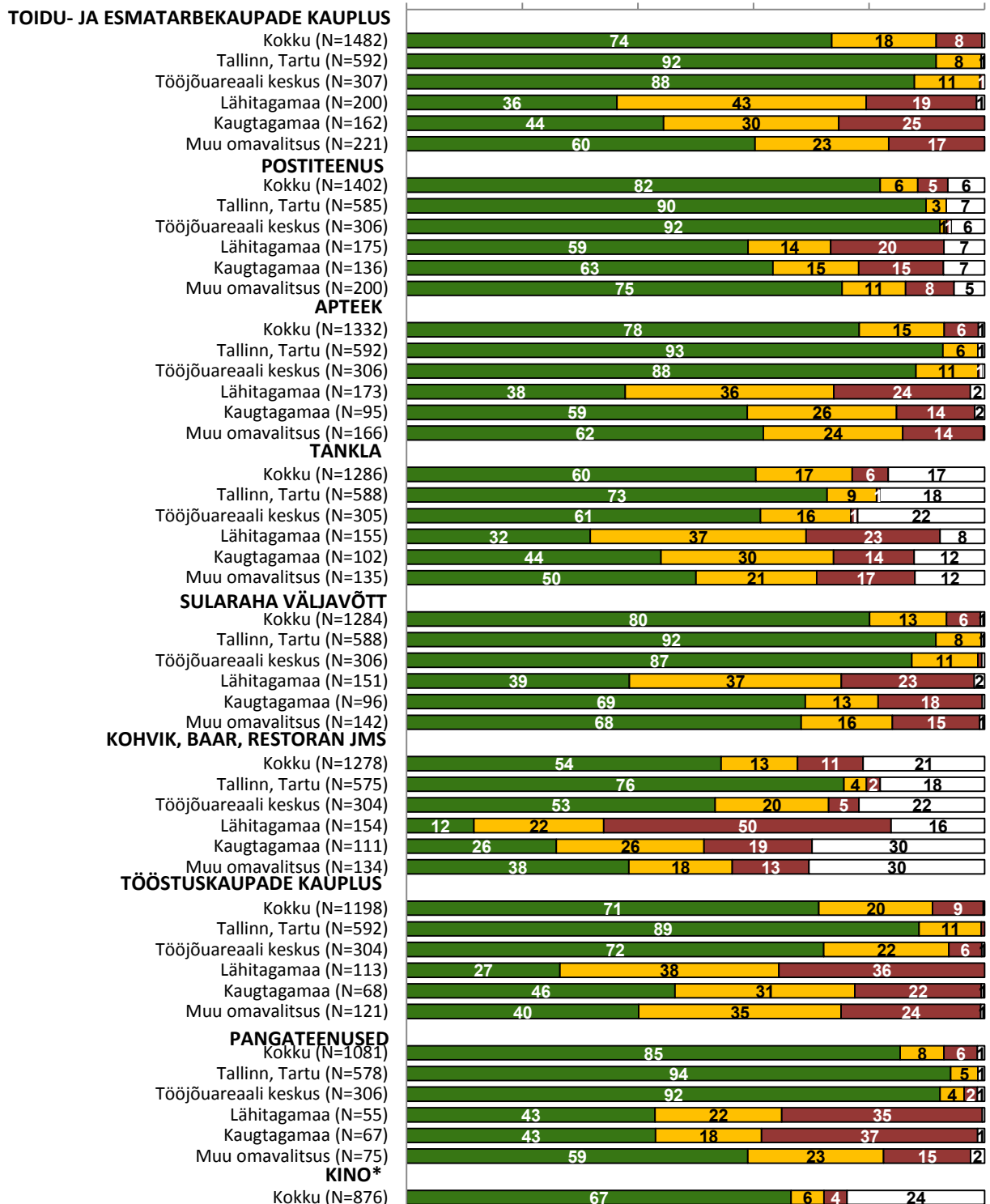
	Toidu- ja esmatarbe- kaupade kauplus	Postiteenus	Apteek	Tankla	Sularaha väljavõtt	Kohvik, baar, restoran jms	Tööstuskaupade kauplus	Pangateenused	Kino
Harju (N=219)	95	90	91	93	91	89	85	79	60
Hiiu (N=90)	100	78	72	71	72	91	63	47	46
Ida-Viru (N=96)	100	96	92	90	92	93	90	92	64
Jõgeva (N=90)	100	100	97	76	72	71	69	53	20
Järva (N=90)	97	91	63	68	84	66	66	59	27
Lääne (N=99)	100	100	84	98	97	92	85	76	48
Lääne-Viru (N=90)	99	90	84	80	82	74	74	40	50
Põlva (N=90)	100	74	81	71	54	66	56	49	30
Pärnu (N=89)	100	100	89	63	64	76	57	53	45
Rapla (N=90)	100	73	84	71	70	70	71	28	62
Saare (N=98)	97	94	58	59	78	72	57	39	27
Tartu (N=100)	97	94	93	79	83	83	71	66	60
Valga (N=90)	97	96	81	81	76	94	80	87	48
Viljandi (N=96)	100	97	71	82	70	71	70	32	24
Võru (N=91)	100	76	70	62	64	63	53	59	58

Nende teenuste kohta, mis on vastajal olemas oma kodulinnas või -vallas, uuriti täiendavalt, kas ta kasutab antud teenust enamasti kodulinnas/vallas või kuskil mujal. Posti- ja pangateenuste, sularaha väljavõtu ning apteegi puhul kasutatakse enamikel juhtudel (78-85%) just kodulähedast teenust (Joonis 99). Kodulähedast kauplust eelistavad pea 3/4 inimestest (toidu- ja esmatarbekaupade ostmise korral 74% ja tööstuskaupade korral 71%). Kino, toitlustuskoha ja tankla külastamine eristuvad teistest teenustest selle poolest, et nende kasutamist esineb vähem – neljandik vastajatest ei käi üldse kinos, iga viies ei külasta üldse kohvikuid, baare ja restorane ning tanklaid. Ka postiteenuse puhul on teenust mittekasutavate vastajate hulk teistest veidi suurem.

Tallinna, Tartu ja tööjõuareaali keskustes elavad vastajad kasutavad kodulähedasi teenuseid märksa sagedamini kui ülejäänud elanikud. Mujal asuvate teenuste kasutamist esineb kõige enam lähi- ja kaugtagamaal. Kõige suuremad erinevused omavalitsusüksuste vahel ilmnevad toitlustusasutuste külastamises: Tallinnas ja Tartus käiakse kõige enam oma linna restoranides, baarides ja kohvikutes (89%), lähitagamaal eelistatakse aga oma koduasula restoranidele, baaridele ja kohvikutele enam mujal asuvaid (36% vastanud leibkondadest kasutav seda teenust mujal).

Joonis 99. Kas Te kasutate neid teenuseid oma kodulinnas/vallas või Te kasutate hoopis mujal asuvat teenust? (N = leibkonnad, kelle kodulinnas/vallas pakutakse antud teenust statsionaarselt)

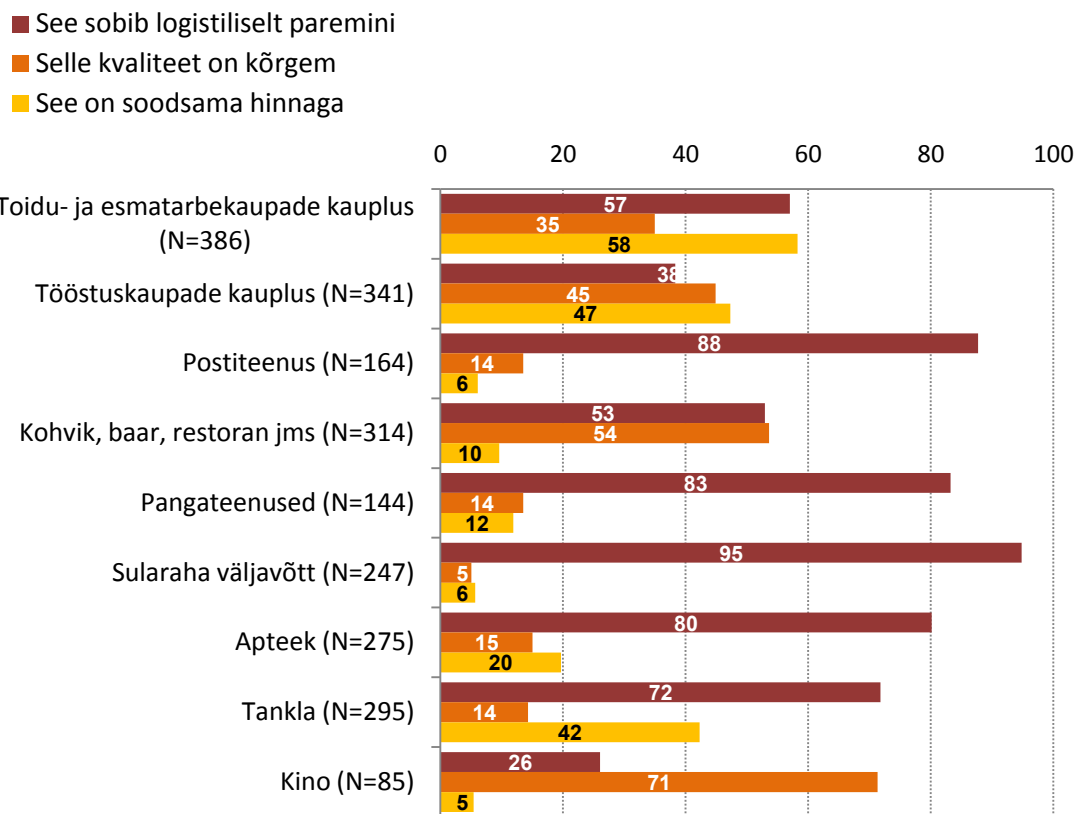
- Enamasti kasutan kodulinnas/vallas olevat
■ Vahetevahel kasutan kodulinnas/vallas olevat, vahetevahel mujal asuvat
■ Enamasti kasutan mujal asuvat
□ Ei kasuta üldse

* Vastajate väga väikse arvu tõttu teatud tüüpi omavalitsustes ei saa kinoteenuse kasutamist alamgruppide lõikes analüüsida.

Vastajail, kelle kodulinnas või –vallas pakutakse uuritavat teenust statsionaarselt, aga kes kasutavad teenust sellele vaatamata vähemalt aeg-ajalt mujal, paluti selgitada oma käitumise tagamaid. Iga teenuse puhul oli vastajal võimalik valida endale sobivad põhjused kolme etteantud variandi seast: soodsam hind, kõrgem kvaliteet ja parem logistiline sobivus. Sõltuvalt teenusest on kodust kaugema teenuse kasutamisel erinevad põhjused. Mujal asuvaid kaupluseid eelistatakse sealse soodsama hinna, toidukaupluseid ka parema logistilise sobivuse ja tööstuskaupade kaupluseid kõrgema kvaliteedi tõttu (Joonis 100). Kino valikul on esmaseks määravaks teguriks teenuse kõrgem kvaliteet, toitlustuskohtade valikul on võrdset määrava tähtsusega ka parem logistiline sobivus. Väljaspool koduasulat olevaid tanklaid eelistatakse eelkõige selle parema logistilise sobivuse, kuid ka soodsama hinna poolest. Ülejäänud teenuste puhul on aga ülekaalukalt määravaks argumendiks nende logistiliselt sobivam asukoht.

Joonis 100. Miks Te kasutate mujal asuvat teenust? (N = leibkonnad, kelle kodulinnas/vallas pakutakse antud teenust statsionaarselt, aga kes kasutavad seda ikkagi mujal)

*Kuna iga vastaja võis anda mitu vastust, siis võib protsentide summa olla 100-st suurem.

Kui antud teenust pole kodulinnas või -vallas, siis paluti vastajail hinnata, kuidas nad statsionaarsete teenuste puudumisega toime tulevad. Kõige enam häirib elanikke kodulähedase toidu- ja esmatarbekaupade kaupluse puudus – 2/3 vastajatest leiavad, et alternatiivseid teenuseid on väga raske kasutada või need ei rahulda täielikult (Joonis 101). Pooli vastajaid häirib ka kodulähedase sularaha välja võtmise võimaluse ning apteegi puudumine. Häirivaks hindab kodulähedase pangateenuste puudumist 38%, postiteenuse puudumist 34%, tööstuskaupade kaupluse ja tankla

Elanike rahulolu kohalike avalike teenustega

puudumist 32%, kino puudumist 14% ning toitlustuskohtade puudumist 12% vastuist. Lähedalasuva toitlustusasutuse ja kino puudumine häirib vähem, sest paljud (36-39%) ei vaja neid teenuseid üldse.

Joonis 101. Olukorras, kus statsionaarsed teenused puuduvad, võivad välja aidata alternatiivsed variandid (saab kasutada kaugemal asuvat teenust, mobiilset teenust või kasutada kellegi abi). Kuidas Te tulete toime nende statsionaarsete teenustega, mis Teie kodulinnas/vallas puuduvad? (N = leibkonnad, kelle kodulinnas/vallas ei pakuta antud teenust statsionaarselt)

- See ei häiri, sest kasutan alternatiive
- Häirib mõnevõrra, sest alternatiivid ei rahulda täielikult
- Häirib väga suurel määral, sest alternatiive on väga raske kasutada
- Ma ei vaja seda teenust

